

תוכן הענינים

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם	ה
סעי' א' – מראות השונות	ה
ראשי פרקים	ה
חכב שהורה	ו
הרוצה להתמיר	ז
מדיני מראות	ח
שיטת הטעפליק"ע רב	יא
נוטה לאדום ונוטה לשחור, ורוד	יב
צבע חום	טו
ירוק, צהוב, כתום, זהב	טז
חומרת השל"ה	יח
חרדל ופגול	יח
מראה לח ומראה שהשתנה	יט
מראות בלילה	כב
סעי' ב' – נאמנות האשה	כד
מי רשאי להורות	כד
סעי' ג' – שפופרת	כח
שפופרת של הגרשז"א	כח
הסירו כל הרחם	לא
סעי' ד' ה' ו' – קרטין	לא
בדיקת קרטין	לב
סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע ושאין לה וסת קבוע	לד
סעי' א' – עונה בינונית	לד

הקדמות שונות.....לד
 פוגי מניעת הריון.....לט
 ווסת קבוע של התרוה"ד ושל ר' משה.....מד
 עו"ב לדעת החו"ד והברו"פ.....מו
 הפלגה לפי מנהג חב"ד.....מח
 ווסת החודש לאשה שראתה בל' לחודש.....מט
 סעי' ג' – ווסת לשעות.....נ
 הוחזקה לראות בשעות.....נ
 סעי' ה' עד י"ז – דילוג וסירוג, ועיורים שונים.....נב
 ביאור הענין, והוראות שונות.....נב
 סעי' ו' – ווסת השבוע.....נח
 ביאור הענין.....נח
 מעיין סתום ומעיין פתוח.....נו
 ביאור הסוגיא, ובירור המנהג.....נו
 ימי מבוכה – רמ"א סי' קפ"ד סעי' ב'.....נט
 ביאור הענין.....נט
 אין בכתמים משום ווסת – סי' ק"צ סעי' נ"ד.....סד
 קביעת ווסתות לאשה שרואה כתמים לפני ווסתה.....סד
 קביעת ווסתות ע"י בדיקה.....סח
 סעי' י"ג, בית מאיר: קצרה אינו עוקר ארוכה.....ע
 ביאור הענין.....ע
 סעי' י"ט – ווסת הגוף, והמסתעף.....עג
 ווסת האונם, ווסת הגוף.....עג
 סעי' כ"ח וכ"ט והמסתעף – זקנה.....עט
 דיני זקנה.....עט
 סעי' ל"ג ול"ד – מעוברת, מינקת.....פא

מעוברת בזמננו.....פב
 מינקת בזמננו.....פג
 ווסתות אחרי כדורים.....פד
סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה.....פו
 סעי' א' – דין כתם, ודברי התרוה"ד.....פז
 הקדמה לכתמים.....פז
 'בגדיה' ולא בגדיו.....פז
 דינו של התרומת הדישן.....פז
 מתי אומרים דינו של תרוה"ד.....פט
 חקירה: מהו התפקיד של הבדיקה אחרי הרגשה.....צב
 מסולקת דמים.....צד
 סעי' ב' ג' וד' – דיני קטנה.....צה
 סעי' ה' – שיעור כתם.....צה
 שיעור גרים.....צה
 בגדר של ההיתר.....צז
 פליטה גדולה עם מעט דם.....צח
 כתם עב וצבור.....צט
 כתם שחור.....צט
 חובת בדיקה אחרי כתם.....ק
 ודאי מגופה.....קד
 נאכד הכתם.....קה
 סעי' ו' – כתם בבשרה.....קז
 מח' מהו שיעור בבשרה.....קז
 סעי' ז' – פשפש.....קח
 תלייה בפשפש.....קח
 סעי' ח' – צירוף טיפות.....קט

דעת חי"א..... קט
 סעי' ט' – צורת הדם קי
 פירוש השני..... קי
 סעי' י' – אינו מקבל טומאה, צבעונים קיא
 מקום המציאה, ודיני קינוח..... קיא
 קינוח אחר עשיית צרכיה..... קיד
 כתם על לבנים, דרך צבעונים..... קטו
 צבעונים..... קטז
 בגד מנומר..... קיח
 צבעונים; מעל הבגד, ועל הגוף..... קיט
 קמטים..... קכ
 אינו מקבל טומאה..... קכא
 כתם באסלה..... קכה
 דילמא ארגשה ולא אדעתא..... קכז
 סוגיא דתליות..... קלא
 לבושה בבגדי תחתונים..... קלא
 נמצא על דבר אחר..... קלג
 תלייה על דבר אחר..... קלה
 ספק ממזי באה הכתם..... קלו

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

סעי' א' – מראות השונות

כל מראה אדום, בין אם היא כהה הרבה, או עמוק, טמאים. וכן כל מראה שחור. ואין טהור אלא מראה לבן וכן מראה ירוק, אפילו כמראה השעווה או הזהב, וב"ש הירוק ככרתי או בעשבים. (מכ"ל). (וכן מראה שקורין כל"א כל"א כללל ירוק הוא), ואפילו יש בו סמיכות דם והוא עב הרבה, ואפילו הרגישה שנפתח מקורה, ובדקה מיד ומצאה מראות הללו, טהורה (ד"ע ללא כת"ה סימן רמ"ו למגמס בזה). הגה: וכן עיקר. (ב"י וטור), ללא כיס מחמירין לטמאה אם יש בו סמיכות והוא עב. (ת"ה סימן רמ"ו). (ואם הרגישה שנפתח מקורה, ובדקה מיד ולא מלאה כלום, ע"ל סימן ק"ז).

ראשי פרקים

שנינו במשנה דף י"ט חמשה דמים הם, ד' סוגי אדום וא' שחור, והוא דם שלקה, ודריש מהקרא 'בין דם לדם', אלמא יש דם שטהור, ודריש מדמיה דמיה דיש ד' מיני דם, וקים להו דשחור הוא א' מד' מינים אלו, אלא שלקה.

ובגמ' כמה אמוראים אמרו על עצמם שאינם יכולים להבחין בין דם לדם, ולכן מסק' הטור והב"י דהאידנא שנתמעטו הבקיאים, חזרו לטמא כל שיש בו מראה אדום. וכנוסח הרא"ש, 'כל שנוטה לאדמימות'.

ואמרי' כן אף לקולא, כגון לקבוע ווסתות אנו נוקטים שהיתה טמאה באמת מדם הראשון, אע"פ שאין אנו יודעים בוודאות שדם הראשון היה מד' דמים הללו [וע' מש"כ בזה בס' קפ"ד סעי' ה' וו', דלמ"ד ווסתות דרבנן ניהא טפי].

מסיים הרא"ש דאינו מותר אלא לבן וירוק. ויל"ע, מהו העיקר; הרישא או הסיפא, האם כל שאינו לבן וירוק אסור, או כל מה שאינו נוטה לאדמימות מותר. הב"י והב"ח כ' דהעיקר שלא יהיה נוטה לאדמימות, והב"ח ביאר דנקט ירוק כדי לאפוקי מדעת עקביא בן מהללאל, ולבן לאפוקי שלא נאסר משום שדומה לשכבת זרע. כל הנ"ל מבואר כאן בשו"ע, וש"ך סק"א.

צבע מסויים שאינו נוטה לאדמימות, אך ע"פ חכמת המדע הוא דם, לית לן בה, כי התורה לא אסרה דם, אלא דם מסויים ואסרי' שאר אדום אטו כן, אבל לא שאר גוונים אע"פ שהוא דם; וכ"כ הר צבי [קמ"ט].

ולכן, רופא או אחות שאומר לאשה שזה דם, אינו מספיק לאסרה, אלא תלוי בהגוון.

כשהמדעים אומרים על צבע אדום דע"פ הגדרתם אינו דם, אין אנו יכולים

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

להקל, כי מה שהם מגדירים דם ע"כ אינו מה שהתורה מגדירה כדם.

יש לחקור, אדום זה, האם הוא סיבה לאסור, או סימן שאולי זה הדם שדיברה תורה, כך דן האבנ"ז [סי' רכ"ה]. ונפק"מ, אחרי פיצוץ הגרעיני ביפן, היו הנשים מדממות דם כחול, האם הם נדות או לא. וכן, האם אשה יכולה להזריק לעצמה איזה חומר, וע"י כך דם ווסתה יהיה צבע שאינו נוטה לאדמימות, ובכך לא תיאסר בכלל.

המנח"ש [ח"ב סי' ע' וע"ב] דן בזה והוא זה שמעלה הרעיון לאשה להזריק עצמה, ומשמע דהוא תלוי במח' ב"ח וש"ך לענין דם חום כשיוצאת ממרחץ. ור' משה [ג"] נמצא בח"ב סי' ע"ו נקט בפשיטות שדם נדה שנשתנה צבעו תוך הרחם אינו אוסר, כ"ז שאינו אדום כשיוצאת ממקורה לבית החיצון. והא דהב"ח, כ' ר' משה דלא איירי בציור שנשתנה בפנים, דאל"ה הב"ח אינו נכון.

ואין לטעון, א"כ שחור שהוא דם שלקה מדוע אסור, י"ל לא לקה בפנים, דאז אה"נ, אלא אמרי' שלקה בבית החיצון. וכן מדויק בגמ' ורש"י, שהיה מתחילה אדום 'כשנעקר', ורש"י שכ' דנעקר מהגוף, כוונתו לאפוקי בתוך רחמה.

נמצא, ר' משה נקט בפשטות שרעיון של הגרשז"א יעבוד. וכ"כ הצמח צדק [קב"ח].

מעשה שהיה אשה חולה סרטן שעוברת טיפולי רדיותרפיה וכימותרפיה, ועל בדיקותיה היו כתמים בצבע צהוב. ונתברר שכך היה הצבע של דמה בשעת ווסתה. נמצא, יש לנו

ציור למעשה בשאלתו. ואם נוכל להקל, זה יפתור כמה בעיות שונות, כי בגלל מצבה קשה מאוד עבודה לטבול, ואם נקל, נמצא שלא נאסרה כלל. הגרשז"א הנ"ל היקל ע"פ הר צבי; ר' משה היקל. אך ע' בספר החינוך מצוה ר"ז דאינו משמע כן, ויש לדחות.

ולדינא, שפיר יש מקום להקל, בפרט כשהוא שעה"ד כ"כ גדול, ולהורות שאינה נדה כלל.

נמצא דם חום על כפפה של רופא, ואומר הרופא שהוא דם, אלא שנשתנה הצבע מחמת עירוב שאר פליטות, אם קרה כן תוך רחמה, יתכן שלא נאסרה, ורק אם היה אדום כשנעקר, ואח"כ נתערב, אכן אסורה.

ספק מראה דם, כ' ערוה"ש שאינו מצטרף לחשבון ספיקות, אלא הוא ספק חסרון ידיעה; ע"ע מש"כ בסי' צ"ח סעי' ג'.

חכם שהורה

מי שהראה מראה למורה הוראה, ואסרו, האם יכול ללכת אל רב אחר כדי להקל. ומלבד עיקר השאלה שנדון בו תכף, ר' אלישיב אמר דאין לעשות כן מחשש שרב הראשון 'טיפל' בהמראה כבר, וגרד ומישש, וא"כ אולי עכשיו לא יאסר אע"פ שמקודם היה אסור.

ומדין חכם שהורה, אם חכם השני הוא שוה לו בחכמה ובמנין, או פחות ממנו, יש להורות חכם הראשון דין חכם שהורה. ומשום שאין בידינו להכריע מי גדול ממי, אינו נוגע לדון אלא כשהחכם השני הוא ב'ליגה' אחרת.

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

הרוצה להחמיר

הפ"ת [סק"ב] בשם חת"ס [קמ"ט] דן אודות אשת חבר שמיחר לה הרב את המראה, ובעלה החבר רוצה להחמיר, האם רשאי להחמיר, או"ד שעבוד לאשתו מונע לו מלהחמיר. וכ' דלכאו' רשאי להחמיר אע"פ שלא החמיר עד לעכשיו, כי כך היא דרכה של פרושים, שבמשך חייהם מקפידים יותר ויותר [איירי בצדיק וכשר והגון, ולא מי שמשגע], א"כ על דעת כן היא נשאת לו, ושמחה היא לאשתו, אף אם היא צווחת עכשיו.

והנה, בזמננו יצויר דברי החת"ס, כגון שיש ב' רבנים עם ב' מהלכים שונים, ואשתו שאלה את המיקל, והוא רוצה לנהוג כהחמיר. אבל בזמניהם, הק' ר' משה [ד' י"ד], היכי דמי, הא יש רב אחד בעיר, והוא הכריע שמותרת, אם עכשיו רוצה להחמיר, אי"ז פרישות אלא טיפשות, א"כ מהו הציור שנוכל לומר בו שנשאת על דעת כן.

והנה, מדברי הפ"ת משמע שמסק' חת"ס שרשאי הבעל להחמיר על עצמו. אמנם בחת"ס בפנים אינו ברור כ"כ, ותולה שאלה זו על מח' ראשונים אם פועל יכול לשנות מקצוע, ובכך לשנות החיוב עונה. [וכך היא דרכו של פ"ת, להביא קטעים מהאחרונים שמסכים עמהם ולהשמיט מה שאינו מסכים, או שמביא בצורה שהוא מסכים עמו אע"פ שהספר שהוא מביא לא אמר כן.]

כ' הבדה"ש, הא דחבר שלנו יכול להחמיר, היינו רק אם הוא מחמיר גם בשאר תרי"ב מצוות, אבל להתחיל

אם החכם הראשון לא הורה, אלא אמר שאינו יכול להכריע בזה, אין כאן הוראה, ויכול לשאול עוד רב אחר, אפ' אינו גדול מהראשון.

אם החכם השני הוא גדול יותר, חייב להודיעו שהוא המורה השני בשאלה זה.

בעיקר דין חכם שהורה, אם הרב הראשון טעה בדבר משנה, אינו הכרעתו הכרעה, ויכול לשאול עוד רב. אבל במראות דמים שיש כ"כ הרבה דעות שונות, ואין כאן משנה או הלכה מפורשת אלא הוא דבר התלוי במסורה, לא שייך כאן טעה בדבר משנה, וכ"כ בית שלמה [ב' י"ד]. [אם לא שאסר מראה כמעט לבן לגמרי, או שהתיר אדום ממש.]

והיכא שאינו תלוי בשיקול, אלא כו"ע מודי שזה חוס, אלא שיש מח' ידועה איך נוקטים בענין חוס, אולי בזה יש מקום לדון מצד טעה בדבר משנה, כי אינו דבר התלוי בשיקול והכרעה. ונחזור לזה בס"ד.

אם הרב הראשון נתן רשות לשאול רב אחר, אינו חכם שהורה, ולכאו' גם אי"צ להודיע לרב השני. ולבקש מהרב רשות, ברוב מקרים אינו דרך ארץ.

וכן, לשאול רב מה דעתו בזה, אבל אינו שואל להכרעה, לא יהיה בזה דין חכם שהורה, אבל אינו דרך ארץ. ויש ציורים שיכול לעשות כן; וישקול היטב.

יש רבנים שמקפידים לא לומר 'טמא' 'אסור', אלא אומרים 'תעשה עוד הפסק', כדי שאם ישאל עוד רב, לא יעבור על הלכה זה.

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

לעשות שום דבר נגד רצונו, לא מחמת שעבוד, אלא מחמת קנין. ואכ"מ.

והא דבנות ישראל החמירו על עצמן לשבת ז' נקיים על טיפת דם כחרדל, הא קנויות הן אצל בעליהן, תי' הבית שערים [רל"ט], וכ"מ בכת"ס [קס"א], דפנויות עשו כן, מדיני טומאה וטהרה, ובעליהן נשאו אותן על דעת כן, ודייק כן מ'בנות' ישראל, ולא 'נשי' ישראל. [א"נ י"ל, עשו כן בהסכמת בעליהן.]

עוד כ' שם בטהרת ישראל, דהא דמסיק הפ"ת שרשאי להחמיר, היינו רק לחומרא, אבל לא לקולא, כגון אם ע"י חומרתו תיצרך לטבול בליל שב"ק, נמצא חומרתו מביא לידי קולא בהלכות רחיצה בשבת. ומשמע שם, דצריכה להמתין עד מוצ"ש כדי לטבול.

עוד כ' שם, דגם לענין ברכה, אין בכח חומרתו לחייב ברכה על הטבילה. ומהא שמעינן דהוא למד דיכול הבעל להחמיר גם היכא שלא נטמאה ע"י ראייה אלא ע"י כתם לחוד. וזה חידוש שלא נשמע להדיא בפ"ת או חת"ס, כי הם דברו על עד בדיקה, ועל זה יש מקום לחומרות, אבל על כתם, מאוד יתכן שחת"ס ופ"ת ס"ל שאינו רשאי להחמיר, כי מהותו של כתם הוא לנקוט כל הקולות. ולא ברירא לי כ"צ.

מדיני מראות

בענין ראיית מראות בלילה, או לאור הנר, בגמ' מבואר שאינו פשוט כ"כ. והנה, להבחין בין דם לדם ודאי קשה יותר ממה שאנו עושים להבחין בין נוטה לאדמימות לשאר צבעים, אבל צריכין

להיות 'מהדרין' עכשיו, זה אין היתר. ואינו ברור לי כ"כ, ממנ"פ, אם אינו רציני, אפ' אם הוא מחמיר בשאר דברים אינו רשאי להחמיר, ואם רציני, איך אנו יכולים למנעו מלעשות 'שטייגען' בענייני טהרה.

והנראה, דאכן תלוי אם הוא רציני או לא, אבל דברי הבדה"ש הם דרך לברר אם הוא אכן רציני או סתם רוצה 'להתחמק' מחיובים שלו. וזה מתאים עם מה שאומרים בשם קה"י, דא"א להתחיל פרישות בענין אשתו. וג"ז כהנ"ל, דאל"ה אינו פרישות, אלא בורח מחיובים שלו.

ע' בחו"ש ס' קפ"ה מש"כ לגבי בעל תשובה, אם יכול להחמיר במראות היכא שיש רבנים [אמיתיים] המקילים, ותלה הדבר בכת"ס זה. אך לכאן אין הנידון דומה לראיה, כי כאן השאלה היא האם הוא משנה מהאומדנא שהיתה בעת חתונתם, או"ד זה 'שטייגען' טבעי, אבל בעל תשובה הוא לא זה ולא זה, ובלא"ה משנה ממה שהסכימו ביניהם כשנשאו. ועוד, אם אשתו מסכמת, אין נידון, ואם אינה מסכמת, אינו רעיון טוב מטעמים אחרים.

בספר טהרת ישראל כ' דכל הנידון הוא רק לענין אם הבעל יכול להחמיר, או שזה פגיעה בחובתו אליה, אבל האשה לעולם אינה יכולה להתחיל להחמיר. והוא כ' טעמים שונים, כמו הרהורים רעים וכו'. אבל בלא"ה לכאן דבריו נכונים, כי הבעל יש לו שעבודים אל אשתו, וע"ז אנו דנים אם זה מפקיע משעבוד אליה. אבל היא, אינו משעובדת לו, אלא קנויה היא לו, ואינה יכולה

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

עליה שום שאלה, דשרי, אלא אפ' רב מותר, כיון שרק מעיין על הצבע, אע"פ שזה הוראה, ויתכן שיחשב הסוגיות והשאלות שבה. אמנם, כ' שבט הקהתי [ב' שכ"ח] דעדיף שלא לעשות כן, כיון שהוא מקום מטונף לא יזכה לסייעתא דשמיא.

יל"ע, האם מותר לראות מראות על ספר. ואומרים בשם הגר"ק לאסור אם לא כשאין ברירה. ואולי הכוונה שבהרבה ספרים העמוד הראשון הוא לבן חזק, שמועיל להניח המראה עליה.

אגב, להביא עדי בדיקה לרב שהוא עוור צבעונים, Colour Blind, הוא דומה למי שלוקח לבנו מוהל הסובל ממחלת 'פרקינסון' ל"ע.

בענין מי יביא הבדיקות אל הרב, הבעל או האשה; בגמ' מבואר דנשים היו מביאות, כי הא דר"ע, והא דסומא, והא דנאמנת אשה לומר חכם פלוני התיר לי, וכהנה רבות.

וכ' בספר משנה הלכות [ו' קל"ה] שאיסור גמור יש להבעל להתעסק בענין מראות אשתו, ורק האשה תביאם. ונימוקו, שמא תתגנה עליו [בתוס' מוזכר מושג זה באמורא א' שאשתו שאלה רב אחר ולא בעלה כדי שלא תתגנה, אבל לגבי המון העם לא מצינו דבר כזה], שמא יבא לידי הרהורים [סתירה לטעם הקודם], זו אחת ממצוות של האשה [וכן הוא חלה והדלקת הנר, ואעפ"כ הבעל מכין הנרות, א"כ אי"ז טעם מדוע הבעל אינו יכול להביאם], ולפעמים הרב צריך לשאול איזה שאלה בנוגע להמראה

אנו לבאר איך בודקין בזמננו. ונחזור לזה בס"ד בהמשך.

אבל הא מיהא ברור, שרק יכול לבדוק העד בדיקה בצורה שיכול לעיין בה היטב, אבל שליחת תמונה של מראה, אינו שווה כלום לכל מי שמבין שום דבר בענין מראות או בענין מצלמות.

בתחילת ימי נישואין, יש להביא כל בדיקה להרב [וגם כדי לייעץ אצל חכם], וכשברור לו ולמורה הוראה שיודע מה אינו נכנס בגדר של שאלה, יכול להביא רק הבדיקות שיש עליהם שאלות.

מראות הדם בדרך כלל לא משנים צבעיהם כ"כ, והמורה יכול להבחין כמה טרי וכמה ישן הוא. ואם רואה שעכשיו טהור, אבל יודע שהיה יותר גרוע כשהיה טרי, אבל אינו יודע אם מתחילה היה נוטה לאדמימות, זה דומה לנאבד העד, ורוב פוסקים מחמירים בזה, כיון שיש לחוש שהיה נוטה לאדמימות מתחילה. ועמ"ש"כ בה באריכות בנושא 'מראה לח ומראה שהשתנה'.

ולכן, אע"פ שמדינא אין חובה להביא הבדיקות להרב מיד [כמש"כ הרבה ממחברי זמננו], מ"מ יתכן שכדאי לעשות כן, שלא יכשל בציור כזה. ואם יודע שהיה יותר גרוע מתחילה, לכאוף עליו להגיד להרב, אבל אי"ז חובה לעיין בבדיקות מיד. ועל המורה לחקור השואל איך היה נראה, ולברר אם השואל מבין בדברים אלו, ובכך המורה יכול להחליט אם זה כנאבד העד, או שנוכל לתלות שהיה טהור.

לעיין במראה בשירותים, מדינא שרי. ולא מיבעיא אשה שמורה לעצמה שאין

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

מומלין לשטוף ידיים תחילה, כדי להסיר קטשופ ואיפור וכו'. ומים וסבון יותר טוב מנטי' [לאלו הנוהגות כן].

לפני ששמים בדיקה במעטפה, אין לקפלו, כי אז יתעבה המראה, ויתכן שעכשיו יותר קשה להבחין בגוון. ועוד, אם אינו מקפלו יתכן שהרב יראה ממיקום האדמימות אם כדאי לשלוח לבודקת. ולכן, ישאירו במקום שמור ובטוח כדי להתייבש, או יניח בקופסא קטנה, ואח"כ יכול לקפלו ולהניחו במעטפה.

להראות להרב איפה נראה לך שיש שאלה, אם עושה כן בדרך כבוד אין זה פגיעה בכבודו, ואדרבה, לא הביישן לומד. ונדגיש, רק בדרך כבוד, ולא בדרך זלזול או 'נודניק'.

ישנם סוגי בדים שונים. יש הדקים, אבל אינם רכים כ"כ, אבל יותר קל להבחין בדיקות אלו. ויש היותר עבים, ויותר רכים, אך מחמת העובי יתכן שהמראה יראה יותר אדום או פחות אדום ממה שהוא באמת. למעשה, יקל על האשה, להשתמש ברכים, אע"פ שיותר קשה עבור הרב [א.ה.]. הוראת אאמו"ר שליט"א.

בענין השימוש בזכוכית מגדלת, המראה כהן [עמ' כ'] אסר, אם לא להבחין אם הוא בכלל דם או חוט בעלמא, אבל בלא"ה לא, כי מתלבן האדמימות.

אך האמת אינו כן, דרך מתפשט הצבע, ויתכן במקרים מסויימים שיאבד תוקף הצבע. א"כ רק מי שיש לו נסיון בשימוש זכוכית ישתמש בו.

[טלפון], וטוב שהיא תראה פניו של צדיק.

למעשה, הבעל יכול להביא, וכן הוא בדרך כלל [בזמניהם, היו פוסקים רק ביום, א"כ הבעל לא היה נמצא, אבל בזמננו פוסקים גם בלילה, וכל שאלות יכול לשאול בטלפון], אבל חשוב שהאשה תהיה יכולה להביא בשעה"ד, לשאול שאלותיה.

[א.ה.]. דבר חשוב שמעתי מהרב אייזק כהנא שליט"א, דאע"פ שאין בעיה מלהניח את אשתו לטפל בדברים אלו, מ"מ אחריות הבעל להיות מעורב בהעניינים, כדי שלא יבא לידי מכשול, כי בעיני ראיתי שהיו טעויות מחמת שהבעל לא ידע כלום מעסקי אשתו. וכ"ש לענין ווסתות.]

אם הרב מכיר שמדובר בדם מכה ולא בדם נדה, אינו יכול להקל עפ"י הכרעת דעתו לחוד. וע"ע מהרש"ם [ק"א] ודרכ"ת [קפ"ז נ"ו] שמצטרפים בשעה"ד גדול כמה צירופים להקל בזה, ואינו סוגיין. וע"ע סי' קפ"ז סעי' ה'.

אבל, אם הוא מכיר שבכלל לא פרש מגופה, אלא הוא דבר חיצוני כגון קטשופ או איפור, בזה הוא נאמן.

מומלין שבז' נקיים תחליף בגדים תחתונים בתדירות, כדי שלא יהיה הצטברות של חום שאז יתכן שיהיה נוטה לאדום, או לכתם שיעור גרים.

מומלין לעיין בהעד לפני השימוש למשך כג' שניות, לראות אם יש חוטים אדומים [מצוי מאוד], דאם הפליטה ידבק על גבי החוט, יהיה נוטה לאדום.

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

'בועל נדה'. ובס"ד נבאר כאן דיש מקום טובא למהלך כזו, ואין לדחותו על הסף משום ספק דאורייתא לחומרא, ואין לחשוש לבועל נדה.

והנה, אם מדובר בכתם, אינו שאלה של דאורייתא. ואם אינו כתם אלא בדיקה, אם הוא הפסק טהרה, מצד דילמא ארגשה כבר הבאנו בסי' ק"צ בשם סד"ט דבזמננו י"ל שמצד הבדיקה עצמה אין לחוש להרגשה.

ומצד עצם המראה, אם אינו שאלה של אדום ממש אלא אם הוא נוטה לאדום, הבאנו מהרש"ם [בענין נאבד העד, סו"ס קפ"ג] דזה שאלה פחות חמורה. אלא, שאם הוא שאלה שהמחמירים אוהזים שהוא דם ממש, והמקילין אוהזים שאינו אפ' נוטה לאדום, וזהו הדם הראשון, וכל מה שהיה עד עכשיו לא היה דם אמיתי שאמרה תורה, אעפ"כ אינו שאלה של דאורייתא, דמדאורייתא אינה אלא נדה ולא זבה, וסגי בז' ימים אפ' אינם נקיים.

ובאמת, מציאות כזו אינה מצויה, שהמחמירים סוברים שזה דם ודאי, ומקילים אומרים שאינו נוטה לאדום, ועוד, בהפסק טהרה הרבה מהמקילים, אכן מחמירים.

ובדיקות יום ראשון ושני, הם ג"כ בדרך כלל ימי נדה ולא ימי זיבה, וא"כ יש בו כל צדדים הנ"ל. [א.ת. והמחמירים ישיבו דיש לחוש שבדיקת יום ראשון או שני הוא דם גמור, ואולי לפני כן לא היה דם ממש מה"ת, וא"כ צריך עוד ז', ומה"ת אי"צ להיות נקיים, ואילו

הנה, כבר ביארנו בריש הלכות נדה, דדבר שאינו נראה לעיניים בלי הזכוכית, ורק מצאה בזכות הזכוכית, זה לא אמרה תורה. ואינו אוסר אלא דבר שבלי הזכוכית יש בו נטיה לאדום, והזכוכית בא ומתירו.

ואחרי הנסיון יראה דזכוכית אינו מראה דברים חדשים, אלא מרכז ו'פוקוס' עליו, ואחר שראה בזכוכית, יראה עכשיו בלעדו הצבע האמיתי.

ומנהג מורי הוראה בזמננו להשתמש בזכוכית, אך מקפידים שיהיה איכותי שלא ישנה את הצבע. [א.ת. גדולי הפוסקים בדורות הקודמים לא השתמשו בזכוכית מגדלת, כמו שהעידו על השבה"ל ועוד.]

שיטת הטעפליק"ע רב

הטעפליק"ע רב הגיע לירושלים ובידו מסורה בהוראה שהיה קיל טפי משאר מורי הוראה. הבריסקע"ר רב, והמשעבינע"ר רב התירו לבני ביתם לשאול אצלו. וקיבל מיניה החשב האפוד [והשבה"ל]. ואמר הגרי"ז שבעיר בריסק הגאון ר' שמחה זעליג היה לו מהלך דומה לזה.

הטעפליק"ע רב למד אצל אביו, ואביו אצל הצמח צדק שלמד אצל הגר"ז.

והיו אלו שמיחו נגד מהלך זה, ור' אלישיב בתוכם, ומביאים בית שלמה [ב' י"ד] דכל שנוטה לאדום, אין אדם יכול לקבל מרבבו להתיר.

ויש שטוענים, נניח שיש ב' מהלכים, הא לכה"פ הוא ספק דאורייתא לחומרא, ויש שטוענים שהסומך על מהלך זה הוא

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

אם הוא בהפסק או בג' ראשונים של ז' נקיים, אבל לשאר בדיקות או ליום הווסת, ר' משה מיקל טפי, כי ס"ל דכשהמעין בדרכו לסגור, חוששין לעירוב דם עם שאר פליטות, ולכן מחמירין לצבעים הנ"ל, משא"כ במעין סגור, אינו דרך של ווסת להוציא טיפות שיתערבו עם שאר פליטות, אלא מתחיל מיד באדום, בלי שום תערובת כלל. נא.ה. יל"ע אם זה נכון למציאות שיש לנו אצלנו.]

נמצא, בדיקה של יום הווסת יש יותר מקום להקל בצבעים ע"פ ר' משה זו, וצרף צד זה לשאר צדדים שהבאנו למעלה.

עכ"פ, היוצא מדברינו, הרעש והטענות נגד המקילים שהוא ספק דאורייתא והם בועלי נידות, אינו מוצדק, ושפיר יש מקום לב' מהלכים.

נוטה לאדום ונוטה לשחור, ורוד

כ' שו"ע דכל מראה שנוטה לאדום ולשחור, מחמירין ביה, ועיין בהערה^א.

יש מי שרצה לתלות המח' הגדולה במסורת של מראות ע"פ חקירה, הא דשו"ע החמיר בנוטה לאדום, האם מחמירין בכל מה שנוטה להני ד' דמים של הגמ', או שמחמירין בכל שנוטה לשום אדום. ותלה חקירה זו על שני המהלכים של מראות, ובכך מפרך המקילים.

ובאמת, אין שום בר דעת שיכול לסבול ב' צדדים האלו, כי אין אנו יודעים מה הם הני ד' דמים כדי שנחמיר בכל

למקילים נותנים לה לטבול אחר עוד ה' או ו' ימים.]

בדיקת יום ג', שהוא יום ח' מתחילת ראייתה, מדאורייתא שרי ביום נגד יום, ורק אם ראתה ג' ימים, כגון יום ג' וד' וה' של ז' נקיים וכולם אדום ממש שאסרה תורה, ולא מחמת מכה, נעשית זבה גדולה, וצריכה ז' נקיים מה"ת. אך מציאות כזה אינו מצוי כל עיקר.

נמצא, השאלה החמורה הוא בדיקה של יום ז', שאם יש עליו דם מה"ת, צריכה יום נגד יום, והיא טובלת היום בלילה. וגם בזה, אינו מצוי כ"כ, ושיהיה שאלה של דם ממש שאסרה תורה ולא שאלה של נוטה לאדמימות. אבל, במצב כזה, שהוא שעה"ד גדול, כדאי להם המקילים לסמוך עליהו.

בדיקה ביום הווסת, כשהיא בדיקה שהמחמיר מחמיר, המיקל בו מתירה לבעלה בלי טבילה. אך באמת, ברוב מקרים כאלו, המיקל ג"כ מורה להמתין לראות אם דם ממש מגיע, וברוב מקרים זה כן קורה. והשאלה הוא כשהמתינו, ולא ראו, שהמיקל מתיר והמחמיר ס"ל דיש כאן שאלה של נדה דאורייתא בלי טבילה.

וגם בזה יש לצדד להקל, כי הבדיקה שעשתה ביארנו בס' ק"צ ע"פ סד"ט, ה'דילמא ארגשה' יתכן שאינו חשש הרגשה דאורייתא בזמננו.

ולהוסיף עוד טענה, ר' משה נד' י"ז ו' חושש לצחוב עמוק על בדיקה, וכן לחום,

שר"י. וכן האיר בשיעורי שבה"ל אות ב'. ועמש"כ שם אות ג'.

^א שו"ע כ' כחה'. והכוונה הוא לבהיר מזה, וכך הוא בלשה"ק, אבל הציונים אמרו שמילה זו בזמננו הכוונה לעמוק יותר.

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

שדומה אליו, א"כ ע"כ אנו מחמירים בכל מה שנוטה לשום אדום.

ואולי יש לבאר מה' המהלכים בענין אחר, האם מחמירים בכל מה שיש בו דמיון ומיעוט ועירוב של אדום, או"ד מחמירין בכל מה שדומה לאדום, אבל לא דבר שיש על צבע מסויים שם אחר, ושלא שייך לטעות לדמות לאדום ממש. למשל, 'זרוד', יש בו עירוב אדום, אבל יש לה שם בפנ"ע, האם נחמיר בו. ואולי בזה נחלקו. עוד נפק"מ, אפור, יש שחור מעורב בו, אבל יש לו שם אחר, האם נחמיר בו.

והנה, באפור יש לנו ראיות איך קי"ל, א"כ אולי זה יכריע את השאלה שלנו. אך, יש טעמים שונים להקל באפור, כדיבואר בס"ד.

השו"ע כ' כל מראה שחור, שמשמע אפ' נוסה לשחור יש להחמיר. וכן משמע מהראב"ד, טור, וחכמ"א. ומסברא אפור נוסה לשחור.

והנה, הש"ך היקל באפור, אך אי"ז סתירה להחמיר בנוטה לשחור, כי אולי ס"ל אפור אינו נוסה לשחור.

השבה"ל [ה' ק"ו ו'] מביא ר' שלמה קלוגער להקל באפור, ושאינו נוסה לשחור, ואילו הדרכ"ת [סק"ו] חולק בזה וס"ל ששחור מעורב בו.

וע"ע שבה"ל שם מה שהק' על הדרכ"ת, [ומש"כ להקל באפור דכל הטעם שמחמירין בשחור הוא משום שדם הוא שלקה, אבל דם כשנלקח אינו אפור אלא שחור, א"כ באפור אין לחוש לדם שלקה, וכן משמע בש"ך הנ"ל].

ועוד, ע"פ רוב אפור הוא דבר חיצוני, ולא מהאשה עצמה. ולמעשה, אין מורה הוראה שמחמיר באפור למעשה.

אבל נוסה לשחור, השבה"ל [ד' ק"ג] דן בזה, וכ' דבכתם יש להקל, כי בגמ' קאמר דיתה מכן טחור, ואע"פ שאין אנו בקיאים, י"ל לענין כתמים אנו בקיאים שרק שחור ממש הוא שחור, ולא נוסה לשחור. עכ"פ חזינן דיש יותר מקום להקל בנוטה לשחור מנוטה לאדום.

נמצא, שבה"ל בתשובה החמיר בבדיקה שנוטה לשחור, וכ"ה בשיעורים. אמנם, תלמידיו ויוצאי חלציו אינם מחמירים בנוטה לשחור למעשה, ונדיר מאוד שיאסרו בדיקה מחמת שחור.

וקשה, מראה חום עם גוון עמוק מאוד, שאחר עיון רב המורה הוראה מחליט שאינו שחור, וכי אינו לכה"פ נוסה לשחור. ובאמת, כך יש להקשות על נוסה לאדום, אם הרב צריך לעיין היטב, היא גופא ראייה שנוטה לאדום. וצ"ע, ועיין בהערה². [אגב, צבעים הללו של נוסה לשחור לפעמים מראים על חולי סכרת].

¹ צבע אחר, אינו אפ' נוסה לאדום או שחור. [מלמהד"ד, קולה ויין ג"כ לפעמים נראים כשחור, אבל באמת אינו אפ' נוסה לשחור]. אלא שקשה, א"כ מהו 'נוטה לשחור', הא אינו אפור, ואינו חום חזק. ואולי באמת אין מושג כזה. ועדיין צ"ע.

² ואולי י"ל, אם אחר העיון, או אחר הטיפול שמערבין בתוכו מעט רוק, נראה שאינו שחור אלא חום, הקושי היתה מחמת שהוא מרוכז הרבה, ושכבה ע"ג שכבה, אבל אינו נוסה לשחור או לאדום. כלומר, מה שבעצם הוא באותו צבע של אדום ושחור אסור, אבל אם רק נראה כך מחמת הצטברות, ולאחר העיון נתברר שאינו אותו צבע אלא

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

זוה מלבד הא דוורוד על עד בדיקה אינו מצוי בכלל, ואם מוצאים לפעמים הוא מורה על דלקת שתן או מקור היצוני. ויש שמועות שר' אלישיב ורב הענקין הקילו בוורוד, אבל, כמש"כ, אינו מצוי, והכל כפי המסורה, כולל מה נקרא ורוד.

ע"ע ערוה"ש דמק, בגמ' אי' ד' מיני דם אדום וכו', מדוע פרטו כל אחת ואחת, הל"ל כצבע המזוג, וכל האדום ממנו, ומנא שמעינן ה"ה שאר צבעים כגון צבע של הקזת דם. ומביא שאר מקומות בש"ס שעושה כן, ותי', צבעים הללו אינם מהקל אל הכבד, מהכי בהיר עד הכי עמוק, אלא שם ד' גוונים שונים וסוג אחר לגמרי וחלוקים זו מזו, ועל כל א' מהן דיהה מכן טהור. ובכך מובן איך קאמר הגמ' על דם הקזה שהוא הכי אדום דדיהה מכן טהור, אע"פ שדם מזוג עדיין אסור.

ובאמת, כדברי ערוה"ש נמצא גם בבינת אדם בהל' טרפות [שער או"ה ח' י"ג י"ד] דצבעי הריאות תלויים בסוגיין כאן, ומוכיח דגוונים חלוקים הם כמו שהוכיח הערוה"ש, ואפ' מונה שמות של הצבעים, (א) פאנס (ב) אינקארנאט (ג) ראזע (ד) קארמזין, והם האבות של כל מראה אדמומית כי כל שאר מראה אודם הוא רק תולדה מאחד מד' מראות הנזכרים.

והנה, צבע הרביעי יתכן שהוא Crimson, וצבע השלישי הוא Rose,

עכ"פ חזינן, שאין להורות משו"ע ונו"כ, אלא ע"פ הוראה שבאה ממסורה נאמנה.

הנה, מראה בצבע לבן, השו"ע היקל להדיא. ורא"ש כ' אין להתיר שום נוטה לאדמימות אם לא שיהא לבן וירוק' עכ"ל בערך. ודייק מיניה הב"ה, דלבן שהוא נוטה לאדום יש להתיר; כך למד דברי הרא"ש. ובגלל שהדיוק אינו מוכרע, השו"ע שינה מלשון הרא"ש כדי שלא תדייק כך מיניה.

והנה, השו"ע כ' ירוק כברתי שרי, וכ' הט"ז כ"ש לבן כיון שאינו נוטה לאדום. וק', הא שו"ע כבר התיר לבן. ואולי היה מקום לומר, דט"ז למד הלבן של שו"ע להתיר אף לבן שנוטה לאדום, וע"ז בא הט"ז ומיקל בלבן ממש, וע"ז אמר כ"ש'. ואם לזאת, הט"ז מיקל בלבן הנוטה לאדמימות, וזהו ורוד, Pink.

השבה"ל [ה' ק"ו] כ' שדיוקים הללו אינם מוכרחים, וביאור הנ"ל בדברי הט"ז הוא ביאור בשו"ע לומר את מה שהתרחק ממנו השו"ע עצמו. וכן הש"ך דכ' על לבן דה"ה לבן שאינו נקי, ע"כ אינו מיקל בוורוד, אלא לומד לבן כפשטיה. וכן הב"ח עצמו שהבאנו למעלה דביאר השו"ע שאמר לבן, קמ"ל דלא גזרינן אטו שכבת זרע, ע"כ ג"כ לא מיירי בוורוד.

נמצא, אין מי שמיקל בוורוד, מלבד דיוק הב"ח בהרא"ש, והו"א בביאור דברי הט"ז. ולהבנת כוונת הט"ז באמת, עיין בהערה. אבל בלא"ה כולם היו אוסרים.

² כותרת, וההמשך הוא פרטי הצבעים, וע"ז מסיים הט"ז דכ"ש הלבן עצמו.

³ פשטות הבנת הט"ז הוא כמש"כ פרדס רימונים, דהיה קשה לו להט"ז סדר שו"ע, דה"ל לסיים עם לבן ולא להתחיל עמה, ולכן למד הט"ז דלבן הראשון של שו"ע היתה כעין

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

רוב סוסים אדום. רש"י גיטין ס"ח, לגבי לולב מה שבין העלים, 'קער"ע' הוא אדום. 'שחמומית' הוא אדום.

מאידך, הפ"ת כ' דצבע 'ברוי"ן' כקליפת ערמונים וכצבע קאו"י שרי. ולבושי מרדכי [ק"י וק"א] כ' דקפה ששרי היינו הקפה עם חלב, דאל"ה הוא קפה שחור, ואסור. אמנם, לא ביאר לנו כמה חלב, וכמה קפה, וכמה מים, וזה בהחלט משנה הגוון.

השאלת יעב"ץ היקל ג"כ בחום, וכ' דאינו נוטה לאדום אלא לשחור. והק', ליאסר משום דנוטה לשחור, ותי', בגמ' מבואר דיהא טחור. והק' בית מאיר ופרדס רימונים הא בזמננו אין אנו יודעים מהו דיהא מהא דמחמירין בכל שנוטה, א"כ איך היקל.

הערוה"ש כ' חלילה להחמיר בחום דאינו אפ' נוטה לשחור מעט. [משמע, חום חזק שנוטה לשחור, כן יש מקום לחומרא.]

הסד"ט היקל, וכן התשובה מאהבה [ג' שס"ב], ברכ"י בפ"ת. וכן היקל היביע אומר.

מאידך, הבית מאיר החמיר, וכן פרדס רימונים, ומביא כל טענות הנ"ל. השב"ח"ל [ג' קכ"א, ד' ק"ג, ה' ק"ו ו'] החמיר, ומצדד להקל בשעה"ד [ובשיעורים החמיר עוד יותר מזה]. ואעפ"כ, תלמידי שב"ח"ל מקילין בשום חום בכל מקום [מלבד בהפסק דלפעמים מחמירים כשהוא חום חזק]. הגרשז"א בשו"ש [ה' ח'] החמיר בחום עמוק כיון שנוטה לשחור. [א.ה. ושמעתי שהגרמ"א פרוינד היה מיקל בכל חום שהוא.]

שבצרפתית הוא ורוד פינ"ק. א"כ, זה מקור לאסור ורוד!

אמנם, מלבד שאין אנו יודעים בבירור על מה כיוון הבינת אדם כשאמר ראזע, ההכרח של הערוה"ש מגמ' הנ"ל אינו מוכרח כדמבואר שם בתוס' הרא"ש, דבאמת ד' סוגי הדם הם בהירים א' מהשני, ואעפ"כ דיהא מכן טחור, כיון שאינו כדרך ראייה. כלומר, ד' גוונים אלו הם הדרך לראות, ולכן אסורה בהם מה"ת. נמצא, התחיל במראה הכי עמוק, וזה אדום. דיהא מכן טחור כי אינו דרך ראייה. דיהא טיפה יותר, כבר נכנס אל הצבע השני בחוזק, ואוסר. דיהא מכן טחור, דיהא מעט יותר נאסרה וכו'.

צבע חום

בשו"ע כ' דנוטה לאדום ושחור אסורים, אבל ירוק ולבן שרי. ורמ"א כ' בלו"א שרי. והנה, לית מאן דחש לבאר לנו מה דין חום, ולכא' לפני שרמ"א מלמד אותנו שבלו"א שרי, שהוא דבר שמעולם לא ראינו, הלא היה לו לבאר דין חום, שהוא הצבע היותר שכיח בכל המראות כולם.

ולכן, סתימת שו"ע ורמ"א מורה לנו שחום ודאי אסור, וכלול בנוטה לאדום או נוטה לשחור. ובאמת, כנוסח זה נמצא בהבית מאיר, דאולי נוטה לאדום, אולי לשחור, ואולי לשניהם.

ובאמת, ר"ש איידער בספרו [א' מ"ט] מביא מכמה רש"י בש"ס שמבואר דקרי לחום אדום; סוכה ל"ה: אתרוג שנקלף צבעו הוא כתמרה אדומה. ותמרים דידן, ואתרוג דידן שנקלף, הוא חום, ואעפ"כ קרי ליה אדום. רש"י בכורות חמור אדום,

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

ואולי י"ל לבאר המקילים דס"ל דאע"פ שהצבע עצמו קרוב ונוטה לאדום או לשחור, מ"מ חששו רק בצבע שאין לו שם משל עצמו, כלומר צבע שאפשר לטעות בו, משא"כ צבע שלא שייך לטעות, כי גדרו ברור, אע"פ שבעצם הוא צבע דומה, לא גזרו בה. כעין מש"כ למעלה.

ודעת המחמירים, אולי ס"ל שנוטה לאדום, או שס"ל דזהו אדום ממש, ולמדו רש"י הנ"ל כפשטיה.

אך דע, שגם המחמירים אינם מחמירים בכל שיש בו שום חום, דיש חום 'קל' שהם סוברים שאינו אלא צהוב בעלמא. כלומר, גם שיטתם אינה מוגדרת בכתב, אלא צריך שימוש.

ירוק, צהוב, כתום, זהב

במשנה י"ט. שיטת חכמים להקל בירוק, ועקביא בן מהללאל מחמיר. וגמ' בע"ב פריך וכי לית ליה 'דמיה דמיה' ומשני אב"א לית ליה, אב"א אית ליה אלא ס"ל כי היכי ששחור הוא דם שלקה, ה"ה ירוק הוא דם שלקה.

וע' ר' משה [ב' ע'] דמבאר תי' האחרון, דכו"ע מודי שהוא דם שלקה, אלא שחכמים ס"ל דלקה בפנים, לפני שעבר לחוץ, א"כ לא היה דם כשיצא, ולכן שרי. ועקביא ס"ל דאדום היה כשיצא, ואח"כ נתערב. [א"נ, נחלקו איפה הוא המקום שאוסר.]

ותוס' כ' דהאי ירוק אינו ירוק ככרתי, דהא אינו נוטה לאדמימות כלל, אלא ע"כ האי ירוק הוא ירוק כאתרוג.

ר' משה [ב' ע"ח] בעיקרון ס"ל שחום אינו בעיה, אלא שחשש בהפסק וג' ראשונים שיש דם מעורב ומכוסה בה. [למעשה היה שולח שואלים אל שכנו הרב טוביה גולדשטיין שהיקל להם.]

החזו"א היה מיקל בחום; כך מובא באוה"ר [ד' מ"א], אפ' לענין הפסק.

הבית שלמה [ב' ד'] מחמיר בחום חזק. חכמ"א מיקל בחום, אך מחמיר לענין הפסק.

הלחם ושמלה החמיר בחום כי ס"ל דזה דם שלקה מעורב בדם רגיל, ומפני כך הוא חום.

אומרים שהגר"י שטייף היקל בחום. וכן שאר גדולי הונגריה, חשב האפוד, טעפליק"ע רב, ועוד.

הדע"ת כ' דגם המחמירים בחום מקילין בענין כתמים. וכ"כ שיעורי שבה"ל.

המחמירים מצדדים להקל בדם טוהר שהוא הדם אחרי לידה [טבעי, ולא ניתוח, ע"ע סי' קצ"ד]. ולמעשה, ר' מאיר ברנדסדורפר לא היקל אף בכה"ג.

המחמירים ס"ל דהא דכ' שו"ע 'כל מראה אדום', לרבות חום.

המיקלין חוששין כשהוא טיפות בצבע חום לפני ווסתה, דאולי ווסתה מגיע תכף, ויתכן שהוא ווסת הגוף, ואכ"מ.

נמצא, מהסוגיא היינו צריכים לחשוש ולהחמיר בחום, אבל רוב מורי הוראה מקילים בחום, בכל חום שיהיה, אפ' חזק מאוד [ולא חיישינן לנוטה לשחור]. ומחמת כן, גדול שימושה יותר מלימודה.

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

ואולי יש ליישב הגר"ז, וכן הא דהרא"ש, אה"נ יש בו נטייה לאדמימות, מ"מ אין צבע זה מתחלף באדום. דהיינו, אסרו חז"ל כל צבע שיש בו נטייה לאדום, כלומר אפ' גוון בהיר מאוד חוששין שהוא אדום ואסור. אבל צבע אחר, שאינו אדום, אע"פ שהוא קרוב לצבע של אדום, מ"מ אינו גוון של אדום, ולכן אינו אסור. כלומר, אדום, ורוד, ואדום בהיר מאוד, כולם אסורים, משא"כ חום, זהב, כתום, קרובים לצבע אדום, אבל אינו גוון של הצבע האדום ולכן אינו אסור.

והטעם, מפני שאסרו מה שיש למעות, אבל דבר שהוא קרוב אבל אינו אותו צבע, לא אסרו. וכמעט בנוסח זו תראה בשאלת יעב"ץ, עיי"ש. וזה היסוד שהזכרנו כמה פעמים, למרות שאינו מוכרח.

נמצא, צהוב וכתום, אינם אסורים בעצם, אבל יתכן שכתום עמוק עצמו יהיה בתוכו גוונים שהם נוטים לאדמימות, ושנאסור, אבל מחמת האדום שבו ולא מחמת הכתום שבו.

ותוס', שהקשנו למעלה, וכי ירוק כאתרוג נוטה לאדום, י"ל דתוס' יכול להבין שצהוב כזה בא מדם. והיה קשה לו על ירוק ככרתי, דידע שאי"ז קשור לדם. אבל אנן שאין לנו דעה בזה, אין לנו רשות להקשות על זה. ועוד, תוס' אינו מתכוון לצהוב של משחק ילדים, אלא צהוב שנמצא על מראות לרוב.

כלומר, תוס' ידע דירוק ככרתי אינו יכול לבא מדם, ואינו דם שלקה, ע"כ אינו אלא ירוק כאתרוג, וכלשון הרא"ש, כצבע חלמון של ביצה. וכ"ז משמע שהוא צבע צהוב. ועדיין קשה, וכי באמת צהוב יכול לבא מדם, הא זה מקצה אל הקצה.

ויש שפירשו, אין כוונת תוס' לצהוב של אתרוג, אלא כוונתו לאתרוג שנשאר על האילן זמן רב, שמשתנה מראיתו לצבע כתום, וכן החלמון של הרא"ש, לפעמים חלמון הוא כמין כתום. וזה אכן נוטה קצת לאדום, וע"ז החמיר עקביא, והקילו חכמים, ולכן אנו יכולים להקל.

ומביאים הרשב"א והרא"ש שכ' זהב, כזהב הנוטה לאדום כדמבואר יומא מ"ד. וזה מתאים עמש"כ, כתום.

אך באמת, פשטות תוס' אינו משמע דאיירי באתרוג משונה, אלא אתרוג רגיל של סוכות שהוא צהוב, ועוד, תוס' סוכה ל"א: כ' יאל"ה בלע"ז שהוא דומה לצהוב בלע"ז.

ועוד, אם נוקטים שהוא כתום, וכדברי רא"ש ורשב"א, בזמננו שמחמירין על כל מה שנוטה לאדום, אנו צריכין להחמיר בכל כתום, כי הוא נוטה לאדום.

ועו"ק, הגר"ז סק"ד כ' זהב או אתרוג או חלמון ביצה, אע"פ שיש להם נטייה לאדמימות, שרי, וכ"ש ירוק. וק', מאי קאמר, הא אם הוא נוטה לאדום זה מחייב להחמיר.

¹ א"נ יש ליישב הרא"ש שבא לאפוקי מזהב אחרת, ולא שזו באמת נוטה לאדמימות עכ"פ אולי זה מדוע שו"ע לא השתמש במילה זו 'נוטה'.

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

שמקילים בחום, אלא אפ' שאר מורי הוראה מיקלים בגע"ל, אפ' להפסק. וכן שומענו בשם החשב האפוד ורי"י פ"ישר.

וע"ע שיעורי שבה"ל דמק' מהכ"ת לחומרת השל"ה, הא לית לן כעקביא, ואעפ"כ נחית להחמיר למסק', עכ"פ בתורה שבכתב.

חרדל ופגול

בסי' קפ"ג הבאנו דעת רבינו יונה שהחומרא להחמיר במיפת דם כחרדל נאמר על הצבע.

הערוה"ש סק"ח מביא רבינו יונה שהביא א' מהראשונים דכ' דזהו חומרת ר' זירא, והק' עליו רבינו יונה, מובא בערוה"ש; "ואין זה נראה דמה חומרא היא זו שזה הוא מן הדין דהא בהדיא קיי"ל במסכת נדה שדם כמראה החרדל מטמא וכו' עכ"ל", ואז הערוה"ש מק' על רבינו יונה; "ולבד שלא נמצא זה בכל מס' נדה דהא דתנן בר"פ יוצא דופן [נדה מ' א] ומטמאין בכל שהוא אפילו כעין החרדל ובפחות מכאן ע"ש לא לעניין מראה קמייירי אלא לעניין קטנות חכמות כמבואר ועוד דהא עיקרו שנוייה שם לעניין זב ובעל קרי ע"ש ולבר מן דין הא חרדל הוא מראה גע"ל דחרדל הוא מה שאנו קורין זענעפ"ט וכבר תמחו על דברים אלו [מעיי"ט שם ובנדה ספ"ב ובתנוקות] ולכן לא הביאם אחד מהפוסקים וכוודאי לא יצאו דברים אלו מפי גאון קדמון. עכ"ל.

ואח"כ מסיים עם דברים אלו, בסוגריים: [אם לא שהחרדל שבמקומו היה שחור או אדום דיש שני מיני חרדל כדתנן בפ"א דכלאים חרדל וחרדל

וע' לבושי מרדכי [ק"י וק"א] שהיקל בצבע כתום מחמת סברא, ולא מחמת הסוגיא.

אך כל זה הוא תורה שבכתב, ודברים הללו באמת הם תורה שבע"פ, ועם שימוש, ובוזה אמרין מפיהם ולא מפי כתבם. וכ"כ בתשובות והנהגות [ו' קפ"ב] להדיא.

חומרת השל"ה

הפ"ת מביא השל"ה שמביא חומרא בשם מהרש"ל להחמיר בזהב ושעוה וירוק וגע"ל. ואח"כ מביא הסד"ט שרק בעל נפש יחמיר בזה כי השמיטו את זה כל הפוסקים. ונביא כאן דבריו של ערוה"ש בענין זה, וז"ל: ויש מהגדולים שרוצים להחמיר במראה זהב מפני שהוא נוטה קצת לאדמימות ואינו עיקר והרוצה להחמיר יחמיר לעצמו ולא לאחרים וכל האחרונים השמיטו דבר זה [ס"ט סק"ב] והן אמת דהמורה שאין עינו יפה ואינו בקי במראות קשה עליו להפריד זה מזה אמנם מי שעינו יפה ובקי במראות בקל להפריד זה מזה וכן יש להורות. עכ"ל.

והבאנו כבר דברי ר' משה שהיה מחמיר בכל צהוב וזהב בהפסק ומוך וג' ראשונים. אבל בספר נטעי גבריאל [עמ' תתקי"א] כ' ששמע מר' טוביה גולדשטיין זצ"ל שלמעשה ר' משה היקל בזה.

מאידך, החכמ"א [ק"ז מ'] החמיר בזה בהפסק כיון שהיא עדיין בחזקת רואה. שבה"ל בשיעורים החמיר בזה.

מאידך, בשם החזו"א מקילין. וכן הוא מנהג כל מורי הוראה, דלא מיבעיא אלו

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

דע"ז נאמר אין לדיין לדון אלא מה שעניו רואות.

[הב"ח ס"ל, זה לא ענין של החזקה בריעותא, אלא יודע דכך המציאות עלול להיות, ואה"נ עניו רואות כך, אבל יודע שאינו רואה התמונה המלאה. והמקילין, אולי חלקו כמה מצוי הוא, וכמה חוששין לזה, וכמה נקרא אפשר לברורי.]

התוה"ש מוכיח דמותר לבדוק בדיקות בעודן רטובות מדוד המלך שאמר ידי מלוכלכות בדם, ע"כ רטוב היה. ואי"ז מוכרח, דדוד המלך היה מבחין בין דם לדם, א"כ הביאו לו ווסתות שלמות, משא"כ עד בדיקה.

[א.ה. נפק"מ, חובת נט"י אחרי מראות, דאם לח הוא לכא' דינו כזיעה וחייב נטילה, ואם יבש, אינו אלא משום נקיות בעלמא. ומנהג מורי הוראה הוא לדבר בהלכות נדה כשמעיינים בבדיקות וכשעושים שימוש. ומו"ר הגר"ע וואזנער שליט"א אמר לי ליטול ידי לפני שמתחילים סדר חדש.]

וכדברי הש"ך והט"ז וערוה"ש הסכימו הגר"ז, היעב"ץ, חכמ"א, מקור חיים לחחוו"י, וכ' דכן הורו אבותיו ואבות אבותיו. וע' בספר גבעת פנחס סי' נ"א דג"כ הסכים להתיר, וכ' דאח"כ ישטוף המראה להימנע משאלות חדשות שאין לחוש ע"פ דין. וכ"פ שבח"ל [ה' ק"ו].

הפרדס רימונים ג"כ מיקל, אך מחמיר לענין הפסק, דבזה אנו חוששין לכל ריעותא כי צריכין לברר שנסתם מעיינה. אמנם, כל הפוסקים הנ"ל לא חלקו בדבר, והקילו בכל מקרה.

המצרין. עכ"ל. ואכן, עינינו ראו חרדל שהוא כצבע שחור, כצבעו של ענבים שחורים. וא"כ אולי ע"ז דיבר רבינו יונה.

ויל"ע, האם אנן נוהגין כרבינו יונה, וכפי ישוב הנ"ל. הגר"ז כ' דמחמירין בצבע ענבים שחורים, וזיתים שחורים, כיון שאין אנו בקיאים. וע' מש"כ למעלה מש"כ בענין שחור ונוטה לשחור.

ונפק"מ לענין צבע סגול, Purple, Plum, מה דינו. ולפעמים הוא מורה על דלקת UTI. ור' אביש אייזען זצ"ל אמר שזהו 'בלו"א' שדיבר הרמ"א, ושרי.

מראה לח ומראה שהשתנה

עכשיו שזכינו בס"ד לבאר דיני צבעים וגוונים שונים, עלינו לברר עוד כמה שאלות. האם מותר להורות על מראה בעודו לח; מה דין מראה שנשתנה צבעו, לחומרא או לקולא, והאם יש הבדל אם מתחילה היה ספק או ודאי; מה הדין אם הוראה ראשונה היתה ע"י נר או חשמל, והשנייה ע"י אור השמש; והאם מותר לפסוק בלילה.

הב"ח עוסק בענין אשה שיצא ממרחץ, וכ' דאפ' מראה לבן א"א להורות עליו עד שיתייבש שמשנתה המראה ומתאדם אח"כ. כלומר, הב"ח חושש שתוך הלבן יש אדום מכוסה או מעורב בשאר הפרישה, אבל לכשיתייבש נראה האדום שהיה כאן מתחילה. כך ביאר החכם צבי [מ"ו] ורעק"א [ס"ה] דברי הב"ח.

הש"ך והט"ז חולקים, וס"ל דמותר להורות על מראה לח, 'זהכי נוהגין', ולא מחזקין בריעותא. ומוסיף הערוה"ש

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

ומוכיה דבהכי משערינן, דאל"ה יתכן שאשה תעשה בדיקה, ונתירה, וממילא תטבול, תשמש, ואח"כ המראה ישתנה, ונאסר אותה; ואי"ז דרכיה דרכי נועם, ולכן ע"כ התורה שיער רק כשעת יציאה מהגוף, ולא איכפת לן אם ישתנה אח"כ, בין לקולא בין לחומרא.

ובשלמא להב"ח, אין אנו מתירין אותה עד שתתייבש א"כ אינו חסרון בדרכיה דרכי נועם, אבל להחולקין עליו, שאמרנו דהוא עיקר הדעה, ומותר להורות בעודו לח, ע"כ רק כשעת יציאה מהגוף, ולא כפי השנוי, משום דרכי נועם. כך טען החכ"צ.

ממשיך הח"צ, דאפ' תימא שאם יתאדם אח"כ יש לאסרה, הא לא מצינו שדם יכול לשנות מראיתו אלא בתוך הגוף, כגון דם שלקה, אבל אם בשעת יציאה היה מראה טהור, ונתאדם אח"כ, אין לומר דזהו צבעו האמיתי, אלא נגיד דזה מחמת הבד או האויר או שאר גורם חיצוני.

ועוד, הגמ' אומרת שאין לדיין לדון אלא מה שעניו רואות, כלומר, פסקינן עכשיו במקום, ולא איכפת לן מה יקרה אח"כ.

חוו"ד סק"ג נקט כזקנו הח"צ. וכ"פ הערוה"ש, לחם ושמלה, סד"ט, תשובה מאהבה ור' משה [ד' י"ז]. ומזהיר ר' משה, דרק הרב שהוא בקי נאמן לומר דהמראה היתה טהור מתחילתו אפ' אם עכשיו לפנינו יש בה אדום, אבל האשה האומרת דמתחילה היה טהור ועכשיו נגרע, אינה נאמנת, דאינה בקיאה מה

והכי קיי"ל לדינא, שמותר להורות על מראה בעודן לחות, אך דע דקשה מאוד לקבל שימוש על מראות לחות, ולכן ירגיל עצמו בזה. אגב, לייבש המראה ע"י מפזר חום [פאן], עלול הדבר לשנות צבע המראה, כידוע.

הפרדס רימונים כ' דהב"ח לא אמר כלל לאסור להורות בכל מראה לח, אלא דווקא כשיש כאן צבע, וחוששין שמא טמון באותו מראה צבע אדום, אבל מראה שהוא נקי ולבן לגמרי, ורק רטוב מחמת לחלוותו אותו מקום, בזה לא חשש הב"ח. וטען דבכך יישב הב"ח מכמה מהקושיות שהקשו עליו.

אך באמת, הב"ח אינו משמע כן, אלא שמחמיר אפ' בצבע לבן, ולכן צדקו שאר האחרונים שהק' עליו. [א.ה. ואולי היה מקום לומר דהב"ח איירי אף בלבן, אבל איירי כשיש סמיכות דם, וממשות, אבל רטוב בלבד בלי שום ממשות אמיתי אולי גם הב"ח יסכים להתיר.]

מהא דנהגו הנשים לבדוק בדיקות בעצמן, ואם לא רואות דבר זורקין אותו לפח, אלמא המנהג אינו כהב"ח [או שהב"ח יודה בציוור זה, וכנ"ל].

והנה, עד כה עסקנו אם אנו יכולים להורות על מראה לח, ואם חוששין שישתנה. ומבואר מדברי הב"ח, שאם משתנה, אכן נאסרה.

אמנם, אין הדבר פשוט כ"כ; דהחכם צבי שהבאנו למעלה, מובא כאן פ"ת סק"ג ס"ל דכל בדיקות דינם כשעה שיצאו מהגוף, ולא משנה אם אח"כ נשתנו לחומרא או לקולא, תמיד אנו מורים כשעת יציאה מהגוף.

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

נקרא אדום או לא, ונתלה שטעה מתחילה, דה יותר מסתבר.

החכמ"א [ק"א ב'] כ' כח"צ, ואח"כ מביא שהכרו"פ החמיר בדבר. כלומר, מתייחס קצת להמחמירים.

השבות יעקב [ב' י"ד] חולק על הח"צ ואינו תלוי על שעת יציאה, אלא כל שיש אדום, והיה ממנה, אסורה. ומוכיח כן מגמ' הנ"ל לגבי רבי, דמבואר שם שאם השתנה, הדין היה משתנה.

וטען הפרדס רימונים, דאע"פ שהח"צ ס"ל דש"ך וט"ז הם כמותו, דאם אי"צ להמתין שוב אינו דרכי נועם, מ"מ טען הפרדס רימונים שסתימת הש"ך וט"ז אינו כן, מהא דאמרו לא מחזקינן בריעותא, הל"ל לא איכפת לן אם ישתנה, וזה יהני היכא שאכן השתנה. ולכאו' זה טענה חזקה מאוד.

נמצא, יש בידנו מח' גדולה מאוד. האבנ"ז [רכ"ז] כ' דלכה"פ לענין כתמים יש להקל. הבית מאיר מורה להתיר בשעה"ד. ר' שלמה קלוגער [אלף לך שלמה רכ"ד רכ"ה] כ' דאם אשה זו דרכה להשתנות מקולא לחומרא, היא מוחזקת בריעותא, ואין להקל. והוסיף המהרש"ם וג' ר"נ, דבזה אין חסרון מצד דרכיה דרכי נועם, דידועת שצריכה להמתין. ועוד, בזה לא נתלה מעלמא הואיל ויודעין שדרכה בכך.

בקיצור, כשאנו כתם, ואינו שעה"ד, אפ' אינה רגילה בכך, קשה מאוד להקל נגד סתימת ש"ך וט"ז ושבות יעקב.

הערוה"ש [סקט"ז] דן לגבי מראה שהתחיל בהיתר ונתאדם אח"כ, ואינו דן

בעצם השאלה של ח"צ נגד החולקים, אלא כ' דמציאות דבר לח להתפשט ויש בו נענוע, והצבע מתרכז בהקצוות, ולכן הקצוות נראים יותר אדומים מהשאר, אבל באמת אינו כן אלא מחמת הריכוז, ואילו היינו יכולים להתפשט שוב היינו רואים שאינו אלא חום שנתרכז. ואינו ס"ל לתלות על האויר, דא"כ כל המראה היה משתנה.

הנה, המציאות של ערוה"ש א"א לחלוק עליה, והשאלה הוא רק מה נחשב קצוות ומה נחשב יותר מכך, ושהשתנה גוף המראה. ויש ציורים שאומרים שהקצוות מגלים צבעו האמיתי של המראה. ורק ע"פ נסיון ולימוד מפי מומחה אפשר להכריע בזה.

דיברנו בעיקר כשהתחיל בהיתר, ונתאדם אח"כ. ואם התחיל באיסור, ואח"כ נתלבן [הציור היותר שכיח], לא מיבעיא דהחכם צבי ודעימי' יחמירו, כי כשעת יציאה מהגוף אזלינן. ואפ' המחמירין למעלה, לא יקילו כאן, דכל שהדם יצא מהאשה טמאה, ולא החמירו מקודם אלא משום דחששו שהיה מכוסה או מעורב, אבל אם רגע א' אנו יודעים שבאה ממנה, אסורה. כך ביאר רעק"א שהבאנו למעלה.

וכן אסרו למעשה החכמ"א, חו"ד, ערוה"ש, ר' משה, ועוד. נמצא, אין מי שמיקל בזה.

והא דאנו פוסקים על מראה יבש, ולא חוששין שמא השתנה, ולא מביאים בדיקות מהר לפני שתתייבש, מבואר מר' משה [ד' י"ז ג'] דאינו מצוי שיהיה אדום בשעת יציאה, וישתנה אח"כ

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

תלה הטעות בעצמו, מחמת שראה המראה בלילה, ולכן התירה. וכששוב ראה שהשתנה, ראה שלא טעה, ובאמת השתנה, א"כ דינו כמו שהיה מתחילה.

מראות בלילה

ועכשיו נבוא לדון בדיון הבאה מהאי גמ', מה דין בדיקת מראות בלילה. מסיפור הנ"ל של רבי, מבואר שמורים בלילה.

הפ"ת סק"א מביא הגבעת שאול שאם טימא מראה בלילה, ובבוקר רואה שהשתנה לקולא, מקילין, ותולין השנוי לא בהמראה אלא בהמורה מחמת הלילה. וס"ל כן אפ' כשהורה בלילה לטמאה בוודאי. וכ"פ ר' משה, וס"ל דכך מבואר מהגמ' של רבי.

מאידך, הסד"ט מובא בפ"ת שם, מודה ביסוד לדברי הגבעת שאול, אך ס"ל דהנ"מ כשאסרו בלית ברירה, אמנם אם בלילה אסר בוודאות, אין הכרעת איסור ניתרת ע"י אור יום, וזה לא נתלה ברב שטעה, אלא על מראה שהשתנה. וכך פסק חכמ"א וערוה"ש סקט"ז.

והוסיף הערוה"ש, דכשהיה הכרעה של איסור, מהכ"ת נתלה הטעות של הרב, הלא מדינא מותר להורות לאור הנר, א"כ זה הוראה עם תוקף, א"כ מהכ"ת נעקר אותו [ועיין בהערה"ל]. ועוד, ממסק' הגמ' אתה רואה שיש מראות שמשתנים, א"כ י"ל דכך קרה גם כאן.

להיתר, ולכן לא חוששין להכי, אע"פ שאם כך היה קורה, היה נאסר. ועי"ז ביאר הגמ' לענין רבי, והבאנו דבריו לקמיה.

ולכן, מזהיר השב"ל [ה' ק"ו ג'] דאשה שיודעת שמראות שלה משתנים במהרה ונראים יותר טוב ממה שהיו מתחילה, ימחר להביאם אל הרב. אבל אשה שאומרת שהיא יודעת שמראה זה היתה גרוע מקודם, אין לה נאמנות בזה, דרק בקי יודע ולא היא.

הנה, הגמ' דף כ: אי' שאשה הביאה מראה בלילה אל רבי, וטימאו, ובבוקר השתנה, והתירה, ואח"כ דיהה יותר, וטימא. וכל אחרונים הנ"ל, כולם הביאו גמ' זו כראיה לשיטתם, כלומר, כולם ראו בגמ' זו ראיה לשיטה אחרת. ויש ראיות מכאן גם לעניינים אחרים, וכדיתבאר בס"ד.

הגמ' ממשיכה, לא רק רבי בדק מראות בלילה, אלא גם ר' ישמעאל בדק מראות ביום המעונן.

הב"ח מוכיח מסיפורו של רבי דחייבים להמתין לפני שמורה, דרואים הקלקול שיצא מכך. מאידך, ה"ז חתנו רואה מכאן שמותר להורות מיד, כמו שעשה רבי, אלא שבמקרה ראה רבי שוב ביום.

ר' משה מבאר הגמ' שאפ' אם באמת השתנה לקולא, לא היתה מטהר אותה, וכמסק' הגמ', דיהה עוד יותר וטימא, אלא שבבוקר כשראהו שוב, הואיל ואינו הדרך של מראות להשתפר כ"כ, ע"כ

^ה ורישא של הגמ', שרבי חזר, י"ל הנ"מ כשמבחין בין דם לדם, בזה שפיר נתלה על המורה שטעה, משא"כ אנן אינו מבחין בין דם לדם, א"כ לא תולין בטעות, אלא במראה.

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

להבחין, ושרי להורות אף בלילה. ובאמת, כך מדויק ברש"י שהבאנו למעלה.

למעשה, החוש מעיד דיותר קל לראות ביום ולא בלילה [ולא בשמש עצמו, כי זה מתלבן]. אבל מדינא שרי להורות בלילה, אך, צריך לבדוק כל אור לראות איך הוא משפיע על גוון המראה.

אגב, התוה"ש כאן, וכ"ה בהרבה מפרשים במשך הסימן כתבו 'בקל יכול להבחין'. וא"כ קשה, על מה אנו מתאמצים ומעיינים כ"כ, עם זכויות וכו', הא בקל יכול להבחין, א"כ ע"כ אנו לא עושים הדרך הנכון. וי"ל, שגדולי הפוסקים באמת לא טרחו כ"כ, כמו שהעידו על שבה"ל, חו"ש, וחשב האפוד, וכו'. ואנן מתאמצים לראות מה שהיה פשוט לעיניהם, דהדבר תלוי על מזהר וקדושת העיניים.

ע"כ הכל טוב ויפה, אלא שרמ"א סי' קצ"ו סעי' ד' כ' דהבדיקה תהיה לאור יום ולא לאור הנר. ובדיעבד לאור הנר מותר, אבל לכתחילה רק לאור יום. והקנה בושם הרעיש את העולם בזה, איך לכתחילה פוסקים מראות בלילה.

[אגב יש להעיר, איך הרמ"א מתאים עם הגמ' שמבואר דרבי בדק לאור הנר. וע"ע בזה.]

הסד"ט [ק"צ סקצ"ג] מחלק בין בדיקות ז' נקיים כי הא דסי' קצ"ו, דלכתחילה רק לאור יום, כי אין לה חזקת טהרה, ובין חבא שהוא שאר בדיקות [כגון יום הווסת], ואז שרי אף לאור להנר לכתחילה. ותי' זה אינו מספיק לנו, כי אצלנו פוסקים גם על בדיקות ז' נקיים לאור הנר. ועוד, רוב פוסקים ס"ל דז'

ובאמת, אע"פ שמחלוקתם גדולה, אינו מצוי כ"כ שיחיה בלילה הכרעה של ודאי שמשנתנה למחרת, וממילא אינו נוגע כ"כ. ובמקרה נדיר שאכן קרה, אולי יש מקום להקל בשעה"ד, כגון בדיקה בסוף ז' נקיים.

מעשה שהיה כציור הנ"ל, שמראה שעכשיו לאחר העיון אפשר להקל בו, אך היא אומרת בתוקף שהיה יותר גרוע מקודם. ואחר שעשו לה 'מבחן' ראו שיודעת מדברים אלו. לדינא, לא מלאנו לבי להקל כשהיא אומרת בכרירות כ"כ, וגם מאוד מסתבר כדבריה.

הא דמבואר דיותר לעיין במראות בלילה וביום המעונן, כמו שהבאנו מהבגמ', אינו פשוט כ"כ, כי מבואר בגמ' אחרת שאביגיל טענה אל דוד המלך וכי בודקין דם בלילה, ומשמע התם דלמסק' היא צדקה, ופירש"י משום דקשה בלילה להבחין בין דם לדם. וממילא קשה, איך רבי בדק בלילה.

הערוה"ש [סקי"ב] מחלק דהא דאסור היינו לאור הלבנה, אבל מותר לאור הנר.

השיורי ברכה תי' באופ"א בשם הירושלמי, דכשמביא הסיפור של רבי, מסתיים הגמ' דאמר רבי שפיר קאמרת אביגיל לא לבדוק בלילה כי אני טעיתי. כלומר, ס"ל למסק' כו"ע אסור לבדוק בלילה. אמנם, סתימת השו"ע והפוסקים שלא אסרו לנו משמע דיותר לעיין בלילה.

אמנם, טען התוה"ש דכל הנידון הנ"ל היינו רק להבחין בין דם לדם, אבל אנן שלא מבחינים בין דם לדם אלא אוסרים כל מה שנוטה לאדמימות, בקל יכול

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

משא"כ הבקי, מותר אף בלילה, כי הוא יודע איך יראה לאור היום.

הבדה"ש שם סקפ"ד כ' דכל הנידון אינו שייך אצלנו, כי הנידון הוא דווקא לאור הנר, אבל אצלנו שיש לנו תאורה שבליילה כיום יאיר, גם הרמ"א יודה להקל.

נקיים יש לה חזקת טהרה, א"כ חילוק זה אינו נכון.

ויש מי שכתב דהרמ"א שם קאי רק על הפסק טהרה, אבל אינו נראה כן.

הפרדס רימונים כ' דלא ראה נזהרים בזה, והא דקצ"ו צ"ל איירי לאיש ואשתו שאינם בקיאים, ולכן לא יורו אלא ביום,

סעי' ב' – נאמנות האשה

נאמנת אשה לומר בזה ראיתי, ואברתי, אם הוא מראה לבן או ירוק, טהור. אבל אם הביאו לפנינו דם, והחזקנוהו בטמא, או אפילו נסתפקנו אם הוא טמא או טהור, והיא אומרת חכם פלוני טיהר לי כיוצא בזה, אין סומכין עליה.

הש"ך [סק"ז] כ' דה"ה שאין לאשה לסמוך על חברתה לומר שדם כזה התיר לי חכם פלוני. והסד"ט מובא בפ"ת [סק"ז] דאפ' על עצמה, אינה יכולה לסמוך לומר דכזה התיר לי חכם פלוני, להורות לעצמה. [כלומר, הא דבשו"ע יש לה נאמנות, היינו אך ורק כשנאבד].

הבדה"ש דן בזה, ומסתפק מהו הגבול, כי ודאי יש בדיקות שהאשה רשאית להורות לעצמה, ואי"צ להביא כל בדיקה ובדיקה להרב.

מאידך, הבינת אדם אות ה' חולק על כל זה, וס"ל דאין טעם שלא להאמינה רק בגלל שהיא אשה. ול"ש איש ל"ש אשה, כשאינם בקיאים אינם נאמנים, וכשבקיאים נאמנים. וכשבקיאים במקצת, נאמנים על מה שהם בקיאים [והוא ס"ל דחום מהצבעים המותרים!].

מי רשאי להורות

מבואר, דכשאשה מביא לפנינו שאלה, אינה נאמנת לומר שרב פלוני התיר לי דומה לזה. אבל כשאין בפנינו עכשיו שום שאלה, רק אומרת דכצבע טהור היה, נאמנת. וכאן נשתדל בעז"ה לברר מי ואיך נאמן, ומתי סומכין על האשה.

הגמ' דף כ: ילתא, אשתו של רב נחמן הביא דמיה לרבה בר בר חנה, וטימא לה. לקחה והראה לר' יצחק, וטיהר לה. ופריך, הא חכם שהורה, ומשני היא יודעת שרבה באמת היה מיקל, רק היום חש בעיניו. וביארו המפרשים, בעצם ר' יצחק היקל מצד עצמו, והחש בעיניו הוא לצאת מהשאלה של חכם שהורה. ומסק' הגמ' שם שנאמנת כשאין השאלה לפנינו, אבל כשיש שאלה לפנינו איננה רשאית לומר פלוני חכם היתה מתירה לי.

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

מדינא שרי. ומוסיף הבדה"ש, דאם ירא שמא תתגנה, יתחוג כרב נחמן, ולא יבדוק בדיקות אשתו.

מאידך, הפ"ת [סק"ו] מביא החכמ"א דלמד באופ"א, ע"פ הר"ש בנגעים, דכשאיחזק איסורא אין אדם נאמן על שאלות של אשתו, ולכן אסור בהפסק, וכן בשאלות של חציצה וטבילה, כי יש לאלו חזקת מדממת, וחזקת איסור.

והנה, הר"ש בנגעים הוא פרק ו' משנה ה', דשנינו התם אין אדם רואה נגעי עצמו, לענין נגעים, לענין מומים בבכור בהמה, ולענין התרת נדרי עצמו. והר"ש דן שם מתי מותר לאדם להורות לעצמו ומתי אסור, האם ג' אלו דווקא או לא, ומהו הגדר.

ומביא שרב נחמן לא הורה לילתא, ע"כ משום דדם נדה דומה לנגעים, וע"ז מדחה ואומר אולי רק כשאיחזק איסורא, דאין כח ביד עצמו לשנות איסור להיתר, אבל דבר היתר מותר להמשיך בהתירו.

והגרש"ק בספרו מי נדה לומד מסק' הר"ש לאסור אדם להורות בדיקת אשתו בהפסק, כי זה משנה מאיסור להיתר. וע"ז יש ראיה מרב נחמן, אבל תו לא. ולמד, דג' אלו במשנה ע"כ אינו דווקא.

והחכמ"א שכ' כהר"ש, ואמר כן אף לענין שאלה של חציצה, אין לו הכרח מהר"ש, דהר"ש דיבר לענין דם, ולענין הפסק, ותו לא.

מאידך, הגר"א באליה רבא על המשנה שם ס"ל ג' אלו דווקא, דיש להם חובת 'הוראה', משא"כ שאר שאלות,

ועפ"ז, שאלת הבדה"ש אינה נוגעת, דכל שהיא בקי בו, אי"צ להביא להרב, ומה שמחוץ לבקיותה, תביא.

מנהג העולם כהחכמ"א, דרק מביאים מה שהוא שאלה בעיניהם. ובתחילת ימי הנישואין יש להביא את הכל כולל מה שנראה לה כלבן ממש, כדי לוודא שאין דברים קטנים מאוד; עד שהרב אומר להם על מה הם בקיאים.

נמצא, אם רוצים להעמיד אשה להורות על מראות, אם היא בקיאה, מותרת לדעת החכמ"א. וכ"פ הדברי חיים [ב' פ"א]. אמנם יל"ע מצד 'שררה' דר' משה [ב' מ"ד] דן בענין האם אשה יכולה להיות משגיחה כשרות, או"ד יש לאסור מצד איסור שררה לאשה, ותולה האם יש אחראי על גבה, ואם יכולה לפטר עובדים.

נמצא, המושג של 'יועצת הלכה' ו'פוסקת' אינו מופרך, ועיין בנספח בסוף הסעיף. אמנם, בספר טהרת ישראל למרן הח"ח [ח' י"ג ב'] כ' דמעולם לא היה מסורה הוראה זו לנשים. ולאפוקי מס' תבואות שור [ל"ח ז'] דס"ל שכך היה מקובל. וכן חלק עליו בספר הר הכרמל.

בהא דילתא אשת רב נחמן, מק' תוס' מדוע לא הביאה דמיה לרב נחמן בעלה. ותוס' כ' דאינו מסתבר לומר שרב נחמן לא היה בקי, כי היה בידו קבלה לגבי דם הקזה, עיי"ש. ולכן ביאר תוס', שמא תתגנה עליו, א"נ, חששה שמא משום שלבו נוקפו החמיר טפי.

וכ' הש"ך, דמכאן רואים שאין איסור להורות על דם אשתו, ור' נחמן וילתא מחשבות שלחם לא עשו כן, אבל

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

או אצל אור שאינו טוב. וכללים אלו אינם דווקא לגבי אשה, אלא כל מי שאינו בקי בדברים אלו.

מעשה שהיה, בדקה, והיה בה דם, וזרקת. אח"כ בעלה מצאה, והיא טהורה עכשיו, והיא אומרת ע"כ המראה השתנה. במעשה שהיה היה קשה להקל, כי היתה נשואה זמן רב, וקצת בקי, וגם עכשיו לא היה מראה פשוט, א"כ אולי בזה נחשוש שהשתנה לקולא.

אם מתחילה חשבה שהמראה טהורה, ועכשיו גרע, כשאינן תליה אחרת, לימד לנו ר' משה שאינה נאמנת, וע"כ טעתה מתחילה הואיל ומראות לא משתנים כך, וא"כ נאסרה. ציור זה אינו מצוי.

נפפה בענין פוסקת הלכה: מצד איסור שררה הנזכר למעלה, ע' שו"ע חו"מ סי' ז' סעי' ד', ומקורו ברמב"ם הל' מלכים א' ה', ור' משה שם דן בגדריו. ועפ"י יהיה בעיה לאשה להיות שוטר, שופט, מושל, וכדו', אבל לא מנכ"ל, ולא אחות או רופא. ויועצת הלכה שאין בכוחה להכריח אנשים להקשיב לה, אינו בכלל איסור זה.

ולענין דבר הטעון שיקול הדעת, ע' מדרש רבה במדבר י' ה', מבואר דדבר שהוא 'שחור ולבן' והלכה מפורשת, יכולה להורות, אבל דבר הטעון שיקול והכרעה, 'אינן בנות הוראה' כי אע"פ ש'חכמת נשים' בנתה ביתה, מ"מ 'נשים דעתן קלות' ויכולות להיות מושפעות מצדדים שונים ומשכנעים, אע"פ שאינם אמת, ויש להם יותר דמיון.

וע' בשערי תשובה בסי' תס"א, וז"ל: עבה"ט בשם תשו' בית יעקב שתלמיד הגאון מוה' העשיל ז"ל אמר לו כשאירע שאלה מענין נפיחה לפניו היה מצוה לבני

ובשאר דברים ניתן הרשות ביד האדם להיות צדיק או רשע.

הערוה"ש סקב"ב חולק על חכמ"א, ומודה להש"ך ולתוס'.

הט"ז ביו"ד סי' י"ח שוחט אסור להורות לעצמו משום דאיתחזק איסורא, ומקורו הוא הר"ש; אך, כאן שתק. הערוה"ש כאן כ' דכבר דחה הט"ז בסי' י"ח.

השבה"ל [ה' ק"ו ד'] בשם מהרי אסא"ד, וכן פרדם רימונים, ודע"ת, כולם נקטו כהערוה"ש וש"ך ותוס', והכי המקובל.

מוסיף הדרכ"ת [קצ"א מ"ב] דגם החכמ"א לא החמיר אלא בדבר הצריך הכרעה, אבל בדבר המפורש בפוסקים, אדם נאמן על אשתו.

נתבאר במשך סעיפים הללו, דאם יש בדיקה לפנינו שהוא טהורה, אין לחשוש אפ' אם אומרת שהיה דם, כי אין לה בקיאות בזה, ולכן אין לה נאמנות. ונפרט לקמיה, וע"ע שבה"ל [ג' ק"ו א'].

כגון, אשה שאומרת שאע"פ שעכשיו המראה היא טהורה, מ"מ מקודם היה גרע טפי, אפ' אומרת כן כל יום ויום, לא חוששין, כי אינו דרכו של מראות להשתנות [כ"כ ר' משה לחומרא, ק"ו לקולא], ואינו דרכה של אשה זו להיות בקיאה בצבעים, ואין כאן אלא שוויא אנפשה חתיכה דהיתירא, כי השפה שלה ושפה של הלכה הם שני שפות שונות לחלוטין.

ואם היא מתעקשת ואומרת שהיתה עליה דם, שואלין אותה א"כ מדוע הבאת בכלל.... וק"ו כשראתה לכתחילה בלילה

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

גמ' נדה י"ג לגבי חרשת מבואר שהיתה פוסקת לעוד נשים, אך יתכן שהיתה חד בדורה, ועוד, אולי לא הכריעה בשאלות, אלא אמרה מה שהיה ברור לה שחור ולבן, אדום וחום. וע"ע חשוקי חמד מש"כ בזה.

המהרי"ל בחדשות סי' צ"ג למי שכתב ספר קיצור הלכות כ', וז"ל: אתה בא להוסיף ולגלגל עלינו חדשים ולפזר במקום המפוזרים לעם הארץ ולנשים הפוזרים ולתת להם יד ושם ללמוד ולהורות מתוך חיבורך האשכנזי ענייני נידות וכתמים דדייקו בה רבנן קמאי ובתראי, והיו כמים שאין להם סוף. חלילה חלילה, הנשמע או הנמצא כזה מימות אבותיך ואבות אבותיך, וכו' וכו', עכ"ד.

הדברי חיים הנ"ל שהתיר לנשים להורות על מראות, זה היה לענין צבע לחוד, ולא לענין הלכה. וסד"ט סו"ס קפ"ח כ' דמעולם לא היתה הוראה זו ניתנה לנשים.

וכ"ז איירי באשה כשרה הרוצה לעזור לבנות ישראל, ולסייעם לשמור מותרת הבית כדת וכדין, ולחזק את עם ישראל, אבל החדשים אשר מקרוב באו אשר המציאו מושג זה 'כאילו' להקל על הנשים, שאינם רוצים להביא בדיקות שלהם אל הרב כי לא נח להם, וגם להרכבנית אינם מרגישים בנוח, וגם לא רוצים שבעלה יביא, וגם אינה רוצה לשים בתיבת דואר, ומאידך בכל שאר ענייני חייהם אין להם בעיה לדבר ולהראות לכל העולם כולו, ומדברים עם גברים בשופי, ופתאום בענייני יהדות שערי התירוצים לא ננעלו; לא על אלו התרנו להורות שום דבר שבעולם. ע"כ.

ביתו להורות הוראה זו ולראות אם אין הנפיחה נראית משני עבריהם כו' ע"ש, הג"ה (ונראה שמ"ש שהיה מצוה לב"ב להורות הוא שפת יתר שלא בדקדוק כי ח"ו לתלות בוקי סריקי בהגאון ז"ל שמסר התוראה בזה לב"ב אך הכוונה לומר שהיה סומך על ראות עיניהם והבחנתם בעסק הוראה זאת כדת הנשים שהם רגילות במעשה אופה והם ידעו ביותר להבחין ולהבדיל בין הנפיחה שמחמת האור ובין הנפיחה שמחמת החימוץ וכאשר עושים המורים לפעמים כשנמצא בעופות איזה שאלה וריעותא באברים שבחלל הגוף או בעצם מעצמות העוף כשהובא לפניו ערום בלי לבוש מבשר וצריך לדעת מה טיבו דרכם לשאול בנשים אשר עוסקים בזה ובקאים בתרגומים וסומכין עליהם בענין אבל לא בהוראה, עכ"ד.

נמצא, אשה יכולה להיות בלנית, ויכולה להכריע שאלות שהם שחור ולבן והלכות מפורשות, אם היא בקיאה בהן. וכן על מראות שהיא בקיאה בהן שאינה הכרעה אלא 'שחור לבן'. אבל דברים הצריך שיקול והכרעה, אסור, כדברי השב"ח [ו' ק"נ] בשם מאירי בסוטה, וז"ל: ובתלמוד המערב (פ"ג דסוטה) אמרו ישרפו דברי תורה ואל ימסרו לנשים ע"כ, פי' שיש בזה עלבון בתורה שיהיו דברי תורה נתונים לשקול דעת נשים.

ויש שהוכיחו מהגמ' לגבי ילתא, ועוד גמ' שהיו הנשים מורות אפ' בדבר הצריך שיקול. אך אין להוכיח משם מידי, כי יתכן שיהיו נשים בודדות בכל דור אשר זכו לחכמה יתרה, כגון זקנתו של החו"י שהיה מורה הוראות, 'חד בדורה'. וכמובן, היכא שהוא 'קורס' ופתוח לרבים, מהא שצריכה 'קורס', ע"כ אינה בכלל החד בדורה.

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

סעי' ג' – שפופרת

הכניסה שפופרת והוציאה בה דם, טהורה. וכן אם ראתה דם בחתיכה, אפילו היא מבוקעת והדם בבקעים, בענין שנוגע בבשרה, טהורה, כיון שאין דרך לראות כן. וכן אשה שנעקר מקור שלה, וכמין חתיכות בשר נופלים בבית החיצון, טהורה. הגה: אפילו ראתה דם, כל זמן שהחתיכות צבית החילון שלה, טהורה, דתלינן הדם בחתיכה זו, הואיל וידעה ודאי שנעקר מקורה, ומחמת מכה היא. (כן משמע בטור ורבינו ירוחם והרא"ש). והוא שהטיל החתיכות במים פושרין, ולא נמוחו, ודוקא חתיכות קטנות דומיא דשפופרת, אבל חתיכה גדולה, טמאה, אפילו לא ראתה כלום, לפי שאי אפשר לפתיחת הקבר בלא דם, אפילו בנפל שלא נגמרה צורתו.

מקור הענין הוא גמ' כ"א: דשקיל וטרי מה לומדין מקרא של 'ובבשרה', ושקיל בענין שני עניינים, חתיכות, ושפופרת. רש"י לומד דיש שני היתירים שונים; חתיכה אינו דם, ושפופרת אינו אוסר כי אינו 'בבשרה' כי יש דבר המפסיק, חציצה, בין הדם להגוף.

מאידך, הרא"ש לומד דיש כאן היתר אחד של 'בבשרה', שצריכה לראות כדרך ראייה. והני ב' קולות, חתיכות ושפופרת, הם שני דוגמאות של ראייה שלא כדרכה.

והנפק"מ בין הדעות הוא שאר ראייה שאינה הדרך, להרא"ש שרי, ואילו לרש"י אין מקור להתיר זה. השו"ע נקט כהרא"ש ושהטעם הוא משום דאינה הדרך לראות כן, ולכן הוסיף ציור שלישי, והוא הנקרא בהפוסקים 'פרפל' Prolapse [צניחה], שהרחם אינו נתמך טוב במקומו, ונופל ובולט מחוץ לגופה. וכ' שו"ע דאם מקורה הוא בחוץ, אינו אוסר. וע"כ זה כהרא"ש, ומותרת משום שאינה

שפופרת של הגרשז"א

הגרשז"א במנח"ש [מהדו"ק סי' ע', מהדו"ב סי' ע"ב, משך מ"ב ענפים] עוסק בענין אשה שיש לה ווסת קצר מדי, והביוץ הוא לפני ליל טבילה, ומחמת כן אינה נכנסת להריון. ואומרים שכמה מבניו של הגרשז"א לא היה להן ילדים מחמת בעיה זה. והגרשז"א עוסק אם ואיך לפתור השאלה.

בתחילת דבריו דן אם יש מקום שלא להמתין ה' ימים לפני תחילת הז' נקיים, אך לא מצא היתר לזה. ואח"כ דן אם אפשר להוריד מהז' ימים, ע"פ ר' זירא, וגם בזה לא מצא מקום להקל.

ואח"כ דן מצד סוגיין, האם יש עצה שלא תיאסר בכלל. תשובה זו הרעיש את העולם. ואומרים שבנו הגר"ע, ואשתו, בתו של ר' אלישיב לא הקילו ע"פ הגרשז"א, אלא החמירו בחמיו, ר' אלישיב.

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

א"כ אינו מועיל אלא שלא בשעת ווסתה,
א"כ אינו עצה לאשה הנ"ל שצריך פתרון
בשעת ווסתה.

ועכשיו דן הגרש"ז, האי היתר של
שפופרת, אה"נ אינו מטמאה
מדאורייתא, אבל יל"ע, האם אסורה
עכ"פ מדרבנן. ומביא פרדס רימונים
[פתחי נדה חקירה ו', אות י"ד] דס"ל דכי היכי
שממעטין כתמים מבבשרה כיון שאינה
מרגשת בבשרה, ואעפ"כ גזרו ואסרו
רבנן, ה"ה שאר דברים שממעטין מהאי
קרא, ג"כ נאסור עליהם כדין כתמים.

וס"ל להפרדס רימונים, דאם ע"י
שפופרת נמצא על צבעונים, טהורה,
ואם על לבנים אסורה, כדין כתמים.
ומודה, דאם בשפופרת ראתה בזמן
שאינה רגילה לראות, אין לה דין כתמים,
רק כשבלא"ה היתה רואה.

הגרש"ז דן בזה, ומסיק לחלוק על
הפרדס רימונים ולהקל לגמרי, בטענה
דכך כתוב בשו"ע 'טהורה', ולא אסר
מדרבנן.

והנה, אה"נ אינו נכלל בגזירת כתמים
הישנה, מ"מ יל"ע, מדוע לא גזרו בזה
מדרבנן, כי היכי שגזרו על כתמים. וי"ל,
מילתא דלא שכיחא לא גזרו חכמים, ואם
הם לא גזרו, אף אנן נמי לא נגזור.

הגר"חפ"ש בספרו אמרי חיים מחמיר
בשפופרת מדרבנן בטענה שהוא לכה"פ
כלול בגזירת ר' זירא, שאין אנו בקיאים,
ושיש לאסור בכל טיפת דם בכל צורה
שהיא. וע"כ הגרש"ז ס"ל דמה שאסר ר'
זירא, אסור, אבל מהכ"ת להוסיף 'אי
בקיאות', ואם הצליחה לעשות כן,
נתירה.

דרך ראיה, דלרש"י אין מקור להתיר
זאת.

הב"ח והש"ך חששו לדעת רש"י,
והחמירו בציוור השלישי. החכמ"א נקי"א
ח"ז כ' דבמקום עיגון יש להקל לסמוך על
שו"ע.

ההיתר של שפופרת, כבר ביארנו
לדעת רש"י הוא משום חציצה והפסק,
ולהרא"ש, הוא משום שאינו דרך ראייה.
ובאמת, בדעת הרא"ש מצינו ב'
מהלכים. יש שנקטו כפשטיה, דכל שהדם
יצא בלי לגעת בגופה, ואינו הדרך.

אך הגר"ז [סק"ח] למד הרא"ש
דשפופרת אינו רק שיצאה בלי לגעת,
אלא שהשפופרת היא זו שגם להדם
לצאת, והיא זו שהוציא הדם לחוץ, ואי"ז
דרך ראיה, אלא ראיה 'לא טבעי'.

להגר"ז היה מקום לומר דשפופרת לאו
דווקא, וה"ה מקל ארוך להוציא דם ג"כ,
אך יותר מסתברא דצריך שניהם;
שהשפופרת יוציא הדם, וגם, שלא יגע
בבשרה.

הנפק"מ בין המהלכים, איפה נמצא
השפופרת. לרש"י, צריך להיות במקום
שנדות אסור, בין השניים, תחילת צואר
הרחם. [הגרש"ז שם מוכיח מכאן מהו
מקום בהאשה שנדה אוסרתה, ע"פ
המקום שהאשה יכולה להכניס שפופרת,
וע"ז חולק על החת"ס.] להרא"ש, אם
משום חציצה, אז ג"כ כהנ"ל. ואם כגר"ז,
צריך להכניס עד למקורה ממש.

ולכאן, לפי הגר"ז, לא יהני שפופרת
בזמן ווסתה, דמי יודע אם הגורם באמת
היה השפופרת או שהיה מגיע בלא"ה,

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

אמרי' כן רק כשנפתח מבפנים, או"ד אפ' כשנפתח מבחוץ. התפל"מ הוכיח דפתיחה מבחוץ אינו אוסר, דאלת"ה איך הניחה שפופרת בלי לאסרה, וכן, איך תשמיש ובדיקות אינם אוסרים אותה. וע' ב"י מש"כ בזה.

ולכא' רואים מדבריו שלמד כהגר"ז, שמכניסה אותו בעומק. אמנם, הגר"ז שם ס"ל דגם פתיחה מבחוץ אוסר, ואעפ"כ כאן ס"ל שמכניס בעומק. ע"כ, איירי כאן בשפופרת דק מאוד. וא"כ, אזל ראיית התפל"מ. ואכ"מ.

לדינא, לא הקילו כתפל"מ, ע"ע ערוה"ש קפ"ח נ"א, ונוד"ב. והארכנו בסי' קצ"ד בנושא זה, עיי"ש.

מעשה שהיה, סוג מסויים של מניעת הריון שהיה כעין פקק הדוק על סוף צואר הרחם, וכשהסירו מצאו בתוכו מעט דם. להגר"ז, לכא' דם זו אינו אוסר, כי לא יצא אל בשרה, ומותר ע"פ רש"י והרא"ש אליבא להדברי חיים. אמנם, הגר"ז היקל למעלה רק במקום עיגון וכשאין מקוה, משא"כ נידו"ד הוא שאלה של י"ב יום בלבד.

ועוד, אם היה דם לח היינו חוששין שלא נח תוך הפקק, אלא היה בדרכו לצאת מעצמו, בצורה רגילה, א"כ לא יהני שפופרת. ובמעשה שהיה, היה דם יבש, ואעפ"כ אין להקל מטעמים הנ"ל.

יל"ע, ראתה ע"י שפופרת [מר כדאית ליה וכו'], האם האי ראייה קובעת לווסתות. לרש"י, כן, כי זה ראייה רגילה עם פטור. להרא"ש ולגר"ז, יש כאן חסרון מצד עצם הראיה, דראייה כזו לא אסרה

ממשיך הגרש"ז, דאילו היה צורך שהדם לא יגע בכלל בצוואר הרחם כלל, לא היינו יכולים לוודא שדם לא יכנס מחוץ לשפופרת, אבל הואיל ואנו צריכין לוודא רק שלא יגע בבשרה כשיצא מצוואר הרחם, זה שייך לעשות.

והגרש"ז ב', הניחא לרש"י, הניחא להרא"ש אליבא לשאר אחרונים, אבל להגר"ז בדעת הרא"ש, הלא הכנסת שפופרת בסוף צואר הרחם אינו כלום, דלהגר"ז צריך שהשפופרת יוציא הדם מהמקור. וכ' הגרש"ז, דהאמת, הדברי חיים [ב' ס"ג] למד הרא"ש דלא כגר"ז, וגם יש דעת רש"י, א"כ עיקר הדעה הוא דלא כהגר"ז, והיינו יכולים להקל בזה. ואע"פ שנוסח שו"ע משמע כגר"ז, הגרש"ז עדיין מוכן להקל. ומצדד שהשפופרת יהיה עד מחוץ לגופה, כדי שלא יהיה זיבת דבר לח.

ומיקל כשאין מקוה במקום מגוריהם, שיכולים לעשות עצה זו, ולא להיטמא בכלל. וכשיש מקוה, מסכים לסמוך על הצעה זו, וע"י להמתין רק ז', לא נקיים, ולא להמתין ה' ימים. במהדו"ק מסיים דבריו בדרך עניויות שישאל לגדולי הדור, אך במהדו"ב משמיט מילים אלו. ע"כ דברי מרן הגרשז"א.

מאידך, שאר האחרונים החמירו; ההר צבי [סי' קמ"ח] חשש לדעת הגר"ז. הגר"חפ"ש כנ"ל. ששיעורי שבה"ל אינו מאמין שבאמת תצליח לעשות כן. החו"ש מפחד להקל.

בסוף הפעי' מוזכר המושג 'אין פתיחת קבר בלא דם'. ונאריך בענין זה בס"ד בסי' קצ"ד. רק נזכיר דשם יש נידון האם

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

תורה בכלל. ע"ע חזו"א הדן בזה, דסו"ס יש לחוש שתראה בחודש הבאה.

הסירו כל הרחם

יל"ע, אשה שעברה ניתוח Hysterectomy להסיר כל הרחם, איך היא נוהגת בהל' נדה; האם צריכה להמתין ה' וז', ואיך עליה להתנהג כלפי ההפסק טהרה ושאר בדיקות, ולענין ווסתות.

האג"מ [ג' נ"ה ו'] דן בזה, ופשטות, אי"צ הפסק ובדיקות [כשנמאח לפני כן, דאילו עכשיו לא שייך לה להיטמא], אך תספור ז' ותטבול.

למעשה, אין השאלה נוגע כ"כ, כי ברוב מקרים עדיין משאירים מקצת הרחם, מטעמים שונים [ויתכן שהרופא יקרא לזה 'צוואר הרחם', למרות שכלפי האמת וכלפי הלכה זה מקצת הרחם], א"כ יש לה להתנהג כאשה רגילה.

וע' שבה"ל [ב' ד' וק"צ, ה' קכ"ב, ח' קצ"ט] שמחדש דאפ' עברה הניתוח בעודה טהורה והסירו הכל, עדיין צריך לספור ולטבול, ובכל מקרה היא צריכה הפסק טהרה, כי יש לחוש שמא בעת הניתוח טיפת דם יצא מרחמה אל בית החיצון, אפ' אם היא אשה שהיא מסולקת דמים.

וע' בנשמת אברהם [פ"ח] שמק' מהכ"ת נחוש להכי, עיי"ש מש"כ בזה.

סעי' ד' ה' ו' – קרטין

סעי' ד': כל דם היוצא מן האשה, בין לח בין יבש, טמאה. ולא עוד, אלא אפילו יצא ממנה צורת בריה, כמין קליפות או כמין שערות או כמין יבחושים אדומים, טמאה. והוא שיהיו נמוחים בתוך מעת לעת, על ידי ששורים אותם במים פושרים, ויהיו המים פושרים כל משך מעת לעת שהם בתוכו. ושיעור החימום, כמו מים שנשאבו בקיץ מהנהר או מהמעין, ועמדו בבית, שחום הבית מחממתן. ובחימום של אלו כך הוא שיעור פושרים בימות החורף. (וסתם פושרים אינן חמין יותר מחמימות הרוק) (צ"י צקס ריטצ"א פ' המפלת). ואם הם קשים כל כך, שאינם נמוחים בתוך מעת לעת, טהורה, אפילו הם נמוחים על ידי מיעוד שממעכן בצפרניו. (ואם מעכן בצפרניו ולא נימוחו, טהורה ואין לריך לצדוק ע"י סריה). (המ"מ פ"ה וק"כ הצ"י צקס הרשצ"א).

סעי' ה': במה דברים אמורים שאם לא נימוחו טהורה, בזמן שהם יבשים גמורים, שאין עמהם דם כלל. אבל אם יש עליהם שום לחלוח דם, טמאה. הגה: והוא הדין אם נתמעכו או נימוחו קצתן, וקצתן לא נימוחו, דטמאה. (פסקי מהרא"י סימן מ"ז). מיהו נראה לי לאס צדקה ג' פעמים, כל מה שראתה ולא נימוחו כלל, שוב אינה צריכה לצדוק מה שהיא רואה אח"כ,

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

כדרך זה, שהרי הוחזקה שדברים אלו אינן דם, רק צאים ממכה שצגופה. ודווקא צאקה שיש לה וסת, ושלל צאקה וסתה, כמו שנתבאר גבי מכה, לעיל סימן קפ"ז.

סעי' ו': במה דברים אמורים שצריך בדיקה בשרייה, במפלת כמין קליפות ושערות, אבל חתיכת דם, אף על פי שקשה ואינו נימוח, טמאה. וי"א שגם לזה צריך בדיקה בשרייה, אם היא חתיכה קטנה כשיעור שפופרת הקנה דק שבדקים (ד"ע).

בדיקת קרטין

הגמ' כ"ב: אי' דם אוסר בין לח ובין יבש. והשאלה כאן הוא לברר מהו דם יבש, ומהו 'קרטין' שאינו דם אלא חומר אחר שאינו אוסר.

השו"ע מתאר איך בודקין, ע"י שרייה מעל"ע. וערוה"ש כ' נוהגין בבדיקה זו. שבה"ל כ' דאין אנו עושים כן כי אין אנו בקיאים. ואיני יודע מדוע אין אנו יכולים להיות בקיאים כמו שערוה"ש נהג.

למעשה, יש שנהגו לעשות הבדיקה המוזכר בסוף דברי הרמ"א, למעוך בציפורניו, אלא שנותנים עליו תחילה מעט רוק, ואם נתמעך, הוי דם, ואם נשאר קשה, טהורה. החת"ס [קנ"ט] כ' בבדיקה זה הוא 'מעשים בכל יום'.

וכל הבדיקה הוא רק כשאין שום דם, אבל אם מתחתיו יש מעט דם רגיל, אמורה בלא"ה, כמש"כ שו"ע בסעי' ה'.

והנה, אם הגוש גדול מדי אוסר מצד פתיחת הקבר, אפ' אינו דם.

אגב, מכאן יש ראיות לשיעורו של פושרים לשאר דינים, עמש"כ באו"ח סי' שכ"ו.

החת"ס שם, והבית שלמה [כ' ל' כ' כשיש הרבה קרטין על עד בדיקה אחד, בודק ג' מהם, ואם כולם טהורים, אי"צ לבדוק השאר. ומצדדים אפ' להתייר לכל חייה כשיש כאלו. ותלוי איך לומדים רמ"א בסוף סעי' הבא.

יל"ע, היה על העד קרטין, וטרם עשו הבדיקה הזו, ונפלו ונאבדו, מה דינה, כי אנו לא יודעים אם היה דם או דבר אחר. בחו"ש כ' דזה ספק דאורייתא, ולחומרא.

אמנם, הפ"ת, וכן החת"ס וחכמ"א צדדו להקל משום ספ"ס, שמא אינו אדום, ואפ' תימא הוא אדום, אולי אינו דם. ויש לצדד עוד, אינו הדרך לראות כך, א"כ אולי הוא בא ממכה. ועוד, אולי מעלמא הוא.

הפ"ת מביא אחרים שחולקים וס"ל דזה ספק א', האם הוא דם נדה, ולא ספ"ס.

החת"ס מסיק להקל כשלא הרגישה, והיה לה חזקת טהרה, בשאר בדיקות, אבל לא בהפסק או ג' ראשונות, וביום הווסת. החכמ"א מחמיר בהפסק לחוד.

הבדה"ש סקע"ה כ' דהלכה כן אפ' אם יש לצדד שהיה אדום ממש, ולא רק נוטה לאדום. וע' פ"ת אם גם הוא ס"ל כן.

סימן קפ"ח – דיני מראות הדם

והק' הש"ך והתוה"ש והפ"ת, מה הקשר, התם איירי שלא תולין במכה בשעת ווסתה, אלא תולין בדרכה, דאטו לעולם לא תראה בגלל שיש לה מכה, משא"כ כאן, אם רואה קרטין, היא תראה ווסתה כמו שהיא רגילה לראות, בדם ממש. למעשה, הם דוחים דברי הרמ"א, ומקילים בכל גווני.

לפיו סימן זה, בזמננו שנתרבו הפריצות ונתמעטו הלבבות, הרוצה להחמיר בענייני קדושה אשרי לו, אבל ישתדל להיות מותר לאשתו ככל האפשר, ולא יחפש חומרות בענין זה, כי יש לחשוש שהוא חומרא דאתי לידי קולא או ל"ע לקלקול.

קרטין קטנים מאוד, שא"א לעשות עליהם בדיקה הזו מחמת קטנותם, כ' החכמ"א דשרי כשאינו הפסק, מצד הנ"ל, וגם, דבר קטן בזה יתכן שבא מעלמא, ועוד, אין העד בחזקת בדוק כלפי זה.

ושמעתי, שיש מקילין אפ' בהפסק, ואומרים שדבר שאינו בלוע על הבגד, אלא מונח ע"ג, ונופל בקלות, ע"כ אינו דם אלא קרטין. לדינא מו"ר החמיר בזה.

[א.ה. לא ראיתי אצל רבותי ואצל אאמו"ר שליט"א עד בדיקה עם 'קרטין', וכ"ש שלא ראיתי הבדיקה ע"י רוק או ציפורן.]

נקודות שחורות, מצוי שאלו באים מעלמא. וחום עמוק, זה מצוי מהאשה. וגם בזה אין להאשה נאמנות, כי אינה בקיאה להבחין.

למעוץ הקרטין בשבת, הנטעי גבריאל כ' שהרב טוביה גולדשטיין עשה בדיקה זו גם בשבת.

אמנם, אינני יכול להקל בזה, כי חששוני מצד טווחן, ואולי צובע, נולד, ומוקצה.

המנח"י [ה' קכ"ו] דן מצד מוקצה, וכ' דראוי לכלבים [ל"ע במציאות]. ויש לצרף עוד הקצוהש"ח שהבאנו בהל' מוקצה, דדבר כ"כ לא חשוב אינו אפ' ממ"ג. א"נ, אינו מוקצה מחמת הלומדים שרוצים לראות אותו. הגרש"ז דן מצד מוקצה וטווחן. המהרש"ג דן מצד נולד.

הרמ"א בסעי' ה' כ' בדיקות הללו הם רק לאשה שיש לה ווסת, ושלא בשעת ווסתה, אבל בלא"ה לא, כדמבואר בסי' קפ"ז.

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע ושאינ לה וסת קבוע^א

סעי' א' – עונה בינונית

כל אשה שאין לה וסת קבוע, חוששת ליום ל' לראייתה, שהוא עונה בינונית לסתם נשים, ואם יש לה וסת קבוע לזמן ידוע מכ' לכ' או מכ"ה לכ"ה, חוששת לזמן הידוע.

הקדמות שונות

יתבאר לך בסימן זה שיש ווסת קבוע וגם ווסת שאינו קבוע. ובזמננו כמעט כל הנשים יש להן רק ווסתות שאינם קבועות, וחששו חז"ל בחודש הבאה לווסת הפלגה והחודש אע"פ שכמעט לא מצינו למעשה שבחודש הבאה תראה בווסת שלה, ואפ' כשתראה כן, אינו אלא מקרה בעלמא. ואעפ"כ, כך היא גזירת חז"ל, ואין להרהר אחריה.

ישנם אנשים שם"ל דאין צורך ללמוד סימן זה ולעשות כל החשבונות לחשבן מתי יהיה הווסת בחודש הבאה, כי יש טכנולוגיות ואפליקציות לעשות העבודה בשבילן. ר' אלישיב בקובץ תשובות [ד' פ"ה, בשנת תשנ"ה] עוסק בענין זה, ומסיק שאין להסתמך עליהם, כי יש לחוש למעויות.

והנה, בזמננו נשתפרו המערכות, ונחלשו המוחות, וא"כ לכא' יש פחות טעויות במחשב ויותר טעויות אצל בנ"א, א"כ ה"ל לסמוך יותר על המחשב.

והאמת, דמי שמרגיש חשיבות הלכות אלו, ודיני התורה חביבין עליו, יתייחס לחשבון הווסתות כמצוה שבגופו, וכי היכי שאינו רוצה לשלוח שליח לקדש את אשתו, ה"ה שאינו רוצה לסמוך על מחשב לחשבונות הללו. [א.ה. ועוד, אפ' בזמננו עלול לצאת מזה תקלה, כגון שני ימי יו"ט שחל סמוך לשבת, והיה לילה א' שהיה עונת הווסת, ואינו זוכר איזה לילה היה, א"א לבדוק את הלוח כי הלא הכל שמור על המחשב שלו.]

[א.ה. יל"ע, אם גם בשנים קודמות אמרו אותו דבר על אנשים שלא עשו חשבון הזמנים בעצמם, אלא סמכו על לוח, או מחשב לעשות חשבונות של לוח.]

^א אע"פ שבשאר הסימנים עברנו על כל סעי' וסעי' בשו"ע, מ"מ סימן זה הוא כמקשה אחת, והשו"ע מאריך בציוורים שונים, והכללים מפוזרים ביניהם. ולכן לא נבאר כל סעי' וסעי', אלא סעיפים בודדים שכוללים הרבה הלכות, ונכנים בתוכם שאר הדינים המבוארים בסימן זה. וגם נביא משאר מקומות בשו"ע דברים הנוגעים לכאן.

ע"ע בספר דברי יצחק אות קכ"ז בשם ההייליג"ער ראפשיטצער שמי שאשתו ל"ע אין לה ווסת קבוע, יכוון בקידוש לבנה "שלא ישנו את תפקידם" ר"ת אשתי, שתתפא ותבריא. ומביא מעוד צדיקים עוד עצות, כגון ללמוד משניות נשים, שזה עצה בדוק ומנוסה.

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

למניעת הריון, האם דינה כמסולקת דמים כעין מחבא בסי' קפ"ד סעי' ח', ומעוברת ומינקת, ושאי"צ לחשוש לווסתות, או"ד אין בכוחנו לחדש מסולקת דמים מעצמנו.

[א.ה. איירי הכא בכדורים המורכבים מהורמונים שונים, דזה אכן מוחזק לגמרי, אבל 'מיני-פיל' המורכב מרכיב א' בלבד, אינו ברור ומוחזק כמו סוג הראשון].

בסי' קפ"ד הבאנו המנח"י [א' קכ"ז] הדן בענין זריקות למניעת הריון, ומסיק שצריך להחמיר בה לחוש לווסתות שלה. אמנם, המעיין שם יראה שהחמיר משום שאינו מדויק מאה אחוז, ויכול לשנות את המינון, אבל בכדורים שלנו, הלוקחם כראוי היא מסולקת דמים כמעט במאה אחוז, א"כ אין ראייה מהמנח"י להחמיר, אדרבה, רואים מדבריו שאילו היה מוכח, היה מוכן להקל. [המילה 'כמעט' הוא לאפוקי דימום Breakthrough, שיש לה רק דין כתמים, ולאפוקי אשה שלוקחת אותם שלא כהוראות, כגון ליותר זמן מהמומלץ].

והנה, גם בדורות הקודמים דנו בענין זה אע"פ שלא היה להם תרופות כמו שיש לנו בזמננו, אלא היה להם כוס של עיקרים שהיה מעכב הווסת מלהגיע, וכ' עליו הרדב"ז [ח' קל"ז] שאין לסמוך עליו להקל בווסתות, אך אם הוחזקה ג' פעמים שהיא מסולקת ושהמשקה עובד עבודה, ה"ל מסולקת דמים.

כלומר, על עצם השאלה האם אנו יכולים לחדש מסולקת דמים שלא נזכר בחז"ל, הרדב"ז פתח לנו את השער לתת לנו את הכח. אבל, צריך שאכן יהיה

אמנם, הרוצה לעשות החשבונות בעצמו, וגם ע"י המחשב, כדי לוודא שלא טעה, וכהגנה כפולה, אינני רואה בזה חסרון.

במשך הסימן נראה כמה וכמה דוגמאות של ווסתות שונות. אבל גם יתבאר לך דלאו כל רגילות נחשבת כווסת לענין שצריכה לחשוש מדינא, ולענין שאי"צ לחשוש לשאר דיני ווסתות. כגון, אשה שיש לה וסת קבוע לראות בתשיעי של כל חודש לועזי, אין לזה שום משמעות הלכתי, כי לוח החמה יש לה רק ענין של שנים אבל לא של חודשים, והא שחילקו את השנה ל"ב חלקים, הוא מקרה בעלמא.

[א.ה. אמנם, אם נתברר שיש איזה גורם הגורם לה לראות ביום ההוא, כגון שזה היום שמקבלת משכורתה, או להיפך, שזה היום שצריכה לשלם משכנתא, יתכן שיהיה לזה דין וסת הגוף, ובס"ד יתבאר במקומו].

מעשה באשה אחת שכל פעם שטסה, ראתה באותו יום, אפ' לפני שעלתה למטוס. וכך קרה לה הרבה פעמים. והנה, מדיני קביעת הווסת, אין כאן קביעות, אבל יש לעיין האם זה כווסת הגוף, דאולי הלחץ והעצבים וההתרגשות היא זו שגורם לה לראות. ובס"ד יתבאר במקומו.

וכן לענין אשה שראתה שנים רבות כערב פסח, מדיני הרגל של קביעת הווסת אין לזה דין וסת קבוע, אבל יל"ע מצד וסת הגוף.

יל"ע, אשה שלוקחת תרופות או שאר מניעה שמשפיע על מערכות גופה

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

לוקחת הכדורים. והיתר זה הוא אפ' לעונה בינונית, כי א"א לומר שנחשוש שתראה כמו דרך נשים, דהרי דרך נשים במצב שלה אינם רואות בכלל. וכן ראיתי שהיקל בספר לבושי עוז בשם חמיו ר' אלישיב.

ויש אלו שהוסיפו שתבדוק תחילה, אבל אין זה אלא לרווחא דמילתא, ולא מדינא.

החז"ש החמיר בזה, אך הוא החמיר אף לענין כלה; ומהא דלענין כלה לא חוששין לדבריו, ע"כ מנהג המורים דלא כוותיה, ולהקל בכל גווני.

ע' בסוף הסימן מש"נ בענין ווסתות אחרי כדורים.

יל"ע אשה גויה שנתגיירה, האם חוששת להווסתות שהיו לה בעודה גויה. ומסברא היינו אומרים, אע"פ שאין נדות לגויים, מ"מ המציאות שרחמה פולטת דם כל חודש שייך גם אצלה, ואם אנו יודעים איך מערכות שלה עובדות, מסתבר להניח שימשיכו לעבוד כן גם אחרי שטבלה וקיבלה מצוות, ומהכ"ת זה ישנה מערכות גופה, וממילא מובן אם צריכה לחוש לווסתות.

אמנם, החזו"א [צ"ט ד'] מוכיח שדם נדה שאינו אוסרתה אינו קובעת לענין ווסתות, מהא דדם טוהר אינו קובע לווסתות. ואע"פ שיש מקום לדחות ראיתו, דאולי דם טוהר שאני כיון שתולין שהוא בהשפעת הלידה, מ"מ החזו"א סגר עלינו את הדרך, ומכריע לדינא שאין נדות של גוי קובע לווסתות, כי ווסתות דרבנן, ולא גזרו בכה"ג.

מוחזק שעובד; ובציור של רדב"ז כל אשה צריך חזקה משלה, אבל כדורים שלנו הוכחו כבר בכל הנשים שבעולם שמסלק את הדמים [כעין רובא דליתא קמן], ולכן יש להקל.

ובאמת, יש להוכיח להקל מסי' קפ"ד סעי' ח' לגבי מחבא, דמבואר מדברי הש"ך שם דאם אכן היה ברור שווסתה לא תגיע, מותרת, וכל הויכוח שם אינו אלא משום שלא היה ברור כ"כ שהיא מסולקת. ועוד, הב"י שם כ' דצד המחמירים הוא משום שחוששים שפיוס התשמיש ירגיע את הפחד, וא"כ אינה מסולקת דמים, וזה לא שייך אצלנו.

ופלא היה בעיני מה שראיתי במשנה הלכות [ו' קכ"ז] שהחמיר בענין כדורים כי זה דבר חדש לעקור גזירת חז"ל, ואעפ"כ מיקל אם הוחזקה ג"פ, כהרדב"ז. ולא הבנתי דבריו, דאם ס"ל שאין בכוחנו לחדש לעקור דברי חז"ל, לא היה לו להקל כהרדב"ז, כמו שבאמת החמיר הקנה בושם [ג' נ"ח]; ואם הוא מיקל ע"פ הרדב"ז, הלא תרופות שלנו הוכחו במליוני נשים, ועדיף טפי מחזקה על אשה זו ג"פ.

ועוד, לפי"ד כלה ביום חופתה שלוקחת תרופות בפעם הראשונה או שניה, אסור לבא עליה כלילתה אם הוא ליל הווסת, כ"ז שלא הוחזקה ג"פ. ולא שמענו ולא ראינו מורים כן.

אלא, מנהג המורים הוא להקל, וכל אשה שלוקחת כדורים או שאר עצה הורמונלי למניעת הריון היא בחזקת מסולקת דמים ואינה חוששת לשום ווסתות, אפ' אם זה חודש הראשון שהיא

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

מבין הארבע ביום, והג' הנשארים היו בלילה, יש לה וסת קבוע לעונת הלילה.

אשה שיש לה וסת קבוע ליותר מל' יום, אך שינתה מקביעותה וראתה פחות מל', חוששת לקביעותה, וגם לחודש ולחפלה של החריגה, אך אינה חוששת לעו"ב, כי כל ענין עונה בינונית הוא שמא תראה כדרך נשים, ואילו אשה זו יש לנו רק ב' חששות, או שתראה כפי קביעותה, או כפי השנוי, אבל אין סיבה לחשוב שתראה כשאר נשים, כי כבר יש לה קביעות משל עצמה. כך מבואר מסד"ט [סקי"ב ול"ו], חו"ד [ביאורים י"ב], פ"ת [סקל"א], ובדה"ש [סקי"ד וקט"ז, וגם בביאורים].

והיכא שיש לה וסת קבוע לפחות מל' יום, ועברה את הקביעות ולא ראתה, ועכשיו הוא עו"ב, האם יש לחוש שעכשיו תראה כדרך נשים, או"ד גם בזה נגיד שהוחזקה שאינה כשאר נשים. ולכאן כאן הוא שונה מציור הקודמת, כי התם יש לתלות שתראה כקביעותה, שהוא לאחר עו"ב, אבל כאן, הרי לא ראתה כקביעותה, כי כבר עברה, וא"כ לכאן צריכה לחוש לעו"ב, דאטו לעולם לא תראה. כ"כ החו"ד [ביאורים ב' וכו'], פ"ת [סקט"ז בסופו], אג"מ [ג' נ], בדה"ש [סקי" וקל"ה], ועוד אחרונים, דלא כט"ז סקל"א דס"ל שאי"צ לחשוש. ודלא כפשטות שו"ע, כמש"כ הבדה"ש שם בביאורים.

כלומר, אם ביום ל' אנו יכולים להגיד שתראה בעתיד כמו קביעותה, אי"צ לחשוש לעו"ב, אבל אם כבר עבר יום הקביעות, סברת 'אטו לעולם לא תראה' מחייב לחוש לעו"ב.

וממשיך החו"א, ואלו דבריו הנפלאים, "והעיקר נראה דהטומאה והטהרה יפעלו גם בטבע, וימי הטהרה הם בעצמותם אינם אות לראית יום הזה בימי טומאה, כי הטבע תלוי במזל ע"פ השגחת ד', ואף אם ראתה ראי' שאינה מטמאה, לא תראה ראי' המטמאה, ולפ"ז נתגירה בטלה לה וסת" עכ"ל. וכדבריו אלו נמצאים גם בתפא"י.

והכי קי"ל לדינא, משעה שנתגירה דינה כאילו מעולם לא ראתה, וכקמן שנולד דמי, אפ' לענין עונה בינונית.

ויש לברורי, אם נעשה סקר בתוך הגיורות, האם נראה שווסתות נשארו כמו שהיו או שנשתנה הדבר, והאם זה מעלה או מוריד.

עונה בינונית הוא יום ל' מראייתה הקודמת, אבל לא כל יום ל' הבאה אח"כ. כלומר, אי"צ לחוש ליום ס' או צ'. כ"כ תוח"ש [סק"ד].

כל הווסתות כולם [מלבד דעת הכרו"פ], חוששת בעונה שראתה בה, ורק קובעת וסת קבוע אם ראתה ג"פ באותו עונה, אבל ראתה אחר ל"ב יום בעונת היום, ואח"כ בל"ב ביום, ואח"כ בל"ב בלילה, לא קבעה וסת קבוע, מכיון שלא היו באותה עונה.

ווסת הפלגה נקבעת ע"י ד' ראיות, שהן ג' הפלגות. וראיה הראשונה אינו חלק מקביעת הווסתות אלא הוא רק היכי תמצוי לשער הפלגה. ולכן, ראיה הראשונה יכול להיות בעונה השני, והג' שבאו אח"כ יקבעו הווסת. כלומר, ראתה ג"פ בהפלגה של ל"ג, הראיה הראשונה

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

משא"כ באינו קבוע, מותרת, ונעקר הווסת.

קבוע נעקר בג"פ רצופים, משא"כ אינו קבוע נעקר בפ"א. חזר הווסת למקומו, בקבוע, חזר פעם א' צריך לחשוש, וצריך לעקרו בג"פ [פעי' י"ד]. וזה אפ' לעולם ועד, אפ' אחרי שלושים שנה! ודין זה אינו אמור אלא לענין ווסת קבוע האחרון שלה, אבל אם היה לה ווסת קבוע, ואח"כ קבוע אחרת, אינה חוששת לחזר הווסת אלא א"כ חזר ווסת קבוע האחרון.

ואם קבעה לעצמה ווסת קבוע חדשה לחד דעה, ולהחולקים אינו ווסת קבוע [כגון רב ושמואל לגבי דילוג], צריך להחמיר כשניהם.

כשיש לה ווסת קבוע, אינה חוששת לעו"ב, ולחודש, ולהפלגה, ורק חוששת להקביעות שלה. וה"ה כשחזר הווסת למקומו פעם אחת, כגון שהיה לה קביעות לפני עשר שנים, ונעקר, ועכשיו ראתה שוב כאותה קביעות, אינה חוששת אלא לקביעותה, ולא לשום ווסת אחר, כולל עו"ב; ע"פ ש"ך סק"מ ומ"ד ועוד מקומות.

אשה שילדה, נעקרה כל ווסתות שאינם קבועות, אבל לקביעותה עדיין חוששת. ואם נעקר קביעותה בעבר, עדיין יש לה את הדין של חזר הווסת אם תראה שוב כאותו קביעות [פעי' ל"ד].

הק' ר' אהרן [א' כ"ב ג'], בשור המועד לא מצאנו מושג של חזר המועד למקומו אחר שחזר ונגח פעם אחת, וא"כ מדוע שונה אשה משור. וביאר, דאינו דרכו של שור להיות מועד, וא"כ כשנעקר ע"י ג"פ, חזר להיות תם, ולא אומרים שהוא מועד

אשה רגילה שעברה עונה בינונית ושאר ווסתות שלה, ובדקה ביום ווסתה, ולא ראתה, מותרת אח"כ לבעלה. וש"ע לא הזכיר שעליה לעשות שום בדיקה אחרת. אך, ר' משה כ' דעליה לבדוק לפני תשמיש, דאטו לעולם לא תראה. [ולכא' יודה שבמעוברת ושאר מסולקת, דאי"צ לבדוק, דאז לא שייך האי סברא].

למעשה, רוב מורי הוראה חוששים לסברת ר' משה, ולכן מורים לעשות קינוח. אמנם, העושה כן יש חשש שתטמא אפ' בטיפת דם [כי זה נמצא באו"מ ולכן אין היתר של גרים], ולכן העצה הוא ללבוש פד לפני תשמיש לזמן מה, או בגדים צבעונים בצבעי פסטל, ובזה תוכל לדעת שווסתה לא התחילה, ולקיים רצונו של ר' משה, בלי סיכון לטמא במשהו.

אשה שיש לה הפלגה של מ"ג ימים, וראתה ביום ל', ההמון עם טועים וסוברים שיש כאן שאלה חמורה של תשמיש בעונת הווסת, כי ליל טבילתה יהיה ביום מ"ג בלילה, אך האמת אינו כן, דמכיון שראתה ביום ל', אע"פ שלא נעקר הראייה של המ"ג, מ"מ סופר ההפלגה משעה שראתה שוב, וא"כ ליל מ"ג אינו אלא באמת ליל י"ג.

וכ"ז אינו אלא בהפלגה, אבל בחודש לא נעקר, ועמש"נ בזה בנושא מעיין פתוח ומעיין סתום. ואף לענין הפלגה, ע"ע מש"נ לגבי דברי הבית מאיר.

מהחילוקים בין ווסת קבוע לווסת שאינו קבוע: עבר הווסת ולא בדקה, בקבוע, וה"ה בעו"ב, אסורה עד שתבדוק [ולענין נעקר הווסת, עמש"כ בס' קפ"ד].

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

[וכולם באותה עונה]. האם יש לה וסת קבוע. לדינא, אין לה וסת קבוע, כי בחודשיים הראשונים יש לה וסת שאינה קבוע, ונעקר בפעם אחת אפ' לא ראתה, וא"כ אין לה ג' ברצף כדי לקבוע.

פוגי מניעת הריון

הענינים שאנו עומדים לבאר כאן הם דברים העומדים ברומם של עולם, הן לענין חומר האיסורים, הן לענין השקפת התורה בענין הבאת ילדים לעולם ותכלית קיומנו בעולם הזה, והן לענין גדול האחריות, שלפעמים הוא נחוץ מאוד מסיבות ברורות, ולפעמים הוא עצלות בעלמא. ולכן, הואיל ואדם קרוב אצל עצמו, אסור לו לאדם להורות לעצמו בעניינים אלו, אלא חייב לייעץ עם מורה הוראה שמבין מצבו, ושמבין גדול הענין.

והרבה מורי הוראה אחראים מקפידים לא להורות בעניינים אלו במלפון, אלא רק אחרי פגישה בארבע או ששה או שמנה עיניים.

מראה מקום אני לך, ע"ע אג"מ ג' כ"ב, חלקת יעקב פ"א, וקה"י בקריינא דאגרתא.

קודם כל יל"ע, האם יש שאלה של מניעת פרו ורבו לגבי אשה הלוקחת מניעת הריון. והנה, אע"פ שאין לאשה מצוות פרו ורבו, מ"מ כ' הבית שמואל [ואה"ע א' ב'] דיש לה חיוב של 'לשבת יצרה', עד כדי שמוכרים ס"ת כדי להשיא יתומה, כדי שתוכל לקיים מצווה זו.

בעיקר החיוב שלה של לשבת יצרה, מקורו בתוס' בכמה מקומות בש"ס.

אחר שנגח עוד פעם אחת, משא"כ אשה דרכה להיות לה קביעות, וא"כ מובן שנגיד חזר הווסת למקומו אחרי שראתה פעם א' כקביעותה שהיתה לה משנים קדמוניות.

ועפ"ד יש מקום להרהר אולי נשים שלנו שאינן מצויות שתהיה להם וסת קבוע, אולי לא שייך המושג של חזר הווסת למקומו. וע"ע בזה, וזה רק לפילפולא, דלדינא אין לזוז ממה שנפסק בשו"ע.

מעשה שהיה באשה שראתה ד' טבת, ואח"כ ראתה ה' שבט, שהוא הפלגה של ל"א יום, ואח"כ ראתה ב' אדר א', שהוא גם הפלגה של ל"א יום, וה' אדר ב' שהוא הפלגה של ל"א יום. [רק בשנה מעוברת יכול מציאות כזו לקרות, מצד חודשים חסרים ומלאים]. [איירי כשכולם היו באותה עונה]. והשאלה, האם היא חוששת לקבוע של ה' בחודש, או לקבוע של הפלגה של ל"א, איזה מהם עדיף.

מסברא נראה לומר שאין בידנו להכריע איזה מהם עדיף, וא"כ יש לחשוש לשניהם כווסת קבוע, וצריך ג"פ ברציפות לעקור כל א', ולחשוש לשניהם לענין חזר הווסת למקומו.

ואולי היה מקום לומר דאם ראייה הרביעית היה ביום ה' או בהפלגה של ל"א, זה יגלה על הקודמות אם היה מחמת התאריך או ההפלגה, אך אין בידנו להכריע בזה.

אשה שראתה בכ"ה לחודש, ובחודש הבאה ראתה ג"כ בכ"ה. ובחודש השלישי לא בדקה, ועבר הווסת, וראתה בכ"ו, ובחודש הרביעי ראתה בכ"ה בחודש

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

או לערב אל תנח ירך [שר' משה קרי לזה פרו ורבו דרבנן]. ואפ' איש שאינו 'מסוגל' להביא עוד ילדים בעולם, אם כבר קיים פרו ורבו, אינו מחוייב מצד פרו ורבו דרבנן. ואיירי התם במי שדואג מצד פרנסה. וכ' שם ר' משה שיתחזק אמונתו בבוראו.

ע"כ בקיצור החיובים השונים של הבאת ילדים לעולם. ומכאן נדון, כשמותר למנוע, איך מונעים הריון מצד חשש מוציא ז"ל. מקור לסוגיא זו הוא גמ' יבמות י"ב: שלש נשים משמשות במוך, דשם מבואר דכשיש חשש סכנה יש קולא לשמש במוך, אך נחלקו הראשונים מהו הקולא, והאם הוא בשעת תשמיש אם לאחר תשמיש.

הנה, האופן היותר חמור למניעת הריון הוא לשמש ע"י גומי על האבר [קונדום בלע"ז], דעי"ז אין להמעשה שם תשמיש כי אין כאן הזרעה בתוך האשה כצורת ביאה אלא כאילו בא על עצים ואבנים [והראוני תשובה ביכיע אומר שמוכיח שעדיין יש על זה שם ביאה לכל שאר איסורים שבתורה]. המהרש"ם [א' נ"ח] השווה שימוש בגומי כזרע לבטלה ממש, ואוסר אף לצורך טיפולי פוריות. [אולי יש מקום לחלק בין סוגים השונים, וכאלו הנמצא בזמננו, דכל שיותר דבוק וטפל אל הגוף, ושיש לה יותר הנאה, אולי יהיה לזה שם ביאה].

האחיעזר [ג' כ"ה] מצדד, דאפ' מעשה ער ואונן, דש בפנים וזורע בחוץ, אינו אסור אלא כשהוא 'לבטלה', אבל כשהוא לצורך טיפולי פוריות, אין ע"ז שם לבטלה, ואע"פ שעדיין אסור, מ"מ במקום פרו ורבו, מותר. [ר' אלישיב ס"ל

אמנם הערוה"ש חולק ע"ז, וס"ל שאין לה חיוב כזה. אך המ"ב בחל' ס"ת [קנ"ג כ"ד] פסק כהבית שמואל שמוכרין ס"ת כדי לקיים מצוות שבת.

נמצא, אע"פ שמצוות פריה ורביה אין לה, מ"מ עדיין מחוייבת להביא ילדים לעולם, וא"כ המונע בלי סיבה ראויה עובר על מצוה וחיוב זו.

ועוד, החת"ם [אה"ע כ'] ס"ל דהאשה משעובדת לבעלה לקיים מצוותיו, וא"כ עכשיו שהיא נשואה, יש לה החיוב של בעלה של פרו ורבו.

ותו, אפ' מי שקיים פרו ורבו, עדיין יש לו מצוה של 'ולערב אל תנח ירך', להביא לעולם כמה ילדים שיכול. וע"ע דברי יציב סי' ל"א.

החת"ם דן במי שאשתו אינו רוצה עוד ילדים [שעכשיו יש רק שאלה של לערב אל תנח ירך ולא פרו ורבו וישבת'] מחמת צער הריון והלידה, וא"א לגרשה בע"כ, וא"א לישא אשה אחרת, מה עליו לעשות. וכ' החת"ם דהחיובים שלה הם חיובים, אבל אינה צריכה להתייסר עבור זה. וכ' שא"א להכריע ולפרט בתשובה מהו הגדר של ייסורים שפוטרי אותה מחיובים שלה.

וכעי"ז מבואר בר' משה [ג' כ"ד] דהחיוב של לערב אל תנח ירך אינו מחייב את האשה כ"כ עד כדי שתחלה או שתהיה חלשה, כי אי"ז בגדר 'אל תנח ירך', ולכן מתירה לקחת כדורים למניעת הריון [וכ' דזה למשך ג' שנים].

וכן מבואר בתשובה אחרת [אה"ע ד' ל"ב ג'] שפרו ורבו חמיר מחיובו של שבת

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

על אשה שאין לה רחם, דזה כאילו בא על טומטום, כיון שיש 'מחסום' בדרך. וצריך לחלק בין זה שאסור להא דהגמ' שמשמשת במוך שיש היתר. וביאר, דזה סמוך וקרוב אל האבר, וא"כ אין לזה שם ביאה, משא"כ מוך היתה יותר בעומק בתוך האשה, וא"כ המעשה ביאה הוא מעשה רגילה.

מאידך, בספר נשמת אברהם [ג' ס"ג] בשם הגרש"ז ס"ל דדיאפרמה יותר קיל מהא דמוך. ואולי המח' הוא במציאות איפה שמים את הדיאפרמה.

המהרש"ם [א' נ"ח] ס"ל דביאה עם אשה שיש בתוכה דיאפרמה דומה לביאה עם אשה מעוברת, ושרי לכתחילה [מבחינת זרע לבטלה]. ור' משה הוא דלא כזה.

המעלה בעצה זה דכיון שאינו תרופה הורמונלי, אין בה תופעות לוואי.

בהא מיהא ר' משה [ד' ס"ז וס"ח] מודה דעדיף מגומי, ואינו ממש כבא על עצים ואבנים, ומיקל להשתמש בזה אם אין עצה אחרת לאשה שיש חשש שאם תתעבר, שהיא תכה את הילדים [עיי"ש דעת ר' משה על הכאת ילדים] כיון שיש חשש סכנה בדבר.

ויל"ע אם כוונת ר' משה לסכנה גופני ממש, שיגיע לביה"ח, או"ד סכנה נפשי ג"כ נקרא סכנה. נפק"מ, האם יש אותו היתר לאשה שתצעק על ילדיה אם תתעבר.

ר' משה [א' ס"ב] דן גם לענין כל מיני קוטלי זרע למיניהם, Spermicides [כגון VCF], וס"ל דאלו עדיפי מכל העצות

דלאחר שיש לו בן ובת, אסור לעשות עצה זו.]

וס"ל להגרר"ע, ששימוש בגומי עדיף ממעשה ער ואונן, וכ"ש שמותר במקום פרו ורבו. ולכא"ו המהרש"ם ס"ל דדש בפנים וזורה בחוץ עדיף מגומי, דזה יש לזה שם ביאה, משא"כ בגומי. וכן באמת פסק הציץ אליעזר [ט' נ"א]. ולכא"ו, ר' משה ג"כ סובר כזה. כלומר, האחיעזר חולק על ג' גדולים אלו.

ר' משה [ג' י"ד] ס"ל דהוצאת זרע ביד הוא לא תנאף פשוטו כמשמעו, ואין לה היתר כלל. וכ' דאם הרופא אומר שישמשו מיטתם בחדר הסמוך לו, ותכף אחר הביאה יבא להוציא הזרע מהאשה, ס"ל דזה פריצות גדולה, ועדיף לעשות דש בפנים וזורה בחוץ. ומודה דאם אין עצה מלבד עצת הרופא, וא"א להוליד ילדים בלי זה, יש להקל אף בכח"ג.

למעשה, לצורך טיפולי פוריות, הפסק המקובל הוא להשתמש ב'קונדום הלכתי' שהוא קונדום רגיל עם נקב קטנטן בסופו, שאינו פס"ר ששום זרע לא יכנס לתוך האשה, וא"כ אין על זה שם 'ניאוף ביד' אלא שם ביאה, ומותר.

ויל"ע, א"כ אינו סגי בנקב כ"כ קטן שאין הזרע עובר דרכו, ואעפ"כ מיעצים לעשות נקב קטן מאוד עם מחט, וממילא קשה מאי הועילו חכמים בתקנתם. וע"ע בזה.

דנו בענין שימוש ב'דיאפרמה' Diaphragm, לצורך מניעת הריון, והוא כעין 'פקק' או 'כסוי' שהאשה שמה בתוך או"מ למנוע הזרע מלהגיע אל רחמה. ור' משה [ד' ע"ד] ס"ל דזה יותר גרוע מלבא

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

מהו לשמש עם מוך או דיאפרמה. וכ' ר' משה שאין לו אליה חיוב עונה, ואם אינו רוצה לגרשה מחמת הילדים או משום שאוהב אותה, יכול לשמש במוך משום שזה שעה"ד גדול.

ומסיק שלא לפרסם הדבר שלא ליתן יד פושעים [ואעפ"כ ר' משה הדפיסו]. וכן בתשובות האחרות שהבאנו למעלה, מזהיר שלא לפרסם שום היתר שמקבל בעניינים אלו, שלא יבואו להתיר יותר.

העצה הכי טובה מבחינת זרע לבטלה, הוא להשתמש בתרופות למניעת הריון: כדורים או IUD או 'טבעת נובה', או שאר אמצעי כזה, דא"ז משפיע על המעשה ביאה או על הזרע, אלא על האשה, ודומה למעוברת וזקנה. כ"כ ר' משה [ג' כ"א, ואה"ע ד' ע"ד ב'] וציין אליעזר.

החסרון בעצות אלו הם תופעות לוואי, ומקצתם צריכים רופא להכניסם ולהוציאם. מקצתם גורמים לדימום, ומקצתם גורמים לקרישת דם, וכדו'.

מעשה שהיה בבעל תשובה רווק שהיה לו מחלה 'איידס', ורצונו לדעת איך עליו להינשא לאשה שומרת תו"מ, כי לא מצא אשה בעלת תשובה עם אותו מחלה. ומצד פרו ורבו, יכול לקיים ע"י IVF יחד עם PGD, והשאלה היא, הרי אשתו לעתיד לא תסכים לשמש בלי גומי כי לא רוצה להידבק עם מחלה זו, ולכן עלינו לבאר, האם יש לו היתר לשמש בגומי במשך כל חייו.

והנה, האחיעזר שם איירי בציור דומה שיש חשש סכנה עם ישמשו בלי עצה כזו, ומוכיח מגמ' יבמות הנ"ל לגבי מוך,

שהבאנו למעלה, דיש על זה שם ביאה רגילה, אלא ש'האוירה' שנכנס אליו הזרע, אינו טוב לו, ודומה למוך אחר תשמיש, ולמעוברת.

מאידך, הנשמת אברהם בשם הגרשז"א ס"ל דזה יותר חמור מדיאפרמה, דהרי מזריע הזרע ל'גיא צלמוות' וגרוע ממוך אחר תשמיש שרק מוציא הזרע ממקום הראוי, דזה הורגו. גם הציין אליעזר הסכים לדברי הגרש"ז.

המקובל בזה הוא לנהוג כר' משה, וקוטלי זרע עדיפי מדיאפרמה. ועכשיו שיש סוגים חדשים של קוטלי זרע שאינם הורגים עצם הזרע, אלא רק מסיר את ה'זנב' שמונעו מלהגיע אל מקומו הנכון, אולי זה קיל טפי, אף לדעת הגרש"ז.

הנה, המציאות בזמננו שכל דיאפרמה יש בתוכה גם קוטלי זרע, ולכן אפ' אם היינו חוששים להגרש"ז שקוטלי זרע גרוע מדיאפרמה, לא נרוויח כלום להשתמש בה, ולכן ודאי יותר טוב להשתמש עם קוטלי זרע לחוד, דבזה לכה"פ הרוויח דעת ר' משה.

ודע, שאין העצה של קוטלי זרע מוכרחת, ואחוזי הצלחתו אינם מאה אחוז.

[מי שרוצה לא לעשות שום עצות מהנ"ל אלא 'מניעה טבעי', כגון שהאשה תעמוד אחרי תשמיש, או שימנעו מלשמש קרוב ליום הביוץ, אין בזה שאלה של זרע לבטלה, אך אינם עובדים כ"כ טוב למניעת הריון].

ר' משה [ד' ע'] עוסק באשה שאין לה סכנה להתעבר, אלא סתם אינה רוצה,

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

עכ"פ בנידו"ד אין לנו עצה אחרת, כי כל שאר אופני מניעת הריון אינם מונעים הדבקה במחלה זו, וא"כ, אם הני רבוותא הקילו בענין איש נשוי לאשתו משום חשש סכנה, כ"ש שיקל בענייננו שיש לחוש שאם נחמיר לו שיחזיר לסורו, ושנוכל לסמוך על הוראתם.

אמנם, לכאן א"א להוכיח שהגר"ח"ע ור' משה יקילו בנידו"ד, דהרי הציור שבה עסקו הני רבוותא היה באיש נשוי כבר, והשאלה הוא איך להמשיך להיות נשואים. וע"ז צידדו להקל, ומאריך ר' משה בגודל החיוב להשכין שלום בין איש לאשתו; אבל נידו"ד שהוא עדיין רווק, לא ראינו שיקילו להינשא על דעת כן מלכתחילה.

ואע"פ שהוא שעה"ד גדול ונורא, ומובן הסברא והדמיון להתיר, מ"מ בשאלות חמורות כאלו, אין בידנו להקל אלא בדיוק כמו הציור של הני גדולים, אבל לדמות מילתא למילתא, רק גדולי עולם יכולים לעשות כן.

ולכן תמהני על ספר 'אנציקלופדיה רפואית' מד"ר שטיינברג שאיירי בנידו"ד וכ' דהגר"ח"ע ור' משה הקילו. ומענה בזה, כי לא ראינו שהקילו אלא כשהיה נשוי כבר, אבל לא לפני הנישואין. ואע"פ שעדיין יש דמיון, ויש סברא המסתבר, מ"מ א"א לומר שהגר"ח"ע ור' משה הקילו בציור זה. ומביא עוד מקורות להקל, אך כולם דברו להדיא על איש נשוי, ולא על רווק.

ומביא שבה"ל [י' רל"ח] הדין בציור דומה לציור שלנו, ברווק, והשבה"ל אינו מיקל למעשה בהתשובה. ואע"פ שיתכן

שבמקום חשש סכנה מותר לעשות עצה זו. וגם ר' משה [א' ס"ב ס"ג וס"ד] מצדד להורות כן, בתנאי שיסכים עמו דודו.

מאידך, המהרש"ם שהבאנו למעלה ס"ל דזה הוצאת ז"ל ממש. ובנשמת אברהם בשם ר' אלישיב ס"ל דבציורו של האחיעזר לגבי זוג נשוי אין לסמוך על הגר"ח"ע להקל, אלא עליהם להתגרש, ושיכולה לכופ אותו לגרשה.

[ואיש שלנו, אם נשא אשה ולא אמר לה שיש לו מחלה זו, יכולה לכופ אותו לגרשה. ואם אינו מסכים, לכאן יש לדמות להתשובה של ר' משה בענין היכא שנתברר שהבעל הוא 'תועבה', וס"ל שזה מום גמור, ומקח טעות, ואין כאן קידושין, ומותרת להינשא. ולכאן ה"ה כאן, מותרת בלי גט, כי 'איידם' הוא ג"כ מום גמור.]

הגרשז"א כ' דישמשו עם קונדום הלכתי, ואז יותר קיל כי יש כאן צורת מעשה ביאה. אך בפועל זה לא יעזור, כי אין אשה שתסכים לכך, כי חשש סכנה עדיין יש. ועוד, מהכ"ת רשאי להסכים לזה, הא מכניסה את עצמה לסכנה. ואולי בזמננו טענה האחרונה יש ליישב, דהואיל ויש כ"כ הרבה תרופות שיכולים למעט קושי המחלה, אולי אינו בכלל האיסור להכניס את עצמו לסכנה.

[דנו האם יש איסור יחוד אם יודע שהשני יש לו מחלה זו, דלכאן השומר הכי גדול הוא הפחד שמא יתדבק במחלה זו. אמנם, מהא שהמחלה זו עדיין מתפשטת, ע"כ הפחד אינו מספיק למנוע עבירות.]

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

יסודו מבוסס על דברי התרוה"ד לענין שא"א לעשות הבדיקות להחזיק עצמה שאינה רואה מחמת תשמיש אפ מוחזקת לא לראות לפני יום מסויים. ור' משה ממשיך על דרכו של התרוה"ד, ואומר שגם אי"צ לחשוש לעונה בינונית. והא דשו"ע שכ' כאן 'כל אשה', י"ל דזה לא קאי על אשה זו, דיש לה וסת קבוע לענין זה, שלא לראות כדרך נשים.

בסי' קפ"ו אמרנו לחלק בין התרוה"ד ובין וסתות, מצד שווסתות יותר חמור. אבל לכאן ביסוד הדבר יש לחלק, כי התם צריכין להוכיח שאינו גורם, וא"כ כל שיש לתלות שהסיבה מדוע לא ראתה הוא משום שלא הגיע זמנה לראות, שוב לא הוכחת מידי, משא"כ בנידו"ד, עונה בינונית נקבע על הצד שתראה כדרך נשים, וא"כ לא רואים מהתרוה"ד שאין צד שתראה כדרך נשים.

ולכאן דמיון להתרוה"ד הוא מה שמצינו ברמ"א סי' קפ"ז סעי' ה', המוציא דם על האבר אחר תשמיש, ואח"כ רואים מכה בתוך האשה שאינה מוציאה דם עכשיו, תולין להקל בהמכה אם איירי באשה שיש לה וסת קבוע. והפ"ת שם בשם החת"ס קמ"ב כ' דה"ה לאשה שיש לה וסת של תרוה"ד ג"כ יכולה להקל, כי יותר מסתבר לתלות במכה מלתלות בווסתה כיון שהחזקה לא לראות בימים אלו, וסגי חזקה זו לומר שיותר מסתבר שבאה מהמכה.

עכ"פ, אנו מדגישים שהמחמירים שהבאנו שם [שואל ומשיב, חו"ד, ישועות יעקב, ערוה"ש] מובנים היטב, ורואים גודל חידושו של ר' משה.

ואף מסתבר שהשבה"ל היקל במעשה שהיה, מ"מ לא הדפים כן, ולכן א"א למילף מהתם.

שאלה זו של שימוש בגומי נוגע גם לענין איש נשוי או אשה נשואה שנדבק במחלה זו ע"י אונס, או ע"י שנדקר במחט עם זיהום חולה איידס [כגון רופא בבי"ח], ויש מהלך של חודשים של בדיקות ותרופות למנוע הדבקה גמורה. והשאלה הוא במשך חודשים אלו מותרים לשמש עם גומי.

ועפ"י הנ"ל זה דמיון להציור של הגר"ח"ע ור' משה, ושומעין להקל.

יל"ע, מי שאשתו היא מעוברת בסיכון גבוה, וא"א לה לשמש כי הזרע באותו מקום הוא חשש סכנה, וביאה שלא כדרכה אינו מותר כאן אפ' להרמ"א ביו"ד סי' כ"ה סעי' ב', כי אינו אקראי אלא ט' חודשים שלמים, האם נתיר לו לשמש עם קונדום. וע"ע בשמחת בית השואבה להגר"ש שוואב זצ"ל פרשת קדושים לגבי זימה היא, תבל הוא, תועבה הוא, בביאור הגמ' נדרים.

ווסת קבוע של התרוה"ד ושל ר' משה

בסי' קפ"ו סעי' ג' הבאנו דעת ר' משה [ב' ע"ב וע"ה, ג' מ"ו ונ'] לומר דאשה שמוחזקת לא לראות פחות מל"ב יום [ולכאן ה"ה ל"א, תלוי בחו"ד דלקמיה], אי"צ לחשוש לעונה בינונית, כי רק חששו כן לענין אשה שאין לה וסת, אבל אשה זו, אע"פ שאינו קבוע באיזה יום תראה, מ"מ קבוע לא לראות פחות מל"ב יום, וא"כ מוחזק שאינה רואה כדרך נשים.

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

והאמת, המעיין היטב בדברי ר' משה [ב' ע"ב] יראה דהיכא דהזכיר הקולא לענין חודש לא אמר 'רגילה' או 'הוחזקה' לראות, אלא כ' 'תמיד', ואילו כשהזכיר 'רגילה' ו'הוחזקה', איירי רק בענין עונה בינונית. ואולי כוונתו לומר שאין להקל לענין חודש אלא כשהוכיחה הרבה מאוד פעמים, 'תמיד', שאינה רואה פחות מל"ב יום, ורק אשה כזו יכולה להקל לענין חודש. אבל לענין עונה בינונית, אפ' אשה שרק הוחזקה ג' פעמים, יכול להקל לענין עונה בינונית.

ו'תמיד' לענין זה אינו ברור הגדר, ותולה על המורה הרואה להכריע.

ואע"פ שאינו ברור שזהו כוונת ר' משה, מ"מ למיחש מיבעי, וודאי אין להקל יותר מזה.

לדינא, אע"פ שר' משה הוא דעה יחידאה, מ"מ קשה להחמיר כשיודעת בברירות שווסתה לא תגיע היום. ובהא מיחא נוכל לסמוך על ר' משה, לענין כל החומרות: כרו"פ, חו"ד, חיבוק ונישוק, יוצא לדרך, חופה, וכ"ש או"ז.

ולכאנ' אף בליל שבת יש מקום להקל, ואין להחמיר אלא בליל חול רגיל.

ועוד, ר' משה מביא סד"ט שלומד מהש"ך לומר כוותיה. ואע"פ דלמסק' הסד"ט דוחה הראיה, מ"מ ס"ל לר' משה שההלכה עצמה במקומה עומדת. ועוד, החו"ד מק' על דברי התרוה"ד, דהיתכן שדבריו אמת, הא לפי זה, וכו' וכו', ועושה החשבון של ר' משה [ולא חילק כמש"כ למעלה]; אלמא, החו"ד למד התרוה"ד לומר כדברי ר' משה. ואנן

והנה, אפ' אם ננקוט כר' משה להקל, היינו רק בעונה בינונית, אבל בווסת החודש, הסברא נותנת לחשוש להכי, כי טרם הוכיחה לנו שתאריך זה בדיוק אינו גורם לה לראות. וא"כ, ר' משה לא יעזור לכל חודש וחודש, אלא לסירוגין [מלא וחסר].

אמנם, ר' משה מפורש באחת מהתשובות להקל ע"פ ווסת תרוה"ד אפ' לענין ווסת החודש. ויש להקשות בזה טובא כהנ"ל, בשלמא לענין עונה בינונית שהוא ענין של הפלגה ל' יום, אנו אומרים שיש לה הפלגה חדשה, אבל עונת החודש אינו ענין של הפלגה אלא ענין של השפעת הירח, וא"כ לא הוכיחה לנו שהשפעה של הירח ביום זה אינו גורם לה לראות, אדרבה, בחודש הקודם ראתה בתאריך זה, וא"כ אולי זה הגורם שלה.

ואולי יש לבאר, שהיה מקום לומר שעונה בינונית הוא כעין הפלגה לסתם נשים, וסתם ראייה לכל נשים בריאות, וכל היכא שאינה בריאה חוששים שתבריא בחודש הזה ותראה כן. ויתכן שכך למדו החולקים על ר' משה. אך אולי ר' משה הבין אחרת, ואין החשש שמא היא תבריא, אלא לעולם אנו מניחין שאשה זו היא כרוב נשים שבעולם, אבל כל היכא שהיא הוכיחה שאינה כרוב נשים שבעולם אלא שהיא מהמיעוט, ויש לה 'תוכנית' משלה, שוב לא חוששין שתראה כשאר נשים. ואם לענין בינונית למד כן, אולי גם לענין חודש י"ל כן, כי כבר הוכיחה שאין החודש גורם, כי עובדת 'אחרת' משאר נשים. וע"ע בזה דעדיין צ"ע.

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

מפדיון הבן, שתינוק הנולד ביום א', יפדה ביום ג'.

כך מבואר מהט"ז בכמה מקומות בסימן שלנו, ע"פ ב"י, דרכ"מ, גר"ז. וכן מוכיח הסד"ט מרש"י, עיי"ש.

אמנם, ידוע דעת החו"ד, דס"ל שעונה בינונית הוא יום הל"א, ולא יום ל'. וטעמו, שהחזקה אינו שנשים רואות ביום ל', אלא החזקה שנשים אינם רואות ל' יום, וממילא ביום ל"א הם רואות. החו"ד מוכיח כוותיה מגמ' שמבואר שיש כ"ג ימי טהרה, והכוונה הוא מלבד ז' נקיים; נמצא, רק מיום ל"א יש לחוש.

החת"ס [קס"ז] נמי ס"ל כחו"ד, אך טעמו משום דלא חשיב יום הראייה כיום א'.

אע"פ שהחו"ד ס"ל דהעיקר הוא יום ל"א, מ"מ חושש נמי ליום ל' [א.ה. לא מצאתי כן מפורש].

דעת הש"ך, דעונה בינונית לפעמים הוא יום ל', ולפעמים הוא יום ל"א, ותולה אם החודש הוא מלא או חסר, דלעולם עונה בינונית הוא היום החודש. וע' באחרונים שהאריכו לבאר א"כ מה ניתוסף על יום החודש, או מה ניתוסף יום החודש על עונה בינונית.

למעשה, מנהגא דעלמא הוא כהוראת ר' אלישיב, דהעיקר הוא יום ל', ושיש להתמיר ביום ל"א כהחו"ד, בתורת חומרא. כלומר, אין להתמיר חומרא ע"ג חומרא. כגון, להתיר חיבוק ונישוק. [אבל אם הוא עונת יום החודש בהאי עונה, המחמיר בזה הוא תע"ב, מצד החודש].

דקיי"ל כתרוה"ד, נוכל להקל כר' משה, לכאו'.

ועוד, השבה"ל מיקל כר' משה במקום מצוה ויום טבילה; עכ"פ רואים שהתייחס לדברי ר' משה.

ובאמת, לכאו' יש להקל כר' משה בשופי, דהרי, עצם דין הפרישה בעונה בינונית, לא כתוב מפורש בשו"ע שהוא פרישה במשך כל העונה אפ' לאחר שתבדוק [ע"ע ש"ך סק"ז]. ובאמת, הגר"ז בקו"א סק"א מביא דברי רש"י ורמב"ן דס"ל שדינו של עונה בינונית שאסורה עד שתבדוק, אבל משבדקה, אפ' הוא עדיין עונת הווסת, מותרת לבעלה.

הגר"ז מסיק דאין לגעור במי שמיקל בזה. ולהלכה לא נקטו כדבריו, אלא נוקטים שיש איסור תשמיש כל עונת הווסת, וכדברי הרמב"ם, רא"ש ותוס' ועוד.

נמצא, היכא שר' משה מיקל [בעו"ב אחר ג"פ, ובחודש אחרי 'תמיד'], ודבריו מובנים ומסתברים היטב, ויש עוד העומדים בשיטתיה, ועצם האיסור במח' שנויה, [והוא גם איסור דרבנן] יש להקל ולהתירה אל בעלה אחרי שבדקה, כשיודעת שווסתה לא תגיע.

ובדיקה, היינו בדיקה רגילה, ואולי יש להקל לאשה שיש לה פצעים לעשות קינוח לחוד.

עו"ב לדעת החו"ד והברו"פ

עונה בינונית [עו"ב] הוא יום ל' לראייתה, ויום הראייה בכלל. ולכן, אם ראתה ביום ראשון, העונה בינונית יהיה ביום ב' [בעוד ארבע שבועות, לאפוקי

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

בקהילות חב"ד. הוכחת הגר"ז הוא סתימת הראשונים והשו"ע.

הסד"ט [סקל"א] מיקל בזה, וכ"ה בתב"ח. ובשם הגרשז"א שאין מלמדי חתנים צריכים ללמד את זה. מאידך, בספר טהרת בת ישראל מחמיר בזה.

ולמעשה, מנחגא דעלמא בזה הוא ע"פ ר' אלישיב, כמו שאמרנו לענין יום ל"א, דיש לזוהר בזה בתורת חומרא. כגון, לחשוש להכי ביום ל', אבל לא ביום ל"א. ואפ' ביום ל', היינו רק לפרוש מתשמיש, אבל לא מחיבוק ונישוק. כך ראוי להורות, וכל ראוי ללמד לחתנים.

וכ"מ בחשב האפוד [א' קמ"א] דיש להחמיר בזה, 'וכן עמא דבר'.

הנטיעי גבריא אל כ' דיש להחמיר בזה, ובשעה"ד יעשה שאלת חכם. והעיקר כמש"כ, דבשעה"ד אין להחמיר, ורק יש לחשוש לדברי הכרו"פ בתורת חומרא.

הספרדים מקילים בזה לגמרי.

אלו שמלמדים להחמיר להאו"ז, ואילו דברי הכרו"פ משמיטים, זה היפוך האמת.

ואלו שלא מלמדים דברי הכרו"פ בכלל, אולי יש ללמד עליהם זכות, דמהא שמלמדים להחמיר כהאו"ז [למרות שאין מקום להחמיר כהאו"ז בעו"ב], ובלא"ה אין משמשים מיטותיהם ביום, א"כ ברוב רובם של מקרים בלא"ה מחמירים בזה.

וזה כלימוד זכות בעלמא, כי לענין בדיקות, עדיין יש ללמד דראוי לעשות בדיקה בעונת הכרו"פ של יום ל'.

וכגון, דאי"צ להחמיר בזה ככרו"פ [לקמיה בס"ד], לאסור שתי העונות. כגון, אם ראתה ביום, חוששת ליום ל', שני העונות, ויום ל"א בעונת היום למנוע מתשמיש, אבל בלילה של ל"א, מותרת בתשמיש [כשאינו גם עונת ווסת החודש].

ובכל זאת, מעלה יש לסדר שבועתו על הצד היותר טוב, לקיים כל הדעות.

שיטת הכרו"פ [בתפא"י], בשאר ווסתות מצינו בראשונים ובשו"ע שידגישו לנו שחוששת להעונה שבה ראתה, כגון חודש והפלגה, אבל בעו"ב לא מצינו שידגישו לנו את זה. וביאר הכרו"פ, דבאמת אין סיבה לחשוש דווקא לעונה שבה ראתה, דבשלמא שאר ווסתות, אנו חוששים שמא תראה באותו צורה שבה ראתה פעם הקודמת, וא"כ חוששת להאי עונה. אמנם, עו"ב אינו כן, דאין אנו חוששין שתראה 'משום' שראתה פעם הקודמת, אלא משום דאשה רגילה שאין לה ווסת רגילה לראות ביום ל' [או ל"א] מראייתה הקודמת, וא"כ תולה בדרכם של נשים רגילות, ולא בדידה.

ולכן מסיק הכרו"פ דיש לחשוש ביום הל' [או ל"א] לשני העונות, בלי קשר באיזה עונה ראתה. כלומר, ראתה ביום, חוששת להעונה שראתה, וגם עונת הלילה שקדמה לה, ואילו ראתה בלילה, חוששת בעונה שראתה, וגם עונת היום שלאח"כ.

הגר"ז פוסק כן כהלכה פסוקה, לחשוש לשתי העונות ביום ל'. וכן נוהגין

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

שמשערין מזמן שסיימה לראות לגמרי, הא לא מצינו חיוב על האשה להשתדל להפסיק בטהרה מתי שיכולה, ואפ' אם אשה סיימה לדמם אחר יום או יומיים, אינה עושאת הפסק טהרה עד יום החמישי; הא להגר"ז, עליה להשתדל בכל עונה ועונה.

ובאמת, הגר"ז עצמו כ' דמשערין מזמן שהפסיקה בטהרה. כלומר, הסברא החזקה של הגר"ז לשער מסוף הדימום, נחלש כוחו בהא דכ' דמשער מההפסק, הואיל ולא מצינו חובה להפסיק בהקדם האפשרי.

מכמה אחרונים מבואר דלא נוקמים כהגר"ז; חת"ס [קס"ו], בית שלמה, שואל ומשיב [א' ל"ג], מהרש"ג [א' ס"ד], דברי יואל, ולא חששו למענת הגר"ז, וע"כ שיערו בכל המחזור כמיקשה אחת, והדימום וההצטברות קשורים אחדדי. כצ"ל. לדינא אנו נוקמים כהני אחרונים.

הגר"ז [סקל"ו] יש לו עוד שיטה בענין שיעור ווסת הפלגה, וכן העלה הנדו"ב [פ"ג] בשם גדול אחד. דהנה, אנן קיי"ל שמשערין הפלגה ע"י שסופרים כמות הימים שבין ראייה לראייה, ואז חושש באותו יום בעונה שראתה. וטען הגר"ז שאין הגיון בדבר, ומדוע יש להתייחס כאן לימים, וכי היכי שביום ההפלגה גופיה חוששין להעונה, א"כ דל מהכא הימים, ונשער בעונות לחודיה.

כגון, ראתה בלילה, סופר כמה עונות עברו בין ראייה לראייה, ואם ראתה אחרי כ' ימים ביום, הרי עברו מ' עונות, וחוששת שוב כשעבר מ' עונות, והיינו בלילה של יום הכ"א. ואם ראתה אז, וגם

הפלגה לפי מנהג חב"ד

קיי"ל בכל הווסתות כולם [חודש/הפלגה/עו"ב], משערין מתחילת הווסת, ולא בהמשך או בסיום הווסת. אמנם, הגר"ז [סק"ג ובעוד הרבה מקומות] ס"ל דמהיות וכל ענין הפלגה הוא לדעת כמה זמן האשה יכולה למשוך בלי לדמם, הסברא נותנת לשער מסוף הראייה ומשעה שהתחיל הדם להצטבר שוב; כגון אשה שסיימה לדמם אחרי ו' ימים, וראתה ביום ל', אנו יודעים שהדם יכול להצטבר במשך כ"ד יום ואז הוא שופעת, וא"כ בחודש הבאה אם סיימה לדמם אחרי ד' יום, נחוש להפלגה בכ"ד יום לאחמ"כ, והוא יום כ"ח.

ועפ"ד, שני נשים ראו דם באותו יום ובאותו הפלגה, זו שדיממה לכמה ימים, הפלגתה תהיה כמה ימים אחרי מי שראתה רק זמן מועט, למרות שראו באותה יום. וכן, יתכן שיהיה לב' נשים ווסת הפלגה באותה יום, וא' התחילה לראות כמה ימים לפני חברתה, כי שניהם סיימו לדמם באותו יום.

וגם, לפי הגר"ז, מוטל על האשה לרשום מתי התחילה ווסתה, וגם, מתי סיימה לדמם, ואז לשער ההפלגה.

הגר"ז מיישב כמה גמ' קשות עפ"י דבריו, וכמה דברי הראשונים, עיי"ש.

והנה, מסתבר טעמיה של הגר"ז, ודבריו מובנים היטב. אלא שיל"ע, מהו הגדר של 'סוף הראייה' כדי שנוכל לשער ההפלגה. האם בעינן שתפסיק לדמם לגמרי, או"ד כל שאינה שופעת, ואינה רואה מספיק דם שנחשב כראייה, ג"ז יחשב כסוף הראייה. ואפ' את"ל

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

והנה, אע"פ שיום ל' לחודש אינו דבר חדש, מ"מ לא מצינו שהשו"ע והנו"כ והאחרונים מדורות הקדמונים דיברו בזה. עד שבא הערוה"ש, וס"ל דמכיון של' החודש הוא גם ר"ח, ע"כ השפעת ר"ח הוא דגרמה לה, ולכן חוששת לר"ח של חודש הבאה, למרות שאינו ל' אלא א' לחודש. למשל, ראתה ל' ניסן, חוששת לא' סיון.

ונמצא, ל', א', ל', ה"ל ווסת קבוע לר"ח. ר' משה [ג' צ"ו ה'] ס"ל כערוה"ש. וכ"ה בשו"ש בשם הגרשו"א.

מאידך, השבחה"ל [ג' קכ"ד] לא ניחא ליה בדברי הערוה"ש, ומצדד לומר דאולי השפעת סוף החודש גורם להווסת, ולכן עליה לחשוש ליום כ"ט בחודש הבאה.

עוד טען השבחה"ל, לפי דברי הערוה"ש, אם תראה ר"ח א' ניסן, עליה לחשוש לל' ניסן וא' אייר שניהם ראש חודש, וזה נגד השכל; כך טען השבחה"ל.

הבדה"ש ס"ל, והכי מסתבר, דאם ראתה ל' ניסן, באייר אין ל', ולכן אין לה לחשוש, אבל גם לא נעקר, ורק בל' סיון חוששת, ואם לא ראתה, נעקר. ואם ראתה בל', ובעוד חודשיים בחודש אב ראתה ג"כ בל', יש לה קבוע ליום ל' לחודש.

מאידך, בשם הגרחפ"ש אומרים, דהואיל ואין ל' אייר, ע"כ הווסת נעקר לגמרי, ואי"צ לחשוש לל' סיון, כי כבר נעקר בהא דאייר עצמה דלג על יום ל'.

ולדינא, עדיין צ"ע בזה.

אחר עוד מ' עונות, שהוא יום כ' בלילה, הרי יש לה וסת קבוע להפלגה של מ' עונות, ואילו להחשבון הרגיל שאנו נוהגין, לא יהיה כאן וסת קבוע.

וכן להיפך, לדידן אם יהיה הפלגה קבוע של כ' ימים בעונת הלילה, להגר"ז לא יהיה וסת קבוע אם ראייה הראשונה [מבין הד'] לא היה גם בעונת הלילה.

והנה, הנוד"ב והחזו"א [פ"ה] מפריכים דברי הגר"ז מגמרות שונות וראשונים שונים [למרות שהנוד"ב שיבח הסברא עצמה], וס"ל דיש לשער את מספר הימים, ולחשוש בעונה שראתה בה. ועל עצם טענת הגר"ז, יישב החזו"א דיש כאן השפעה של מספר הימים, ואח"כ יש את השפעה של העונות, אבל העיקר הוא הפשעות הימים. כך ביאר החזו"א, למרות שלא מובן כל צרכו, והכי הלכתא, אע"פ שמסברא בעלמא היו נראין דברי הגר"ז.

ודע, דהגר"ז הזה למנות עונות, הוא יחד עם שיטתו למנות מסוף הראייה. נמצא, הדרך שלנו לשער מתחילת הווסת, וגם במספר הימים, הוא מקצה אל הקצה ממנהג חב"ד.

ווסת החודש לאשה שראתה בל' לחודש

יל"ע, אשה שאין לה וסת קבוע, וראתה בל' לחודש, באיזה יום חוששת בחודש הבאה לענין וסת החודש, הלא בחודש שלאחמ"כ הוא חסר, ויש בה רק כ"ט יום.

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

סעי' ג' – ווסת לשעות

אם קבעה וסת לשעות ולא לימים, אינה חוששת אלא שעתה בלבד, והוסת הזה הוא נעקר בשעה אחת, ואפילו בלא בדיקה.

השתא דאתית להכי, שהשו"ע פוסק שיש ווסת קבוע לשעות כשאין קבוע לימים, יל"ע, מה בדיוק נחשב ווסת קבוע לשעות, ומהו פירושו.

החזו"א [פ"ה ע"ד] ס"ל דזה שעות זמניות. כלומר, אשה שאין לה שום קביעות לחודש או להפלגה או שום קביעות אחרת, אך לעולם היא רואה באותה שעה זמנית של היום, זה ווסת קבוע לשעות. ודינו, שביום החודש שלה, וכן ביום הפלגה שלה, אי"צ לפרוש אלא לאותו שעה בלבד, וחייב בדיקה הוא באותה שעה, ועבר הווסת ולא בדקה, מותרת, כדין בדיקה בווסת שאינה קבוע.

החזו"א מדגיש גודל החידוש כאן לחשוש לשעה זמנית, כי לא מצינו בשאר מקומות שיהיה כח בהשעה, רק בהעונות, ואולי אף בחצי או רביע היום, אבל בשעות לא מצינו דבר כזה.

והנה, אין אנו יודעים אם זה דבר מצוי ושכיח אצלנו, כי אין אנו שמים לב באיזה שעה בדיוק ראתה, ובאיזה שעה זמנית ראתה [כ"ש שתחילת הווסת אינו לעולם דבר ברור ומוגדר]. אמנם יל"ע, אשה היודעת שיש לה זמן קבוע לראות, למרות שאין לה ווסת קבוע, כגון שמוחזקת להתחיל לראות בשעה שחוזרת מעבודה, או בשעה שיושבת לנוח אחרי יום עסוק עם הילדים, או

הוחזקה לראות בשעות

הגמ' בדף ס"ג דן באשה שיש לה וסת לימים, ולראות בזמן מסויים באותו יום, האם חוששין דווקא לאותם שעות או חוששין לכל העונה כולה. והנפק"מ הוא לענין הפרישה, וגם לענין בדיקה, האם חייב בדיקה הוא דווקא באותם שעות ולא בכל העונה כולה. הגמ' מביא מח' בזה, ופשטות המסק' הוא שהווסת הוא כל העונה כולה.

הראב"ד, ע"פ גמ' דף ס"ו, איירי באשה שהוחזקה לראות בזמן שיצא מבית טבילה, או שהוחזקה לראות בשעה מסויימת, וכ' הראב"ד דאינה חוששת אלא להני שעות בלבד, ובשעות האלו יש חובת הבדיקה. וכך פסק השו"ע כאן.

וקשה, הא הגמ' שהבאנו בתחילה מבואר שזה מח', ושהפשטות הוא להקל. וביאר החזו"ד, דינו של הראב"ד אינו קשור לדינו של הגמ', כי הגמ' איירי באשה שיש לה ווסת לימים, וגם לשעות, וע"ז אנו אומרים דאין לתלות בדבר שאינו שכיח ומצוי, כגון ווסת לשעות, אלא יש לתלות בהיותר מסתבר, והיא הווסת לכל היום. אבל הראב"ד איירי באשה שאין לה ווסת, ולכן אין לנו הטענה לומר דיותר מסתבר לתלות בווסת של ימים, ולכן יש לנו לחשוש ולתלות על הווסת לשעות.

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

כל ענין ווסת השעות [ופעולה מסויימת] היינו לענין הפלגה וחודש, וכדביארנו. ויל"ע, האם יכולה להקל גם בעונה בינונית, לחוש רק לשעה או פעולה ההוא.

והנה, לפי הכרו"פ שחשש בעו"ב לכל היום, שני העונות, אין מקום לחלק כאן, דסו"ס יש לחוש שתראה כדרך נשים, וכי היכי שדרך נשים אינה מוגבלת לעונות, ה"ה שאינה מוגבלת לשעות. ואילו להחולקים על הכרו"פ לחוש רק לאותה עונה, היה מקום לדון כאן.

ואעפ"כ נראה דבכל מקרה אין להקל בעו"ב, ושיש לשער בכל העונה, ולהכרו"פ לכל היממה.

ע"ע בחכמ"א סק"ז מש"כ בענין ווסת השעות.

ההפלאה לומד סעי' שלנו באופ"א לגמרי, וכוונת השו"ע והראב"ד, דאע"פ שאין לה ווסת קבוע להפלגה של ימים או ליום החודש, מ"מ יש לה הפלגה קבוע של שעות, שלעולם היא רואה בהפרש של מספר שעות קבועות. כגון, אם תראה כל 493 שעות, זה עשרים וחצי ימים, וא"כ הפלגה הרגילה שלה יהיה לעולם בעונה שונה, וא"כ לא תהיה לה ווסת קבוע; ועכשיו שיש לה ווסת לשעות, יש לה ווסת קבוע, וחוששת רק להכי, ובאותה שעה. ויש לה קולות בענין עקירתה, כדמבואר בשו"ע.

בשעה שקמה בבוקר, האם גם זה יחשב כווסת לשעות.

והנה, הט"ז כאן, וביארו החו"ד, וכ"ה בערוה"ש, ע"פ הראב"ד הנ"ל, כ' כגון אחר טבילתה'. כלומר, ווסת לשעות אינו דווקא מוגבלת לשעה מסויימת, אלא גם אם יכולים לקשר הראייה עם פעולה מסויימת, כגון הא דהראב"ד שראתה בשעה שיצאה מטבילה, ג"ז יחשב כווסת השעות, ודינו כהנ"ל.

ואם לזאת, לכאן זה דבר מצוי, ויש לחוש ולשים לב אליה, למרות שאנשים לא יודעים מזה, והוא קולא גדולה למי שנכלל בגדר זה, שאי"צ לחוש רק לזמן או פעולה ההיא, וכן לבדוק בהאי שעתא, אבל לאחר שעבר השעה, או שסיימה הפעולה, שוב אינה חוששת. [ובענין שיחיה לה חזקה לכך, ע"י ג"פ ברצף. וה"ה לענין עקירה, כ"כ בדח"ש. והא שכ' השו"ע שנעקר אם לא בדקה, הכוונה הוא למש"כ למעלה, דשוב אין לה חובת בדיקה. כ"ז בבדח"ש].

כך נראה להורות, למרות שלא מצינו שאחרוני זמננו עסקו בזה.

[א.ה. ואינו מוגדר כל צרכו מה נחשב פעולה, ומה נחשב סיומו. כגון אם אשה לעולם רואה אחר עבודה; לפעמים תוך שעה, ולפעמים תוך ג' שעות, האם היא מוחזקת לראות רק בשעות האלו, והאם אחר ג' וחצי שעות מותרת לבעלה. וע"ע בזה, ואולי מפני זה לא מלמדים הלכה [ז].

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

סעי' ה' עד י"ז – דילוג וסירוג, וציורים שונים

פעמים שתהיה ההפלגה שקובעת בהם הוסת, בדילוג. כגון שראתה היום, וראתה שנית לסוף ל', ושלישית לל"א, ורביעית לל"ב, קבעה וסת לדילוג של הפלגות. בין שהרחיקה דילוגה הרבה, בין שלא הרחיקה אלא יום אחד, קבעה וסת לדילוג השוה. שבכל ענין שתהא משה ראייתה, קבעה לה וסת.

לעולם, וע"כ אינו מורה על סידור קבוע בגופה.

ולדינא, לא חששו לדבריו, ושייך דילוג וסירוג גם למפרע; כ"כ גר"ז, חכמ"א וק"ב י"ב, ערוה"ש, ועוד.

אמנם, הערוה"ש הגביל דבריו ואמר שדילוג פחות מ"ח ימים אינו נקרא דילוג, כי הלא ימים אלו הם ימי זיבה, ואינו הדרך לראות באותם הימים, ולכן אין וסת קבוע לדילוג למפרע יכול לאסרה תוך ימים אלו.

נמצא, ראתה כ"א כ' י"ט, אינה חוששת לי"ח, אלא לעונה בינונית. ויל"ע, אם ההבנה הוא שנעקר קביעותה לגמרי, ודינה כאשה שאין לה וסת, ועליה לחשוש גם לחודש והפלגה. וע"ע בזה.

דילוג, שייך בין בהפלגה ובין בחודש, וכדנתבאר. ויל"ע, דילוג לחודש, כ"ה כ"ו כ"ז וכו', אחרי ל' לחודש, מה תעשה בחודש הבאה, האם נפקע קביעותה, או"ד חוששת לא' לחודש. וזה"ל להיפך, ג' ב' א', למה היא חוששת בחודש הבאה.

ההפלאה ס"ל, מהא דקבעה בירידת הלבנה, אינו מגלה שתקבע בעליית הלבנה, וא"כ אי"צ לחשוש לא' לחודש.

ביאור הענין, והוראות שונות

דילוג, פירושו שבכל חודש הוא מתקדם, כגון י"ד ט"ו ט"ז; סירוג, פירושו שכל חודש שני היא רואה, כגון י"ג ניסן, י"ג סיון, י"ג אב.

דילוג, אינו דווקא התקדמות של יום א' לחוד, אלא ה"ה אם מתקדם שני ימים בכל פעם. אבל אם מתקדם תחילה יום א', ואח"כ ב', ואח"כ ג', כ' הש"ך דאי"ז דילוג, ואי"ז ווסת קבוע.

הא דיש ווסתות קבועות לענין דילוג או סירוג, היינו אך ורק אם כולם היו באותו עונה, אבל אם החליפו עונה, אינו קבוע בכל אופן.

כגון, דילוג בחודש, ט"ו לילה, ט"ו יום, ט"ז לילה, ט"ז יום, אי"ז ווסת קבוע. וה"ה לענין הפלגה. [הכי קיי"ל, למרות שראיתי מביאים אלו שפקפקו בזה].

כל הציורים של דילוג וסירוג שבשו"ע, הם בעלייה, כגון ל' ל"א ל"ב, וכו'. ויל"ע, האם שייך דילוג וסירוג למפרע, כגון, ל"ב ל"א ל'.

בספר האשכול כ' שאין שייך קביעות למפרע, דהא בלתי אפשרי שיתקיים

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

ולשניהם יש חומרות. וכ"ת נקל בשניהם, י"ל כמש"כ, דאי"ז נחשב כספק.

ועד כאן היה בענין ווסת החודש. ובנוגע לווסת הפלגה, לכא"ל לרב סגי בהפלגה של ל', ל"א, ול"ב [ע"י ד' ראיות], דאז חוששת לל"ג, ואילו לשמואל, צריך ג' הפלגות של דילוג, דהיינו ל' ל"א ל"ב ל"ג; דבזה יש ה' ראיות, ד' הפלגות, וג' דילוגים.

אמנם, השו"ע כאן כ' בענין הפלגה בדילוג, דסגי בד' ראיות, ג' הפלגות, וב' דילוגים. וקשה, הא בסעי' ז' פסק כשמואל, וא"כ מדוע כאן סגי בד'.

ותי' הש"ך והט"ז, דזהו אליבא דרב [שהוא הי"א בסעי' ז'], ואילו לשמואל [שהוא הסתמא של סעי' ז'] אכן בעינן עוד ראיה. כך דחקו ליישב.

הפרדס רימונים תי', דבאמת אין לדמות סעי' ה' לסעי' ז', ובאמת אף שמואל מודה כאן לרב בענין הפלגות דסגי בד'. ולא הבנתי חילוק כ"כ, עיי"ש.

למסק', הפרדס רימונים מבטל דעתו לדעת הש"ך והט"ז.

אשה ראתה ווסת קבוע להפלגה בדילוג, ל"א ל"ב ל"ג ל"ד [לקיים רב ושמואל] [כולם באותה עונה, מלבד הראשונה], חוששת לל"ה. ובמקום לראות עכשיו ביום ל"ה ראתה ביום ל"ז. וממילא יל"ע, בחודש הבאה, למה נחוש [מיום ראיתה האחרונה], לל"ה שלא נעקר, או"ד לל"ז שע"פ חשבון הקבוע כל צריכה לראות, או"ד לל"ה, לקיים הקביעות שלה ע"פ ראיתה האחרונה.

מאידך, הרי השו"ע בסעי' ז', כ' ז'כן לעולם, ואי"ז משמע עד סוף החודש בלבד. המנח"י [י' ע"ז] חולק על ההפלאה, ונקט כפשטיה דשו"ע, וחוששת לא' לחודש.

ויל"ע, במאי קמיפלגי. ואולי ע"פ מש"נ בסמוך בענין מח' רב ושמואל בשם הפרדס רימונים; אולי כפי דבריו יש מקום להבין המח'. וע"פ דברי הש"ך והט"ז שם, שהוא ההלכה למעשה, יל"ע האם העיקר כמנח"י או כהפלאה. וע"ע בזה.

הנה, בווסת קבוע לדילוג בווסת החודש, נחלקו רב ושמואל בנדה ס"ד, האם נקבע ע"פ ג' ראיות או ד'. כלומר, ראתה ט"ו, ט"ז י"ז, רב ס"ל הוחזקה ג"פ לראות בחודש, ואנו יודעים שהיא רואה בדילוג, א"כ בחודש הבאה חוששת ל"ה.

מאידך, שמואל ס"ל דלא הוחזק דילוג אלא פעמיים, כי היה רק שני דילוגים; מט"ו לט"ז, ומט"ז ל"ז, ולכן חוששת ב"ז, כדין ווסת שאינו קבוע. אלא שאם ראתה ב"ח, עכשיו הוקבע ווסת קבוע לדילוג, וחוששת בחודש הבאה ל"ט.

ואע"פ שבאיסורים קי"ל כרב ולא כשמואל, מ"מ הרמב"ם פסק כשמואל דצריך ד', הואיל ויש ברייתא כוותיה.

השו"ע בסעי' ז' פוסק כשמואל דבעינן ד', אלא שהביא רב כי"א, ומסיים דיחוש לדבריהם להחמיר. כגון, ראתה י' י"ב י"ד, חוששת ל"ד וגם לט"ז.

ואין להקשות הא ספק דרבנן לקולא, י"ל דאין מח' אמוראים נחשב כספק. ועוד, כמי הקולא כאן, לשניהם יש קולות

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

לתלות בקבוע, וכמש"נ בסעי' ו' לענין ווסת השבוע עם הפלגה, ע"פ החו"ד. ובפרט שכאן לדעת שמואל אין כאן דילוג, ודאי מסתבר לחשוש ל"ז ולא לדילוג. והכי נראה להורות שיש לה קבוע ל"ז לחודש, והרוצה לחלוק ע"ז, עליו להביא ראיה.

ואם ראתה בט"ו, ט"ז, ט"ח, ט"ז, י"ז [כולם באותה עונה]; האם קבעה לט"ז או"ד קבעה לדילוג. ונראה, דגם בזה נגיד שקבעה לקבוע בט"ו, מהחשבונות שאמרנו למעלה. ואולי ציור זו אפ' יותר פשוט מהקודם.

בשני ציורים הללו, אם תראה בראיה הבאה כפי הרגלה [בציור ראשון ב"ז, ובשני ב"ח, ובאותה עונה], קבעה לפי הקבוע האחרון, ולא הראשון, ואין כאן ספק בכלל.

ואם ראתה ט"ו, ט"ז, י"ז, י"ח, י"ח, י"ח; נמצא יש לה וסת לדילוג לרב ולשמואל. ולרב, אה"נ יש ג' ראיות בי"ח אחרי שקבעה לדילוג, אך י"ח הראשון לכאן עולה להמשך הדילוג, ולא לתחילת הקבוע של י"ח, או"ד, כיון שנוכל לתלות בקבוע של י"ח, נעשה כן, בין לרב ובין לשמואל.

ואינני יודע איך להכריע בזה, ולכן נראה שצריכה להחמיר כשניהם [ובסעי' ל"ב ראינו מושג בזה דשייך לאשה שיהיה לה ב' ווסתות קבועות].

[ובחודש הבאה, אם תראה בי"ח, כו"ע קבעה לי"ח לחוד. ואם ראתה בכ"א, לכאן לר' אהרן חזרה לדילוגה, וגילה ש"ח הראשון היה חלק מהדילוג. וע"ע בזה.]

בספר לבושי עז כ' לחשוש לל"ה, כי לא נעקר. בספר בדה"ש כ' לחוש לל"ו, כפי החשבון של קביעתה לחודש זה. ולמעשה, הכריע הגאון ר' אהרן לחשוש לל"ח, כי הקביעות שלה אומרת לנו לחשוש כפי הפלגתה של פעם הקודם, עם תוספת יום. והכי נראה להורות, אם באמת יקרה ציור כזה.

וכ"ז מלבד לחשוש לחודש והפלגה של ל"ז, כדין אשה שחירגה מווסת קבוע. ולעונה בינונית אי"צ לחשוש, כי עדיין יש לה וסת קבוע.

[א.ח. יל"ע, היכא שראתה בדילוג למפרע, ל"ד ל"ג ל"ב ל"א, וראתה בכ"ה, בחודש הבאה באיזה יום חוששת. ונראה, שזה אותו פלוגתא.]

[מסתברא, דכל המח' הוא לענין הפלגה, אבל אם קרה כן בחודש, כגון י"ז י"ח י"ט כ', בזה לא שייך סברת ר' אהרן. ונראה, שאם לא ראתה בכ"א, בחודש שלאחמ"כ חוששת לכ"ב, ואח"כ לכ"ג, ובזה עקרה לקביעותא. וע"ע פ"ת סק"ה.]

אשה שראתה במשך כמה חודשים, בתאריכים הללו: בט"ו לחודש, ואח"כ בט"ז י"ז י"ז י"ז [כולם באותה עונה]: יל"ע, האם יש לה וסת לדילוג, או"ד וסת קבוע ל"ז, כלומר, י"ז הראשון, האם הוא השלישי לקבוע של וסת לדילוג, או שהוא הראשון של קביעות ל"ז. נפק"מ, לחשוש בחודש הקרוב לכ' בחודש, וכן לענין חזר הווסת [לענין י"ז], ולענין האם יש לה דין וסת קבוע גמורה, שלא לחשוש לשאר ווסתות.

והנראה לומר, דהואיל ואיכא ברירה בין דילוג לקבוע רגיל, יותר מסתבר

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

ואם תראה שוב בהפלגה של כ"ט, היה מקום לומר שנתגלה שהעיקר היה ההפלגה לדילוג למפרע, ולא החודש של י"ח, אך לדינא אין לסמוך ע"ז, וצריכה לעקור י"ח ג"פ.

אשה שראתה בהפלגה של ל"ב ל"א ול', והיה גם בחודש של י"ח י"ח י"ח, לכא' יש לה קבוע של י"ח לחודש, וגם חוששת בהפלגה של כ"ט כדעת רב.

סעי' ו' – ווסת השבוע

כשם שקובעת וסת בהפלגה מימים שוים ושאינם שוים, כך קובעת בימי החדש ובימי השבוע שוים ושאינם שוים. כיצד, ראתה ג"פ באחד בשבת או בה' בשבת, או באחד בניסן ובאחד באייר ובאחד בסיון, או בה' בניסן ובה' באייר ובה' בסיון, קבעה לה וסת באחד בשבת או בה' בו, ובאחד בחודש או בה' בו, אף על פי שאחד מלא ואחד חסר, אין מדקדקין בכך.

ביום רביעי אחרי כ"ט יום, צריכה לעקור ג"פ, כדין חזר הווסת.

ואם תראה שוב אחרי כ"ט יום, כ' חו"ד, ומובא דבריו בפ"ת ובערוה"ש, שאינה חוששת שוב לווסת השבוע, אלא חוששת להפלגה של כ"ט, כי יותר מסתבר לתלות שיש לה קבוע של הפלגה של כ"ט, שהוא מילתא דשכיחא, ועדיף לתלות בהכי מלתלות בווסת השבוע שהוא נדיר ומוזר.

והנפק"מ, כגון חזר הווסת למקומו, עכשיו חוששת לכל הפלגה של כ"ט יום, ולא רק היכא שחל ביום רביעי בשבוע. ועוד נפק"מ, אם הקדימה לראות באמצע חכ"ט ימים, האם חוששת לכ"ט יום מעכשיו, או"ד עדיין חוששת ליום רביעי הבאה, כפי חשבון; דלפי הצד של הפלגה, מתחילה לספור מחדש. וכן נפק"מ אם איחרה לראות. ויש עוד נפק"מ בזה, עיי' בדה"ש בביאורים.

ביאור הענין

מעשה שהיה פעמים רבות, אשה ראתה פעמיים בהפלגה של כ"ט יום, או ל"ו יום, היא יודעת להשגיח בחודש הבאה אם תראה שוב, דאם כך תהיה, יהיה לה וסת קבוע.

והאמת, דע"פ המבואר בסעי' שלנו יש לה כבר וסת קבוע [לכא' אף לקולא, שלא לחשוש לעו"ב ולחודש]; דהרי בהפלגות אנו מונים מיום ראייתה כיום א', וא"כ יום ח', ט"ו, כ"ב, כ"ט, ל"ו, וכו', כולם הם אותו יום בשבוע שבה ראתה [כמו ברית מילה].

נמצא, ראתה פעמיים בהפלגה של כ"ט, יש לה ג' ראיות באותו יום בשבוע [למשל יום רביעי], וחוששת ליום הרביעי הבאה אחרי כ"ט יום.

ואפ' אם לא תראה אחרי כ"ט יום, מ"מ צריכה לעקור ווסת השבוע הזה בג"פ, ואם חזר הווסת, כגון שראתה שוב

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

ביום ג', וכו', האם קבעה ווסת לשבוע בדילוג. בדה"ש סקמ"ג דן בזה, האם אמרי' ווסת דילוג על ווסת סירוג; כלומר, לראות כל שבוע רביעית, בדילוג של יום. ומסיק להקל.

[ראתה כ"ט, כ"ט, ל"ו, לא קבעה לראות באותו יום בשבוע, כיון שיש סירוגים שונים].

למעשה, השבה"ל [ט' קע"ט] כ' דלענין חזר הווסת בנוגע לווסת השבוע, יש להקל, כי הרי ווסת זו אינו מצוי כלל, ואינו מסתבר לחוש שחזר אחר פעם אחת. ועוד, בכל ענין חזר הווסת יש חולקין, וא"כ שומעין להקל לעקור בפעם את ולא בג"פ.

[ראתה ביום א' בשבוע, ואחר ל"ז יום ראתה ביום ב', ואחר ל"ח יום ראתה

מעייין סתום ומעייין פתוח

תוספת דמים בעלמא שמיהרה לבא, אבל עיקר הגורם היתה ר"ח שבה ראתה ג"כ, ולכן יש לה ווסת קבוע, וצריך עקירה בג"פ.

מכאן אנו רואים, דלא רק שהראייה בכ"ה לא עקר הראיות בר"ח, אלא אף צירף עמהם לעשות ווסת קבוע.

זה נקרא בלשון הפוסקים 'מעייין סתום, מעייין סתום, ומעייין פתוח'; שב' הראיות הראשונות היו בלי דם לפניו, ואילו ראייה השלישית ראתה כשמעיינה כבר נפתחה.

הטור מביא גמ' זו להלכה, ומביא הב"ח והחוו"ד, וכן הפ"ת בכמה מקומות שונות, וכן הט"ז סק"ח, ערוה"ש [סקע"א], ובדה"ש [ס"ק קכ"ו]. ולא מצאנו לשום מפרש שחולק על הלכה זו, כיון שהוא גמ' מפורשת.

החוו"ד כ' דאפ' לא היה ב' פעמים סתום ואח"כ מעייין פתוח, אלא ראתה ב' פעמים ע"י מעייין פתוח, ואח"כ פעם אחת במעייין סתום [כגון ר"ח וראתה

ביאור הסוגיא, ובירור המנהג

הנה, בענין ווסת הפלגה, ידוע שיטת הבית מאיר, ובס"ד נאריך עליו רבות במקומו, האם ווסת הפלגה קצרה [כגון כ"ח יום] עוקר ווסת הפלגה ארוכה [כגון ל"ה יום], או"ד כ"ז שלא עברה ל"ה יום אינה נעקר.

אבל כאן נעסוק בשאלה אחרת, השייך בין בחודש בין בהפלגה [כ"כ חוו"ד], למרות שהגמ' עסקה בחודש. הנמעי גבריא'ל בשם הבאר משה כ' שיש לו קבלה דהלכה זו הוא רק לענין חודש ולא לענין הפלגה. ואין מקום לקבלות בלי מקור נגד פשטות דברי החוו"ד], האם יש עקירה במעייין פתוח. ועוד, האם יכולים לקבוע ווסת ע"י מעייין פתוח. ונבאר בס"ד.

הגמ' בנדה ל"ט: בסוף הפרק, בשם ר' יוחנן, מי שראתה בר"ח, ושוב ראתה בר"ח, ואח"כ ראתה בכ"ה לחודש לכמה ימים, קבעה ווסת קבוע לר"ח, והא דראתה בחודש השלישי לפני ר"ח, היינו

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

והמחזה אליהו [א' ק"ב] ג"כ פוסק כן,
וכ' דצריך להזהיר את העם על זה.

וכל הנ"ל שייד גם בהפלגה, ומלבד
שיטת הבית מאיר, וכדנתבאר בתחילת
הנושא.

עכ"פ קשה, העולם שאינם נוהרים
בזה, על מה סמכו להקל נגד גמ'
מפורשת.

ולכא' יש ללמד זכות ע"פ דברי
הפרדס רימונים, מובא בערוה"ש [סקפ"ד,
וכ"ד ול"ב], דהגמ' דקאמר שקבעה לר"ח
כשראתה פעם שלישית בכ"ה לחודש,
איירי דווקא שפסקה מלדמם ליום אחד
אחרי שהתחילה בכ"ה, והתחילה שוב
בר"ח, דבזה מורה שעדיין יש איזשהו
גורם בר"ח, אבל היכא שדיממה רצוף
מכ"ה לר"ח, אין אומרים שמעיד פתוח
קובע כיון שלא היה עצירה לפניו.

והנה, החידוש של הפרדס רימונים
שבעינין הפסק יום א', אינו ברור אם הוא
מעל"ע או שבעינין יום שלם בלי דימום.
וגם, דבריו הם נגד החו"ד, הגר"ז, והפ"ת
[בסי' קפ"ד]. וגם ר' משה [ב' ס"ז ג'] ס"ל
דמסתבר כדברי החו"ד, ודלא כפרדס
רימונים.

החשב האפוד כ' דהמנהג הוא כדברי
הפרדס רימונים, וכ"כ הקנה בושם.
ועכשיו אנו מבינים קצת מדוע אינם
מלמדים את זה לחתנים וכלות, דאינו
מצוי כ"כ שיהיה מעל"ע שאינה מדממת,
ואח"כ תראה שוב כמות דם של ראייה
שתתחיל דווקא ביום שיש לה כבר ווסת
שאינו קבוע.

כמה ימים, ור"ח וראתה כמה ימים,
ואח"כ ראה בג' לחודש], יש לה ווסת
קבוע ליום ג' בחודש.

וק"ו אם ראתה פעם א' במעיין פתוח,
שהתחילה מר"ח ודיממה כמה ימים, ואז
ראתה פעמיים בג' לחודש, ג"ז נחשב
קבוע. [ולענין חזר הווסת, מודה החו"ד
דרכ ממעין סתום חוששת, ולא ממעיין
פתוח].

וציור זה מצוי טובא, ולכן בא"י
מלמדים כן לחתנים ולכלות. אך בחו"ל
אינם מלמדים אותו. והשאלה הוא מדוע,
הלא זה הלכה פסוקה.

וביותר קשה, מדוע הרמב"ם והשו"ע
משמיטים הלכה זו. וקושיא זו אין לי עליה
תשובה, אפ' אחרי כל מה שנבאר בסמוך
בס"ד. [הבאר הגולה בהגמ' שם אינו
מצידן לשו"ע, ולא לרמב"ם, אלא לטור.
וע"ע בזה].

ועוד, אשה שראתה בי"ט לחודש,
ואח"כ ראתה בי"א לחודש, אח"כ נעקר
י"ט לחודש, כי עברה בי"ט ולא ראתה,
אבל היכא שראתה בי"ט, ובחודש הבאה
ראתה בי"ח או בי"ז, או אפ' בי"ט בלילה,
לפי הגמ' הנ"ל לא נעקרה י"ט, כי ראתה
במעין פתוח.

ואכן, כך פוסק ר' משה [א' קב"ב]. וכ"ה
בעמק תשובה [א' ק"ל], ומתפלא על הא
שאינם מלמדים את זה. ומודה שאם
ראתה כמה ימים לפני, וביום החודש
הישן כבר אינה מדממת חזק, ובגדר
כתמים בעלמא, דבזה נעקר הווסת, אבל
בב' וג' ימים קודם, ס"ל שלא נעקר
הווסת.

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

עונה, בזה גם החו"ד מודה לדברי הפרדס רימונים. וכך היקל למעשה, לא לחשוש להחוו"ד כשהראייה היה באותה תאריך אבל בעונה אחרת. ולא זכיתי להבין הסברא בזה, וה' יאיר עיני.

הנה, בסעי' ו' דיברנו על וסת השבוע, ואמרנו שכל אשה שהיה לה פעמיים הפלגה של כ"ט ימים, או ל"ה ימים, יש לה וסת קבוע לשבוע. והנה, לאור האמור כאן, אשה שראתה פעם אחת בהפלגה של כ"ט או ל"ו, דהיינו פעמיים באותו יום בשבוע, ואח"כ ראתה כמה ימים לפני, כגון כ"ו או כ"ז או כ"ח, נמצא יש לה ג' ראיות באותו יום בשבוע, שנים במעיים סתום, וא' במעיין פתוח. וזה נשמע כחידוש.

ואולי י"ל, דכבר כתבנו שכל ענין וסת השבוע יותר קיל ויותר חלש מווסת הפלגה. וא"כ אולי יש להציע, דכל חידוש של מעיין פתוח לא נאמר אלא בווסת הפלגה, או חודש שחזק כמותו, אבל לענין וסת השבוע לא אמרי' הכי.

אך יש לפקפק בזה, דאין וסת השבוע קיל מווסת הפלגה, אלא הוא יותר נדיר ופחות שכיח, ומטעם זה עדיף להחזיקו כהפלגה שהוא יותר מצוי, אבל לענין מעיים פתוח, מהכ"ת יהיה שאני.

וי"ל, דאה"נ אינו יותר קיל, אבל מהיות שהוא יותר נדיר, לא נחזיק בווסת כזה אלא א"כ נראה ג' ראיות גמורות שהתחילו ביום הזה.

סברות אלו אינם ברורים, ונראה שהחוו"ד ודעימי' היו מחמירים בזה. הקנה בושם היקל בזה, אך הוא היקל כהפרדס רימונים, וכמש"כ. ואם אמרנו

ואעפ"כ נראה שעליהם ללמד את זה, כי מציאות כזו עדיין יכול לקרות, כ"ש אחרי לידה, ומינקת, ואחרי כדורים למניעת הריון.

ולכן, אע"פ שאין לגעור במי שמיקל, כיון שיש לנו לימוד זכות, מ"מ נ"ל שיש מקום להחמיר כדברי החו"ד [וכעי"ז מבואר בשיעורי טהרה עמ' תר"ה] [עכ"פ כששני הראיות היו מסתומות, והשלישית בפתוח].

הבאנו לעיל שהשו"ע אינו מביא דין של מעיין פתוח, ושאין לנו יישוב לקושיא זו. ולכאוי' יש להוסיף על הקושיא, דלכאוי' יש שו"ע מפרשת דלא כזה, שהרי כ' בסעי' י"ג כ' דרך כשראתה כולם בעונה אחת ה"ל וסת קבוע, אבל פעמים ביום ופעמים בלילה, אינו וסת קבוע, וחוששת לאחרונה לחוד. וזה משמע אפ' ראתה פעמיים בי"ג ביום, ועכשיו בי"ג בלילה, שאינה קובעת; הא הגמ' מבואר שקובעת.

והניחא לפי הפרדס רימונים יש ליישב, דהשו"ע איירי בשלא הפסיקה באמצע מספיק זמן, אבל להחולקים עליו מאי איכא למימר. ולומר שאיירי היכא שלא דיממה לתוך העונה הבאה, זה סתום וגם דחוק, וגם אינו מצוי.

ואם גם החו"ד ודעימי' מודים דבעינן איזשהו עצירה בין התחלת הווסת להמשך הווסת, אך לא במשך יום כמו הפרדס רימונים, ג"כ מיושב קצת.

[א.ה. מו"ר אמר כאן סברא להקל ולומר דכל דברי החו"ד ודעימי' אינם אלא כשהוא בתאריך אחרת, אבל כשהוא באותו תאריך, אבל לא באותה

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

שהמנהג להקל כהפרדס רימונים, ואעפ"כ יש מקום להחמיר כהחוו"ד, בהא מיהא נוכל להקל, דבכה"ג של הפלגה אחת של כ"ט או ל"ה, ואח"כ ראייה במעיין פתוח, שיש להקל בכה"ג.

ע"כ עסקנו בענין קביעת הווסת ע"י מעיין פתוח. ומכאן נדון בענין עקירת הווסת במעיין פתוח, כגון ראתה בכ"ח לחודש, ואח"כ ראתה בכ"ז, ודיממה כמה ימים. ונניח כהפרדס רימונים שאינו קובע כ"ז שלא הפסיקה לדמם ליום א', אבל לענין עקירה, סו"ס לא עבר ביום הזה בלי לראות, א"כ מסברא לא היה נעקר.

ואע"פ שהוא ווסת שאינו קבוע, ועבר הווסת ולא בדקה מותרת, היינו רק כשלא ראתה, אבל בנידו"ד ראתה ביום הווסת בהרגשה, אלא שהפתיחה הראשונה היה מאתמול, וא"כ איך נעקר יום כ"ח. וכן באמת פסק ר' משה (א' קכ"ב) שלא נעקר. וכ"ה בעמק תשובה שכ' לפרסם הענין, ובדה"ש, ומחזה אליהו.

אמנם, מנהג העולם הוא להקל בזה, ואולי טעמם דלא מצינו שמעיין פתוח יקבע אלא אם זה יהיה ה'מכה בפטיש' לעשותו קבוע, אבל בווסת שאינו קבוע, דכל החשש הוא שמא תקבע יום הזה לקביעתה, אם ראתה מוקדם אינו מסתבר לומר שבאמת יום הכ"ח הוא קביעתה, אלא שהיה תוספת דמים שמיחרה לבא, כי לא חוששין להכי אם אין 'רגליים לדבר' כבר, דלחוש ע"י ראייה אחת ממעיין פתוח שיש לה עליו גם תוספת דמים אינו מסתבר כ"כ, אלא יותר מסתבר לומר שנעקר, ומכאן ואילך יש לחוש לתחילת הווסת שהוא יום כ"ז.

אולי זה סברת העולם המקילין בזה. ומו"ר קרא לזה לימוד זכות המסתבר. [א.ה. שו"ר בשיעורי טהרה עמ' תר"ו שמחמיר בזה, אפ' לא הפסיקה לדמם כלל באמצע, דסו"ס יש דם ביום הזה, וא"כ איך נעקר. וכך נקטו עוד הרבה פוסקים.]

ימי מבוכה – רמ"א סי' קפ"ד סעי' ב'

"ואשה שמשנית וסתה להקדים ז' או ג' ימים או לאחר, כשמגיע זמן וסתה לריד לפרוש ממנה ז' או ג' ימים קודם או אחריו. (הגהות מיימוני פ"ח להלכות איסורי ביאה). וע"ל סי' קפ"ט."

ביאור הענין

הנושא של ימי מבוכה, כשמו כן הוא, נושא נבוכ במיוחד, ויש מחלקיות גדולות מאוד בהבנה הבסיסית של דברי הרמ"א, וגדריו אינם ברורים כלל, ונשתדל כפי שידנו מגעת.

השו"ע אינו מביא הלכה זו בשום מקום, רק הרמ"א מביאו בסי' קפ"ד סעי' ב', ומציין לסי' שלנו, אך בסי' שלנו אינו מזכיר מאומה מנושא זה. וגם בסי' קפ"ד אינו מקומו הנכון.

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

והבנה זה מובנת במקצת כשהקדימה לבא, אבל אם איחרה ווסתה מלהגיע, הבנה זה לא יהני.

עכ"פ, כך יש לבאר ההו"א של המעדני המלך, אבל מהלך זה אינו מקובל.

הש"ך ביאר כוונת הרמ"א דקאי על אשה שיש לה וסת קבוע, כגון ליום ל', ופעם אחת ראתה בכ"ז או בל"ג, שמלבד החשש של וסת הקבוע, גם חוששת לכ"ז או ל"ג שראתה שלא בקביעות.

וקשה, הא זה הלכה מפורשת בכל אשה שחירגה מקביעותה, ומאי קמ"ל. ועוד, הלכה זו אינה מוגבלת דווקא לב' או ג' ימים כמש"כ הרמ"א, אלא בכל פעם שתחרוג. כה"ק התפא"י, חו"ד, ערוה"ש, ועוד.

ותי' ר' משה, דהרבותא הוא משום דהו"א הואיל והוא כ"כ סמוך לווסתה הקבוע שלא נחוש להחריגה, אלא נימא שהוא תוספת דמים שהקדימה או איחרה לבא, ויותר מסתבר לומר שהוא תוספת דמים של קביעותה המתקיים מלומר שמתחילה עכשיו לקבוע קביעות חדשה כיון שהוא כ"כ סמוך, קמ"ל דאעפ"כ חושש בראייה החיא.

ולפי"ד ר' משה, הרי הרמ"א כ' ב' או ג' ימים, ולא כ' יום א', ואילו לדעת ר' משה היינו אומרים שבאמת אי"צ לחוש לראייה שהקדימה או איחרה רק ביום אחת; כלומר בזה נודה לההו"א של ר' משה, אך לא מצינו דבר כזה לדינא. וצ"ע.

הגר"ז, גר"א, חת"ס, לבוש, בא"ח, ועוד, הסכימו לדברי הש"ך; כלומר, שאין

הפ"ת שם סק"ח מציין לש"ך כאן סק"ט בשם המעדני מלך [הלחם חמודות], שמבין הרמ"א דאיירי בווסת קבוע, והפעם שינתה, כגון שהקדימה לראות בכ"ז לחודש במקום קביעתה של כ"ט לחודש וראתה כמה ימים, והבין הרמ"א לומר שצריכה לחשוש לכ"ז וכ"ח וכ"ט. ומק' המעדני מלך על הרמ"א, מהכ"ת יש לחוש ליום כ"ח, הא לא התחילה לראות בה. ומפני קושיא זו, המעדני מלך דוחה דברי הרמ"א.

ור' משה [ב' ס"ז] ביאר הרמ"א כפי הבנתו של המעדני מלך מדוע יש מקום לחשוש ליום כ"ט, דבאמת יש שיטת הראב"ד [שלא קי"ל כוותיה] בכל וסת שאינו קבוע, אין אנו יודעים מהו עיקר הראיה ומהו תוספת דמים, ולכן חוששת בכל יום שהיה לה מעיין פתוח. ואע"פ שבדרך כלל לא קי"ל כן, מ"מ כשהיה לה וסת קבוע לכ"ט, וראתה בכ"ז לכמה ימים, אין אנו יודעים מה היה עיקר הגורם ומה היה תוספת, ולכן יש לחוש לכל יום שראתה; כלומר, בציוור הזה נסכים להראב"ד.

כלומר [ע"פ דברי הברו"פ], מהא דיש לה וסת קבוע, אנו יודעים שיש לה גורם קבוע של יום כ"ט, אלא שהפעם הקדימה לבא ביום כ"ז, ודיממה גם ביום כ"ח, וא"כ מסתמא הכל היה בהשפעת הקבוע שלה, יום כ"ט, אבל ההשפעה גרם לה הפעם לראות מוקדם, ולכן חוששין בכל יום שראתה בה, דאולי גם הפעם ההשפעה יגרום לה לראות כן, כי ראינו שאכן ראתה ביום זה, הגם במעיין פתוח.

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

שום חידוש דין ברמ"א זה, והמושג של ימי מבוכה אינה קיימת כלל.

בראשונים אינו מוזכר כלל ענין זה של ימי מבוכה, ועד הרמ"א לית מאן דכר שמיא. ואפ' אחר הרמ"א, הש"ך וכל הנ"ל הקילו, וכ"ה בשלטי גיבורים ריש שבועות, ורק מהנוד"ב והלאה התחיל כל המבוכה.

הנוד"ב ביאר הרמ"א באופ"א, דבאמת הרמ"א איירי באשה שאין לה ווסת קבוע [וכן באמת איירי ההגהות מיימונית שהוא המקור לדברי הרמ"א], ואעפ"כ יש מושג של ימי מבוכה. ומבאר ע"פ דברי התרוה"ד שהבאנו בס' קפ"ו דס"ל שיש אשה שיש לה ווסת קבוע שלא לראות לעשרים יום, וס"ל להנוד"ב, דחזינן מדברי התרוה"ד ששייך שיהיה לה ווסת קבוע ע"י שנאחד ונרכיב כמה ימים ביחד, ולימים אלו יש קביעות שלא לראות. וס"ל דה"ה איפכא, ושייך לאחד כמה ימים, ועל 'מקבץ' ימים אלו יש לה חזקה לראות.

ומכיון שנוכל לאחד כמה [היינו ז', כפי המבואר ברמ"א] ימים יחד, ובמשך כמה חודשים הוחזקה לראות בימים אלו, אע"פ שמדיני סי' קפ"ט אי"ז ווסת קבוע, מ"מ ע"פ דברי התרוה"ד, ס"ל להנוד"ב שהרמ"א מחדש דיש לאשה זו לחוש לכל ימים אלו, ולכן מחייב פרישה בימי מבוכה.

ואינו ברור כ"כ איך הנוד"ב מבאר לשון הרמ"א ע"פ דבריו; אך הנוד"ב ס"ל דדבריו אמת אף בלי הרמ"א.

לפי דברי הנוד"ב, רוב רובם של נשים שלנו צריכים לחוש לימי מבוכה. כגון

אשה שראתה בהפלגה של כ"ח ול"ב ול"ד, שלא באותה עונה; לדברי הנוד"ב יש לה לחוש לימי מבוכה אלו. והגדרים יתלבנו בס"ד לקמיה.

הפ"ת מק' על עצם הדמיון של הנוד"ב לדברי התרוה"ד, דיש לחלק בין קביעות שלא לראות דוה באמת הוכיחה, ובין קביעות לראות שלא הוכיחה מידי.

החכמ"א [ק"ה ו'] מביא דברי רבו הנוד"ב.

מרגלא בפומיה דאינשי, שהכרו"פ כ' כדברי הנוד"ב. אמנם כד נעיין בדבריו נראה דאע"ג שיש דמיון, מ"מ אינם שיטה אחת. הכרו"פ בתפא"י מביא הגמ' בדף י"ב [שהבאנו בס' קפ"ו] ששיטת ר"מ שאשה שאין לה ווסת אסורה לבא עליה בכל עת, ולא קי"ל כוותיה אלא כר' חנינא בן אנטיגנוס. וטענת ר' חנינא בן אנטיגנוס הוא משום דמה יהיה עם כלל ישראל אם נאסר כל אשה שאין לה ווסת, כלומר ע"כ אין לחשוש כ"כ, אלא יכול לבא עליה, עכ"פ עם בדיקה, ע' בס' קפ"ו מש"כ בזה.

וטען הכרו"פ, דבאמת ר' חנינא הבין את חששו של ר"מ, אלא ס"ל שאי"צ לחשוש כ"כ, עכ"פ בימים שמוחזקת שלא לראות, וכדי שכלל ישראל יכול להתקיים ולהמשיך. כלומר, בימים שמוחזקת לא לראות, אכן ר' חנינא מיקל, אבל בימים שאין לה חזקה שלא לראות, בזה מודה ר' חנינא לדברי ר' מאיר, דבזה יש יותר חשש, ואם נחמיר בזה לא יהא סיכון להמשך כלל ישראל, ולכן אסור לבא עליה. כך ביאר הכרו"פ את דברי הרמ"א

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

ולכן, החו"ד חושש דאשה שתראה ג"פ בג' לחודש, ועכשיו ראתה בב' לחודש ודיממה לתוך ג', ואח"כ בא' לחודש ודיממה לתוך ג', אע"פ שלא קרה כן אלא פעם אחת, מ"מ חוששת לא' ולב' ולג', שמא כך תקבע. וכן אם ראתה בג' ואח"כ בא' ואח"כ בב', חושש שמא תקבע לכולם, וכך ביאר דברי הרמ"א.

ר' משה מודה לדינו של החו"ד, שאם אכן הוקבע לג' ולב' ולא', דחוששת לכולם, אבל ס"ל דלחשוש שמא הכי יקרה, זה רחוק מדי, ואי"ז כוונת הרמ"א.

ע"כ החו"ד אינו כהנוד"ב, דהא החו"ד אינו תולה מתי ראתה, ואפ' ראתה בימים שמוחזקת שלא לראות, ואפ' אם זה ימשיך לימים רבים, עדיין יחוש שמא תקבע במעייין פתוח, ואילו הנוד"ב ס"ל דימי מבוכה מוגבל בימים שאין לה חזקה שלא לראות, ולכא"ו מוגבל גם לז' ימים, וכדברי הרמ"א.

לדינא, ר' משה מיקל כהש"ך, ושאינ כאן דין חדש של ימי מבוכה [ואעפ"כ ס"ל דיש לבדוק לפני תשמיש, לשיטתו בעברו ימי הווסת דיש לבדוק לפני שמשמשים]. המנח"י [ה' קל"ה] כ' שאין להחמיר על האברכים [פי', צעירים]. ובתשו' אחרת [ג' פ"ז] כ' לעשות בדיקה תחילה, ובר' משה. הגר"י גאנץ שליט"א בשם הגרשז"א היקל בזה. בשם החשב האפוד אומרים שמנהג להקל בזה. וכ"כ הקנה בושם.

החו"א [פ"ה כ"ג] כ' דאיך נחמיר אם הש"ך והגר"א הקילו. מאידך, בספר טהרת בת ישראל שנכתב בהשגחתו כ'

לאסור ימי מבוכה לאשה שאין לה וסת קבוע.

והנה, אע"פ שיש דמיון לדברי הנוד"ב, ששניהם מדין 'מוחזק' שלא לראות, מ"מ זה שני מהלכים שונים. דהכרו"פ אינו אוסר ימי מבוכה מדין וסת קבוע כמו שאסר הנוד"ב, אלא מדין ר' מאיר, שאין היתר לבא עליה. נפק"מ, עבר הווסת, כלומר, עברו ימי מבוכה ולא בדקה; להנוד"ב אסור, ואילו להכרו"פ מותר. ויש עוד נפק"מ ביניהם, ויתבארו לקמיה בס"ד.

הערוה"ש [סק"ג] ביאר הרמ"א באופ"א, ע"פ דברי הראב"ד שהבאנו למעלה, שס"ל דווסת שאינו קבוע אין אנו יודעים מהו עיקר הווסת, האם הוא תחילתה או אמצעותה או סופה, ולכן חוששת כל יום שמעיינה היתה פתוח. ולא קיי"ל כהראב"ד, וכמש"כ. אבל כ' הערוה"ש, דאם אנו רואים שתמיד היא רואה ווסת אינה קבוע בהפרש של כמה ימים בודדים, בזה מתסברא סברת הראב"ד, ואולי אין עיקר הווסת בתחילתה אלא בא' מן הימים שמעיינה פתוחה, וא"כ צריך לחשוש לכל הימים. כך ביאר הערוה"ש את דברי הרמ"א.

החו"ד ביאר הרמ"א ע"פ שיטתו שהבאנו למעלה בס"ד בענין מעיין פתוח, דס"ל שאם הוקבע לראות בג' לחודש, ואח"כ ראתה ג"פ בב' לחודש וזכה לתוך ג', ואח"כ ראתה ג"פ בא' לחודש וזכה לתוך ג', ס"ל להחו"ד שיש לה קביעות לא' לחודש וגם לב' לחודש, וג' לג' בחודש [ג"ז ע"פ הראב"ד שהבאנו למעלה].

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

להחמיר בזה; וצ"ע. וכן באוה"ר [ד' ל"ט] דן להחמיר בזה, וצ"ע.

הסד"ט מחמיר בזה, וכ"פ הבאר משה בשם הדברי יואל. וכ"ה בדברי יציב [ע"ב ח'], ומשנה הלכות [וכ' שם דרוב מנין ובנין הפוסקים החמירו בזה, וצ"ע ג.].

והנה, באשה שרגילה לדעת מתי ווסתה מגיעה, ע"י מיחושים שונים [או ע"י בדיקת ביוץ], אין השכל סובל לחשוש לימי מבוכה, כ"ש לפי הכרו"פ שכל הענין הוא חשש ע"פ שכל, דבזה השכל מחייב שלא לחשוש לכ"כ ימים כשיוודעת מתי תראה.

מלקטי ומחברי זמננו נקטו כר' משה, להתיר ימי מבוכה, ועליה לעשות בדיקה תחילה. ומהא דהש"ך והגר"א וכל מפרש אחר לא הזכיר בדיקה זו, ע"כ אינו הלכה, אלא הנהגה ראויה, וכגדר וסייג. [ועפ"י ז, לכאו' סגי בקינות]. [ובכל מקרה, שלא תעשה כן בפניו סמוך לתשמיש].

אפ' להמיקלים לגמרי, בימים שעלולה לראות, אפ' אינו ימי הוסת, והיא אשה שיכולה לראות בלא התראה מוקדמת, כדאי לה ללבוש בגדים בצבעים פסטל, וכמו שביארנו בכמה מקומות, דבזה יכולה לדעת מה קורה, ולהתיר כתמים; דאי תלבש שחורים לא נוכל לדעת צבע הכתם, ועוד, אולי ווסתה תתחיל ולא תשים לב אליו, חלילה.

להמחמירים, יל"ע לכמה ימים היא חוששת. ואמרנו דלהנוד"ב, זה ז' ימים, שהרי הרמ"א כ' להקדים או לאחר ב' או ג' ימים; כלומר יום ווסתה, ג' לפני וג' לאחר, סה"כ ז'.

א"נ, כוונת הרמ"א לומר שהקדימה, א"נ שאיחרה, אבל סה"כ ב' או ג' ימים, ועם יום הוסת זה ג' או ד' ימים. א"נ, ב' או ג', הכוונה, ב' היינו בלי יום הוסת, וג' היינו עם יום הוסת, כלומר, סה"כ ג' ימים.

וי"א, שחוששת כפי מספר הימים שבה רגילה לראות. כלומר, אם היא מדממת לג' ימים, ימי מבוכה שלה הם משך ג' ימים, ואם מדממת ה', חוששת לה' ימים. לדברי הערוה"ש, מובן היטב.

השבה"ל [ד' צ"ח] תורה דאין להחמיר יותר מג' ימים.

להמחמירים, אם ימי מבוכה שלה [ע"י כמה ראיות] הם בהפלגה של ל"ט מ' מ"ב, א"נ, ל"ט מ"א מ', לא באותה עונה, האם חוששת בכל הימים ובכל העונות, או"ד העונה שטרם ראתה בה אינה בתוך הימי מבוכה.

מסברא היינו אומרים להחמיר בזה, ואולי תולה בטעמים וביאורים השונים.

וי"א, אם ראתה כמה פעמים בימים כ"ה וכ"ו, וגם כמה פעמים בכ"ח וכ"ט, ואילו בכ"ז מעולם לא ראתה, שאי"ז בכלל ימי מבוכה, כי ה'רווח' בן שני ה'זוגות' מפריד ביניהם, וא"א לקבוע ימי מבוכה פחותה משלש ימים, אבל לא בב' ימים. ולכאו' סברא זו נאמרת גם אם יש לה עונה אחת שלא ראתה בה; וע"ע בזה.

יל"ע, איך עוקרים ימי מבוכה, בג"פ או"ד צריך יותר מזה. ולכאו' ג"ז תלוי בטעמים, דלהנוד"ב, לכאו' סגי בג'.

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

התראה מוקדמת, יש מקום להחמיר, עד שתעקור דרך ראיותיה.

אבל אם אינם בני תורה, או שהראיות מפוזרים ביותר מג' ימים, ו/או אין מספיק ראיות בימים סמוכים להצביע על הרגל, אי"צ להחמיר.

וא.ה. נתבאר היטב שמעיקר הדין שרי. וראוי לנהוג לבדוק מקודם, כלומר קינוח. וגם נתבאר דאפ' הרוצה להחמיר לפרוש לגמרי, אינו ברור ואינו מוגדר איך ומה ואם להחמיר, ולכמה זמן. ולכן יל"ע, האם אינו כדאי ללמד חומרות יותר ברורות, ולא ללמד חומרות כאלו שעלולים לגרום להם לחשוב שכל דין ווסתות הוא בלכול גדול שאין אף א' יודע מה לעשות באמת, וע"ע בזה.

ע"כ סוגיית ימי מבוכה, ונתבאר היטב דכשמו כן הוא, וזכה לשמו הטוב בצדק.

וכן יל"ע, איך קובעים ימי מבוכה, הא לאו כל ג' ראיות שאינם ווסת קבוע וסמוכים זל"ז נעשים ימי מבוכה, דאלת"ה יש פירכא מכל סי' קפ"ט נגד ענין ימי מבוכה.

ובשם ר' אלישיב אומרים שאמר שבן תורה יחמיר שיש מושג של ימי מבוכה, בראיות הסמוכים זל"ז בג' ימים, ע"י שתקבע כך במשך 'תקופה'. וגדר של תקופה אינו ברור. [וי"א שמנהג ירושלים הוא במשך שנה] וגם אומרים שאינו נעקר אלא כשתשנה דרכה לראות, והורגלה שלא לראות כן.

ועפ"ז, זוג שהתחתנו, רק אחר כמה חודשים, ואולי שנה, אם הם בני תורה, יעיינו בהלוח מתי היא רגילה לראות, ואם ראתה כמה פעמים בתקופה של ג' ימים, והיא אשה שעלולה לראות בלי

אין בכתמים משום ווסת – סי' ק"צ סעי' נ"ד

אין בכתמים משום וסת. כיצד, מצאה כתם בר"ח, אפילו שלש פעמים, לא קבעתו ולא עוקרתו. חוץ מכתמי עד הבדוק לה, שהם מטמאים בכל שהן, והרי הן בראיות לכל דבר.

קובעת לווסתות, והכי קי"ל, דלא כהשואל ומשיב.

ממשיך השו"ע, 'חוץ מכתמי עד הבדוק', שזה ראייה לכל דבר וענין, כולל הא דקובע לענין ווסתות. ואם ננקוט כפשטיה, היינו אומרים דכל הפסק מהרה שלא היתה מהורה, וכן מוך דחוק, וכן בדיקה בז' נקיים או ביום הווסת, קובעת לענין ווסתות. וכן באמת פסק המראה כהן, אבל העיקר אינו כן כמו שיתבאר בס"ד בנושא הבאה.

קביעת ווסתות לאשה שרואה כתמים לפני ווסתה

בשו"ע מבואר דאפ' ראתה כתמים ונאסרה ג"פ בר"ח, מ"מ אינו קביעות לענין ווסתות, ואינה חוששת לה, ואפ' היה לה כבר ווסת קבוע אחרת שנעקרה, ועדיין חוששת שמא תחזור הווסת, אינו נעקר בהא דראתה ג"פ כתמים בר"ח. וכ' הפרישה, דאפ' היה לה ב' ראיות בר"ח, והשלישית היה כתם שאסרה, עדיין אינה

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

מכרעת דאע"פ שאינה נדה עכשיו, מ"מ בחודש הבאה עליה לחשוש להזמן שהתחילה כתמיה.

דהיינו, השתא שביארנו שההבדל בין כתמים לבדיקה אינו משום שזה דאורייתא וזה דרבנן, אלא זה ודאי מגופה וזה אינו, נמצא כל היכא שיש דם וודאי מגופה, אפ' לא אסרה לבעלה אלא היא עדיין טהורה, מ"מ זהו חששו של חז"ל, שמא בחודש הזה, יבא לשמש עמה, ונמצא יש דם בחשש הרגשה, ונמצא בועל נדה, חלילה.

דהיינו, בזמן חז"ל, מי ששמר כל סימן שלנו על דיוקה, קיים את הדין של והזהרתם, והיה בטוח שעשה כל המוטל עליו שלא יבא לידי תשמיש עם נדה. אבל בחמישים שנים האחרונות שנתפשט המציאות שאשה רואה כתמים לפני וסתה, הקרא של והזהרתם מחייב לחוש יותר ממה שכתוב בסימן שלנו, דהרי יתכן שיעבור שנים רבות של שמירת הלכות ווסתות, ואף פעם באמת תראה ביום הוסת; ע"כ אין תקנת חז"ל מספיק עבורו אלא צריך לחוש ליותר מזה [וכמובן, א"א לגרע].

והנה, ר' משה אינו חושש בכל כתם משום ווסת, כגון היכא שאכן היה רווח בין הכתם לראיה [ויתכן שיהיה לזה דין ווסת הגוף], אלא חשש היכא כשהוא תחילת המחזור שלה, וכך התחילה לראות, וס"ל דלזה חששו חז"ל, וזהו הקובע לענין ווסתות.

לדוגמא, אשה שהורגלה לראות כתמים לפני ווסתה, וראתה כתמים ביום

י"ל"ע, מה נשתנה כתם שאסרה שאינו קובע לענין ווסתות, ואילו בדיקה קובע לווסתות. ויש בזה ב' מהלכים.

התוה"ש ביאר, וכ"מ בגר"ז [ס"ק קכ"ב], דהא דקובע לענין ווסתות אינו אלא כשנטמאה עם הרגשה, כלומר, מדאורייתא, דבזה שייך לגזור דיני ווסתות מדרבנן כשנטמאה מדאורייתא בהרגשה, אבל היכא שאינה אסורה אלא מדיני כתמים דרבנן לחודיה, לא שייך לגזור ע"ז דיני ווסתות.

מאידך, ר' משה [ג' מ"ו ונ"א] מדייק מהט"ז סקמ"א, ומהלבוש, דהטעם מדוע אין בכתמים משום ווסת אינו משום שהוא רק מדרבנן, אלא משום שאינו וודאי מגופה, ולכן לא שייך לגזור ווסתות על הספק, משא"כ כשהוא ע"י בדיקה, א"א לתלות שבאה ממקום אחר, ולכן יש בה משום ווסתות; אפ' אי בדיקה באותו מקום לא היה אוסרה מה"ת אלא מדרבנן, נמי דינא הכי.

ממשיך ר' משה ומחדש, הואיל ווסתות הוא חשש לדבר טבעי, וגזרו חז"ל ע"פ אסמכתא דקרא של והזהרתם כל מיני ווסתות השנויות בסימן שלנו, והכל היה למטרה אחת, שלא יבא לידי תשמיש עם נדה, ושלא תמצא טיפת דם בשעת תשמיש, הסברא נותנת שהחשש של ווסתות אינו דווקא בשעה שאסרה מה"ת או מדרבנן, אלא אפ' יתכן שעדיין אינה נדה, ואעפ"כ שייך לגזור ווסתות.

כלומר, אשה שרגילה לראות כתמים לפני ווסתה, והם טהורים מצד גודלם או מצד שנמצאו על אינו מק"ט כגון נייר טיולט, אך הם וודאי מגופה, הסברא

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

היתה מחוייבת על פי דין [כ"ז שלא היה זמן של שעת הכושר].

הציץ אליעזר ו' כ"א ב"ז חולק על ר' משה, ושאין לשער אלא משעה שנטמאה מדאורייתא. ועיי"ש שמביא ראיה לדבריו מגמ' נדה ג': והראשונים שם, אך המעיין היטב בגמ' וראשונים יראה שאין מכאן קושיא על ר' משה, ואדרבה, משם ראיה לדבריו.

הנה, הגדר להבחין בכתם גדול האם דינו ככתם או כראייה אינו ידוע, ואמרנו [בסי' קפ"ג] שיעורים שונים לזה. ולפי ר' משה דכשבאת לדון בענין ווסתות אי"צ להסתפק בזה, אלא כל שיש כתמים לפני ווסתה, קובעת לענין ווסתה, אע"פ דיתכן שיהיה רק דין כתם.

ועוד, אמרנו שם בסי' קפ"ג דכשיש רבוי דמים, כגון אחרי כתמים רבים במשך תקופה קצרה, יש כאן הרגשה. והסתפקנו שם, מתי היה ההרגשה, בתחילה או בסופה. ועפ"ד כאן, אין נפק"מ בזה, כי כבר נאסרו בתשמיש משעה שהתחילה בכתמים, וכבר עולה לחשבון ווסתות מאותה שעה ג"כ.

עכ"פ, רואים מהנ"ל שלפי ר' משה הכל יותר ברור ומוגדר, אבל אם לא נפסוק כוותיה, יש קושי בהני עניינים.

והנה, אפ' את"ל דלא כר' משה ושאין מחשבין ווסתות ע"פ כתמים אלא משעה שראתה ראייה גמורה בהרגשה, בהא מיהא יש להסכים שלכה"פ יש לו דין ווסת הגוף וחייב לפרוש ממנה, וכי היכי דכשמתעטשת הוא ווסת הגוף, ה"ה וק"ו וכ"ש היכא שהרחם מתחיל לפלוט

י"ג, ווסתה הגיע בליל י"ד, מחדש כאן ר' משה דבחדש הבאה עליה לחשוש ל"ג ביום. ועוד, ראתה עוד ב' פעמים ב"ד בלילה, להתוה"ש והגר"ז יש לה ווסת קבוע, ואילו לר' משה אין לה, כי הראשון נחשב כראייה ביום ולא כראייה בלילה.

וכן, ראתה עוד ב' פעמים כתמים ב"ג ביום, לר' משה יש לה ווסת קבוע, אבל לשאר אחרונים אין לה, כי לדידהו ראייה הראשונה היתה י"ד בלילה.

והנה, ר' משה מחשבין משעה שהתחילה לראות כתמים. ובאמת, אע"פ שמשעה זו אינה נעשה נדה, מ"מ הבעל חייב לפרוש ממנה. כלומר, כל כתם שאשה תראה וטוהרה הרב, הרב אומרת לפרוש מאשתו מעל"ע, וטעמו אינו רק עצה טובה שלא יכשל באיסור נדה, אלא זהו כל כולו היסוד של ווסתות ושל הקרא דוזהרתם, שלא יבא לידי תשמיש עם נדה, ואם נקל בזה, אם תראה דם בשעת תשמיש כיון שבא עליה סמוך לכתם, זה לא יהיה בגדר אונס אלא פושע דהרי המחזור שלה התחילה, וממילא הקרא מחייב פרישה. [א.ה. איירי דווקא בכתמים לפני הווסת, אבל לא בכתמים באמצע החודש או מעוברת או מינקת].

ואה"נ, אם עבר מעל"ע ולא ראתה, טהורה, היינו לומר שלא היתה איסור נדה מה"ת, אבל חובת פרישה, לכה"פ מדרבנן, ודאי היה כאן, וא"כ שייך לגזור כתמים משעה זה.

וממילא, גם לענין התחלת ספירת ה' ימים יש למנות משעה שפירשה מחמת כתם, אפ' כתם טהורה, כי הפרישה

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

כתמים, שג"ז יחשב כסימן מהגוף שעלולה לראות בזמן הקרוב.

ואם נגיד שיש לו דין וסת הגוף, אינה קובעת לווסתות, ובחודש הבאה אי"צ לפרוש בעונה שהתחילה בכתמים בחודש הזה, אלא חוששת לחודש הפלגה וכו', וגם בשעה שמתחילה בפועל עם הכתמים.

וכן, אם באת לתת לזה דין וסת הגוף, ה"ה אשה שרואה כתמים במראה טהור לפני שווסתה מתחילה שיהיה לה דין וסת הגוף. ובאמת במשנה מבואר שא' מווסתות הגוף הוא דם טהור השופעת לדם טמא, ועמש"כ לקמיה בסעי' י"ט.

אבל לענין לקבוע לענין ווסתות, מסתבר שר' משה אמר כן רק באשה שהתחילה בכתמים של מראות המטמאות, דבזה מתחיל את המחזור שלה, אבל כתמים מצבע טהור, אינו מסתבר שיהיה לזה יותר מדין וסת הגוף, כי אינו התחלת המחזור עצמה, ואי"ז קובע לווסתות אפ' לר' משה.

וגם, ר' משה לא ס"ל שנחשבת כתחילת הווסת לענין קביעות הווסתות אלא כשהיא ישיר מכתמים לתוך ראייה, אבל היכא שיש רווח, ואחר עונה או יום מתחלת לראות, מודה ר' משה שאי"ז התחלת הווסת אלא וסת הגוף.

אגב, כדי שיהיה לסימן מהגוף דין וסת הגוף, בעינן שיהיה לזה דייקנות מסויימת, כמו שיתבאר במקומו. ולכן, אם באת להחמיר בכתמים שיהיה לזה דין וסת הגוף, צריך שיתאים להגדרים שנתבארו במקומו.

אמנם, אפ' היכא שאינו נכלל בגדרי ווסת הגוף, ואפ' אי לית לן כר' משה לחשב ווסתות משעת הכתמים, הא מיהא וודאי שחובת הפרישה שהארכנו בה כ"כ במקומו עומדת, כי כך מחייב השכל.

[ובאמת, הרבה תשובות מר' משה בענין ווסתות מבוססות על יסוד הזה, לחשוש ע"פ שכל ו'טבע'; כגון ווסת קבוע לדעת התרוה"ד, שעונת הווסת הוא כל היום ולא רק העונה, להקל במעוברת, בדיקה אחר ווסתות, הרבה בדיקות ביום הווסת, וכו'.

ועפי"ז, החומרות של ר' משה, כגון בדיקה לפני תשמיש כשעברו כל ימי ווסתות שלה, לכאוי יש מקום להקל כשהשכל אומרת שאין סיבה לחשוש. כגון אשה שמוחזקת להרגיש לפני שהיא רואה.

וכן, בענין וסת הגוף נדון אם בדיקת ביוץ נחשבת בווסת הגוף. ואפ' את"ל שאינו כן, מ"מ לשמש י"ד ימים אחרי ביוץ חיובי הוא ודאי פושע, והשכל מחייב פרישה.]

ודע, דיש עוד העומדים בשיטת ר' משה; העמק תשובה [ג' ע"ב], וכ"ה ברשימות בעל הקנה בושם, למרות שאומרים בשמו שס"ל לשער מהראייה עצמה. וע' בשבח"ל [ב" פ"ו] שמשיב לבעל הקנה בושם, האם דעתו כר' משה או כהגר"ז. דעת הבאר משה אינו ברור [ע"ע ד' פ', ג' קי"ח], ולכן צ"ע הנטעי גבריא'ל דשיער מהראייה ע"פ הבאר משה.

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

וביאר הדרכ"ת [מק"ע] בשם ההרי בשמים דאין כוונת השו"ע שראתה פעם אחת בעד בדיקה, אלא הכוונה שראתה ג"פ בעד בדיקה, באותו תאריך או הפלגה, דבזה קבעה ווסת, אבל א' או ב' פעמים, לא.

וכדבריו אלו נקטו כל בעלי הוראה ומעבירי המסורה, כגון הגר"י גאנץ שליט"א בשם הגרשז"א [וכ"ה בשו"ש], מנח"י, חשב האפוד, הר צבי, שבה"ל, בדה"ש, ועוד. ויל"ע אם ר' משה הנ"ל הוא דלא כזה, ואי שייך ללמוד מהתם, דאין זה עיסוקו שם.

וביאר השבה"ל דהא דאין אנו לומדים השו"ע כפשטיה, ולומר דכל שיש דם בהרגשה נקבע משום ווסת, היינו משום שאינו שכיח שאשה תראה כן בחודש הבאה טיפת דם לחוד, ולכן לא חוששין להכי אלא א"כ כבר הוקבע לראות כן.

המשנה הלכות [ט' ק"פ] מדמה את זה לווסת האונם [לקמיה בס"ד], שאין חוששין אחר פעם אחת אלא אחר ג"פ, דהואיל והוא דבר שאינו מצוי, לא נחוש אא"כ הוקבע כך; וס"ל דה"ה בענייננו.

ולכאן, אם נדמה לווסת האונם, לכאן ה"ה לענין שנעקר הקביעות אחר פעם אחת, ואילו מדברי השבה"ל לא היינו אומרים כן.

הנה, המראה כהן כ' דהלכה זו נוגע לאשה שניסתה הפסק טהרה או שאר בדיקה ולא יצא טהור, וכך קרה גם ג"פ בג' חודשים, הוקבע לה ווסת חדש [באותו תאריך, לכאן], וצריך לחוש אליה. כגון, היתה רגילה לראות בערך אחרי ל' יום, וחודש אחת היא כבר אחרי

הדברי יציב מבואר בר' משה, ואילו בספרו שפע טהרה כ' לשער מהראייה, וצ"ע.

ומלבד כל זאת, הלא דברים מסתברים טובא, ולכן מאוד אתפלא במה שאין נוהגים ללמד דעה זו כלל לכה"פ להחמיר [עכ"פ בעיקר הווסת ולא בהחומרות של חו"ד וכו"פ ועוד]. וצ"ע.

[א.ה. ואולי יש מקום לומר דכי היכי שר' משה מודה שאין בכתמים במראה טהור משום ווסתות, אלא כווסת הגוף, ה"ה כתמים ממראה טמא, דעדיין אינה נדה מה"ת, ולא שייך לגזור ווסתות דרבנן על נדה דרבנן. והא שאמרנו שזהו הקרא של 'וזההרתם', הרי קרא זו אסמכתא הוא כדמבואר במפרשים, וחז"ל נתנו גדרים לזה בסימן שלנו, ואין אנו יכולים לקבוע דינים חדשים עפ"י, כ"ש לקולא. ע"כ.]

קביעת ווסתות ע"י בדיקה

השו"ע כ' דאין בכתמים משום ווסת וכו', "חזן מכתמי עד הבדוק שהם מטמאים בכל שהן, והרי הן כראיות לכל דבר".

ובתחילת הנושא הקודם אמרנו דעפ"י היינו אומרים דכל הפסק טהרה שלא הצליח, וכן מוך ובדיקה בז' נקיים או ביום הווסת, קובעת לענין ווסתות, כי כך הוא משמעות דברי השו"ע, וסתימת הש"ך והט"ז ושאר נו"כ. ואכן כך פסק ר' משה [ב' ס"ח], דבדיקות קובעות לענין ווסתות. וכן באמת פסק המראה כהן.

אמנם, ודאי המנהג אינו כן, ועלינו לבאר איך זה אינו נגד דברי הנזכרים רבוותא.

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

ועפ"י"ז, בדיקה ביום הווסת, ואינה יודעת אם הוא מראה טמא או מראה טהור, ובעונה הבאה הגיע מחזור שלה, צריכה לשאול מורה הוראה אם זה מראה טמא כדי להכריע בענין ווסתות.

ואם יש לה רווח בין הבדיקה להמחזור, כגון שהיה עונה שלמה ביניהם, לכאורה לא להחשיב את זה לתחילת הווסת, הואיל ויש עונה שלמה המפריד ביניהם. ויתכן שאפ' אין עונה המפריד, אלא הבדיקה היה בבוקר סמוך לנץ, וראתה בסוף הלילה לפני שקיעה, אע"פ שלא היתה עונה שלמה ביניהם, מ"מ מרוחק הוא הרבה, וא"כ יתכן שא"א להחשיב את זה כתחילת הראייה. והכל כפי ראות עיני המורה, וגם תולה כמה דם היה בעד הבדיקה.

אם ראתה ב' פעמים ע"י ראייה, ופעם שלישית ע"י בדיקה שהיה עליה מראה טמא, יל"ע אם יש להתיר כיון שהוא רק ב' ראיות, והג' הוא בדיקה, ולא אומרים שבדיקה קובע אלא לאחר ג"פ, או"ד, אם ג' בדיקות בג' חודשים קובע, כ"ש ב' ראיות גמורות ועד א'. מו"ר ס"ל שזה קבוע, אבל הבדה"ש נשאר בזה בצ"ע.

אם היתה לה וסת קבוע ליום כ"ה, ובדקה ביום כ"ה והיה עליו טיפת דם, ואחר כמה ימים הגיע ווסתה, ודאי שאין הבדיקה הזו עולה לעקור את החזקה, דהא היה עליה דם.

עכ"פ מכל הנ"ל מובן קצת מדוע חששו כ"כ לווסת האור זרוע, כיון שהוא כ"כ קשה להבחין תחילת הווסת.

ל"ו או ל"ז יום, לפי דברי המראה כהן צריכה לפרוש אם בג' חודשים הוקבע לה בדיקה לא טובה ביום ובעונה הזו, וגם לעשות בדיקה באותו יום. וגם, כל בדיקה לא טובה צריך לרשום בהלוח שלה.

ועוד, אם אכן הוקבע לה, אי"צ לחוש לעו"ב ולחודש ולהפלגה, כי יש לה וסת קבוע.

אמנם, לא שמענו ולא ראינו דבר כזה, וגדולי עולם מעבירי המסורה לא הורו דבר כזה. כלומר, ע"פ דברי שו"ע ונו"כ, וגם ע"פ האמור כאן, בעצם צדקו דברי המראה כהן, אלא שלמעשה מעולם לא שמענו הוראה כזה יוצא מפי שום פוסק או מורה. אלא אמרו, דהלכה השנויה בסעי' זו אינו נוגע כל אימת שהיא טמאה, כגון לענין הפסק וז' נקיים, דאין בדיקות אלו קובעות לענין ווסתות בכל צורה שהיא [דאמרי' דהוא המשך ראייה המקורית, ואינו ראייה חדשה], ולא נאמר הלכה זו אלא לענין בדיקה ביום הווסת, ג"פ, והיה עליה מראה טמאה, שהוקבע ווסתה לעונת הבדיקה.

הנה, כ"ז אינו אלא לענין עצם הנידון האם בדיקה קובעת לווסתות, אבל יש עוד נידון לברר, האם זה נחשב התחלת הווסת. כלומר, לפי ר' משה שכתמים לפני הווסת הוא התחלת הווסת לענין ווסתות אע"פ שלא אסרה, כ"ש בדיקה ביום הווסת שאכן אסרה קובעת לענין ווסתות. וכ"פ החו"ש [ואין זה ראייה לענין כתמים לפני הווסת, דאולי אמר כן רק כשנאסרה ולא כשהיא עדיין מותרת].

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

סעי' י"ג, בית מאיר: קצרה אינו עוקר ארוכה

ביאור הענין

הבית מאיר ס"ל דמהרמ"א והט"ז בסעי' י"ג מבואר דבענין הפלגות, קצרה אינו עוקר ארוכה. כלומר, בווסת החודש, כל אימת שעברה באותה תאריך נעקר. ואמרנו בסוף הנושא של מעיין סתום ומעיין פתוח דמנהג העולם להקל שנעקר גם אם עבר תאריך זה עם דם בהרגשה כ"ז שהדימום התחיל מקודם, דאמרי' שאינו מסתבר לחשוש שהתאריך מחודש הקודם גורם לה לדמם, ועכשיו הקדימה לבא, או שעכשיו יש גורם נוספת, אלא נגיד שראייה הראשונה לא היה הגורם מחמת התאריך אלא מחמת דבר אחר, ונחוש שהגורם הוא התאריך מראייה הנוכחי. [הבאנו מחמירים בזה, וכ"ה הפשטות].

אבל בהפלגה יתכן שבאמת הפלגה הארוכה שראתה הוא גורם לה לראות כמו שראינו פעם אחת, ואין הכרע במה שראתה עוד הרבה פעמים פחות מזה לומר שאין הארוכה גורם לה לראות [דמסתבר שאין גופה יכולה להחזיק כ"כ הרבה ימים], ולכן כל אימת שלא עברה ההפלגה הארוכה, אינו נעקר.

כגון, אשה שראתה פעם אחת אחר ל"ז, כל זמן שלא עברה ל"ז יום, חוששת להכי, אפ' אם רגילה לראות פחות מזה, כגון בערך כיום ל', אם חודש אחת עברה ל', ולא ראתה, חוששת ליום ל"ז כשתגיע לזה, כי חוששין שזה יגרם לה לראות.

האחרונים; הגר"ז [סק"מ ואילך] וכו"פ בתפא"י ועוד, מביאים רמב"ן כסיוע להבית מאיר, דהרמב"ן כ' דאשה שיש לה הפלגה ארוכה, וקבעה לראות בהפלגה קצרה, שוב אינה חוששת להארוכה. כלומר, אינה חוששת רק משעה שקבעה לעצמה קצרה, אבל לפני שקבעה קצרה, חוששת להארוכה.

מכאן רמב"ן הזה, שמוכח בבית מאיר עצמו, האחרונים הנ"ל נקטו כדברי הבית מאיר. וכ"כ הקצישו"ע, חזו"א, שבה"ל [ב' פ"א], חזקת טהרה לבעל העמק תשובה. הרמ"א מבואר שהבין כהבית מאיר, אך שם כ' לשער מראייה ראשונה, ואילו אנן לא קיי"ל כן אלא משערין מראייה אחרונה.

ר' אהרן [א' כ"ב ז'] כ' כהבית מאיר אפ' לקולא, כגון ראתה אחרי ל"ז, ואח"כ פחות מזה, ואחרי כמה חודשים שוב ראתה בל"ז [באותה עונה], וכן בפעם הבאה, אע"פ שהיו ראיות אחרות בין ג' הראיות של ל"ז, קבעה לה ווסת קבוע לל"ז.

הנה, הש"ך כאן בכמה מקומות היקל בשאלת הבית מאיר, וס"ל דווסת קצרה עוקר ארוכה. וכדעה זו נקט ר' משה [א' קכ"ב]. השפע טהרה להדברי יציב מקיל בזה. הספרדים מקילים בזה.

אך, לכאן' כיון שיש לנו רמב"ן שנתגלה אחרי זמנו של הש"ך שמבואר כהבית מאיר, אין לנו אלא דברי הראשונים, ויש לנו לומר שאילו הש"ך

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

ואומרים שר' אלישיב הסתפק בשאלה זו.

והנה, מהא דאינו דבר ברור, ע"כ לא היה מנהג נפוץ לחשוש להבית מאיר, דהא אילו חששו לזה, היו יודעים מה לעשות, כי זה שאלה מצויה.

והנה, הנוד"ב [פ"ג] כ' דעונת הבית מאיר הוא לחשוש כפי העונה שבה ראתה הראייה הארוכה. ובאמת, כך היה מסתבר לומר, והנוד"ב הוא ברי, ור' אלישיב ושבה"ל הסתפק, וא"כ ברי ושמה ברי עדיף.

אמנם, אפ' אם נחמיר כהבית מאיר, מ"מ היכא ששינתה עונה, יש יותר מקום להקל.

יל"ע, אם וכאשר נחשוש להבית מאיר, לכמה זמן יש לחוש לזה. כלומר, יתכן שיהיה ראייה אחת שלעולם לא יחזור לראות בהפלגה כזה, והשאלה, כמה שזמן צריך לרשום את זה ולחשוש שמא תגיע להפלגה זו, או"ד האם יש לה גבול.

פשטות הסוגיא דלעולם [עד שתתעבר] חוששת לעונה זו, עד שתיעקר, וכ"מ בגר"ז, וכ"ה באמת ברמב"ן. אך בשם ר' אלישיב אומרים שיש גבול עד כמה צריכה לחשוש להפלגה זו. וגבול אינו יודע, אבל אינו נראה דהוא פחות מששה חודשים. ובשם החזו"א אומרים ששאלה זו 'צ"ע'.

והגר"י גאנץ שליט"א בשם הגרשז"א אמר שאי"צ לחוש יותר מג' חודשים.

והנה, אם הבנת הבית מאיר שמעולם לא נעקר, ואין אנו יודעים אם הפלגה כזו

היה רואה דברי הרמב"ן, לא היה חולק. [וא"נ י"ל, הקב"ה סידר את העולם באופן שהרמב"ן יהיה נסתר מעיני הש"ך, כדי שהש"ך יחלוק עליו].

החשב האפוד [א' קכ"ז] כ' שמנהג העולם להקל בזה, הואיל והוא כ"כ קשה לחשבן, לחשוש להפלגות מחודשים הקודמים. ותמיה מילתא שנגיד טעם לא לפסוק כדעה זו מחמת הקושי לחשבן, דהא מטענה זו נוכל להקל בהרבה עניינים קשים.

בשי' שבה"ל מיקל בזה בשנה ראשונה. ולכאז' כוונתו לומר שזה חומרא, ואינו כדאי להחמיר בזה בשנה ראשונה. ובאמת יש מקום לומר להיפך, שאם בשנה ראשונה אינם מקפידים, במשך חייהם ודאי לא יתחילו להקפיד בזה.

ויל"ע, האם כוונתו להחמיר משנה שנייה ואילך גם על הראיות שראתה בשנה ראשונה, או"ד משערינן רק מכאן ואילך.

הנה, דנו הפוסקים איך לשער עונת הבית מאיר, האם היא חוששת בעונה שראתה הראייה הארוכה, לפני חודשים רבים, או"ד משערינן כפי העונה שראתה בפעם האחרונה, כגון ראתה ראיית ל"ז בלילה, והראיה האחרונה ראתה ביום, האם חוששת ליום ל"ז בלילה או ביום. [כמו שראינו לענין הפלגה, דימים ועונות אינם אותו חשבון].

השבה"ל [ה' ק"ז] ס"ל דכבר 'נעקר' ראייה בעונת לילה של ל"ז במה שראתה פעם הבאה בעונת היום, וא"כ אין לחוש אלא ליום ל"ז, ולא לעונתו.

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

כהבית מאיר כי אנו יודעין איזה העיקר ואיזה לא; וכ"כ בשי' שבה"ל.

במציאות, שייך שיהיה לאשה הרבה עונות של הבית מאיר, כגון ראתה ל"ב ל"א ל' כ"ט [ושינתה עונה בכל א'], חוששת לכולם, כי אף א' מהם לא נעקר. ואם נקל שלא להחמיר כהבית מאיר יותר מג' חודשים, א"א שיהיה לה יותר מג' עונות בית מאיר.

עכ"פ לדינא, נתרבו המחמירים, ויתכן שהוא אף רוב מנין ובנין האחרונים, ולכן קשה להקל כנגדם. אמנם יש דעות גדולות שהקילו בזה, והוכחנו דמנהג בדורות הקדמונים לא היה לחשוש לזה. והיכא שהתחלפה עונות, יש יותר מקום להקל. אחרי זמן מרובה, יש עוד יותר מקום להקל. ומו"ר היקל מכל וכל אחר ג' חודשים.

לחשוש לעונת או"ז על עונת בית מאיר, הוא חומרא יתרה ע"ג חומרא. וכן, אין להחמיר כהבית מאיר בליל טבילה. אם היא יודעת שלא תראה, ודאי אין להחמיר. ובשאר לילות, יש להחמיר, אבל יש מקום להקל, בפרט כשחלף זמן, ובפרט כשינתה עונות.

והא מיהא ברור, שא"א לפסוק כהבית מאיר לקולא, כדברי ר' אהרן.

הט"ז סקל"א ס"ל הפלגה יותר מצ' יום אינו הפלגה. וכשנצרף הבית מאיר לזה, יש להקל; כלומר, אין לחוש להפלגה יותר מצ' יום אלא פעם א', ותו לא.

עפ"י הנתבאר במשך הסימן, אשה שראתה בהפלגה של כ"ט כ"ח וכ"ז, כולם באותה עונה, לדעת רב היא חוששת

הוא גורם לה לראות, הסברא נותנת לחשוש לעולם. אבל אם ההבנה הוא דאין אנו יודעים איזה הפלגה הוא העיקר ואיזה הוא החריגה, בזה יש סברא לומר דאי"צ לחוש אלא כמה חודשים, עד שנראה ונברר מהו ההפלגה היותר מסתבר ומהו החריגה ומהו התוספת דמים בעלמא.

[א.ה. הנה, כל השאלה אינו נוגע אלא כשעברה ווסתות הרגילות שלה, ועכשיו מתקרב להפלגה הארוכה, והשאלה האם צריכה לחוש אליה, ולפרוש, ולבדוק. ומחא דאינה רואה כהרגלה אלא מחריגה, הסברא מחייב לחוש שמא תראה כמו שראתה פעם הקודם [שחרגה].

ויתכן, שהמקילים האלו לא לחשוש להבית מאיר לזמן מרובה אינו אלא כשראייה הארוכה הוא זמן מופלג מראיות רגילות, אבל אם לרגילה לראות בין ל"ב ל"ז ימים, ופעם אחת ראתה בל"ז בלילה, בזה לכא' יודו לחשוש לזמן ארוך, כי יתכן דכל פעם שהקדימה היא תוספת דמים בעלמא.

כשראתה ראייה ארוכה, ולא היה ראייה גמורה אלא כתם גדול שאסרה הרב, ואח"כ ראתה קצרה ראייה גמורה, לכא' יש להביא ראיה מהמציאות איזה ראייה הוא העיקר ואיזה לא, ובזה כו"ע יודו שקצרה עוקר ארוכה. כך נראה מסברא, למרות שהגדר אינו ברור.

וכן להיפך, ראתה ראייה ארוכה ראייה גמורה, ואילו הקצרה היתה רק כתם גדול שאסר הרב, בזה כו"ע יודו להחמיר

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

לדינא, כשדבר כזה קורה, יש להקל בא' מהחומרות, ועפ"י שיקולים השונים יברר על איזה חומרא יש להקל.

לכ"ו, ולשמואל חוששת לכ"ז. ולפי הבית מאיר, גם לכ"ח ולכ"ט. וביום ל' יש עו"ב, וביום ל"א יש חו"ד; ששה ימים, ואם נחמיר כהאו"ז, זה בלי שום רווח כלל.

סעי' י"ט – ווסת הגוף, והמסתעף

יש קובעת וסת על ידי מקרים שיארעו בגופה כגון שמפחקת, דהיינו כאדם שפושט זרועותיו מחמת כובד, או כאדם שפותח פיו מחמת כובד, או כאדם שמוציא קול דרך הגרון, וכן אם מתעטשת דרך מטה, או חוששת בפי כריסה ובשיפולי מעיה, או שאחווה צירי הקדחת, או שראשה ואיבריה כבדים עליה, בכל אחד מאלו אם יארע לה שלשה פעמים, וראתה, קבעה לה וסת, שבכל פעם שהיא חוששת מהם, אסורה לשמש. ומיהו בפיהוק או עיטוש של פעם אחד אין הוסת נקבע, אלא כשעושה כן הרבה פעמים זה אחר זה. ואם אירע לה שלשה פעמים, שבכל פעם עשתה כן הרבה פעמים, הרי זה וסת. וכל אלו הוסתות שבגופה אין להם זמן ידוע, אלא בכל פעם שיקרה לה זה המקרה, הוא וסת. ואם בא וסת הגוף לזמן ידוע, כגון מר"ח לר"ח או מכ' יום לכ' יום, קבעה לה וסת לזמן ולמיחוש הוסת, ואינה חוששת אלא לשניהם ביחד, ואם הגיע העת ולא בא המיחוש, או שבא המיחוש בלא עתו אינה חוששת. הגה: ולוקא שקבעה לה וסת לשניהם ביחד, חזל מתחלה חוששת לכל אחד בפני עצמו, כי אינה יודעת איזהו מהן תקבע, וכמו שנתצאר לעיל גבי וסת הדילוג וימים, או מהפלגה וימים, וכן יתצאר בסמוך.

מעשה שהיה באשה שעשתה כושר
בברכה, ואח"כ ראתה כתמים גדולה,
והרב אמר שיש להם דין ראיה. וכך קרה
לה שוב פעם שנייה ושלישית; זהו ווסת
האונם, וחייבת לחוש פעם הבאה כשהיא
עושאת כושר בברכה, ואם לא ראתה
נעקר בפ"א.

ומכיון שזה היה דבר מוזר מאוד,
הלכה לרופא, ונתברר שהיתה לה
צניחה, Prolapse, במקצת שדיממה
מחמת הכושר במים, וא"כ זה מכה הידוע
שמוציא דם, ובאמת מעולם לא נאסרה.

ווסת האונם, ווסת הגוף

ווסת הגוף הוא באמת היפוכו של ווסת
האונם, דווסת האונם קרי לה המאירי
'ווסת הסיבה' הגורם לדם לצאת ע"י
עשיית פעולה מסויימת, ואילו ווסת הגוף
אינו סיבה לראות, אלא הוא סימן
ממערבות הגוף להודיע שווסתה בדרכה
להגיע.

ווסת האונם אינו דבר מצוי ושכיח,
ולכן אינו חושש לה אלא אחר ג"פ, אבל
לא לפני כן. וגם, נעקר בפ"א, דלא כשאר
ווסתות שנעקרו בג"פ.

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

כך נראה להורות, ואין מקום לבעל דין לחלוק אלא על שם הווסת, דיתכן שאינו בגדר ווסת האונם, אלא בגדר ווסת ה'שכל'.

מעשה שהיה באשה שהיה לה ווסת האונם, שכל פעם שמרביצים לה, ראתה דם. ופעם אחת נתקע עצם בגרונה באופן שהיה לה קצת צער מזה, ולכן ביקשה מבנה להכותה על גבה כדי להסיר את העצם. והשאלה, האם בנה יכול לעשות את זה, או"ד יש לאסור מצד 'ארור מכה אביו ואמו' שגורם לה לדמם, ועליהם להמתין עד שמישהו אחר יגיע. כך דן הגר"י זילברשטיין שליט"א בספרו חשוקי חמד [דף י"א].

והביא דברי המנחת פתים בסוגיין, שביאר המושג של ווסת האונם, שאין הכוונה שבאמת הקפיצה יגרום להדם לעקור מהרחם ולצאת, כי בטבע אין דבר כזה יכול לקרות, אלא הכוונה שיש דם הנעקר מהרחם, אלא שעדיין הוא בתוך חלל הרחם, והקפיצה או שאר אונם גורם הדם לצאת לחוץ. [ועיי"ש דביאר דאכילת שום ושאר דברים חמים אינו עובד כזה].

ועפ"י כ' הגר"י שליט"א, שאין כאן איסור של מכה אביו ואמו, דכיון שהדם כבר נעקר, ואינו אלא מוציאו לחוץ, ולכן שרי.

והנה, אע"פ שדבריו דברי טעם, מ"מ אין צורך בהכי, כי האיסור להכות אביו ואמו הוא בתוצאת דם ובחבורה, ואין דם נדה נכלל בזה, הגע בעצמך, ווסת האונם של קפיצות, וכי אסור לה לקפוץ בשבת,

ועליה לדעת מכאן ולהבא שלא לעשות כושר זה ביום הווסת, אבל בשאר ימים יכולה לעשות כן, והדם שתראה לא תאסרה.

הנה, יש תופעה רפואית שאשה אינה מקבלת מחזור שלה אע"פ שרחמה 'מוכנה' לדמם, ורק צריך ה'מכה בפטיש', ולכן הרופא נותן לה זריקה של הורמונים, וזה גורם לה לראות תוך כ"ד שעות. והנה, השבחה"ל כ' דזה ווסת האונם, כיון שהוא גורם להראייה, ולכן אחר פעם אחת אינה חוששת, רק אחר ג"פ.

ובאמת, ע"פ המבואר בשו"ע כאן בדיני ווסת האונם, אכן צדקו דברי השבחה"ל. אך האמת, הטעם דבשאר ווסתות האונם אינה חוששת אחר פעם א' היינו משום שהוא דבר מוזר ומשונה, ואין סיבה מהא דקרה כן פעם אחת לחשוש שיקרה שוב, ומי יודע אם זה היה הגורם האמיתי להראייה, אבל היכא שיש תרופה המוכחת קלינית שעובדת להביא את המחזור תוך יום אחד, וכי יעלה על הדעת לא לחשוש להכי, והסברא מכריע לחשוש להכי כאילו הוחזקה בהכי ג"פ, דהרי מוחזקת בשאר נשים שבעולם.

ולכן נראה, דאם ע"פ המחקר והידע יש מינימום זמן שלא תראה, אי"צ לחשוש תוך זמן זה, אבל לאחר זמן זה חייב מדינא לפרוש מבעלה, וחיבוק ונישוק הוא בתע"ב. ואם אחר מעל"ע ווסתה לא התחילה, תחזור לרופא, ועפ"י דבריו תדע איך עליה להתנהג.

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

והניחא היכא שיש וסת הגוף, ותרעה
אחר זמן מה, אח"כ קשה להחמיר, אבל
היכא שמקבלת סימנים, ותכף היא רואה,
בזה יש סברא לחוש שמא לא תשים לב
אל סימניה מיד, או שלא יצליח לפרוש
כ"כ מחר. ואכן, הגר"ז בסי' קפ"ד [סקמ"ה]
כ' דקבוע לווסת הגוף חוששת לעו"ב,
ומשמע התם דאיירי היכא שאין רווח בין
הסימנים להראייה.

[מסתברא, דגם להגר"ז אין לזה כל
החומר של עו"ב, כגון עבר הווסת ולא
בדקה.]

והנה, הגר"ז דיבר לענין עו"ב, אבל
מסברא אין מקום לחלק כ"כ, ולכן נראה
שיש לה לחוש גם להפלגה וגם לחודש,
עכ"פ היכא שהיא רואה תכף אחר קבלת
סימני הגוף.

מאידך, היה מקום לומר שאי"צ לחוש
בכלל, כמו שפסק החכמ"א, ובאמת כך
מסתבר טובא. ואינני יודע מדוע
הפוסקים לא התייחסו לדבריו. וכך היה
יותר מסתבר להורות, אלא שיראתי
מחמת סתימת כל דברי הפוסקים
שהביאו רק דברי הגר"ז.

ויל"ע אם יש לעשות צירופים, כגון
לחשוש בעו"ב רק עד שתבדוק, כהני
דעות בראשונים. וודאי נצרף החכמ"א
להקל בהפלגה וחודש, ואולי למעשה אך
בעו"ב בשעה"ד. ועדיין צ"ע. אבל כשהיא
רואה מרוחק מהסימנים, אי"צ לחשוש
לכלום. וכע"ז כ' בספר מגילת ספר. וכ"ז
לאפוקי אלו שפקפקו בזה טובא.

וודאי יש להקל לענין כרו"פ, חו"ד,
בית מאיר, ואולי אף לענין חובת הבדיקה

הלא אי"ז הוצאת דם וחבורה שנכלל
באיסור זה, ולכן מותר בכל אופן.

ווסת הגוף דינו כשאר ווסתות,
וחוששת אחר פעם אחת [וי"א [המ"ז
סקל"ח] דחמור משאר ווסתות דבזה
אסורה עד שתבדוק אפ' אחר פעם אחת,
ע' סעי' כ"א], ונקבע ע"י ג', ונעקר ע"י ג'
ע"י בדיקות. ואי"צ שווסת הגוף יהיו
בעונה אחת, כי אינו תולה בשמש או
ירח, או תאריך, אלא סימן מגופה.

ווסת הגוף שהחזקה לראות אחרי
הסימנים, אי"צ לפרוש רק אחרי
הסימנים, ולא בתחילתן, כי כך הוחזק
הווסת, כ"כ השב"ח"ל [ח' קפ"ח] ודרכ"ת
[סקע"ח]. וכן לענין הבדיקות, צריכה
לבדוק בזמן שאמורה לראות.

יל"ע, מי שיש לה ווסת קבוע לווסת
הגוף, האם היא כשאר נשים שיש להם
ווסת קבוע שאי"צ לשמור שאר ווסתות,
או"ד יש לה לחשוש שמא בעו"ב או
בחודש או בהפלגה היא תראה סימנים
אלו. כלומר, ווסת הגוף הוא סימן בעלמא
לדעת מתי תראה, אבל אין זו הגורם לה
לראות, וא"כ, הואיל ואין לה גורם קבוע
[כגון שאינו מורכב מימים וווסת הגוף],
ה"ל לחשוש שמא הוא ביום החודש או
בהפלגה או בעו"ב.

אמנם, אפ' לצד זה, לכאו' אין סברא
לחוש, דהא מוחזקת שלא תראה עד שיש
לה סימנים, ואין סיבה לפרוש אפ'
בהפלגה או חודש, דאין חשש שתראה
בלי שתדע מזה תחילה. כלומר, אע"פ
דיתכן שזה יהיה הגורם, מ"מ אין חשש
שיבא לידי איסור.

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

יכולים להיות ווסת הגוף, היינו רק כשהוא כאבים מיוחדים במינם, המורה באופן מובהק על הגעת הווסת, אבל בלא"ה אינו ווסת הגוף.

ואולי זהו המשא ומתן בסיפור הנ"ל, דר' משה דחה כי הבין שמדובר בכאב ראש רגיל, ואילו הקה"י החמיר משום דהבין דאיירי במשהו מיוחד.

המאירי כ' דהסימנים שפירט השו"ע, ע"פ מהלכים שונים בגמ', אינם דווקא, ואם יש עוד תחושה, גם היא בכלל ווסת הגוף. ועפ"י כ' המאירי, הכבדות שנסים מרגישות לפני ווסת, אע"פ שאינו מפורט בשו"ע, ה"ל ווסת הגוף.

עכ"פ, מצינו כמה סימנים שיכולים להיות ווסתות הגוף, ע"פ השו"ע ושאר ראשונים; מפקת [פושט ידיה מחמת כובד, ופותחת פיה מחמת כובד, וכאדם המוציא קול דרך הגרון], מתעטשת דרך מעלה או דרך מטה, חוששת בפי כרסה או בשיפולי מעיה, שופעת [ע' לקמיה], כמין צמרמורות [שאחזה צירי קדחת, נסתמר שערות בשריה רמב"ם], כאבי ראש, כבדות האברים, חום, קור עד כדי שרועדת, התעוררות להקיא.

וכלם, רק אם הם באופן המורה על הגעת הווסת, אבל כשאינם סימנים מובהקים, אינם ווסת הגוף, וכדנתבאר. וכן, רק אם הוא לפני ווסתה, אבל בשעת ווסתה אינו ווסת הגוף אלא תופעות לוואי.

'שופעת' שאמרנו, מקורו הוא במשנה. המאירי ביאר שזה הרואה מראות טהורות ואח"כ מראות טמאות, שהטהורות הם ווסת הגוף. הפ"ת

בשאר הווסתות [מלבד עו"ב], וסגני בפרישה בעלמא.

ע"פ הסימנים המבואר בשו"ע כאן, דינים אלו של ווסת הגוף שכיח אצל הרבה נשים. ואכן הבדה"ש כ' דצריך להזהיר הנשים לשים לב לתחושותיהן לפני ווסתה, שמא יהיה לה ווסת הגוף, כי רבות בנות יש להן את הסימנים שפירט השו"ע. וכ"כ הנטעי גבריאל, ששימו לב אל גופן לפני ווסתה. וכ"כ בספר חזקת טהרה לבעמח"ס עמק תשובה, שהרבנים חייבים להיות בקיאים בהלכות אלו כיון שהם שכיחים ותדירים.

ועפ"י מוטל עלינו המלאכה לבאר, מדוע אין אנו מלמדים לחתנים וכלות דיני ווסת הגוף עם כל פרטיה, ומדוע סוגיא זו אינו שגור בפי כל.

בספר או"ח"ר [ד' ס"ט] מובא שא' אמר להקה"י שאשתו מרגשת כאבי ראש לפני ווסתה, ואמר לה הקה"י שזה ווסת הגוף. ואמר לו השואל ששאל להגר"מ פיינשטיין, ודחה אותו ר' משה שאינו ווסת הגוף. והשיב לו הקה"י, שזה גמ' ושו"ע שהוא ווסת הגוף. ואע"פ שאין למדין מן המעשה, צריך אנו להבין את המשא ומתן, ומהו דעת ר' משה ודעת הקה"י, ועל איזה ציור דיברו.

הנה, הפרדס רימונים כ' דווסת הגוף הוא סימן שווסתה בדרך להגיע, וא"כ רק סימן מובהק יכול להיות ווסת הגוף. כלומר, תחושה מסויימת שהיא מקבלת גם במשך כל החודש, וגם בעלה יש לה תחושות הללו, ע"כ אינו סימן שווסתה עלולה להגיע. למשל כאבי ראש וכאבי בטן רגילים. והא דכאבי ראש ובטן

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

הני דוגמאות, הא ה"ל לכלול דכל סימן מובהק הוא ווסת הגוף, וצ"ע. לדינא, ודאי שיש להחמיר להחשיב כל סימן מובהק כווסת הגוף.

והנה, יש מי שכתב דאין פצעים שהאשה מקבלת בפניה לפני ווסת נחשבים כווסת הגוף, מכיון שאינו ממש סמוך לווסתה, אלא מרוחק ממנו. וכן באמת כ' בחו"ש, שרק ווסת הגוף שסמוך מעל"ע להגעת הווסת הוא ווסת הגוף.

מאידך, מר' משה [א' פ"ד] משמע שאפ' ז' ימים לפני ווסתה יכולה להיות ווסת הגוף. וכ"מ משב"ל [ג' קי"ז]. ולכאן, כך מחייב גם הסברא, דמהכ"ת לחלק.

עכ"פ, עפ"י בק"ק לייקווד פוסקים שפצעים בפניה לפני ווסתה, אע"פ שאינו ממש סמוך, כל שהוא סימן מובהק לווסת, ה"ל ווסת הגוף.

בשי' שב"ל כ' דאם האשה 'יודעת' שווסתה תגיע, ע"י בינה יתרה ואינו ע"פ שום סימן ממשי בגופה, זה נחשב ווסת הגוף. [ועמ"כ בס' קפ"ג, דיתכן שזה יהיה הרגשה, אם היה בשעה שראתה].

עכ"פ, השתא דאתית להכי, שנוכל להוסיף על המופיע בגמ', ושצריך להיות סימן מובהק, עדיין יתכן שיהיה לנשים שלנו ווסת הגוף, כגון כבדות, כאבי בטן מיוחדים, פצעים בפניה, דכאון, כתמים שונים ממראות שונות, וא"כ הקושיא הראשונה במקומה עומדת, מדוע אין אנו לומדים הלכות אלו, ומדוע אינם שגורים בפי כל.

ויש מי שכתב דהואיל ובעינן סימן מובהק, ולרוב אינם מובהקים, זה יגרום

בסקב"ג מביא תשו' פני יהושע דה"ה בראתה תחילה כעין מוגלא ואח"כ דם נדה, דזהו ווסת הגוף. וכ' הפ"ת דלדינא דבריו נכונים. וכ"כ הערוה"ש ועוד.

הבאנו למעלה בנושא אין בכתמים משום ווסת את דברי ר' משה בענין כתמים לפני הווסת, ושם מבואר דאם היא רואה כתמים לפני ראייתה, מחשבין ווסתות מתחילת כתמים, כי זהו תחילת ראייתה. ומודה ר' משה שאם היא רואה כתמים, ואז יש רווח, ואח"כ תראה ראייתה, כתמים הראשונים אינם תחילת הווסת, אלא כווסת הגוף.

יש שהוסיפו שפצעים שהאשה מקבלת בפניה סמוך לווסתה יכולים להיות ווסת הגוף. ויש שאמרו שאם האשה מרגשת כאבים בחזה שלה לפני ווסתה, ג"ז יחשב ווסת הגוף.

וכל זה הוא כפי מה שלמדנו מהמאירי שאין הסימנים השנויים בגמ' דווקא, אלא כל דבר שהוא סימן מובהק הוא ווסת הגוף. וכן מבואר מדברי הרא"ש שמביא כמה מהלכים מהראשונים בפי' המשנה והגמ', וכ' דכל דבריהם אמת.

אמנם, החשב האפוד [ג' ל"א] ודברי יציב [סימן פ'] מוכיחים מהגמ' שפריך 'לאתויי מאי', דע"כ סימנים אלו דווקא הם, ואין אנו רשאים להוסיף שום סימן מעצמנו, דרק אלו שחז"ל ידעו ברוב חכמתם נחשבים ווסת הגוף, ואין לנו רשות להוסיף עליהם.

הרמב"ם [איסור"ב ח' ב'] הוא מפורש דלא כדבריהם, דהרי כ' 'וכן כל כיוצא בהן'. והכי קי"ל. אלא דעדיין צ"ע ראייתה מהגמ', וגם ק"ק מדוע השו"ע פירט כל

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

שאינם מורים על הגעת הווסת עם דייקנות, אלא הוא משוער ובערך, ויתכן שיהיה עוד יומיים לפני שתיאסר, ולכן אינו נכלל בווסת הגוף. ואולי מפני זה לא מלמדים הלכות אלו לחתנים וכלות, כיון שהוא נדיר מאוד שהיה דייקנות הנדרשת.

השאלה הגדולה בסוגיין, אשה שיודעת מתי היתה לה ביוץ, וע"פ מציאות הרפואי, מחזור של האשה מגיע י"ד יום אחרי הביוץ, האם זה יחשב כווסת הגוף, והאם אשה שיודעת מתי קרה ביוץ יכולה להקל בשאר ווסתות, [עכ"פ כשהוקבע כן ג"פ].

והנה פשוט שחייבת לפרוש מבעלה אחרי י"ד יום, אפ' אם אין לזה שם ווסת הגוף, דסו"ס היא תראה, אם לא שהיא מעוברת, וא"כ זה קרא מפורש של והזהרתם. השאלה הוא רק האם יש לזה דינים של ווסת הגוף, וכגון לקולא שלא לחוש לשאר ווסתות [ועמ"ש"כ בזה למעלה].

והנה, לפי הבדה"ש שמצריך דייקנות של העונה, אינני יודע אם ביוץ הוא בכלל זה. אבל לפמ"ש"כ דכל שהיא יכולה להגיד לנו באיזה מעל"ע היא תגיע, זה מספיק מדויק כדי להיות ווסת הגוף.

וגם, לפי החו"ש שבעיני ווסת הגוף סמוך לווסתה, זה לא יהיה ווסת הגוף, אבל לפמ"ש"כ ע"פ ר' משה ושבה"ל שאי"צ סמוך, אלא גם כמה ימים, מסברא אין מקום לחלק בין כמה ימים לי"ד יום, סו"ס היא יודעת מתי תגיע.

ולכן מסברא היה נראה שיש לזה דין ווסת הגוף, עכ"פ לחומרא, אם לא שנגיד

להאשה לחוש ולדאוג על כל תחושה שתרגיש בכל החודש כולה. ולא נראה שטעם זה מספקת, כי סו"ס יש סימנים מובהקים שצריכה לחוש להם.

והנראה לומר, וכ"מ בבדה"ש [ס"ק קצ"ח], דכל הסוגיא של ווסתות היא בדקדוק ובדייקנות, ואינו מספיק 'בערך', כי הא דחוששין לעונות, וכו' [כ"ש לאלו דלית להו ימי מבוכה]. וה"ה בענין ווסת הגוף, אע"פ שיש סימן מובהק שוודאי ווסתה תגיע, מ"מ אין אנו יודעים אם תגיע תוך שעה אחת או אחרי ג' ימים, וא"כ אי"ז נכלל בסוגיית ווסת הגוף.

הבדה"ש משמע שבעינין שתדע ע"פ הסימן באיזה עונה תגיע; ולא משנה אם הוא בעונה הקרובה או בעוד ג' ימים, אם יכולה להגיד לנו שתגיע בעוד ג' ימים בלילה, זה ווסת הגוף, אבל אם אומרת אולי עכשיו ואולי למחרת, אי"ז ווסת הגוף.

ואע"פ שהבדה"ש מחייב דייקנות של העונה, מ"מ נראה שאם יש דייקנות שיכולה להגיד באיזה יום זה יגיע, ג"ז יחשב ווסת הגוף. כלומר, כל שיש תקופה של מעל"ע שיכולה להגיד דוהו הזמן שתראה, יראתי לומר שאי"ז נחשב ווסת הגוף. וכך משמע מדברי גדולי הפוסקים [אג"מ ושבה"ל] שהבאנו למעלה. [ויתכן, שאם הוא תוך מעל"ע משעת הסימנים, יודה הבדה"ש שיש לזה דין ווסת הגוף, וע' סעי' כ.].

עכ"פ לאור האמור, פצעים, דכאון, כבדות, כאבי בטן, ושאר הרגשות שנשים שלנו מרגישות לפני ווסתן, רוב רובן אינם נכללים בווסת הגוף כיון

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

קשור לעצם הווסת, אלא אנו יודעים שי"ד יום אחרי הביוץ, אם אין הריון, הגוף יתחיל לדמם, כי אנו יודעים איך מערכות הגוף פועלים, אבל אנו ווסת הגוף שהמחזור תתחיל, ולכן אין לזה דין ווסת הגוף. סברא יפה שהסכימו לה עוד ת"ח. ואין כוונת הסברא לומר שאי"צ לחשוש, אלא הכוונה הוא שא"י להקל עפ"י בשאר ווסתות כי אין לה דין ווסת הגוף.]

דהואיל והרבה נשים אינם יודעים מתי הוא ביוץ, ואין אנו מחוייבים לבדוק מתי הביוץ, דלא ניתנה תורה למלאכי השרת, ע"כ אין דין ווסת הגוף.

[א.ה. סברא יפה שמעתי מאת הגר"ז סופר שליט"א, דלא מצינו ווסת הגוף אלא כשהוא סימן שווסתה בדרכה להגיע, [אפ' אם הוא מרוחק]. אבל ביוץ, אינו סימן מהגוף שווסתה בדרך, כי אינו

סעי' כ"ח וכ"ט והמסתעף – זקנה

סעי' כ"ח: וכן זקנה שעברו עליה שלש עונות משהזקינה, ולא ראתה, הרי זו מסולקת דמים ואינה חוששת לווסתה הראשון. (וקטנה וזקנה אינן חוששות לווסת שאלו קבוע) (נ"י נסס הרשב"א).

סעי' כ"ט: איזו היא זקנה, כל (שזקנה כל כך שרלויה) (טור) שקורין לה אימא בפניה מחמת זקנותה ואינה חוששת.

דיני זקנה

בגמ' נדה דף ז'. ד' נשים דיין שעתה, שאם מצאו דם אי"צ לחוש שמא בא מקודם, לענין טומאה וטהרה, ואלו הן: קטנה, זקנה, מעוברת, מינקת. במשך סעיפים הבאים נעסוק בענין ווסתות לנשים אלו.

[יש עוד נפק"מ למסולקת דמים, שאי"צ לחשוש לתרוה"ד של סי' קפ"ד.]

החכמ"א [ק"ב ל"ז] כ' דווסתות לקטנה אינה נוגע לנו, ולכן אינו עוסק בו. ואף אנן ניזל בתריה.

לפני שנבאר דיני זקנה, נתאר את המציאות. עובר נקבה במעי אמה, יש

לה בין שש לשבע מיליון ביציות, ובשעת לידה נשאר לה 'רק' כשני מיליון [לאן נעלמו?]. כשתגיע לגיל שתתחיל לראות, בערך בת שנים עשרה, נשאר לה שלש מאות אלף, ומאלו, כארבע מאות ראויים להוליד, דהיינו בערך א' לחודש למשך שלשים ושלש שנה. איכות הביציות פוחת והולך.

בגיל תקופת המעבר, Menopause, המערכת פוחת והולך, והפלגות שלה הולכים וגדלים. גיל הזה הוא בערך גיל חמישים, לפעמים שנים לפני זה, ולפעמים שנים אח"כ.

מבואר, דאם לא ראתה לג' עונות אחרי שהזקינה, דהיינו תשעים יום וע"ע

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

בזמנים משונים. ולכן עליהם להיזהר במשנה זהירות שלא תבא לראות בשעת תשמיש, כגון לקנח תחילה.

מבואר, דתשעים יום היינו רק לאחר שנקרא 'זקנה', ובס"ד נרחיב על גדרו בסמוך. וקשה, מה איכפת לן מה קוראים לה, ואם היא מקפדת או מתביישת, הא איך זה משפיע על החשש אם תראה בעתיד או לא. ועוד, בכל גזירות חז"ל מצינו גדרים שונים, אבל גדר משונה כזו מעולם לא מצינו. ועוד, יתבאר לקמיה שממש אינו ברור הגדר בזה, וא"כ קשה מדוע חז"ל לא נתנו גדר ברור ומוגדר שנוכל לדעת איך להתנהג.

כך הק' הדברי יציב סי' פ"א, וז"ל, "וצ"ב שנתנו דבריהם לשיעורין ולא אמרו שיעור קצוב וברור בזה וכו' וכו' ואולם כאן לא נתנו חז"ל זמן קצוב וכו"ל, ולפענ"ד אפשר לומר דלא שייך לקצוב גיל קבוע בזה כיון שהדבר משתנה אצל כל אשה ואשה לפי טבעה ומזגה, וכטבע הזקנה שלפעמים קופצת על בן חמשים והתהלך על משענתו ויש בן שבעים שהוא כנער בגבורתו, ולזה אמרו דכל שראויה לקרותה אימא ואינה מתביישת, והיינו שלפי אומד וראות עיני בני אדם תש כחה כזקנה אז נסתלק גם שפעת דמיה ודו"ק", עכ"ל.

כלומר, מערכות האשה תלויים ועובדים ע"פ הדרך שהיא מחשיבה את עצמה, והאופן שהאדם חושב על עצמו, נפעל גופו בהתאם למחשבותיו. מוסר השכל!

סעי' כ"ט הוא המקור מתי אשה נקראת זקנה. ושם אי' כל שזקנה כ"כ

בדה"ש ס"ק רצ"ה אם איכא למידק מכאן מהו עו"ב, ל' או ל"א, ה"ל מסולקת דמים, ואם ראתה אח"כ אמרי' שהוא מקרה בעלמא, ואי"צ לחשוש שוב, ואין לה דיני ווסתות, אם לא שראתה כקביעות שהיתה לה לפני שהזקינה דאז אמרי' שהסילוק היה מקרה, ובאמת אינה מסולקת, וצריכה עקירה ג"פ.

ואם ראתה ג"פ בקביעות, חוזרת לחשוש כאשה רגילה.

ראתה ג"פ בלי קביעות, הש"ך בנקוה"כ [סעי' כ"ז] ס"ל דאמרי' כולם מקרה, ובאמת היא מסולקת, ואי"צ לחשוש לווסתות, וזה לאפוקי מדעת הט"ז [סקמ"ג ומ"ד].

הפ"ת בסי' קפ"ד סק"ט [על השו"ע שם שהוא סוגיין] מביא חו"ד וסד"ט להסכים לדעת הט"ז. אך דייק משו"ע שם דמשמע כהש"ך. החכמ"א וערוה"ש נקטו כהש"ך, והכי קי"ל. [א.ה. מדוע לא חוששין להמחמירים, הלא המה הט"ז, פ"ת, חו"ד וסד"ט; וכן באמת החמיר הבדה"ש ס"ק ש"א].

[יל"ע, תשעים יום, נקיים לגמרי, או"ד בלי ראיות, נפק"מ כתמים, ומה עם כתמים שאפ' לא אסרה].

אשה זקנה מסולקת דמים עדיין יש לה איסור כתמים, כדמבואר בשו"ע סי' ק"צ סעי' מ"ה ועוד מקומות. ולכן, אם מצאה כתם, ואסרה הרב, צריכה להמתין ה' וז'. דלא כפנים מאירות שם"ל דבזקנה לא גזרו, וצ"ע משו"ע ורמ"א.

בזמננו, כשמתחילה תקופת המעבר, יתכן שיעברו זמן רב עד שתעבור תשעים יום בלי לראות שום ראייה. וגם עלולה לראות כתמים גדולים ומשונים,

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

[ולכא' אם עובד בחנות בן שבע עשרה אומר 'בוקר טוב סבתא' לאשה בת ששים, לא תתבייש כמו שעובד בן חמישים שאומר לה אותו דבר. וא"כ קשה, במי משערין?]

ועוד, הרמ"א כ' 'שזקנה כ"כ שראויה' כלומר, אפ' אם היא עצמה מקפדת, אם שאר נשים במצב שלה לא היו מקפידים, שפיר הוי זקנה.

עכ"פ לאור כל אי-בהירות הזו, נראה שאין לאשה פחות מגיל חמישים נחשבת זקנה, ויתכן אף לא פחות מששים, ויותר מזה אינו ברור לנו.

ועפ"י יתכן, אשה בן חמישים ותשע שלא ראתה במשך חמש עשרה שנה, ע"פ סוגיין אינה נחשבת כמסולקת דמים.

ואע"פ שגדולי אחרונים דיברו על ציורים שונים, כגון פנים מאירות, נוד"ב, בית שלמה, והיו בת נ"ג או ס' או ס"ז, מ"מ אין למדין מן המעשה, ומי יודע הציור שבה עסקו, ואיך הוא שייד בזמננו.

שראויה שקורים לה אימא בפניה ואינה חוששת. הגמ' דף ט: מביא פלוגתא אם העיקר הוא שאינה מקפדת אע"פ שהיא מתביישת [יותר צעירה, קולא], או"ד רק כשאינה מתביישת כלל [יותר מבוגרת, חומרא].

הט"ז סקמ"ו כ' דהשו"ע הוא דלא כהרמב"ם שפסק דכל שאינה מקפדת, ה"ל מסולקת, אלא השו"ע ס"ל דבעינן שלא תקפיד כל עיקר עד כדי שאינה מתביישת, לחומרא.

מאידך, הגר"א למד השו"ע כהרמב"ם, משום דווסתות דרבנן, ולכן הלך אחר המיקל.

עכ"פ, עלינו לבאר מהו הגיל שאשה אינו מקפדת או מתביישת כשקורין לה אימא. ואימא הוא כנוי לסבתא, ודכוותי' בכל לשון ושפה.

ואין לשער ע"פ נכדיה ושאר יוצ"ה, דבזה אינו מקפדת. והנה, בגמ' אי' 'שחברותיה אומרות עליה', והשו"ע כ' 'שוקרין לה אמא', משמע ההמון עם ולא רק בני גילה.

סעי' ל"ג ול"ד – מעוברת, מינקת

סעי' ל"ג: מעוברת, לאחר שלשה חדשים לעיבורה ומניקה כל כ"ד חודש אחר לידת הולד, אינה קובעת וסת. אפילו מת הולד או גמלתו, דמים מסולקים מהן כל זמן עיבורה וכל כ"ד חודש. ומ"מ חוששת לראיה שתראה כדרך שחוששת לוסת שאינו קבוע.

סעי' ל"ד: מעוברת, משחוכר עוברת, ומניקה, כל כ"ד חודש, אינה חוששת לוסת הראשון. אפילו היה לה וסת קבוע והגיע תוך הזמן הזה, אינה צריכה בדיקה ומותרת לבעלה. ואפילו שופעות ורוא' דם באותן

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

עוננו' שהן למודות לראות בהן, אינו אלא במקרה. עברו ימי העיבור וההנקה, חוזרות לחוש לוסתן הראשון. כיצד, היה לה וסת לימים, אם למודה לראשי חדשים, חוששת לר"ח ראשון שהיא פוגעת בו. וכן כל כיוצא בזה. וכן הדין אם היה לה וסת הגוף או לזמן ידוע, אבל אם היה וסתה וסת ההפלגות, אי אפשר לחוש עד שתחזור לראות. חזרה לראות אפילו פעם א' חוששת יום ההפלגה שהיתה למודה להפליג.

מעוברת בזמננו

לרוב, אין דיני ווסתות נוגעים למעוברת, כי היא רק יודעת שהיא בהריון לאחר שעברו כל הוסתות שלה. ומצד ווסת הבית מאיר, בזה שפיר נקל למעוברת. ואינו נוגע אלא במקרה שגילתה שהיא מעוברת לפני שעברה ווסתות שלה מחודש הנוכחי. א"נ, כשיש לה וסת קבוע. וגם זה אינו שאלה מעשי אלא כשהוא ווסת בעונת הלילה, דאילו בעונת היום אין לאסור תשמיש אלא מצד או"ז, בוודאי נקל בזה למעוברת.

והנה, השו"ע כ' דיש לה דין מסולקת דמים משהוכר עוברת, דהיינו לאחר ג' חודשים, אבל ג' ראשונים חוששת לווסתות שלה.

הארכנו בסי' קפ"ד סעי' ז' בענין זה, ואמרנו שגם בזמן השו"ע לא היה מצוי שנשים ראו בשליש הראשון, ואעפ"כ השו"ע לא החשיבה כמסולקת דמים, וכ"כ פרדס רימונים [קצ"ד ב'] והב"ח.

והאמת, בזמננו אע"פ שמצוי הוא שאשה תראה כתמים בשעת ווסת שלה, מ"מ לא שמענו ולא ראינו על אשה שהיה לה הריון תקין שראתה ראייה גמורה כהרגלה, אפ' בשליש הראשון.

ר' משה [ג' נ"ב, ד' י"ז, ועוד] ס"ל דנשתנו הטבעיים, ומעוברת שלנו היא מסולקת דמים מיד בתחילת הריונה, ואינה חוששת כלום, ודלא כשו"ע, כי נשים שלנו אינן רואות. אך כ' דכדאי לעשות בדיקה תחילה, משום גדולי עולם שהחמירו בזה.

והבאנו גם החזו"א שהיקל בזה. ועיי"ש שם בסי' קפ"ד שהבאנו כל הדעות בזה, וגם הבאנו מש"כ ר' משה להגר"ש איידער להחמיר כשכותב בספר אנגלית, עיי"ש.

ועיקר הטענה להחמיר היה משום דתקנת חז"ל במקומה עומדת, ומהכ"ת יש לנו רשות לעקור תקנה חז"ל, אם גם בזמן חז"ל רוב נשים לא ראו, וגם בזמננו יש נשים שרואות כתמים ביום הוסת.

והנראה, דבאמת לא מצינו שום תקנה מיוחדת בענין מעוברת כדי למעון שתקנת חז"ל במקומה עומדת, אלא מצינו שחז"ל אמרו דמסולקת אינה חוששת לווסתות, ואמרו שמעוברת אינה נחשבת מסולקת כי יש אלו שרואות. ואם אנן נוכל לומר שנשים שלנו אכן מסולקות כיון שאין מעוברת שרואה ראייה רגילה, אין אנו הולכים נגד תקנת חז"ל, אלא נגד הדוגמא והמשל של חז"ל.

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

מעוברת שרואה ראייה רגילה, עכ"פ בהריון תקינה.

לפי השו"ע, אשה שראתה בחודש השני להריונה, אינה חוששת בחודש הבאה, כי אז נעשית מסולקת דמים, אבל לפי ר' משה ודעימי' שתכף בתחילת הריונה נחשבת מסולקת, דינה כאשה שראתה פעם אחת בזמן שהיא מסולקת, שהשו"ע פ' דחוששת לווסת שאינו קבוע, והנ"כ [סד"ט גר"ז חכמ"א ערוה"ש דרכ"ת ועוד] כ' דזה אפ' ראתה רק פעם אחת.

והנ"מ לחשוש להפלגה ולחודש, אבל לעו"ב יש מח' אם צריכה לחשוש לזה, דאיך שייד לומר שחוששין שתראה בדרך נשים, כשדרך נשים הוא לא לראות עכשיו. הדרכ"ת והגר"ז ועוד החמירו, מאידך, הסד"ט ופ"ת הקילו; והואיל ומסתבר כמותם, שומעין להקל.

מינקת בזמננו

מינקת בזמן חז"ל היה לה דין מסולקת דמים לענין ווסתות לכ"ד חודש מחמת פירוק האברים. וכ"מ בשו"ע סי' קפ"ד סעי' ז'.

וכ' הבדה"ש, הא דיש לה דין מסולקת, היינו רק כשהולידה בדרך טבעי, אבל אם הולידה ע"י ניתוח קיסרי, אי"ז פירוק איברים, ואין לה דין מסולקת. מאידך, ר' אלישיב הורה דיש לה דין מסולקת, דסו"ס רחמה נפתח. וכ"ש לאשה

הגע בעצמך, אנן מקילין לאשה שלוקחת כדורים למניעת הריון שהיא מסולקת דמים [עמ"ש"כ בסי' קפ"ד ובריש הסימן מעניינים אלון] ואפ' המחמירים שהבאנו למעלה לחלוק עליהם הסכימו כשהוחזקה ג"פ. וכי זה נגד תקנת חז"ל שהרי חז"ל לא אמרו שהיא מסולקת דמים א"כ איך נוכל להקל נגד זה; לא אמרי' הכי, אלא חז"ל הקילו לכל מסולקת, ואמרו לנו מי מסולקת, וכפי המציאות נוכל להוסיף שאר נשים מסולקות, כגון לוקחת כדורים, וכגון מעוברת שלנו, ואינו נגד התקנה. ולכאו' פשוט.

ולכן אינני יודע איך נוכל להחמיר על מעוברת שלא להחשיבה כמסולקת לכל דבר וענין, ובכל זאת להקל בענין כדורים. וע' בהע' מש"כ ליישב מש"כ עם דיני זקנה^א.

ולכן, אע"פ שהארכנו בסי' קפ"ד סעי' ז', מ"מ נראה שיש להקל לגמרי במעוברת אפ' בשליש הראשון, ואין מי שיכול להחמיר מלבד המשנה הלכות שהחמיר לענין כדורים, שאכן החמיר גם כאן. וצ"ע השבחה"ל שהבאנו שם.

המחזה אליהו [א' ק"ה] הביא ראיות להחמיר בזה, כי הביא ראיות שגם בזמן חז"ל לא ראו, וראיותיו ניתן לדחות דאע"פ שלא היה מצוי, מ"מ קרה כן לפעמים, משא"כ בזמננו אין אשה

ראתה זמן רב, האם חוששין בחודש הבאה, וכו', עד שתגיע לגדר של חז"ל, חוששת, כמו שמעוברת אחר ג' שראתה חוששת בחודש הבאה. ויתכן דגם אשה שלוקחת תרופות למניעת הריון שראתה פעם אחת חוששת בחודש הבאה, וע' מש"נ בזה בס"ד לקמיה.

^א קשה, א"כ גם בוקנה שלא ראתה חמש שנים, והיא בת חמישים ומקפדת כשקורים לה אמא, ג"כ נגיד שיש לה דין מסולקת. י"ל, אה"נ לא חוששין שתראה מאז שעברו ג' עונות ולא ראתה, בכל גיל שהיא, כי כבר נעקרה כל הווסתות, וכל העסק בוקנה הוא רק כשראתה אע"פ שלא

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

רוב הכדורים, לאחר שלקחה כדור האחרון, ווסתה מגיע בעוד 48-72 שעות. ויש שדנו איזה סוג ווסת הוא לחוש בזמן הזה, האם הוא כווסת הגוף, או ווסת האונם, או ווסת אכילה. והעיקר הוא כמש"כ על דברי השב"ל בתחילת סעי' י"ט, שלא משנה ולא איכפת לנו איך קורים לזה, העיקר הוא שהקרא של 'וזהרתם' מחייב הפרישה כי סו"ס יודעים שעלול להגיע בזמן הזה.

וכן אשה ששכחה לקחת כדור אחת באמצע החודש, יש לה לפרוש עד כדי שיתברר שהמצב 'יציב', ושאינה עלולה לראות.

עכ"פ, אחרי חודש הראשון, יש לה מעל"ע שמותרת, ואח"כ, במציאות עלולה לראות, ולכן עליה לפרוש מכאן ואילך עד שהווסת תגיע.

ואחרי חודש השני, יכולה להקל יותר ע"פ מה שראתה בחודש הקודם. כלומר, אם אחרי חודש הראשון ראתה אחרי ג' שעות, יכולה להקל עד יומיים, 48 שעות, דהויכחה לנו שלוקח יותר זמן עד שמערכת שלה 'מגיב' למניעת התרופות. אבל אי"צ לחוש לעו"ב או הפלגה או חודש, כי אנו יודעים איך היא תראה, ומוחזקת בהכי, וכמש"כ למעלה [שיש לה דין מסולקת].

ומסברא, היינו יכולים לחלק עונות, שחצי הראשון מותר, אבל לא חצי האחרון, אבל אין בכוחנו להורות כן, ולכן

שהולידה דרך טבעי ע"י אפידורל, דסו"ס איכא פירוק איברים.

והנה, כל הסברות לומר שמעוברת בזמננו נחשבת מסולקת כבר מההתחלה, כאן הסברות אומרות לנו שמינקת אינה מסולקת, וכ"פ ר' משה שם, וכן יש לנהוג.

כלומר, הדם שתראה אחר הלידה, הוא המשיך הלידה. ואם תפסיק לכמה זמן [ע' מש"כ בסי' קצ"ד דשיעור זה אינו מוגדר], נחשבת כראייה חדשה, וחוששת לעו"ב ולחודש [כי הפלגה אין כאן]. ואם לא תראה לכמה שבועות או חודשים, אכן היא כמסולקת בזמן הזה, אבל משהתחילה לראות שוב, דינה כאשה רגילה.

ואם לא ראתה אלא כתם גדול שיהיה לזה דין ראייה, אבל למעשה לא היה ראייה כהרגלה, יל"ע אם בזה נסתר זמנה של מסולקת דמים, או"ד רק כשתחיל לראות כהרגלה. ולכה"פ תחשוש לעו"ב.

ווסתות אחרי כדורים

בתחילת הסימן, וכן בסי' קפ"ד הארכנו לבאר שאשה הלוקחת כדורים למניעת הריון היא מסולקת דמים בעוד שהיא לוקחת אותם, ולכה"פ עד מעל"ע לאחר שהפסיקה [כי כל כדור משפיע ליום הבאה].² וכאן נדון איך עליה להתנהג אחרי הכדורים [וה"ה אחרי כל מניעה הורמונלית].

¹ הכוונה לאחרון של המניעות הריון, ולא אלו שאין בתוכם כלום, ורק לוקחת אותם כדי להמשיך את ההרגל.

² ועיי"ש מש"כ דהנ"מ כדורים המורכבים מהורמונים שונים, אבל ה'מיני-פיל' יל"ע אם אכן המציאות היא שמסולקת לגמרי.

סימן קפ"ט – דיני אשה שיש לה וסת קבוע

שלה קרובים או רחוקים או מפוזרים יותר מדי. וא"כ אנו רואים שאכן הכדורים יכולים להשפיע על מערכות גופה אפ' על העתיד, א"כ הסברא אומרת לחוש גם אחרי הכדורים. [א.ה. היה מקום לומר דיש לחשוש פעם אחת, אבל לא ג"פ.]

אם מקצת העונה אסורה מחמת וסת השכל, ה"ה יש לאסור שאר העונה.

ולכאור', מהשעה שאסרנו אותה, אין לה היתר, אפ' כמה ימים, אפ' אומרת שהיא תדע אם יגיע עכשיו, סו"ס עלולה לראות כל רגע, ואיך נתיר לה לשמש. וכמובן, יש לזה גבול, שאם אחרי כמה ימים עדיין לא ראתה, ע"כ גופה 'בשביטה', ואז שוב מותרת לבעלה.

והא שאמרנו שיכולה להקל ע"פ חודש הקודם, פשוט דזה אינו אמור אלא כשלקחה בדיוק כמו חודש הקודם, אבל לא כשינתה אופן לקחת הכדורים.

כל היכא שחייבנו פרישה ע"י שכל, עולה לה' ימים, כי סו"ס המניעה הוא מניעה הלכתי.

כשסיימה עם התרופות מכל וכל, אי"צ לחוש לשום וסת שאינה קבוע שראתה בתקופת הכדורים, כי אין ראיות הללו מגלים על ראיות העתיד. ורק חוששת לעו"ב.

ולכאור' ה"ה אם הוקבע לה וסת ע"י כדורים, לאחר הכדורים מסתברא שאי"צ לחוש לזה, כי אינו מגלה באמת על מערכות גופה.

אמנם, בשם ר' אלישיב אומרים שיש לחוש לווסת הקבוע, ולעקרו ג"פ. [ולכאור' ג"ז אינו אלא לחומרא, אבל לא לקולא, ועדיין צריכה לחוש לעו"ב, וכן אם היה לה וסת קבוע אחרת מהעבר, אינה יכולה להקל לענין חזר הווסת למקומו.]

ונראה שההבנה בזה הוא דאנו יודעים שהרופאים משתמשים בכדורים אלו להרגיל ווסתות האשה למי שווסתות

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

סעי' א' – דין כתם, ודברי התרוה"ד

דבר תורה אין האשה מטמאה ולא אסורה לבעלה עד שתרגיש שיצא דם מברשה, וחכמים גזרו על כתם שנמצא בגופה או בבגדיה, שהיא טמאה, ואסורה לבעלה אפילו לא הרגישה ואפילו בדקה עצמה ומצאה טהורה. וצריכה הפסק טהרה, שתבדוק עצמה ותמצא טהורה, ואח"כ תמנה שבעה נקיים חוץ מיום המציאה (כאילו לאתה ולאי, וכמו קיטצאל לקמן סימן קל"ו). ואם הרגישה שנפתח מקורה להוציא דם ובדקה אחר כך ולא מצאה כלום, יש מי שאומר שהיא טמאה.

הקדמה לכתמים

מה"ת אשה שראתה דם אינה טמאה עד שתרגיש, ובלי הרגשה מותרת לחלוטין, כדמבואר בס' קפ"ג, עיי"ש. וע"ז באו חז"ל וגזרו דיני כתמים, וכדיבואר בס"ד. אך אמרו שלא נאסור אלא כשנתקיימו כמה תנאים, אבל בלא"ה לא גזרו, וממילא דין תורה במקומה עומדת, וטהורה. ואין זה קולא של חז"ל, אלא לא גזרו בציור שלא נתקיימו התנאים. [קשה מאוד להרבה אנשים ונשים לקבל מושג זה, שיהיה דם מגופה, ואעפ"כ אינה אסורה, אבל האמת הוא דאם מדיני כתמים אין לאסור, אכן מותרת, וכדיבואר בס"ד.]

במשך הסימן נרחיב על תנאי כתמים, שהם: שיעור גרים, לבן/צבעונים, על מקבל טומאה, ודיני תלייה. ונרחיב גם על דיני כתם תוך גופה, שדינה שונה. ויתבאר גם, דם שחור שהוא דם שלקה, אין בה קולי שיעור גרים, כי א"א לתלות את זה על מאכולות.

הרי"ף אינו מזכיר דיני כתמים. וטעמו, דיני כתמים אינו ענין של היתר לבעלה אלא ענין של טומאה וטהרה, וזה אינו נוגע בזמננו, ולכך השמיטו. ויש גם שאילתות דמשמע נמי הכי. [והנה, יש גמ' העוסקות בענין כתמים לענין איש ואשתו, אבל הרי"ף ודעימיו ס"ל דהיינו רק כתוצאה מדיני טומאה וטהרה, ובעוד שדינים הללו נוהגים, אבל בזמננו שאין לנו טומאה וטהרה, גם אין לאסור איש ואשתו. ועמש"כ בהקדמה להל' נדה שהיה צד שהל' נדה נובע מהטומאה וטהרה, ואכן כך סובר הרי"ף, עכ"פ לענין כתמים.]

לדינא לא קיי"ל כדעה זו, ושו"ע סתם להחמיר. ובעלי הנפש להראב"ד כ' דהבל הוא בידם של המקילין בזה. בשו"ת שואל ומשיב [ב' ק"ה] רצה השואל לצרף דעה זו, והשיב לו המחבר שדעה זו אינה אפ' צירוף.

והטעם מדוע גזרו חז"ל איסור כתמים, משמע מרש"י בדף נ"ז, דחיישינן דילמא

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

טמאה, ואילו על בגד האיש אינה טמאה;
מהכ"ת בגדי הבעל גרועים טפי.

וכ' החו"ש דהמע"ן בתשו' פנים
מאירות בפנים יראה שמעולם לא עלה
על דעתו שיש 'פמור' של בגד הבעל,
אלא העסק שם איירי בבעל שמצא דם
בבגדו בפנים, לאחר תשמיש, ואינו שייך
שבא לשם מהאשה, אלא שי"ל שהיה דם
ממנה על אבר שלו, ומשם לתוך פנים
בגדו, והשאלה האם זה כקינוח האבר,
הואיל ונמצא תוך פנים הבגד.

וע"ז השיב הפנ"מ, דאם באמת קינח
עצמו בו, אה"נ זה משנה מפורשת
לטמא, אבל היכא שלא קינח, רק נמצא
שם כתם, וודאי לא בא ישירות מהאשה
לתוך פנים בגדו, לא מחזקין ריעותא
ממקום למקום, ולא חיישינן שמא בא
מהאשה להאבר, ומהאבר להבגד; לא
חיישינן כולא האי, ואינה אסורה, דלא
חששו אלא שיכול לבא מהאשה, ישירות.

ואה"נ, אם נמצא על חלק החיצון של
בגד הבעל, לא יעלה על הדעת להתיר,
כמו שמבואר בהאי תוספתא שהביא
הפ"ת בשם ידידו, כיון שבזה יש לחוש
שבא ישר מהאשה לבגד.

ויל"ע עפי"ז האם שייך שיהיה לפנים
הבגד של הבעל דין קינוח אע"פ שלא
קינח בו להדיא, כגון שהיה בגד צמוד,
ולבשו באבר חי. ע"כ.]

דינו של התרומת הדשן

כ' התרוה"ד [סי' רמ"ז], מובא בב"י [בסי'
קפ"ה, ושם מביא עוד חומרות של התרוה"ד, אך
כ' דלית דחש להו], אשה שהרגישה שנפתח
מקורה, אמרי' דחזקה הרגשה מפליט דם,

ארגשה. ואינו חשש אמיתית, דא"כ מה
שייך כל התנאים, אלא ע"כ הוא הרחקה
בעלמא. אבל בתוס' משמע שהטעם הוא
אחרת, והוא כדי שלא תבא האשה
להתיר היכא שבאמת ארגשה. דהיינו,
כדי שהאשה תשים לב אל כל פליטות
גופה [ולא שמא ארגשה בפעם הזה].

'בגדיה' ולא בגדיו

אם מצאו טיפת דם על בגדים לבנים
של הבעל, יותר משיעור גרים, כ' חכמ"א
[ק"ג ד'] דכל שמצא בבגדי הבעל אינו
אוסר, ואפ' על חלוקו אחר תשמיש, אין
לו דין כתם, חוץ מהיכא שקינח עצמו
אחר תשמיש. וכדבריו אלו נקט מהרש"ם
[א' קס"ג].

הדברי חיים צחק על המחמירים בזה,
כי לא גזרו בכלל על בגדי האיש. [כלומר,
פשוט היה בעיניו, שיש דין שבגד איש
אינו מטמא, כמו שבגד שאינו מקבל
טומאה אינו מטמא. אך כו"ע מודי שאם
היא לובשת הבגד עצמה, אין לה דין בגד
איש, אלא בגד אשה.]

הפ"ת מביא דעה כזו בשם הפנים
מאירות, ומביא חבירו שהק' על זה
מתוספתא מפורשת. המקילים דוחים את
התוספתא, ואומרים ט"ם ומשבשתא.

הלחם ושמלה מחמיר. וכן החו"ש
החמיר, וכ' [עמ' קמ"ב] דחלילה להקל בזה.
למעשה ר' אלישיב הורה להחמיר,
אבל צירוף מיהא הוי.

[א.ה. ע"כ מה ששינו בשיעור. אמנם,
בחו"ש מאריך בענין זה, וכ' דתימה לומר
דאם מצא בכסא או ספסל או שאר בגד

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

לא מצא כלום טמאה, הביא כאן בסעי' א', בשם 'יש מי שאומר'.

התורת השלמים כ' דהביאו כך בגלל שלא מצא הדבר בשום פוסק, כי כן הוא דרכו של השו"ע, אף שלא מצא שום חולק. האג"מ [ד' י"ז ח'] מביא את זה, וכ' דלית מאן דפליג על דין זה, ולא הביאו החולקים שהבאנו למעלה.

מאידך, הסדרי טהרה כ' דהשו"ע נקט לשון זה כיון שהוא חומרא יתירה.

[א.ה. השו"ע לא כ' כל הציור בשם יש מי שאומר, אלא הציור היה בסתם, וההוראה היתה בשם יש מי שאומר. ויל"ע אם יש לזה משמעות.]

השל"ה [בערך קדושה] כ' דצריך לפרסם הלכה זו. החכמ"א, קיצשו"ע, ערוה"ש, ש"ך, ט"ז, ושאר נו"כ, שבה"ל, כולם הביאו דין זה, בלי שום חולק.

יל"ע, דינו של התרוה"ד, האם אסורה מספק או שנקטינן בודאי ראתה ונאבד. הנוד"ב [ק"ח וק"ט, עיי"ש, דמכאן נובעים הרבה מהכתוב כאן בשמו] נקט שהוא ספק, ולכן אם נצרף עוד ספק נוכל לעשות ספ"ס, ולהקל כשיש חזקת טהרה. אלא שכ' דחזקת טהרה היינו רק אחר הטבילה, אך לא בז' נקיים. והבאנו במק"א דעת החת"ס להחשיב ז' נקיים כמוחזקת בטהרה. וגם שאר אחרונים, והערוה"ש בתוכם, כשמביאים דברי הנוד"ב, מקילין אף בז' נקיים. בשיעורי שבה"ל ג"כ נקט שהוא ספק, ושיש להקל בהצטרף עוד ספק.

כגון, ספק הרגשה; למשל, אשה שהרגישה בחלום, ואינה יודעת אם

וא"כ חייבת לעשות בדיקה. אם בדקה ומצאה פליטה טהורה, טהורה. ואם בדקה ולא מצאה כלום, אמרי' דודאי היה טיפת דם, אלא שנאבד או נימוק, וטמאה, דהרי הרגשה סברא דאורייתא היא, ולכן אמרי' שהואיל והיתה הרגשה, ודאי היה דם, מאחר שלא מצאה מראה טהורה.

התרוה"ד מביא ראיה לדבריו מגמ'. והק' הדרכ"מ, הא הגמ' קאמר הרגשה דאורייתא, הנ"מ כשמצא דם לבסוף, ואמרי' דטמאה מה"ת מחמת האזי הרגשה, אבל לטמאה מדאורייתא בהרגשה לחוד, זה לא מבואר בגמ' שם.

ויש שיישבו, בגמ' קאמר אסור מה"ת בודאי, והיינו כשמצאה דם, אך בלא מצאה דם, אינו אסור אלא מספק. וזה תולה על השאלה שנביא לקמיה, האם התרוה"ד ודאי או ספק.

הרדב"ז [קמ"ט] כ' דהתרוה"ד היה ידוע שהשאלות שלו לא קרו באמת, אלא היו כדי לכתוב את התשובה, וא"כ אולי תשובה זו היה להצדיק איזה מנהג שהיה לאסור, אך לדינא ודאי לא צדק התרוה"ד, ולכן, אה"נ כשהרגישה עליה לבדוק, אבל לא נאסרה במה שלא מצאה כלום.

גם השאלת יעב"ץ חולק בתוקף על התרוה"ד, וכ' שהוא חומרא בלי יסוד, ואין להתרוה"ד על מי להישען כי אין שום ראיה מהגמ', ויהושע בן נון נענש על מה שמנע פריה ורביה מישראל.

דין זה של התרוה"ד מובא בשו"ע, ונחלק לשני מקומות. בסי' קפ"ח סעי' א' הביא הא דמצא מראה טהורה. והא דאם

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

שונות, משא"כ כשיש דם לעינינו לא יחני התירי כתמים.

ואה"נ אמרנו בסי' קפ"ג בנושא 'סיכום' דאין רווח בשחורים, ויש רק הפסד, וכדאי ללבוש שאר צבעים בהירים, לכאן הנ"מ בסמוך לווסתה, דאז אי לאו שהיינו יודעים להתיר היינו מחמירים מספק היכא שהיתה הרגשה כל דהו כזיבת דבר לה, או שיעור כמה גריסים, אבל בשאר ימות החודש, מלבד ז' נקיים, תלבוש שחורים ממש, כדי שלא תראה פליטת אדום. כך נראה.

יל"ע, אשה שהרגישה זיבת דבר לה, האם אמרי' בה דינו של התרוה"ד, דהיינו לחייבה בבדיקה, ואם לא מצאה כלום, נאסרה, או"ד זיבת דבר לה שאני.

והנה, כל השאלה הוא רק בזיבת דבר לה תוך בית החיצון, או יותר עמוק מזה, אבל פליטה בעלמא, כבר ביארנו שאי"ז הרגשה, וא"כ ודאי לא נאסרה.

ואמרנו למעלה שאינה חייבת לעשות בדיקה, הואיל וליכא ריעותא. ויל"ע, מדוע אינו ריעותא, הא הרגישה פליטה, א"כ לכאן עליה לבדוק – אולי לא בדיקה גמורה – אך לכה"פ יבדוק בגדיה לברר שלא ראתה דם. ואה"נ יש לה חזקת טהרה, מ"מ לכאן יש ריעותא במה שהרגישה פליטה. ואה"נ לא נאסור אותה כשלא מצאה, אבל מ"מ לכאן חייבת לעיין אם יש דם ממש.

וצ"ל, הואיל ואינו ריעותא כ"כ גדול, ויש מירחא בבדיקה, נקרא א"א לברר,

היתה אמיתית או לא, ובדקה ולא מצאה כלום, הנוד"ב מחשיב את זה כספ"ם.

ואעפ"כ, חייבת לבדוק, כדין כל ספק דאפשר לברורי, אבל לא נאסרה כשלא מצאה כלום.

עוד נפק"מ, אשה שנטמאה ע"י תרוה"ד הזו, האם תברך על טבילתה, או דנימא ספק ברכות להקל. השבה"ל [מקי"א] ס"ל דלא תברך, אך החו"ש כ' דיש לברך. ולכאן אין לנו סב"ל יותר מזה במח' הני רבוותא. וע' בדה"ש שכ' דתפטור מאשה אחרת! ועיין בהערה*.

מתי אומרים דינו של תרוה"ד

אשה שהרגישה פליטה, אם בדקה ולא מצאה כלום לא נאסרה, כי לא שייך על זה דינו של התרוה"ד כי אין זה הרגשה לענין הלכות נדה. ויל"ע האם חייבת לבדוק בכלל, לראות שאין שם דם טמא. ולכאן אינה צריכה לבדוק, דיש פליטות כל הזמן, ואינו ריעותא בכלל, כמש"נ בסמוך בס"ד.

ואם הרגישה פליטה, ואח"כ מצאה דם, לכאן אפ' הוא פחות מכגרים, והוא על צבעונים, מ"מ לידת הספק היתה בגופה כשהרגישה אותה, ובגופה לא מהני גרים או צבעונים, וא"כ נאסור בכל אופן.

נמצא, עדיף לאשה ללבוש בגדים שחורים דווקא, ולא שאר צבעים בהירים, כי אם לא נראה שום דם, לא נחזיק בדם הואיל ולאשה יש כ"כ הרבה פליטות

לחלק הראשון, ואח"כ תגיד 'אקב"ו וכו', לפי אלו שהקילו בזה.

* ואולי הכוונה למש"כ בהל' ברכות, שאפשר להוציא ע"י שמיעת תחילת הברכה מאדם אחר, והשאר היא תברך לעצמה, כגון שהבלינית תברך אשר יצר, והיא תקשיב

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

אך כתבו החכמ"א וערוה"ש, דעכ"פ חייבת בדיקה כדי להתירה. ואם לא מצאה כלום טהורה, אלא שצריכה לבדוק שאין דם בעין.

נמצא לכו"ע, כל אשה שנזדעזע כל גופה, חייבת לעשות בדיקה. והנה, כשיש לה חום, או שהוא קר, לכא' יש להניח שהזעזוע באה מחמת הכי, ולא אמרו כן אלא כשהוא 'פתאום' או משהו מיוחד. וג"ז דבר חדש שלא שמענו עליה, וכי על כל Shiver פתאומית ומיוחד חייבת לבדוק. ואולי היה מקום לומר דבזמננו ההרגשה של נזדעזע כל גופה מופקע לחלוטין, א"כ לכו"ע אינו ריעותא בכלל, ואי"צ לבדוק בכלל.

ור' אלישיב הסכים עם סברא הנ"ל, אך אמר שמי יכול לקחת אחריות על דבר כזה. עכ"פ לדינא, כשהיה נזדעזע כל גופה שיש לחשוש שהיתה הרגשה, חייבת לבדוק. וגדרו אינו ברור כ"כ.

[א.ה. וגם, כשעליה לבדוק, לכא' חייבת לעשות כן תוך השיעור שנביא לקמיה. ולהחת"ס שנאסרה כשלא מצאה כלום, ה"ה שנאסרה אחרי שיעור הנ"ל. וע"ע בזה.]

נחזור לזיבת דבר לח, האם מחוייבת בבדיקה, והאם טמאה כשלא מצאה כלום [או שלא בדקה תוך שיעור שנביא לקמיה]. ויתבאר, המח' אם זיבת דבר לח הוא הרגשה, והמח' אם הוא ריעותא, אינם תלויין אהדדי. יש שאמרו שאינו הרגשה, אבל ריעותא מיחא הוי [דומה לפליטה, וחיובו הוא מסברא, כי התרוה"ד עסק רק בהרגשה], ויש שאמרו

ונוקים אחזקתה. ונצרף אלו שפוטרים מבדיקה אפ' בזיבת דבר לח, כצ"ל.

עכ"פ, בשאלתן של הרגשת זיבת דבר לח, מסברא היינו אומרים דדינו של תרוה"ד ספק, והא דזיבת דבר לח נחשבת כהרגשה הוא ג"כ ספק, כ"ש כשהרגשה בבית החיצון ולא במקור ממש, א"כ הוי ספ"ס, ומותר, ע"פ חזקת טהרה.

ועוד, הנוד"ב כ' דהא דיש תרוה"ד, אינו אלא כשהיה הרגשת פתיחת פי המקור יחד עם זיבת דבר לח, אבל זה בלא זה, אינו אוסרה. ערוה"ש ועוד חלקו על הנוד"ב.

אמנם, דעת ר' משה [ד' י"ז] הוא דחייבת לבדוק, ואם לא מצאה כלום, אוסרה, ואינו מסכים לספ"ס או לנוד"ב הנ"ל.

והנה, לגבי הרגשת נזדעזע כל גופה, מצינו שיטות שונות האם אמרי' עליה דינו של תרוה"ד. החת"ס [ק"נ] ס"ל דזה הרגשה מה"ת, ועל הרגשה מה"ת התרוה"ד חידש את דינו.

מאידך, החכמ"א [ק"ג א'] כ' דהתרוה"ד אמר חידושו רק לענין פתיחת פי המקור, דע"ז אנו נוקטים שהיה דם עד שנוכיה אחרת, משא"כ נזדעזע כל גופה, אה"נ אילו היתה מוצאת דם היינו אוסרים כיון שהיתה הרגשה, אעפ"כ אינו הרגשה שנימא בו ודאי היה דם, דהרי גופה יכולה להזדעזע מכמה דברים שונים, ולא רק דם נדה, משא"כ פתיחת פי המקור. הערוה"ש [סק"ט] נקט כהחכמ"א.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

אע"פ שלא היתה נאסרה בלא"ה, ואולי אף אי"צ בדיקה, כ"כ שיעורי שבה"ל.

והחכמ"א מבואר כזה, אלא שכ' דאם היא מוחזקת ומורגלת שאינו דם כשמרגישה דבר זה, אי"צ לבדוק. ומשמע דאי"צ להחזיק ג"פ ע"י בדיקה, אלא כ' שרגילה בכך להרגיש דברים שאינם דם, אי"צ לבדוק. וא"כ, נשים דידן הם בכלל האי חזקה.

ויש לצרף עוד דעת התפארת צבי להגה"צ ר' צדוק מובא בדרכ"ת, דהא דחושש התרוה"ד שנאבד הדם, הנ"מ כשלא לבשה בגד צמוד לבשרה, וא"כ שייך שיצא ולא שמה לב, אבל אשה שלבשה בגד צמוד לבשרה, יש לתלות דאילו היה יוצא היה 'נתפס' בבגדה, א"כ בזה לא חיישינן שנאבד, ולכן ודאי נקל כשלא מצאה כלום.

והוא אמר דברו אפ' לגבי הרגשת פתיחת פי המקור, וזה חידוש, כי יתכן שדם מועט כזה היה נבלע בבשרה, או מעורב ונחלש ע"י שאר הפליטה, אבל לגבי זיבת דבר לח, דבריו מאוד מסתברים, דאם אנו לא מוצאים שום דבר בבגדה, נתלה לומר שהיה רק ע"פ דמיונה, ולא היתה הרגשה אמיתית, כי פליטה שלמה של לחות שתרגיש, אינו מתעלם לכלום.

לאור האמור, יל"ע מהי הדרך הנכונה לענין ללמוד לחתנים וכלות, האם להגיד להם להחזיק בזיבת דבר לח שאינה דם, אלא להתעלם מכל הענין. דהרי, רובם אין להם בכלל זיבת דבר לח, ואם נלמד אותם זה יגרום ל'עצבים' ולחצים וחששות טובא. ואפ' אם כן מרגישות,

שהוא הרגשה, אבל זה כשיש דם, אבל בלא"ה אינו ריעותא בכלל.

החת"ס ס"ל דגם הנוד"ב – הבעל דעה של זיבת דבר לח, ובעל פלוגתא של החת"ס שכפר בכל – מיקל בזה, ואין לחשוש אלא כשהיתה זיבת דבר לח יחד עם דם, אבל זיבת דבר לח לחוד אינו ריעותא, ואינה צריכה בדיקה.

הדברי חיים [ס"ו] הסכים להחת"ס לפטור מבדיקה, הואיל ויש כ"כ פליטות שונות באותו מקום. השבה"ל בשיעורים [ק"צ י"א ד'] מביא דעת החת"ס, אך לא כ' מפורשות שאי"צ לעשות בדיקה, ורק כ' להדיא שאינה טמאה כשלא מצאה כלום.

הערוה"ש, שס"ל שאינו הרגשה, אך עדיין מחייבת לבדוק.

הבאנו למעלה ר' משה דס"ל דחייבת לבדוק, ואסורה כ"ז שלא נמצא צבע טהור [תוך השיעור]. וכ"ה באמת בחכמ"א [עיי"ש], וכן בבית שלמה.

ולדינא, כל דינו של התרוה"ד הוא בתורת ספק, וגם יש שחלקו עליו. וזיבת דבר לח הוא מח', ונחלקו גם מהו זיבת דבר לח, וא"כ לא מיבעיא שלא נאסר כשלא מצאה כלום, אלא אפ' בדיקה קשה לחיובה ע"פ דין. ועוד, הוא מילתא דלא שכיחא שיהיה באמת זיבת דבר לח בבית החיצון, ושאינו רק הפליטה לחוץ.

ויש שכתבו דאשה שיש לה הרגשות של זיבת דבר לח, תבדוק עצמה ג"פ, וכשלא תמצא דם הני ג"פ [תוך שיעור בדיקה, לקמיה], יש כאן חזקה שאין ריעותא במה שמרגשת הזיבת דבר לח,

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

בארה"ק ובאירופה לא נקטו כר' משה, ואיני יודע אם בארה"ב נוקטים כחומרות הללו.

היה רב א' שהורה להחמיר בהרגשת זיבת דבר לח ולא מצאה כלום, באשה בתחילת הריון, כי לא החזיק עצמה בפליטות כשרות במצב הריון. וטעה, כי דעתו של ר' משה דמעוברת נחשבת כמסולקת מתחילת הריון, א"כ אין על מה לחוש. [א.ה. ועוד, מעוברות בתחילת ההריון מורגלות בהרגשות שונות ומשונות, וא"כ מסתברא שאינו ריעותא כלל.]

חקירה: מהו התפקיד של הבדיקה אחרי הרגשה

יש לחקור, מהו התפקיד של הבדיקה אחרי הרגשה, האם הוא להוכיח שאין כאן דם, ועד שנוכח שאין כאן דם נאסר, או"ד אינו הוכחה, אלא הואיל והיה הרגשה אנו חוששים שיש כאן דם, כי דרכו של הרגשה הוא להוציא דם, אך אם נוכל 'לפרש' ו'לתרין' ההרגשה בדבר היתר, לא נחזיק בריעותא ולומר שהיה גם דם.

בנוסף אחר, האם מחפשים הוכחה או תלייה; א"נ, האם יש חזקת דם או חשש דם.

החוו"ד [ביאורים ל"ז] כ' דאם אחרי הרגשה בדקה עצמה בעד שאינו בדוק ויתכן שהיה עליה דם טמא לפני כן, ויצא עליה פליטה טהורה חדשה טרית, עם טיפת דם במק"א בהעד – יש כאן תלייה להרגשה, ע"י פליטה הכשרה, אך אין ראיה שאין דם, כי אולי טיפה זו באה

אינו אוסר כשאינו מוצא כלום, וא"כ הבדיקה הוא רק משום 'אפשר לברורי', ואולי אי"ז בגדר אפשר לברורי. וגם יש כ"כ הרבה ספיקות בעצם זיבת דבר לח, וגם הם מורגלות בפליטות שונות.

וצד האחרון יותר נראה, דאין הרווח מספיק לחייב טירחא ולחץ כזאת, בדבר שיש כ"כ הרבה צדדים וספיקות ומח'. ולכאן ראוי ללמד להכלה דכל שהיא מרגישה דבר שאינו רגיל, ואינו יום הווסת, יש לשאול את הרב; והרווח בזה, דכל מה שהיא מוחזקת בראיות טהורות לא תשאל, וכששואלת הוא כבר בדבר שאינו רגיל, והרב יוכל לעשות חשבון מה ראוי לה לעשות.

נבחר, היכא שהיתה הרגשה, ונחייב אותה לעשות בדיקה, אם במצב שנאסרה לבעלה עד שימצא צבע טהור, אינו מספיק אם תבדוק ויצא לחות טהורה הרגיל ונמצא שם תמיד, אלא בעינן שיהיה על העד צבע או סמיכות דם שנוכל לתלות ההרגשה, דאל"ה, עדיין ההרגשה מורה על איזה פליטה שלא מצאה.

אבל היכא כשלא נאסרה אם לא מצאה כלום, כ"ז שלא מצא דם, טהורה.

נוסף, דעת ר' משה בענין זה חמיר מאוד, ואוסר בזיבת דבר לח אם לא מצאה צבע טהור בכמות שבו נוכל 'לפרש' ההרגשה, וגם ס"ל דכדי להתחזק בטהרה גם אחר פליטות, צריכה להתחזק ג"פ בכל מצב, במנוחה, בעבודה, ביום, בלילה, לפני חתונה, אחרי חתונה. ולכאן גם לפני לידה ואחרי לידה.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

עכשיו; ואסרה החו"ד. אלמא, ס"ל הוכחה בעינן, ולא תלייה.

מאידך, הפ"ת סק"ו בשם הגבעת שאול מיקל, כיון שיש לתלות את ההרגשה בהאי פליטה טהורה. נמצא, ע"כ למד כצד השני של החקירה. וכצד הזה נקטו רוב אחרונים ופוסקים, כגון האבנ"ז.

[א.ה. למעלה הבאנו דעת נוד"ב ועוד, דדעת התרוה"ד הוא ספק, ויכול לעשות ספ"ס. ונראה דאי"ז אותה נידון ממש, דהרי כאן אנו דנים האם התרוה"ד אמר דינו בתורת ודאי או בתורת ספק, ואילו למעלה היה שאלה איך אנו נוקטים דברי תרוה"ד, כספק או כודאי.

כלומר, יתכן שנלמוד כאן כחו"ד שהתרה"ד אמר דינו בוודאות, ואעפ"כ נלמוד כנוד"ב, לנקוט התרוה"ד בספק, דזה כלפינו, שאנן ננקוט דבריו כתורת ספק. אבל להיפך, אם כאן ננקוט כיתר הפוסקים, שהתרוה"ד אמר דינו רק כספק, א"כ מוכרח ללמוד כנוד"ב ודעימי, ולא לומר שהוא דין ודאי. כצ"ל.]

היכא שהיתה הרגשה, ובדקה, ומצאה פליטה כשרה, אך בצד של הפליטה היתה טיפת דם, אינו מסתבר לומר שהגבעת שאול יקל בזה, כי מסתבר שכל מה שנמצא בפליטה הזה יצא בהרגשה שהרגישה. וכן, כל היכא שיש חשש שיצאה מאותו מקום עכשיו, יחד עם הפליטה, אע"פ שאינו מוכח שיצא עכשיו מהרחם, עדיין נאסור, כדין כל עד בדיקה שיש ספק הרגשה.

[א.ה. כי מיבעיא לך, כשהיה טיפה על העד שמסתבר שאינו קשור לעצם הפליטה [כגון שהוא מרוחק ממנו], אלא הוא מפעם הקודם, הואיל והיה עד שאינו בדוק. כצ"ל.]

עוד נפק"מ בחקירה הנ"ל, הרגישה ובדקה, ונאבד חצי העד, כגון נייר טיולט שבטעות זרקה חצי, ואינה יודעת אם על החצי הנאבד היה עליה משהו, אך בחצי שביתה יש פליטה כשרה.

לפי החו"ד אסורה, כי אין ראייה שלא היה דם, הואיל ונאבד. משא"כ להחולקים, הרי יש בידנו תלייה גמורה, וזה 'מסביר' לנו ההרגשה שהרגישה, ואין דם לפנינו, וממילא היא מותרת. וכ"כ הפרי דעה.

עוד נפק"מ, הרגישה, ולא בדקה בדיקה גמורה, אלא קינחה עצמה, ועל הקינוח מצאה פליטה טהורה, האם חייבת לבדוק, או"ד אמרי' יש לנו כבר תלייה. הבדה"ש כ' דהחו"ד היה מחייב בדיקה בציר זה [ואם לא בדקה בזמן הצריך, אסורה], אך הפתחי זוטא [סק"ה] שלמד כשאר פוסקים, מיקל בזה.²

ויחיה נפק"מ כשמצאה הפליטה בבגדיה, האם עדיין חייבת בדיקה, וכנ"ל.

עוד נפק"מ גדולה בין אלו הדעות, מתי חייבת לעשות בדיקה זה. דהרי להחו"ד צריכה לעשות בדיקה בזמן הסמוך, ולא להמתין, דאל"ה חוששין שנאבד ונימק הדם. ולהחולקים, אה"נ יש זמן שגם הם יסכימו שאינו תלייה במה שלא מצאה

² נמצא, הרבה מהנשים שהיו עושים בדיקות ע"פ מש"כ למעלה, עכשיו סגי להו בקינוח בעלמא.

³ וממילא, הואיל ואנן קיי"ל כרוב פוסקים, א"כ בהרגשת זיבת דבר לח, תעשה קינוח, ואם תמצא פליטה טהורה, טהורה, ואי"צ לבדוק, ולא תבדוק אלא כשאנו מוצאת כלום.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

ופתאומי *Piercing*, בתחתית בטנה. התקשרה אל הרופא, ואמר שאין צורך לחוש, ואי"ז אלא פתיחת פתח הרחם כדי להכין להוצאת הוולד.

במעשה שהיה, לא בדקה, ואין שום פליטה בבגדיה. התקשרה אל הרב ושאלתה בפיה, האם אסורה, מחמת הרגשה זו.

ומסברא, הלא זה הרגשת התרוה"ד, ולא מצאה שום תלייה. [אי"ז דומה לשאר צירי לידה שאינם מטמאים, כי ביולדת מצינו שחז"ל אמרו גדרים שונים, א"כ ידעו שאין בצירים הללו כדי לאוסרה. וכן Braxton Hicks, אינו פתיחת המקור, אלא הרחם עצמה מתקשה ומרפה, מתקשה ומרפה, ואינו קשור לפי המקור.]

והנה, הנוד"ב ס"ל דהתרוה"ד החמיר רק כשהיה פתיחת פי המקור יחד עם זיבת דבר לה, וממילא היה מיקל בענייננו, אך האחרונים חלקו עליו.

רעק"א מביא כאן דעת המנחת יעקב דכ' דהא דהתרוה"ד החזיק ההרגשה בדם, היינו באשה רגילה, אבל במעוברת או מינקת או שאר מסולקת דמים, בזה לא אמר התרוה"ד את דינו, כי בזה לא אמרי' דסתם הרגשה הוציא דם, דהרי היא 'מופקע' מלראות דם עכשיו. וכ"כ המנ"י בתורת השלמים. וכן הקילו הגר"ז חכמ"א וערוה"ש.

מאידך, רעק"א אינו מסכים להמנחת יעקב, וגם חתנו החת"ס חולק, כי הא דהני נשים נחשבות כמסולקת, היינו שלא חוששים לדם, כגון לענין ווסתות, אבל היכא שיש לנו ריעותא, דילמא פלטה דם, בזה אין כח ביד 'מסולקת'.

דם כי ודאי היה שייך שיאבד, מ"מ השיעור שבו כן יהיה תלייה, הוא הרבה יותר ממה שיחייב החו"ד לבדוק.

החת"ס מיקל כ"ז שמוצא צבע טהור. ויל"ע מהו שיעורו בדיוק, ומהו שיעורו של החו"ד בדיוק, שחייב בדיקה תכף.

השבה"ל כ' דחייבת לבדוק תוך חצי שעה, ואילו ערוה"ש כ' דחייבת תוך מעל"ע.

[והנה, שיעור מעל"ע, לדעת החולקים על החו"ד מובן, ושיעור חצי שעה לכאן אינו רק כפי הבנת החו"ד, דהרי להחולקים לכאן עדיין יש תלייה אפ' מאוחר יותר.]

עוד נפק"מ, הרגישה באמצע הלילה, ובדקה תכף, ושמה ליד מיטתה, ובבוקר עיינה בה, ולא מצאה כלום. מה דינה. הנוד"ב ופ"ת [פק"ז] מיקילים, כי אולי היתה פליטה כשרה, ונתייבשה, דאילו היה דם לא היה מתייבש, ולא חיישינן דילמא באמת לא היתה פליטה כדי לתלות עליה בכלל, ואסורה כדברי תרוה"ד, אלא תולין שהיתה פליטה, ונתייבשה.

הערוה"ש חוכך בזה להחמיר, דאע"פ שלא לומדים כחו"ד, הנ"מ כשיש תלייה, ואילו כאן אין תלייה, אלא 'תלייה' בתלייה, שמא היתה תלייה.

לדינא, הואיל ורוב אחרונים לא פסקו כהחו"ד, קיי"ל להקל.

מסולקת דמים

מעשה שהיה, אשה מעוברת, לקראת סוף ימי עיבורה, הרגישה כאב חזק

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

המקור, חמיר טובא, ויש להקל רק בהצטרף עוד צירופים.

כגון הנוד"ב הנ"ל. וכגון הא דהתפארת צבי, להקל כשיש לה בגד צמודים לגוף בשעת ההרגשה, דאם אין עליהם שום דבר, יש להקל. ולכן למעשה נוכל להקל.

להוציא מהך ריעותא, ושייך בה חומרת התרוה"ד.

ויל"ע, איך קיי"ל לדינא. והנה, היכא שהיתה רק הרגשת זיבת דבר לה, ודאי נקל [מלבד שמעוברת מוחזקת ומורגלת בשאר פליטות ולחות]. ולענין הרגשת פי

סעי' ב' ג' וד' – דיני קטנה

כתמים על זקנה מסולקת דמים. ממשיך הפ"ת ומתמיה מהכ"ת, הא קולא זו לא נמצא בשום דוכתא, והביא שכך הק' הסד"ט. ועמש"כ בזה למעלה בס"י קפ"ט בענין זקנה.

לדינא, היינו נוטים להקל, כי גברא רבא קאמר, אלא שסגר עלינו את הדרך הגרשז"א שהחמיר בזה, והורה שתטבול ותברך!

לא נאריך בסעיפים הללו, הואיל ואין בהם דבר הנוגע למעשה.

מעשה שחיה, אשה בת שבעים היה לה כתם גדול על בגד לבן, ואחרי הכירור א"א לתלות על מכת. האם אמרינן כתמים על אשה מבוגרת מסולקת דמים שנים רבות.

וע' בפ"ת סי' קצ"א סק"ב שמביא בשם זקנו הפנים מאירות להקל, כי לא גזרו

סעי' ה' – שיעור כתם

לא גזרו על הכתם אלא אם כן יש בו כגרים ועוד, ושיעור הגרים הוא כט' עדשים (ג' על ג') (טור), ושיעור עדשה כד' שערות (אגור נקס מהרי"ל) (סקה"ל) שערות כמו שהן קצעות בגופו של אדם) (תשובת מהרי"ו סימן כ"ז ס"ז). וכל זמן שאין בו כזה השיעור אנו תולין לומר דם כנה הוא, אף על פי שלא הרגה כנה. אבל כשיש בו כזה השיעור אין תולין בכנה, בין אם הוא מרובע או אם הוא ארוך. ואם נזדמן לה גרים יותר גדול מזה השיעור, משערין בו.

בב' כינים. הערוה"ש תי' דזה מילתא דלא שכיחא, שיהיו שניים ממש זה ליד זה [בפליטה אחת]. מאידך, בפיה"מ להרמב"ם משמע, דלא תלינן בדבר אחר אלא בכמות דם שאינה דרכה של אשה

שיעור גרים

מבואר, דכשיש דם כשיעור גרים, אנו תולין בדם כנה. ויל"ע, א"כ מדוע אוסרים כשיש דם כשיעור שני גרים, הא נתלה

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

יותר גדול מזה. ועיין. ועוד, כל שיעורי חז"ל, אצלנו אינם ברורים, כגון כזית רביעית, שקיעה, אתרוג, א"כ איך יתכן דזה ברור מאה אחוז.

אומרים שהאבן ישראל היקל עד כ21 מ"מ. ויש שמועות סותרות.

[בנוגע לאיסור מוקצה על מטבעות, אלו שאינם בתוקף, כגון חמש אגורות ואסימון, מיוחדים לזה. ושאר מטבעות, אם באמת יחדן להיות מודד מראות יהיה תולה על מח' חז"ל נגד שאר פוסקים שהבאנו בהל' מוקצה, אבל כשלא יחדן לזה באמת, יהיו מוקצה.]

כ' השו"ע שאם נזדמן גרים יותר גדול מזה השיעור, משערין בו. וביאר הט"ז, דמסתמא יש גם מאכולות כזה השיעור. כלומר, חז"ל ברוב חכמתם ידעו שהגריסים ומאכולות קשורים במידתם זה לזה, א"כ קבעו שיעורם בגרים, ובה נוכל להתיר כתמים.

וא"כ, מובן מדוע לא משערין בגריסים שלנו, כי קבעו שיעור זה רק כיון שזהו גודל מאכולות וכינים, אבל אם יעשו גריסים מעשה ידי אדם, Genetically Modified, שוב א"א לשער בו, ולכן אנו צריכים לשיעורים הנ"ל.

ועוד, אם אין אנו יודעים מהו אתרוג בדיוק, ואין אנו יודעים מתי בדיוק שקיעה, ואין אנו יודעים מהו אורז ומהו דוחן, וכזית ורביעית, וכהנה רבות, א"כ איך אנו יודעים בבירור מהו גרים שבהם דיברו חז"ל, דאולי מה שאנו קוראים לגרים בעיניהם הוא פול או גרגיר.

לפלוט, כגון פחות מגרים, אבל יותר מזה, הואיל והוא דרכה של אשה לפלוט כמות כזה, אין תולין בכינים.

מבואר, שיעור גרים הוא ל"ו שערות. וצ"ע דברי הערוה"ש שכ' דהוא ל"ו שערות בראש, דהא כל מ"מ בראש הוא מאות שערות. הגר"ז והפ"ת כ' דמשערין בשערות בגוף האדם, וכ"ה באמת ברמ"א הנ"ל [א.ה. אינו מוכרח, דאולי בא לאפוקי תלושים].

מקור הענין להתיר כתם כשיעור גרים, הוא גמ' נ"ח: שכ' דאם לא נתיר כתמים, לא תהא אשה מותרת לבעלה, מחמת רבוי מאכולות שגורמים דם בסדינים.

יל"ע, מהו השיעור גרים למעשה. ר"ח נאה עושה חשבון כפי מהלך שלו בשיעורים, ומסק' דהוא 14 מ"מ. וזה פחות ממטבע 'שקל' הנמצא אצלנו.

באוח"ר [ד' נ"ג] בשם קה"י, כ18 מ"מ, בערך כמטבע של שקל. שבה"ל כ' 18-19 מ"מ. בשם חזו"א אומרים עד 20 מ"מ. מנהג ישראל כ19 מ"מ. וכ"ה בדרכי תשובה, אג"מ [ג' מ"ז ב'], חשב האפוד. וזהו כמידת מטבע של חמש אגורות, וכמידת מטבע אסימון. וכן ר' אלישיב נקט כשיעור זו, בדיוק. [עצה טובה, כשמודד עם מטבע, ישם המטבע מאחורי הבגד, ולא מעליו, ובכך יכול לשער השיעור ועדיין לראות את המראה, וכן ראיתי אצל רבנן קשישאי].

[יש לעורר, האם שיעור זה הוא באמת בדיוק, או כך אמרו הפוסקים, וכך שיערו במטבע הנמצא אצלם, כי בזה נוכל לתת גדר, אבל באמת יתכן שהשיעור באמת

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

[א.ה. ואינו מוכח מהיראים, דהיינו יכולים ללמוד דספיקו מהו שיעור גרים, בכללות.]

וכצד הזה נקטו הלחם ושמלה [סקי"ב] ורב פעלים [א' ל"ז]. השבה"ל [ג' קי"ט ד', וג' קמ"ז], וכ"ה בשיעורים מביא הגרש"ק, ומסביר כמש"כ, וכ' דבזמננו אפשר לתלות רק עד 5-6 מ"מ, כשיעור כינים שלנו. וכ' דאע"פ שזה חומרא, מ"מ המורה לא יקל בקל כשהוא ודאי דם, וכ"ש כשהוא ספק שיעור גרים. וכ' עוד, דאשה הרוצה להחמיר בזה, יכולה לברך על טבילתה.

אמנם, לכאורה הוראה זו דיכולה לברך הוא תימה רבה, כדיבואר בס"ד. הספר בשמים ראש [קנ"ג] כ' להדיא דהלכה זו היא גזירה ולא פלוג, ואינו באמת תליה למעשה, ולית מאן דחש לדעה זו של היראים. וכ"כ מעיל צדקה [סימן כ'], דלא גזרו.

הוסיף החת"ס [ק"נ, ק"פ, ו' פ"א] דמהראשונים מבואר דבעצם כתמים הוא דין לענין טומאה וטהרה, אלא שא"א לטמאותה לענין טומאה וטהרה, ואעפ"כ להתירה לבעלה, דנראה בעיני אנשים כסתירה, ולכן גזרו ואסרו אף על בעלה [ובזה מובן מדוע אסרו רק על בגד מקבל טומאה, עיי"ש מש"נ בזה בס"ד]. וא"כ, בזמננו, שאין לנו טומאה וטהרה, מן הראוי היה לבטל איסור כתמים לגמרי, ולהתיר כל כתמים, אלא שאין ביכולתנו לעשות כן, שאין אנו גדולים בחכמה ובמנין, ולכן בלית ברירה, הגזירה במקומה עומדת.

וממילא, לטעון ולומר שעכשיו נחמיר יותר הואיל וכינים שלנו נתקטנו, הוא

וכטענות הללו מובאים גם בלבושי שרד בסוף ספר תבואות שור. [א.ה. וכן שמעתי בשם הגרש"ק, נגד א' מגדולי פוסקי ירושלים שמשער ע"פ גרים גדול שמצא במדינת בלגיה.]

בגדר של החיתר

יש לחקור, הא דהתירו חכמים כתם פחות מגרים, ואמרו שיש לתלות במאכולות וכינים, האם לא גזרו בכלל, והטעם מדוע לא גזרו היה מחמת המאכולות, או"ד לא גזרו בגלל שיכול לתלות על מאכולות, וכדיתבאר.

נפק"מ, היכא שאי אפשר לתלות על מאכולות. כלומר, היכא ש'בכללי' אינו יכול לתלות על מאכולות, כגון דם באותו מקום, לא הקילו בכלל, ואסור אפ' טיפה, אפ' בלי הרגשה [נרחיב ע"ז במקומו, בס"ד]. כי מיבעיא לן היכא שאשה פרטית זו בכתם הזה א"א לתלות, מה דינו. האם חז"ל אמרו שרשאי לתלות כשיש תלייה, או"ד לא גזרו בכל אופן, כיון שבדרך כלל יכול לתלות.

ר' שלמה קלוגער [קנאת סופרים מ"ז, וגם כטוב טעם ודעת] מביא היראים [מובא גם בפ"ת סק"ט] דאנן לא בקיאיין בשיעור גרים ולכן צריך ליזהר בשקול הדעת, שאין דם מאכולות הרבה. והבין הגרש"ק דבריו לומר שמסופק מהי שיעור מאכולות בזמננו, ולכן אינו יודע כמה דם לתלות עליהם.

דהיינו, הגרש"ק למד את היראים לומר דמתירין גרים רק בגודל שיתכן לתלות על המאכולות בפועל, אבל אם מאכולות דזמננו נתקטנו, א"א להקל אפ' כשיעור חז"ל. כצד השני של החקירה.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

וספרדי שרוצה לנהוג כרב פועלים הנ"ל, לכאו' ג"כ אמרי' סב"ל.

ועוד, כל אלו שהחמירו, אף א' מהם לא החמיר כן בתורת ודאי, אלא כולם אמרו בלשון ספק, חשש, מי יודע, א"כ איך שייד לברך ע"ז; וצע"ג.

ואין לומר שיכולה לברך מחמת שוויה אנפשיה, דהא אי"ז שוויה אנפשיה, אלא מחמיר כהני שיטות, ואין לה כח לומר דעתי מסכמת להאי שיטה. ועוד, האי שיטה ג"כ היתה רק חומרא ולא ודאי, וכמש"כ.

פליטה גדולה עם מעט דם

עוד נפק"מ משאלה שלנו, כשהיה פליטה גדולה משיעור גרים, אלא שהאמצע הוא צבע טהור, וחלק החוץ הוא צבע טמא, ולא רק קצוות בעלמא, אך האדום אינו מגיע לשיעור גרים, רק יחד עם פליטה הטהורה; איך דנין להאי דינא.

הרי, אם אנו אומרים שמקילין רק כשבפועל נוכל לתלות על מאכולות, הלא מאכולות א"א להו לפלוט פליטה גדולה כזו, א"כ ודאי באה מגופה, והדם שבו ודאי היא דם ממקורה, וממילא לא נקל. וכן באמת כ' החו"ד.

משא"כ אם אמרי' לא פלוג, ולא אסרו אלא כשיש שיעור גרים של דם, נוכל להקל. ולדינא, הכי קי"ל, וכ"כ סד"ט, מעיל צדקה, רעק"א, חת"ס, חכמ"א, גר"ז, ערוה"ש, לחם ושמלה, ועוד.

אמנם, לא אמרו כנוסח הנ"ל, שלא גזרו, נקודה. אלא אמרו שגם בזה איכא למימר דם מאכולות נתערב כאן. דהיינו,

היפוך השכל, כי אם באת לשנות את הגזירה, היה לנו לבטל לגמרי, אבל להוסיף, כשכל טעם הגזירה נתבטל, אין מקום לזה.

דהיינו, אין לומר דבזמננו מסתבר להחמיר יותר, אדרבה, בזמננו היה ראוי להקל יותר. כך טען החת"ס, בטוב טעם ודעת.

ר' משה כ' דלפי חת"ס, כשיבנה ביהמ"ק במהרה בימנו, וטומאה וטהרה יהיה נוגע, אכן נאסור כשיעור מאכולות דידן. וע"ז חולק ר' משה, וס"ל דשיעור גרים שאמרו חז"ל, שהוא שיעור הנזכר למעלה, לא ישתנה, והוא מינימום.

הדרכ"ת סק"מ כ' דהוראת כל בעלי הוראה הוא דלא כרש"ק.

הדברי יציב [פ"ב ז'] כ' דלפי הגרש"ק, בארמונות עשירים [דהיינו בתים שלנו] דאינו מצוי כינים, כל טיפת דם פחות מגרים נאסור, כי אצלנו לעולם לא נמצא שום בריה במיטותינו ובבגדים תחתונים שלנו. וזה חומרא שלא שמענו ולא ראינו.

השואל ומשיב [ג' נ"ז], מהר"ם שיק [קפ"ז], דברי מלכיאל [ד' ס"ח], כולם נקטו כמש"כ.

ואחרי כל הנ"ל – כל אחרונים הנ"ל, וכל אלו שנתנו שיעור לגרים – כמעט פליאה ותימה על מי שרוצה להחמיר כרש"ק וכשבה"ל, אבל להתיר לה לברך, ולא להגיד ספק ברכות להקל, זה פליאה עצומה. וגם תלמידי שבה"ל אינם מורים שיעור קטן הנ"ל, אלא שיעור רגיל שהזכרנו.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

ממשיך הסד"ט בפ"ת, שאם היה דם צבור על הבגד במקום אחד הרבה, דיינינן ליה כנתפשט, הכל כפי ראות עיני המורה. וכ"פ חו"ש [ז' ו'].

דהיינו, אם היה בבגד קרוב לשיעור גרים, ומלבד מה שהיה בלועה בבגד היה גם דם שנתייבש או צבור על עצם הכתם, ולא היה בלועה בהבגד, כל זה מצטרף לשיעור הכתם הבלועה, ויאסור.

כלומר, לא משערין כפי כמה מהבגד נגועה בדם, אלא שיעור הבלועה, יחד עם שיעור המונח עליה, כי מה שמונח עליה מוסיפין על שיעור הבלועה.

ואולי היה מקום להביא סמך לשאלה זו, מהא דמשערין כתם שנמצא על גוף האשה, ועכשיו קינחה, איך משערין; כפי כמה היה על בשרה לפני שקינחה, או כמה עכשיו בהקינחה – וא"כ ישנה איך ובמה היא מקנחת.

אך אין להביא ראיה משם, דאולי היכא שא"א להיות בלועה, שיערו כפי שהוא על הקינחה אח"כ, משא"כ בסתם כתם דשפיר שייך שיהיה בלוע בהבגד, מה שאינו בלוע בהבגד נוסף לשיעור הבלועה בו. ובעצם הדין איך משערין כתם על גוף האשה, נחזור לזה בסעי' ו'.

נמצא, אין ראיה לדין זו, ואינו פשוט, אך בכלל אינו מצוי שיהיה שאלה כזו.

כתם שחור

כ' רעק"א כאן בשם בעלי הנפש להראב"ד, הואיל ומאכולות אין להם אלא דם אדום ולא דם שחור, לכן כתם שחור אפ' פחות מגרים אסור, כי בזה אין תלייה, דומה להא שאסרו כתם באותו

הואיל ואין כמות גדולה של דם, נוכל לומר שיש פליטה כשרה מעורבת עם דם כינים.

ואינו נראה שהכוונה שבאמת יש לתלות כן, אלא מבארים מדוע חז"ל הקילו אף באופן כזה, כיון דהיכא דלא שייך לתלות, אכן גזרו, כמו טיפת דם תוך גופה [לקמיה סעי' ל"ג] אסרי' אף פחות מגרים כיון שאותו מקום אין לה מאכולות [ואעפ"כ דין כתם הוא, נפק"מ בספק], א"כ הוכרחו לבאר מדוע יש איזה חשש, שמפני כך חז"ל אמרו שלא נגזור גם על זה. כצ"ל, למרות שאינו משמע כזה כ"כ.

כתם עב וצבור

לכא' עוד נפק"מ מהנ"ל, האם משערין במידת הדם, או"ד בכמות הדם. כלומר, אם באמת תולין על מאכולות, היינו צריכין לשער האם כמות דם הזה באה ממאכולות או לא. וממילא, היה תולה כפי איזה בגדים היתה לובשת, ויתכן דבגד עב אסור בגודל יותר קטן, ובגד דק יש לה שיעור יותר גדול. וא"כ שיעור גרים אינו שיעור קבוע.

משא"כ אם אמרי' שחז"ל לא גזרו, א"כ שייך לומר לא פלוג, ולא גזרו, ונתנו שיעור גרים. [גם לצד הראשון שייך לומר דעל זה מסכימים דלא פלוג].

וכ"כ הערוה"ש וסד"ט מובא בפ"ת סק"ט, שלא משנה עובי הבגד, תמיד משערין כפי הגודל גרים, כי לא פלוג חכמים בגזירותיהם. וזה מבואר כצד של לא גזרו, וכמש"כ למעלה [למרות שאינו מוכח]. הערוה"ש כ' דהמפקק בזה אינו אלא מן המתמיהים.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

היה מצוי אצלם, ולכך לא דיברו עליו. ואין זה דחוי אלימתא.

התשורת ש"י [קמ"ב] טען שאין רעק"א בשם הראב"ד דעת יחיד בזה, אלא גם האשכול [חמיו של הראב"ד] ס"ל כן. ועוד טען, איך יעלה על הדעת להקל, הא איך תולין שחור באדום. מאידך, ר' משה ג' קמ"ב נקט שרעק"א הוא דעת יחיד, ואין להחמיר, והא דטען שאינו תלייה המסתבר, י"ל דחז"ל לא רצו לדון בכל מקרה, אלא גזרו בכללות לכל מקום, לכל הזמנים, וכל הצבעים, וכללו ואמרו עד שיעור גרים אינו אוסר.

וצ"ל, דאמרו כן לכל דם הנמצא על בגד, משא"כ דם הנמצא תוך גופה, בזה אכן ראו לחלק, כי זה אין צורך לכלול יחד, בצ"ל.

לדינא, אינו מצוי כלל. וכשיש שאלה למעשה, לכא' שומעין להקל.

יל"ע, לפי ערוה"ש ודעימי' דחוששין לפרעושים, א"כ הואיל והם יותר גדולים מכינים, הל"ל דכתם שחור יש לה שיעור יותר גדול מגרים. ואולי ע"פ ר' משה הנ"ל נתיישב.

חובת בדיקה אחרי כתם

אשה שהיתה לה כתם, וסיהרה הרב, מחמת גדלו, או צבעונים, או אינו מקבל טומאה [לאפוקי מטעם צבע כשר], אנו בני חו"ל, קיי"ל הלכה למעשה שאי"צ לעשות בדיקה אח"כ, אלא טהורה כמות שהיא [וכדאי להימנע מתשמיש, ואכ"מ].

אך דעו, כי יש גדולי הפוסקים בארה"ק שמחמירים בזה, כדיפורטו להלן. וטעמם, הלא אשה שידעת שיש לה דם תוך בית

מקום. [היכא שהיה צבעונים, יש להתיר בלא"ה, כי מיבעיא לך, בלבנים וכדו'.]

השבה"ל [ג' קי"ט] מסכים ביסודו לרעק"א, אך כ' דכמעט אינו נוגע, כי דם שחור הוא נדיר מאוד, ורוב רובם של המקרים הוא חום חזק ועמוק וצבוע.

הערוה"ש [סקכ"ב] כ' בשם הסד"ט, ומובא גם בפ"ת סק"ב, דגם שחור שייך בו תלייה דהא נמצא אצלנו פרעושים, ולכלוך שלהם שחור, א"כ יש להקל במקום שנמצא פרעושים, ולא החמירו המחמירים אלא במקום שאין מצוי פרעושים.

דהיינו, הערוה"ש ודעימי' מסכימים ביסודו לרעק"א, דאילו לא היה מקום לתלייה בשחור, לא היה היתר, כי היינו אומרים דע"ז לא הקילו חז"ל מתחילה. אלא דס"ל להמיקילים דחז"ל הקילו ואמרו כל מקום שיש פרעושים שחורים נוכל להקל. נמצא, גדר הגזירה לדעת ערוה"ש הוא מאוד משונה.

ועוד, לפי החת"ס שהבאנו למעלה, לכא' אין מקום לחשבונות הללו. וע"ע בזה.

ויל"ע, מהו מקום שנמצא בו פרעושים, האם בעינן שיהיה מצוי באזור, או שבעינן שיהיה מצוי לכלוכם על סדינים. וע' בנוסח ערוה"ש, בשם סד"ט, ומש"כ הפ"ת בשם סד"ט, ודו"ק היטב.

הבאר משה ונמעי גבריאל נחלקו האם בארה"ב מצוי פרעושים. ואולי נחלקו בהנ"ל.

המעיל צדקה כ' דסתימת כל הפוסקים להקל בזה. ואינו ראיה כ"כ, דאולי לא

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

אבל להשו"ע ודאי עליה להוציא נפשה מספיקות. ולכאז', אה"נ כל המרבה לבדוק הר"ז משובח, אבל כאן היה צריך לומר שעליה לבדוק מדינא, י"ל, אה"נ, אבל השו"ע לא טרח כאן לבאר דיני ספיקות, דהרי אלו מבוארים היטב בסי' ק"י, עיי"ש.

החידושים וביאורים [ח' ג'] נקט כחומרא זה, ומחייב לבדוק אחרי כתם טהורה. בשיעורי שבה"ל [ק"צ ה' ד"ה ואשה] ג"כ נקט כזה, כל שהכתם היה יותר מ-5-6 מ"מ. וכ"כ מראה כהן בהערה, בשם שבה"ל, בתשו' בשמו. וכ"ה בחו"ש [ג' ו'], וכן בשיעורי טהרה בשם ר' אלישיב, ועיין בהערה. וכן אמר ר' ראובן פיינשטיין בשם אביו, כשהוא יותר מגרים, בצבעונים.

[יש שאמרו שחייבת, ויש שאמרו בלשון נכון וראוי.]

וסברתם לכאז' ברורה, וכנ"ל: דם בבית החיצון אוסר, יש ריעותא לפנינו, אפשר לברורי, וממילא חייבת לבדוק. וא"כ עלינו לבאר דעת המקילים, וטעמם. ואינו מספיק לטעון דה"ל לשו"ע ונו"כ לומר שיש חיוב זה, דאה"נ, יתכן שזה אמת, אבל עיקר הקושי הוא מדוע לא אמרו כן, מדוע לא חייבו בדיקה הזו.

יש שמענו, שאלה זה אינו נחשבת אפשר לברורי, דהרי עכשיו השאלה היא האם אסורה מדרבנן, ואם נחייבה לבדוק ויהיה דם, נאסר מה"ת מספק, דילמא

החיצון, טמאה, מדרבנן, בכל שהוא. א"כ, אה"נ בדרך כלל יש חזקה לומר שאין לה דם, וטהורה, מ"מ עכשיו שהיתה לה כתם אע"פ שהיתה מותרת מחמת הלכות כתמים, מ"מ אתיילד ריעותא בחזקתה, וריעותא זו אפשר לברורי, וא"כ עליה לברר שאין דם תוך גופה, כדין כל ריעותא באיסור דרבנן, דלא סמכינן אחזקה במקום שאפשר לברורי.

וכ"ת, אינו אפשר לברורי, הואיל והוא טירחא, י"ל אינו באמת טירחא, אלא מפחדת לדעת מה יש שם, כי עלולה למצוא משהו.

ובאמת, אכן הוא ריעותא חמורה, כי המחמירים אומרים שרוב נשים מוצאות דם בבדיקה. ועוד, גם המקילים בזה מודים שיש ריעותא, מהא דאומרים להאשה להימנע מתשמיש עד שיעבור זמן, וא"כ, מהכ"ת אינה צריכה לבדוק.

[א.ת. ועוד, אפשר לברורי היינו כשיש צורך באיזה טירחא או מאמץ, אבל היכא שהתשובה להספק הוא לפנינו, אלא שאינו רוצה לפתוח את עיניו ולראות, אי"ז בכלל הנידון של אפשר לברורי, אלא חסר במהות הספק. מלמהד"ה, אשה שיש לה מחזור, זה לא יעזור לא להסתכל על הדם.]

וכ"ת, הלא בשו"ע אינו מוזכר חובת בדיקה זה, י"ל דהלא לדעת השו"ע כבר כתב דכל המרבה לבדוק הר"ז משובח, ומה שאין אנו נוהגים כן הוא משום חשש וריבוי פצעים ומכות וספיקות שונות,

דם, א"כ לדידיה הוא ספק דאורייתא. אלא שלפיו, כל טיפת דם באותו מקום, בזמננו, נאסר מה"ת, ולא אומרים כן בשמו. ועיין בזה.

* ר' אלישיב היה זה שהחמיר בתקיפות, וחייב מדינא. ולכאז' זה לשיטתו, לדידיה כל היתר כתם הוא משום דם ולא כתם, ואינו דין דרבנן, דאילו היה ודאי מגופה היינו מחמירים מה"ת, דהלא אי"צ הרגשה, ולית ליה הא דרבוי

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

ואם לזאת, הכל מובן. מנחגנו לא לחייב בדיקה מובן. אלו שאמרו שנכון לבדוק, היינו בתורת חומרא, אבל מדיני אפשר לברורי אינו חיוב. ואלו שחייבו מדינא, כר' אלישיב, ע"כ צ"ל דס"ל דדס שלנו שאנו מחמירין, אינו בכלל ספק, אלא פסק ודאי. והכלל שאמרנו דאפשר לברר היינו רק כשיברר בודאי, נכון, ונאמר רק כשלכסוף יהיה לנו באמת ספק איך לנהוג, משא"כ כאן יהיה הוראה ברורה, א"כ חייב לבדוק. וא"ה. כ"ז בהנחה ששאלתן הוא שאלה של אפשר לברורי, אבל אם הוא קל לברר, חסר בשם הספק, וממילא שוב לא שייך הני סברות.]

ובאמת, יש עוד מהלך ליישב שאלה זו. החשב האפוד, בהסכמה לספר דבש מסלע, מעורר על מה שכתב המחבר בשם גדולי הפוסקים המפורסמים בארה"ק, לחייב בדיקה אחר כתם שטיהר הרב [המחבר שם כתב מטעם אחר, להבדיל בין כתם וראיה], וכ' רב פאדווה דכשראה דבר זה עמד ורעד, 'ותמה תמה אקרא', וכי אשה שטהורה מדאורייתא ומדרבנן, אנן נשתדל לאסרה לבעלה, והרי שימשתי גדולי ירושלים והם התירו לה לבעלה תכף ומיד בלי שום היסוס ולא חייבו שום בדיקה, ומהכ"ת נחפש אופנים לאסרה לבעלה, ואם דוד המלך טרח להתיר אשה לבעלה, ואנן נשתדל לאסרה! וזה דבר זר שלא נשמע מעולם. עכת"ד.

והנה, אם השאלה כאן היתה בדיני אפשר לברורי, לא היה להחשב האפוד לצעוק צעקה גדולה ומרה עד למאוד. ועוד, הלא לפי מהלך הנ"ל, בימי דוד המלך היו מחייבים לבדוק, ואילו לדברי

ארגשה. נמצא, דאין אופן לברר את שאלה הוזה מדרבנן. ואין זה טענה, הרי שאלה זו – האם יש שם דם או לא – אפשר לברר, אלא שיהיה גם איסור מה"ת, ומי אמר דאין חיוב לברר שאלה כזו, גם אם באה בסיכון של איסור דאורייתא.

ונראה ליישב באופ"א, דמטעם אחרת אין שאלה זו נקרא אפשר לברורי. דהרי, בזמן התנאים היו רק ד' וה' מיני דם שאסורים, ושאר דמים אינם אסורים, ועכשיו אין אנו בקיאים, ואנו אוסרים כל שהוא נוטה לאדום. נמצא, אפ' אילו היינו מחייבים אותה לעשות בדיקה, אה"נ אילו היה שם דם היינו אוסרים, מ"מ לא היינו אוסרים בוודאות אלא בספק, כי אין אנו בקיאים, א"כ אי"ז נקרא אפשר לברורי.

כלומר, סברת הדין של אפשר לברורי, היינו שאין להישאר בספק היכא שיכול לפתור את הספק, ולדעת הדין בוודאות. ואצלנו, הלא אם יהיה שם דם לא נוכל לברר את הספק, בתורת ודאי, א"כ סברת אפשר לברורי לא מחייב לעבור מספק זו לספק אחר, רק מספק לוודאי, א"כ אין כאן חובת בדיקה. [זהו סברת ר' משה מדוע בזמננו אין לנו הכלל כל המרבה לבדוק הר"ז משובח.]

ואה"נ, בזמן התנאים, ובזמן דוד המלך, כשהיו בקיאים בצבעי הדם, היו מחייבים בדיקה, ואילו אנן, מחמת חומרות שלנו, ומחמת חוסר ידיעת הדמים, יבא לידי קולא, שאין חובת בדיקה.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

לתלות על צד ההיתר ולא לחפש צד האיסור.

ואם כנים אנחנו, איך למד ר' אלישיב ודעימי'. י"ל, הניחא כשיש דם, תלינן שבאה ממקור אחר, ולא מהאשה, דהיינו ר"ע חידש זה לגבי תליות, אבל לגבי ספק דם, בזה לא שייך תלייה, דלומר שאין דם נשאר, אי"ז תליה, אלא ספק, ולא התיר ר"ע בספק דם, אלא בתלייה למקור הדם.

א"נ י"ל, דר' אלישיב ודעימי' למדו, דתלייה אומרת לנו, אם יש לנו הסבר מאין באה הדם, א"כ שוב אין לנו לחפש מקורות אחרים, אלא נסתפק עם התלייה שמצאנו ולא לחפש עוד. וזה שייך רק בתלייה, אבל בספק דם, אין מקום לומר שלא נסתפק בשאר צדדים, דאו שהוא כאן או לא, וא"א לומר דננקוט שאין דם וזהו, אלא על הצד שיש דם, בעינן שיהיה מקור אחר להדם.

א.ה. אולי היה מקום ליישב כל הקושיא באופ"א, שאין הדם שנמצא בתוכה אוסרת אותה עד שנמצא, וא"כ עד שיודעת מזה בברירות אינו נמצא, ולכן אין עליה איסורי כתמים. אך אי"ז אמת, כי כל שיש ריעותא, נקרא נמצא, דחושש מקומו ויש לידת הספק, וכמש"נ לקמיה בס"ד, כשהלכה לבדוק אם יש שם דם או לא, ומצאה, אינו נקרא נמצא על הנזיר, אלא נמצא בגופה, כי שם היה לידת הספק, ולידת הספק הוא הנמצא. ע"כ.]

סוף דבר, רוב הפוסקים בא"י מחמירים בזה, ובחז"ל מקילים בזה. וגם המחמירים מודים, דלא תעשה בדיקה עד שהביאה את הכתם להרב, דילמא אינו דם בכלל, ואז אין ריעותא.

בעל חשב האפוד משמע שמעולם לא חייבו בדיקה זו. אלא ע"כ, יש כאן עוד מהלך ליישב שאלה הנ"ל.

והנראה לומר, דאה"נ בכל התורה כולה יש דין של אפשר לברורי, מ"מ בכתמים לא אמרי' הלכה זו. ואבאר דברי. בכל התורה כולה אמרי' ספק דרבנן לקולא, אבל כ"ז רק בספק המסתבר או ספק השקול וע' ש"ך בס"י ק"י, כללי ספ"ס, אבל לא מחפשים צדדים רחוקים ומשונים כדי לעשות ספק. ואילו בהלכות כתמים אנו עושים תליות שאינם מסתברות כדי להתירה.

כגון האי אשה בהמשנה שבאה לפני ר"ע עם כתם, והתירה מחמת שהיתה לה קרום וגליד, ויתכן שהוציא דם בעבר. ואילו בשאר איסור דרבנן זה לא היה נחשב לספק, אלא כצד רחוק מדי, אבל לימד לנו ר"ע דבכתמים אין אנו אוסרים אלא א"כ הוא ברור לעינינו בלי שום צד ספק בכלל, 'כתמים ודאי אמר ר"ע, ולא כתמים ספק'.

וא"כ, כי היכי שצדדים רחוקים ותליות משונות עושים ספק כתם, ומתירין, ה"ה שחזקה יועיל, אפ' חזקה שיש עמה ריעותא, דמ"מ חזקה מיהא הוי, וכתמים אומרת לנו לסמוך עליה, ולא לחפש צד האסור, אלא לתלות על צד ההיתר, ושנתלה שאין שום דם נשאר בגופה. ואם כשיש ודאי דם לפנינו נחפש תלויות שונות, כ"ש כשאין דם לפנינו לא נחפש דם כדי לאסור, אלא שנתלה שאין דם.

ומחמת טענה זאת רעד החשב האפוד, כי זהו דינו ויסודו של כתמים,

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

וכל מה שכתבנו למעלה, היתה בהנחה וע"פ הלכה למעשה שאנן אכן מקילין בזה. וכן הקיל ר' משה [ג' מ"ו ב'] בשם תורת השלמים, וכן בגר"ז. והכי קיי"ל.

המחמירים הם לחם ושמלה, חו"ד, וע"ע בדה"ש סקכ"ד. [הבהרה: ודאי מגופה על צבעונים או אינו מקבל טומאה, סוגיא דעלמא הוא להקל. המח' העיקרי הוא לענין פחות מגרים, אבל ודאי מגופה, דבזה יש יותר מחמירים, אבל ר' משה היקל, ואמר דהכי מסתברא, והכי הוי מנהג המורים.]

ואין למעות ולדמות שאלה זו לשאלה הקודמת, ולהקשות דאם ר' משה מיקל בודאי מגופה, א"כ מדוע החמיר לחייב בדיקה, ואם יש דם עליה נאסור, הא מיקל בודאי מגופה, דזה אינו, דר' משה היקל היכא שנמצא מחוץ לגופה פחות מגרים וכדו', וע"ז היקל אפ' ודאי מגופה, אבל אם נמצא תוך גופה, ודאי דם שם אוסר במשהו ואין כאן היתר של שיעור גרים, כדמבואר בגמ' דף י"ד, אותו מקום בדוק אצל מאכולות.

ולכן, אשה העושה בדיקה לראות מה יש תוך גופה, הדם שנמצא על העד הוא נמצא תוך גופה, משא"כ אם קינחה עצמה סתם, ומצאה עליה כתם, נקרא נמצא על הנייר [כך הוא מסקנתנו, וע' לקמיה שהרחבנו על זה, בביאור השיטות והדעות].

ומלבד שדברינו מוכרחים מיניה וביה, גם מבואר כן מר' משה [ד' י"ז ט"ז] שהיקל בקינחה, אע"פ שאותו מקום בדוק אצל מאכולות, הואיל ואין הדם נמצא תוך

מעשה שהיה, אשה עברה על זה, ועשתה בדיקה מיד אחרי כתם, באמצע ז' נקיים. והכתם היה פליטת חום עם טיפת אדום. ואינו נראה שהמחמירים היו מחייבים בבדיקה בכגון זה, הואיל ואילו היה דם נשאר, היה יוצא יחד עם שאר הפליטה. ועוד, הלא היא עושה עוד בדיקה בערב.

עברה ע"ז, ובדקה. האם מחוייבים לבדוק את עד הבדיקה. ואין לומר דילמא ארגשה, דהלא לא בודקין אחרי שהכניסה אצבע, או אחרי תשמיש, רק בודקין כשיש ריעותא ולידת הספק.

וא"כ, אם היתה אומרת, לא הסתכלתי עליו בכלל, היה הרבה מקום לומר שאין חיוב לבדוק אותו. ואם אמרה ראיתי צבע לבן, אך לא בדקתי לראות אם יש טיפה קטנה של דם, ודאי היינו מקילין, דאין שום ריעותא.

אבל בנידו"ד, אמרה שהיתה איזה פליטה עם צבע עמוק, ואינה יודעת אם זה אוסר או לו. א"כ לכאו' חייבים לבדוק את עד הבדיקה. [למעשה, היתה טהורה!]

ודאי מגופה

נידון גדול יש במפרשים, מה דינו של כתם שוודאי באה מגופה. כלומר, כתם שיודעים בבירור מאיפה הגיע, ויודעים שהוא ודאי דם נדה אך הוא על צבעונים/פחות מגרים/אינו מקבל טומאה, האם נחמיר בה [לומר שתנאים הללו היו בגדר תלייה בעלמא, אבל כשא"א לתלות והוא ודאי מגופה אסור], או"ד, גם אם הוא ודאי מגופה, אעפ"כ מקילין, כי לא גזרו חז"ל בכה"ג.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

נחמיר משום דשיל"מ, ותי' ע"פ דברי נוד"ב הידועים, דשיל"מ נאמר היכא שיש שימוש אחת, ואמרי', אין לאכלו בספק איסור, ימתין מעט, ויאכלנו בהיתר גמור. וטען נוד"ב, הנ"מ בדבר שיש שימוש אחת, וא"כ חז"ל יורה לנו מתי לעשות שימוש הזו, אבל בדבר שיש שימושים חוזרים, ואינו רק שימוש אחת, א"כ על כל שימוש ושימוש א"א להגיד שימתין, הא ישתמש עכשיו, וגם בעתיד.

וא"כ, נוד"ב זה הוא עוד ראייה ששמועה ששמע הנ"צ אינו נכון. עכ"פ, לנוד"ב, כאן אינו דשיל"מ.

אמנם, יש כמה וכמה ראיות דלא כנוד"ב הזה, ממ"ב ועוד.

וא"כ, אולי הרב הטועה למד כחולקים על נוד"ב, והוא כן דשיל"מ. והחכמ"א ודעימי', אפ' יחלקו על הנוד"ב, שייך כאן להקל, כיון שהוא ספק דרבנן עם חזקת טהרה, ושייך להקל אף אם הוא דשיל"מ. וכך צ"ל, דאלת"ה, איך מבינים סי' ק"צ. וע"ע מש"כ באריכות בסי' ק"ב בענין דברי הנוד"ב, ושהוראה המקובלת הוא להורות כוותיה.

א"נ, יש לבאר דעת הרב שהחמיר באופ"א. והוא ע"פ דברי בדה"ש, שטען, בכל דיני תליות, מבואר שתולין היכא שיש ב' צדדין, אפ' כשא' מהן אינו מסתבר כ"כ. אבל הנ"מ כשיש ב' צדדים לפנינו, אבל לא להמציא צדדים יש מאין. ואבאר.

אשה שמצאה כתם, יש צד א' שהוא דם נדה הבאה ממנה, וצריכין לחפש צד היתר, עוד מקור לדם. ולא אמרי' אולי היה לה דימום מהאף באמצע הלילה.

גופה, אלא מחוצה לה. וע' לקמיה מה שנרחיב על ענין הקינוח. ואכ"מ.

נאבד הכתם

בסי' קפ"ג הארכנו לבאר דיני נאבד עד בדיקה, עמש"כ שם בס"ד מרובה. וכאן נבאר דיני נאבד הכתם.

הנה, החכמ"א [ק"ב כ"ט] דיבר ע"ז מפורשת, וכ' דודאי שיעור גרים, ספק דם, ודאי דם ספק שיעור גרים, אמרי' ספק דרבנן לקולא. וכן הוא הוראה המקובלת והנפוצה.

מעשה שהיה, אשה מצאה כתם בז' נקיים, והיא אומרת דדם היא, ספק שיעור גרים, וטרם הבאתו להרב, כבסה אותו בטעות. לפי הנ"ל הוא ספק דרבנן, ולקולא. אלא שמורה הוראה אחת החמיר בדבר.

והאמת הוא שטעה. רק נעיין באן, מאיזה טעם ומדוע החמיר, כי הלא זה נגד החכמ"א והוראה המקובלת.

והיה מקום לומר דס"ל להחמיר נגד חכמ"א ושאיין להקל למרות שהוא דרבנן הואיל והוא דשיל"מ.

אמנם ידועים דברי נוד"ב, מובאים בנחלת צבי סי' קפ"ז, לגבי ספק מכה, ויש ספ"ם להקל, והיה שמועה שנוד"ב אסר הואיל והיה דשיל"מ. וכ' נחלת צבי שאינו מאמין לשמועה הזו, הואיל ואינו ודאי מתירין, דמי יכול לקחת אחריות ולומר בוודאות שהיא תתרפא.

וכ' נחלת צבי, דאם יש קושיא, כך יש להקשות, מדוע בסי' ק"צ יש כל מיני ספקות דרבנן ותליות, ואנו מקילין, הא

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

לנו מאכולות; וממילא הכי ננקוט, ונאסרה.

וגם טענה זו אינה סיבה להחמיר, מכמה טעמים. חדא, הלא כל א' מצדדי הספק אינם רגילים, כי הלא יש לה חזקת טהרה. ועוד, עינינו רואות שיש הרבה פליטות קטנות, א"כ אינו צד משונה כ"כ.

והן אמת, בחו"ש אינו ברור להחמיר [עיי"ש לשון משונה]. וכן, בשיעורי שבה"ל מחמיר נגד חכמ"א, אך כבר כתבנו דא"א לסמוך להלכה על ספר זה.

אלא שבשו"ת שבה"ל [ג' קי"ט] מביא הגרש"ק לחלוק על חכמ"א, כשיש ודאי שיעור, ספק דם, שרש"ק מחמיר הואיל ורוב כתמים שהוא רואה טמאות. וע"ז חולק שבה"ל, דרוב מראות כשרות, ויש להורות כחכמ"א, להקל בודאי שיעור גרים ספק דם. אמנם, בגליון שם בצד שו"ת שבה"ל, כ' השבה"ל בכבודו ובעצמו, כ' דאם הוא ודאי דם ספק שיעור, יש להחמיר נגד חכמ"א. ואולי משום דחשש לשיעורו של 5 מ"מ.

נמצא, יש חו"ש, גליון ושיעורי שבה"ל, טענות שונות הללו, וממילא אין להחשיב הרב כטועה בדבר משנה, למרות שהורה שלא כהוגן. ועוד, החכמ"א לא היקל בפשיטות, אלא הוכרח לבית אדם לבאר השאלה באריכות, ועד שהחכמ"א אמר דברו, לא היה משנה פסוקה.

אלא אומרים האם יש גליד שיתכן שיצאה ממנו דם. לא אמרי' אולי עברה בשוק של טבחים. אלא אומרים אם עברה בשוק של טבחים, אולי הדם באה משם.

וכאן, כשיש ספק שיעור גרים, אם אכן יש שיעור, א"כ הדם בא ממנה, ואם הדם פחות משיעור גרים, מאיפה בא, הא אין צד לפנינו לתלות ממנה. וכ"ת, הא אנו יודעים על כל פחות מגרים אנו מקילין אף שאין מאכולות לפנינו, י"ל, כי בזמן חו"ל, כשקבעו הלכות אלו, היו לפניהם ב' צדדים, האשה והכנים, וא"כ גם בזמננו נקל כשהוא פחות מגרים. אבל היכא שיש צד שהוא יותר מגרים, א"כ אין לפנינו את הלא פלוג, ואין לפנינו את המאכולות. כך הביא הבדה"ש.

ולהחמיר מטעם זה הוא תימה גדולה, כי הוא צד מחודשת, כי סוף סוף יש צד שהוא פחות מגרים, שחז"ל תלו על מאכולות ולא גזרו כל עיקר.

עוד צד להחמיר מובא בבדה"ש שם, דכבר כתבנו כמה פעמים, אינו דרך של אשה לפלוט פחות מגרים, אלא שאם הרחם מפליט, הוא מפליט יותר מגרים. וא"כ, כשיש לפנינו ב' צדדים, אולי פחות מגרים ואולי יותר מגרים, אי"ז ספק השקול, אלא שכל הישר מכריע שבאה בצורה היותר שכיחה ורגילה, והוא ביותר מגרים, הואיל ובזמננו למעשה אין

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

סעי' ו' – כתם בבשרה

הא דבעינן שיעורא, בין בכתם הנמצא על חלוקה בין בכתם הנמצא על בשרה. וי"א שלא אמרו אלא בכתם הנמצא על חלוקה, אבל כתם הנמצא על בשרה בלבד, במקומות שחוששין להם, אין לו שיעור.

לן בבשרה, האם מצטרף. הרי חזינן דיש שיעור דם בגופה, ולא רק במשהו.

והרמב"ם, י"ל, אה"נ טיפה אחת לחוד נאסר, כי אין תלייה על כינים, אך הגמ' מסתפק, אולי מהא שהוא טיפין טיפין אי"ז דרכה של אשה לראות כן, א"כ אולי בכגון זה אכן נתלה על כינים, קמ"ל דלא.

השו"ע פסק סתם כהראשונים, והביא הרמב"ם כדעת י"א, שלא כדרכו הרגילה. דהיינו, מעיקר הדין רק נאסר ע"י גרים. הרמ"א לא פליג.

מאידך, הש"ך מחמיר בזה, וכ"ה בלחם ושמלה. הערוה"ש סק"ל כ' כהרמב"ם דהרי ברור טעמיה, דאם ס"ל דרק גרים נאסר על גוף האשה, הא איך נביא את האשה אל הרב לראות האם יש כאן שיעור גרים. וכ"ת שתמדוד בעצמה, הלא לא מצינו שחז"ל נתנו כח זה ביד אשה [לבד, ושלא יהיה אפשר להביא אל הרב]. וכ"ת דצריכה לשער ולמדוד, ולהביא אותו שיעור אל הרב, הלא היה לחז"ל לפרט כן. אלא ע"כ כהרמב"ם, דמסתבר טעמו.

השבה"ל כ' מעיקר הדין דלא כרמב"ם, אך מחמיר כל שהוא יותר מכאן מ"מ, כשיטתו לגבי שיעור גרים. [תלמידי שבה"ל מקילין אף בזה].

מהו שיעור בבשרה

שנינו למעלה בשם גמ' י"ד אותו מקום בחזקת בדוק אצל מאכולות. הרמב"ם ס"ל דאי"ז דווקא באותו מקום, אלא כל גופה בחזקת בדוק אצל מאכולות, ולכן אין לתלות במאכולות.

ולכן פוסק, דם משהו על האשה, במקומות שחוששין להם, אוסרתה. ויש שביארו שיטתו בנוסח שונה, שבגופה יש לתלות יותר ממנה מבכינים, משא"כ בבגד יותר מסתבר לתלות במאכולות. ויש שאמרו כן בנוסח 'חזקות', אבל הכל עולה לקנה אחת.

ובאמת, הגמ' קאמר אין לך סדין וסדין שאינה מלאה בדם כינים; ולא קאמר אשה ואשה, אלא כו"ע מודי דיותר מצוי בסדין מבגופה. ע' בב"י דהרא"ש נקט כדעת הרמב"ם.

מאידך, הראב"ד על הרמב"ם, ר"ן, רשב"א, ועוד, חלקו, וס"ל דכי היכי שיש היתר שיעור גרים בבגדה, ה"ה בבשרה, ורק באותו מקום יש להחמיר.

והביאו גמ' כדבריהם, שנביא לקמיה בסעי' ח' וט', אשה שרואה טיפין טיפין האם מצטרף לאסור. ואמרו הראשונים, דודאי בבגדה אינו מצטרף, כי מיבעיא

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

יש שאמרו שידביק עליה סלומייפ. וג"ז מתפשט גדלו.

אלא לכאן, תרשום על גופה גודל הכתם, ואח"כ תקנחו בטישו כדי להראות הצבע האם הוא צבע האוסר, ואז יעתיק צורה שבגופה לדף נייר. אך זה לא יעזור כשמקצת הדם הוא דם ממש, וחצי השני חום בעלמא. וגם לא יועיל להיכא שנוטף, Streak, דבזה משערין כשעת מציאתה, וזה קשה מאוד לשער.

ואולי תשמור עט ונייר, ומצלמה [שחור לבן], מטבעות, כרטיס של שיעורי גרים, ליד השירותים. וכ"ז לא יעזור לענין שבת, שכל אלו עצות לא יעזרו. וצ"ע.

אגב, לכאן כל ההנחה שניקל בגרים על בשרה, הוא שייך לשאלה הנ"ל לגבי דם צבור. ויש לחלק.

מאידך, מעולם לא שמענו מי שמורה להחמיר בזה, ומנהג כל ישראל להקל בזה, וכ"כ החכמ"א להקל, וכ"כ ר' משה 'כמדומני' דמנהג ישראל להקל בזה. התורת השלמים מיקל, והביאו הפ"ת.

ע' רעק"א בשם תפל"מ, שהרמב"ם מיקל כשהרגה כינה. כ' החו"ש ובדה"ש, דאם יש כתם אחת חצי בכגדה חצי בבשרה, שיעורו בגרים גם לדעת הרמב"ם.

נמצא, הלכה למעשה, מקילין עד שיעור גרים אף בבשר האשה. אלא שעדיין קשה קושיית הערוה"ש, איך נמדוד שיעור גרים בדם שבשרה. וכ"ת שתקנחו בטישו, הלא עי"ז יתפשט הכתם ויגדל שיעורו. ואם תקנח עם פד, זה יקטינו, א"כ איך הרב אמור לדעת מה היה שיעורו על הגוף.

סעי' ז' – פשפש

אם הרגה פשפש או הריחה ריחו, תולה בו עד כתורמוס (פירוס מין ממני הקטניות שהוא מר וזלע"ז לופינו).

לקולא. אלא כאן הוא אפ' היכא שאינו ספק השקול, אעפ"כ מקילין.

כך מבואר מט"ז וש"ך, ומהא דדנו להקל בסתמא במקום ששכיח פשפשים, עיי"ש.

לדינא, סעי' זו אינו נוגע, כמש"כ הערוה"ש, כי אין לנו פשפשים בזמננו.

אגב, בסעי' ה' לגבי פרעושים, הערוה"ש השווה דינם למש"כ כאן בש"ך וט"ז לגבי מקום ששכיח פשפשים.

תלייה בפשפש

אין תולין בפשפש בסתמא כמו שתולין במאכלות כל שהוא פחות מכגרים, אלא היכא שהרגה או ריחו כריח פשפש, אז תולה בו עד כתורמוס.

ומבואר, דג"ז מדיני תלייה ואינו סתם מדיני ספק. דהיינו, היכא שיש חשש אמיתי שהוא פשפש, אי"ז חידוש של הלכות כתמים, אלא סתם ספק דרבנן

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

סעי' ח' – צירוף טיפות

אם אין בכתם במקום אחד כגרים ועוד, אף על פי שיש שם טיפין הרבה סמוכין זה לזה עד שאם נצרפם יש בהם יותר מכגרים, טהורה, שאנו תולין כל טיפה וטיפה בכנה עד שיהא בו כגרים ועוד במקום אחד. וי"א דהני מילי כשנמצאו על חלוקה, אבל אם נמצאו על בשרה, מצטרפין לכגרים ועוד.

דעת הי"א

ערוה"ש למד את השו"ע זו כב' דעות, סתם וי"א, ושהסתם ס"ל דגם בגופה לא מצטרפין.

אמנם, קצת תימה לומר כך, כי הלא אין מי שחולק להדיא על דין של הי"א אלא הוא מהלך אחרת בראשונים בב"י לבאר את הברייתא של טיפין טיפין, ויתכן שיסכימו לדין הראשון.

ועוד, הלא הערוה"ש בסעי' ו' נקט דהעיקר כהי"א דדם בגופה אוסר במשהו, א"כ לדידיה לא משנה אם סתם הדעה כאן מיקל שלא לצרף. ועוד, ה'סתם' לא קעסיק במה שדיבר הי"א, א"כ איך קאמר דזה סתם וי"א. ותו, הלא בסעי' ו' היה סתם וי"א, ואילו כאן לא סידרו השו"ע כן.

וא"כ נראה, דאי"ז סתם וי"א אלא כו"ע מודי דבגוף מצטרפין.

[א.ה. והא דנקט השו"ע בנוסח יש אומרים, ולא קאמר בד"א בבגדה אבל לא בגופה, י"ל, דאילו היה עושה כן היה מכריע בין השיטות שהביא בסעי' ו', ולא

רצה להכריע, ולכן דווקא נקט לשון שאינו משמע דכו"ע מודי בה, כדי להשאיר ספיקת סעי' ו' במקומו. כנ"ל.]

בספר ערך השולחן [ספרדי, ולא הערוה"ש] נקט שזה סתם וי"א. מאידך, היביע אומר [ב' ט"ז] מביא בית דוד שכתב כלל בשו"ע, דאין לה תוקף סתם וי"א אם הסתם לא דיבר על אותו ציור, וא' ממקורותיו הוא כאן. וכ"כ החיד"א לדינא.

ור' אלישיב שאל את מרן הגרע"י איך הספרדים נוהגין בשאלה זו, והשיב לו 'כהבית דוד', ושמצטרפין.

והכי קיי"ל, אלא ששבה"ל כ' דודאי אין מצטרפים אלא טיפין הקרובים זו אל זו, וששייכים אחדדי, אבל בלא"ה ודאי דנים כב' כתמים.

יל"ע, אשה לובשת בגדי תחתונים לבנים, וגם יש לה גרביונים לבנים, ומצאה פליטה אחת, מחולק לשני בגדיה, כל א' פחות מגרים, אך ביחד מצרפים לגרים, מה דינה.

ואומר 'הני מילי', כלומר שאומר שהסתם לא דיבר בכח"ג, וכגון הך דהכא, ובין היכא שהי"א אומר סתם שאם הוא וכו', דבזה הי"א אומר שחולק על הסתם.

^א וע' סי' צ"ד סעי' א' דבזה אמרי' דהוא סתם וי"א, אע"פ שאין הסתם דווקא עוסק בציור של הי"א, דאולי הסתם מיירי דווקא בכף של עץ. וי"ל, דיש לחלק בין היכא שהסתם בא

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

דם בצד שמאל, והיא פליטה אחת מחוברת ע"י צבע טהור, מצטרפין יחד לשיעור, ואם יש ביניהם שיעור גרים של אדום, אסורה.

והכי נקטינן, וכ"כ חשב האפוד נב' קל"ז. ולכא' זה חידוש גדול, דכי היכי שאמרי' לא גזרו, ושאר הפליטה אינו בכלל החשבון של השיעור, ואמרי' דרק שיעור של דם ממש אסרו חז"ל, א"כ מהכ"ת יצטרף. דהיינו, מדוע הלכות צירוף שונה משאר הלכות כתמים. ולמרות טענה זו, נקטינן להחמיר.

השבה"ל מביא צמח צדק, דאם יש שני פליטות, כל א' פחות מגרים, וקו דקה מצבע כשר מחברם, הואיל ואינה פליטה אחת, מותרת. ושבה"ל מסיק להחמיר. ומציאות כזו נמצאת לרוב.

אבל באמת נראה, דאין מחלוקתם גדולה כ"כ, דהיכא שהוא להדיא ב' פליטות, אלא שאחד נתפשט Smudge, גם שבה"ל יקל, דשבה"ל לכא' החמיר רק היכא שיתכן שהיא פליטה אחת.

הדע"ת בסעי' ה' מביא פחד יצחק ערך 'כתם', שדן בזה. ונראה שמותרת, דכמו שיתבאר בס"ד, בכל דיני כתמים הולכים בתר מקום המציאה, וכאן, נמצא ב' כתמים כל א' פחות מגרים, ומה בכך אם אנו יודעים שהיה בפליטה אחת, הא נמצאו בב' מקומות, ולכן לא גזרו.

ולכא', ה"ה בכגד שיש לה ב' שכבות, אם כל כתם אינו גודל 19 מ"מ, וא"כ אינו אסור.

וה"ה כתם הנמצא על טישו מקופל, ועל כל שכבה יש 18 מ"מ, ובגלל שהיה מקופל יש חמש כאלו, אינה אסורת, כי לא מצאו כתם אחת בגודל של 19 מ"מ.

בסעי' ה' כתבנו לגבי פליטה גדולה, ומעט דם, שאין יתר הפליטה מצטרף עם הדם לשיעור גרים, רק כשיש שיעור 19 מ"מ של דם נאסרת.

וכ' רעק"א בסעי' י' בשם מעיל צדקה, דאה"נ יתר הפליטה אינו מצטרף לשיעור גרים, מ"מ מועיל לחבר החלקים, ולכן אם יש טיפת דם בצד ימין, וטיפת

סעי' ט' – צורת הדם

כתם הנמצא על בשרה, שהוא ארוך כרצועה או עגול, או שהיו טיפין טיפין, או שהיה אורך הכתם על רוחב יריכה, או שהיה נראה כאילו הוא ממטה למעלה, הואיל והוא כנגד בית תורפה (פי' גנאי הוא והוא כנוי לערוה), טמאה, ואין אומרים אילו נטף מן הגוף לא היה בזה.

טיפין, באופן אחר, שאינו ענין של טיפות, אלא ענין של צורות, והשו"ע פסק בשני המחלוקים.

פירוש השני

סעי' זו הוא שיטת שאר הראשונים, שלמדו את הברייתא של סעי' ה' טיפין

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

סעי' י' – אינו מקבל טומאה, צבעונים

כתם שנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה, לא גזרו עליו. כיצד, בדקה קרקע עולם (או בית הכסא שאינו מקבל טומאה), (מרדכי ה"נ ז"ס סמ"ג וסמ"ק) או כל דבר שאינו מקבל טומאה, וישבה עליו ומצאה בו כתם, וכן כתם שנמצא על בגד צבוע, טהורה. (לפ"כ, תלכס האשה בגדי צבעונים, כדי להלילה מכתמים) (הרמב"ם וזגמרא פרק האשה).

דהיינו, ס"ל דאינו נחשב נמצא על נייר אלא נמצא על גופה, ועוד, אינו נמצא סתם על גופה, אלא באותו מקום ממש.

וכ' שלא יעלה על הדעת להתיר, ומה לי נמצא בעיניה, מה לי נמצא בידיה. ומסיק דהוא דבר כ"כ פשוט שאי"צ להעלות על הכתב, אלא שעשה כן לחלוק על מי שהקיל בזה.

והקנה בושם וא' ע"ז ג"כ נקט ממש כדבריו הללו, וככל טענותיו, ובתשו' הבאה כ' דכן מצא בחשב האפוד, וברוך שכוונתי. וכ"ה בדרכ"ת [סקנ"ז], דדנין כאילו נמצא על גופה.

הקנה בושם ממשיך ומביא אחרונים כדבריו, ומביא גר"ז בס' קפ"ג במהדו"ב [עמ' ק"ט במקצת מהדורות], לגבי בדיקת עד צבוע, דאפ' בלי הרגשה טמאה, כיון שנמצא מהבשר ולפנים, וכן בסד"ט [סקי"ט], בדיקה או קינוח אסורים בכל גווני.

מאידך, כבר הבאנו דעת ר' משה נד' י"ז ט"ז [לגבי ודאי מגופה] לומר שקינוח יש לה עד שיעור גרים, וטענתו, אה"נ יתכן שנחשב נמצא בגופה, מ"מ אינו ודאי אך ורק דווקא מאותו מקום, אלא יתכן שהגיע ממקומות אחרים, או בין

מקום המציאה, ודיני קינוח

נבאר כאן עומק השאלה, איך דנין ואיך מגדירין מקום מציאת הכתם, ובה נוכל בס"ד לבאר דיני קינוח, אם ומה וכמה אוסר.

ונקדים, אשה שמצאה כתם בבגד לבן כשיעור גרים, ולפני שמביאה לרב היא מעבירה לבגד צבוע אחר, אין צד שבעולם שנתיר, כי נמצא במקום האוסרת, ולא מהני מה היא עושה אח"כ. ועלינו לבאר עכשיו, מה בכלל זה ומה דומה אליו.

כ' חשב האפוד [ב' ע"ה] 'פשוט אצלי' שאין שום היתר של כתמים בכתם הנמצא על נייר קינוח, ולא משנה אם הוא מקבל טומאה או לא, צבעונים או לבנים, כולם אסורים במשהו, מדרבנן כשלא הרגישה, וכל זקני ירושלים ששימש בהם מעולם לא הקילו בזה.

ואה"נ יהיה לה קולי דרבנן, כגון בבגד שחור שא"א לראות אם הוא אדום או לא, נגיד עליה ספק דרבנן לקולא, אבל בלא"ה אסורה מדרבנן, ואין לה שאר קולי כתמים, ודנים כאילו נמצא באותו מקום שבדוק אצל מאכולות.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

הדם, ודם זה נח ונתיישב תוך גופה, א"כ היה נמצא, משא"כ בקרקע עולם, תלינו שמעולם לא עמדה הדם תוך גופה.

מאידך, העמק תשובה ילמד את הגמ', דדם זו שנמצא עכשיו על הקרקע, פעם הראשונה שמסתפקין בו הוא עכשיו כשמונה על הקרקע, ודנין בשעת המציאה לעינינו, וכ"ה בקינוח, מלבד היכא שידעה והרגישה ממנה קודם, דאז מקום לידת השאלה היתה בעודה על גופה.

ואה"נ, שתי נשים, באותו קינוח, אותה פעולה, לדעת העמק תשובה יתכן שאחת מותרת ואחת אסורה, כי א' לא עלה על דעתה שיש דם, ואילו השניה חששה לדם. נמצא, הראשונה, לידת הספק היתה על הנייר, וקדמה נייר להמציאה, ולהשנייה, לידת הספק היתה בעודה על גופה, וא"כ קדמה המציאה לנייר. ואה"נ, הכוונה ישנה את הדין.

כגון, אשה שלא חששה לדם, וקינחה ומצאה דם, לידת הספק היתה בנייר, וטהורה. אם קינחה שוב לראות מאין בא, והאם יש עוד, אסורה לדברי הכל.

מסק' למעשה, אם היה פחות מגרים, יש להקל כר' משה, ומסתבר טעמיה. ואם היה יותר מגרים, אך בצבעונים או אינו מקבל טומאה, עדיין היינו מורים להקל כדברי העמק תשובה. א', דמסתבר טעמיה, ועוד, הלא כל האחרונים דנו על נייר אם הוא מקבל טומאה, והאם חוששין להרגשה אחר עשיית צרכיה – ומדלא אמרו דכל קינוח נחשב כנמצא על גופה, ומהא דדנו באלו שאלות, ע"כ דלא כחשב האפוד וקנה בושם.

השפתיים, א"כ שפיר נוכל לתלות על מאכולות, ולהתיר עד שיעור גרים.

ובאמת, טענה זו מסתברא, מדוע בקינוח אחר צרכיה נימא שנמצא באותו מקום בבית החיצון, אולי היה משאר נקבים וחלולים. וכן הורה ר' אלישיב, דבקינוח יש היתר של גרים, אבל ביותר מגרים לא יועיל שאר היתרי כתמים.

וטענה זו מובא גם בעמק תשובה נא' קל"ו. וממשיך ואומר, דהא שאומרים דקינוח נחשב נמצא בגופה, לפעמים כן ולפעמים לא. ומסביר, דהיכא שהאשה באה לברר מה יש שם, כגון שהרגישה רטיבות, או שיש לה רגלים לדבר לומר שיש דם, והלכה וקינחה כדי למצוא אותה, בזה דודאי נקרא נמצא על גופה, וכדברי גדולים הנ"ל, ורק מסירה בידה כדי להסתכל עליה.

משא"כ היכא שלא הרגישה דבר משונה, רק קינחה כדרכה, ופתאום מצאה עליה דם, שלא ידע ממנו מעולם, א"כ תחילת לידת הספק, וזמן ומקום המציאה הוא עכשיו, על הנייר, ושפיר נוכל להקל בגרים/צבעונים/אינו מקבל טומאה.

כלומר, בגמ' מבואר דאם ישבה על קרקע עולם בדוק מדם, ועמדה אחרי דקה ויש שם דם, נקרא נמצא על הקרקע, ולא כנמצא בגופה. החשב האפוד וקנה בושם יגידו, שאני קרקע עולם, כי שם נמצא על הקרקע, והגיע שם מעצמה, משא"כ כאן מעשה ידי אדם הביאו על הנייר, וא"כ המציאה היתה בגוף, בין כשידעה מזה, בין כשלא ידעה מזה, כי דנין מקום המציאה כפי המקום הראשון שנחה

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

ולפי מהלך זה, בדיקה קיל טפי מקינוח פעם השנייה. וגם, הנ"מ רק בבדיקות בז' נקיים, אבל בדיקת יום הווסת הוא אכן למצוא כל מה שיש שם, ויחשב כנמצא תוך גופה. (היה מקום לדון בזה, עיי"ש מש"כ בס' קפ"ד).

ואה"נ מהלך זה יישב את הגר"ז השני, אבל מ"מ סתירת הגר"ז במקומה עומדת. ואולי יש ליישב באופ"א, דאיירי כשהרגישה רטיבות, א"נ איירי בבדיקה ביום הווסת. מהלך זו נאמרה כיישוב, ואינו כצד הלכה למעשה, כמובן לכל בר דעת.

ומר' משה ג"כ איכא ללמוד דאמרי' מקום המציאה היתה בבגד ולא בגוף, מהא דדן [א' צ"ה, עיי"ש דיש לדון על דבריו שם] לגבי אשה שייבשה את עצמה אחר מקלחת, ומצאה כתם במגבת, וכ' דאי"צ לחשוש להרגשות; ומדלא קאמר דנחשב נמצא על גופה, כי הלא המגבת הסירה מגופה והניחה על מגבת, ע"כ כעמק תשובה.

[והנה, היה מקום לחלק בין מגבת לקינוח, דאולי ס"ל להמחמירים להחמיר רק בקינוח, כי קינוח פירושו למצוא מה שיש שם, משא"כ מגבת אינה בא במטרת מציאה אלא מטרת ניגוב.]

השבה"ל [ט' קפ"א ד'] דן בקינוח אחרי עשיית צרכיה, אי חוששין להרגשה; ומדלא אסר הכל משום דנמצא על גופה, אלמא כעמק תשובה. וכ"ה במנח"י [ה' קי"א].

מסק' דמילתא, אשה לא תסתכל על נייר טוילט בכל קינוח, כי יש לה חזקת טהרה, ואין לה שום ריעותא, וא"כ אין סיבה לחפש בעיות, ל"ש בימי טהרה,

והגר"ז והסד"ט שהביא הקנה בושם, אינם ראיות. הסד"ט ס"ל דידו של אדם נקראת מקבל טומאה, וכל שמונח עליה מקבל דין מקבל טומאה, ולכן כל בדיקה וכל קינוח נקרא נמצא על מקבל טומאה, ואנן לא קי"ל כדבריו כדיבואר בהמשך, א"כ אין ראיה מהנ"ל.

ומהגר"ז שהביא ג"כ אין ראיה, דהלא איירי בבדיקה, ובבדיקה גם העמק תשובה יסכים, כי בדיקה פירושו הוא למצוא מה שיש שם. נמצא, אין ראיה מהגר"ז.

[אמנם, הגר"ז [קו"א בהשמות, עמ' ק"ה במהדורת עוז והדר], איירי לגבי בדיקה כשלא חוששין להרגשה, דהוא ודאי דרבנן, אם בדקה בדבר שאינו מקבל טומאה, טהורה, כי נמצא על דבר שאינו מקבל טומאה, אלא ע"כ, מוכיח הגר"ז מכאן, דחוששין להרגשה, ומפני כך בדיקות אוסרות בכל גווני.

ומלבד דזה סתירה לגר"ז הקודם דבבדיקה נקראת נמצא תוך בשרה, הלא גר"ז זו בעצם צע"ג, דאיך יעלה על הדעת לומר דבדיקה נקרא נמצא על עד ולא נמצא תוך גופה, הא כל מטרת בדיקה היא למצוא מה שיש בפנים.

וי"ל, החזו"א כ' דבעיקרון אחרי הפסק טהרה אשה יש לה חזקת טהרה, ומטרת הבדיקות בז' נקיים אינם לראות האם יש שם דם, אלא מטרתם הוא לא לסמוך על חזקה קמייתא אלא לחזק ולהוכיח החזקת טהרה. נמצא, מטרת הבדיקה אינה למצוא כל מה שיש שם ולדון עליו, אלא הוא לוודא שאין שם כלום. א"כ י"ל, הגר"ז ס"ל בבדיקה שייך לומר דהדם נמצא על הבגד, כי לא הלכה למצוא את הדם הזה, וא"כ יתכן להגיד עליה התירי כתמים.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

מהפרשה הזו, אלא כתם בעלמא, וטהורה. אך בכל אופן מומלץ להימנע מתשמיש מעל"ע.

קינוח אחר עשיית צרכיה

בגמ' מבואר בדביקת עד, תשמיש, והטלת מ"ר, אמרי' עלייהו דילמא ארגשה וטעה. הפ"ת סק"ח כ' דאינו ברור השיעור אחר השתנה דניחוש לזה. ואין חוששין שמא בא הדם לפני הטלת מ"ר, דאילו היה כן, היה יורד ביחד עם המ"ר.

השבה"ל שם כ' דאם קנחה מיד, חוששין להחמיר, ואם המתינה דקה, נקל, ונגיד שהדם בא אח"כ, ובלי הרגשה. ובמציאות, להמתין דקה אחרי עשיית מ"ר, הוא זמן ארוך לאין קץ.

מאידך, ר' משה [ד' י"ז י"ג] מחלק בין היכא שהיא ממהרת, כגון שהשאירה תינוק לבד, או קדירה על האש, דאז מקנחת מיד בגמר הקילוח, ואינה ממתנת לטיפין הבאים אח"כ, אז נחמיר ולומר שהדם הנמצא על הנייר נחשב כאילו בא בהרגשה, אבל באשה רגועה, שהמתינה אחר הקילוח כמה שניות עד שיסתיימו הטיפין, דינה ככתם, ונקל כיון שנייר אינו מקבל טומאה.

ואפ' אם נקל כזה, מ"מ לכאן על הרב לברר את המציאות לפני שמורה.

אגב, שמעתי בע"פ שהעמק תשובה שהיקל לגבי קינוח, וכנ"ל, חשש להרגשה רק כשהיה איזה כמות של דם, דבזה מסתבר לומר שהיתה הרגשה אלא שלא שמה לב, משא"כ טיפה בעלמא. ועיין בזה.

ול"ש בז' נקיים; וכ"כ ר' משה [ד' י"ז כ"ח], ומוסיף, דבלא"ה לא נוכל לאסרה בוודאות בכל מקרה ולכן אינה בכלל כל המרבה לבדוק הר"ז משובחת.

מעשה שחיה, אשה באמצע ז' נקיים, הרגישה פליטה לחוץ, וחששה אולי דם היא, ולכן בדקה בגדיה, ומצאה בכגד לכן פחות מכגרים. לאור האמור אסורה, כי לידת הספק היתה תוך גופה, וא"כ דינו כנמצא טיפת דם באו"מ שבדוק אצל מאכולות, ואסורה. [ואם היא אשה המורגלת בפליטות, ולכן לא היתה לה הו"א שזה דם, דינה שזה לאשה שקינחה בלי לידת הספק, ואח"כ מצאה דם בנייר.]

מעשה שחיה, אשה מעוברת לקראת סוף ימי עיבורה הרגישה פליטה משונה, ולכן עשתה בדיקה ע"י בגדיה התחתונים. וכשבדקה בגדיה, מצאה ליחה סמיך, ולידו טיפת דם. והבדיקה שעשתה עם בגדיה, היה ע"י צבעונים ולכן לא היה ניכר היטב, והיה קצת אדום כהיר.

והנה, אם היה דם תוך עצם הליחה, הדין תהיה בדיוק כמו סיפור הקודם. אך כאן עדיף כיון שהיה ליד הליחה, ולא תוך עצם הליחה. וא"כ לכאן נוכל לתלות שההרגשה [שאינו הרגשה הלכתית] היה של הליחה, ולא היה לידת הספק של הדם תוך גופה, והדם היה נמצא על בגדיה, ונקל משום כתם.

ומצד הבדיקה, הרי בדיקה ע"י בגד שלבוש בו עכשיו אינו נכנס בעומק, אפ' על הצד שבדקה במקום הנכון. וא"כ אין לחוש דילמא ארגשה, ושיש לדון רק מצד כתמים, וא"כ נתלה שהדם אינו

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

וע"ע מש"נ לגבי כתם באסלה, עוד מענין זה.

כתם על לבנים, דרך צבעונים

הבצל החכמה [ה' קמ"ט, ו' קכ"ה] הרעיש את העולם בדבריו המיוחדים, וכ' דאם מצאה כתם בבגד לבן, כמו גרביונים שיש עליהם חלק לבן באותו מקום, אך הכתם הגיע לשם דרך בגדים תחתונים צבועים, הואיל ועבר דרך הצבעוני, כבר חל על הדם הזה שם היתר, אינו אוסר אף אם נמצא עכשיו בלבנים, והוא שיעור גרים.

וטען, אשה שמצאה דם בבגד שחור, ומאיזה טעם שיהיה עברה לבגד לבן, כגון שלחצה זו אצל זו, וכי נאסר אותה מחמת שנמצא עכשיו בבגד לבן? ודאי שלא, כי כבר נמצא הדם, ואילו היה שם מורה הוראה היה מורה להתיר, א"כ שוב אינו אוסר. וממליא טען, ה"ה כאן, אילו היתה שואלת כשהדם היה בבגד הצבעוני, היינו מורים להתיר, א"כ אין דם ההיתר אוסר אחר"כ בבגד הלבן.

והנה, האחרונים חלקו עליו, וביניהם הציץ אליעזר [י' כ"ג ט"ז, עיי"ש], וס"ל דאמרי' דדנין כמקום המציאה וכמקום לידת הספק, והואיל ולא נמצא עד שהגיע ללבן, אסורה. אבל הציור שמצאה, והעבירה בידיים לבגד השני, בזה כבר נמצא, ולכן אינו אוסר שוב. ואה"נ גם עכשיו, אם היתה שואלת כשהוא על השחור, היתה מותרת, מ"מ למעשה לא שאלה, כי לא מצאה, א"כ אין דנין כפי שהוא באמת, אלא מתי ואיפה נמצא בפועל.

ועוד, אם כדברי הבצה"ח, אם דנין כפי האמת, אילו היתה שואלת, א"כ בכל כתם ודאי מגופה נאסר, כי אילו היתה שואלת בעודו תוך גופה, בזה היינו אוסרים אפ' בפחות מגרים, כי דם באותו מקום אוסר במשהו!

אלא ע"כ, לא עוצרים את השעון, ולא דנין אלא כפי מקום המציאה. וכן חולק עליו היביע אומר [ה' י"ז ב'], ר' אלישיב, ר' משה בע"פ, חו"ש, ושיעורי שבה"ל.

וצ"ע מלקטי ומחברי זמננו [נטעי גבריאל ועוד], שתפסו דבריו להקל. ועוד, הבצה"ח בעצמו כ' דאם כדבריו, כל קינוח נאסר, כי נדון אותה כפי האמת, כשהיתה באו"מ, ושם דם אוסר במשהו. וא"כ, המקילין בקינוח, ומקילין גם בציור של בצה"ח, מופרכים מסברא, כי אותו לומדות מחייב שתייהם, וא"א לתפוס את שני קולות הסותרות.

נמצא למעשה, בגדי תחתונים צבועים, שעבר הדם דרכו לגרביונים לבנים, או בגד שצד א' צבוע וצד א' לבן, צריכין לדון כתם על הלבן, ואם הוא גרים, והבגד מקבל טומאה, נאסרה.

אלא שיל"ע, לאור האמור, אשה שהסירה בגדיה, ולא ידעה ולא חששה שמא יש עליהם דם, וזרקת על סדין או ספה או על שאר דבר לבן, ושם נמצא כתם גדול גרים, וכי נאסרה. הלא אי"ז מילתא דמסתברא.

ואין לומר דמותרת, משום סברת בצה"ח, דהא לא אמרי' כן, מדמקילינן בקינוח. ואין לומר שאני ציור זה, דכבר נח ונמצא, אלא שעבר לפה ע"י מעשה ידי אדם, ומעשה ידי אדם אינו נקרא

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

צבעונים

סיים שו"ע, דכתם על בגד צבוע אינו איסור כתמים. ויל"ע בטעמא דמילתא.

רש"י כ' דהואיל וקשה להבחין מהו דם גמור בצבעונים, לא אסרו בכלל.

המעיל צדקה מצדד לומר, דטעם זה שייך רק בבגד אדום, א"כ רק כתם בבגד אדום לא אסרו, אבל שאר צבעים אכן אסור, ומסיק להקל גם בשאר צבעים שאינם לבנים, מחמת רש"י שכ' דעושין בדיקות עם לבן, דבהכי נראה המראה, ומתירמב"ם שסותם להתיר כל צבעים.

וכ"ת, הא ההו"א של מעיל צדקה מסתבר, דדם על אדום קשה להבחין, אבל על ירוק, כחול, צהוב וכדו', אינו קשה כ"כ להבחין, א"כ מדוע באמת התירו חז"ל כ"כ, י"ל, דזהו לדידן, אבל לחז"ל רק ד' מיני דם אסורים, ושאר מותרים, א"כ אנו יכולים לראות מה יש לו נטייה לאדמימות אפ' בשאר צבעים, אבל הבחנה מיוחדת זו בין דם לדם, זה אינו שייך אלא בלבן ולא בשאר צבעים. ובאמת כן מדויק ברש"י, דכ' א"א להבחין מהו דם גמור.

לאור האמור, רק צבע לבן אסור, אבל לא שאר צבעים, ככל שיהיו, אפ' צבעי פסטל, וכדלקמיה. אמנם בהא מיהת מודה, דלבן אינו דווקא לבן מבריק, אלא גם לבן מלוכלך הוא ג"כ נקרא לבן. Off White, Dirty White. ולא רק כשהוא מעורב קצת שחור, אלא ה"ה מעורב טיפת שאר צבע, אם הוא לבן, לא נקל מחמת 'רמז' ו'ריח' של צבע אחר.

נמצא במקום החדש, אלא עברוהו למקום החדש, דא"כ היינו מחמירין בקינות.

אלא ע"כ צ"ל, כל שנח ועמד ונעצר בבגד, הנחה כזו נקראת נמצא, אפ' אי לא יודעים מזה. כי לא יתכן דדם יהיה במקום מגולה, נראה לעין כל, ושלא יהיה אסורה עד שמישהו יראה אותו בפועל. אינו מסתבר לומר כן, אלא מסתבר דכל שנח ועמד ונעצר באיזה מקום גלוי, לא שנא בבגדה ולא שנא בבשרה, נקרא 'נמצא', ודנין כפי שנמצא עכשיו.

אלא, היכא שלא עמד מללכת, ועבר ישירות מהבגד צבוע לבגד לבן, זה אינו נקרא 'נמצא' אף שהוא בעצם במקום מגולה, כיון שה'נסיעה' לא עצר. [ואה"נ אם באמת מצאה אותו כאן באמצע נסיעה, זה נקרא נמצא, אלא] אנו אומרים, היכא שלא ראתה, כל שממשיך דרכו, אינו נמצא, רק כשעוצר, נקרא נמצא בעצם, אף שאין מי שיוודע מזה.

נמצא, אם הדם הגיע לבגד הצבוע, ועמד שם, ומשם עבר לבגד לבן, אם היינו יכולים לברר מציאות כזו, היינו מתירין, כי כבר נפסק על הדם הזה להתיר. אלא כשלא יודעים, אנו נוקטים שעבר ישירות, בלי עצירות, ושלא היה נמצא עד בגד הלבן.

מעשה שהיה, אשה הסירה את כל הסדינים מהמטה, ומצאה כתם גדול על מזרון לבן. הדין בזה שהיא מותרת, דמי אמר שבא עכשיו, אולי בא במחזור הקודם, או מלפני ששה חדשים. ורק אם הוא טרי, נוכל לדון בו, וכהנ"ל. וזו בעצם שייך לסוגיית תליות.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

להחמיר בכל צבעים הואיל ויש ראשונים המחמירים בזה, ואפ' אם תרצה לומר כרש"י, הרי טעם רש"י לא שייך בהרבה צבעים בהירים.

א"כ, המקור חיים כ' דשו"ע מיקל בכל צבעים, אפ' בהירים, ומק' עליו דהיה לו להחמיר. א"כ אין שום ראייה ממקו"ח להדרכ"ת, אדרבה, מוכח שלמד שו"ע כדברנו.

והבית הלל שהביא, איירי לבאר איזה מנהג שהיה לא ללבוש צבעונים, ולא קאמר דינו למעשה.

והמעיל צדקה שהביא, כבר ביארנו למעלה הדרך ללמוד המעיל צדקה, ושמשק' היה להקל בכל צבע, וא"כ אין ראייה מדבריו.

נמצא, ג' מקורותיו של הדרכ"ת אינם ראיות בכלל, ותמהני פה קדוש איך שגה בזה, והעיקר כמש"כ, דבכל צבע אין להחמיר, אפ' צבע בהיר וצבע פסטל.

וכ"פ חשב האפוד [ב' צ"ב], ומביא מקצת דברינו למעלה, וכ' שלא שמענו מעולם מי שמחמיר בזה. והכי קי"ל.

שיטת החת"ס, מובא בפ"ת [סקב"א] ס"ל דהיתר של צבעונים מהני רק לבגדים שאינם צמודים לבשרה, באותו מקום, דאילו היה צמוד לאותו מקום אין היתר כלל. לדינא לא קי"ל כן, וכ"כ הגרש"ק, המהרש"ם, החזו"א [פ"ט ד'] שמוכיח כן מסתימת הפוסקים, וכ"פ שבה"ל [ב' פ"ז]. וכ"מ משבה"ל [י' קמ"ב וקמ"ג] הדין להבחין בין כתם לראייה, ולא אסר משום שהוא בגד צמוד לבשרה.

והורה מו"ר הגר"ש, צבע של טלית של צמר הוא לבן, ולא רק כשהוא חדש, כ"ז שלא נעשה צהוב, והגבול אינו ברור. ואמר שא"א להקל בקרם Cream. אך חוס בהיר, כגון גרביונים של ימות הקיץ, נקרא צבוע. צבע דף של גמ' ושו"ע, חשש ללבן. [מו"ר הגר"ב שליט"א היקל בקרם וכן בצבע של דף גמ' ושו"ע].

כלומר, אין איסור של לבן, והשאלה היא מה בכלל לבן, אדרבה, יש היתר של צבעונים, והשאלה היא מה בכלל צבע. וס"ל למו"ר שקרם ולכלוך אינו בכלל צבע, ולכן לא נכלל בהיתר של חז"ל, משא"כ צבעי פסטל, הם צבעים גמורים, הגם שבהירים.

הנה, הדרכי תשובה [סקס"ב] כ' דרש"י כ' שקשה להבחין בשאר צבעים, וכ' דאין זה גזוה"כ והיתר בכל מקרה, אלא טעם מדוע א"א לאסור בצבעים שונים, אבל היכא שאכן באמת יכול להבחין למרות שהוא על בגד צבוע, נאסר אף בצבעונים. וכ' דכדבריו מצא גם במקור חיים ובבית הלל, ובמעיל צדקה.

וכדבריו הללו חשש שבה"ל [סק"ד וח"ב פ"י], ואוסר כתם אדום על צבעי פסטל, Pastel. ולכאן ה"ה כל צבע צהוב יחמיר, דעדיין יכול להבחין.

והנה, מלבד שסתימת שו"ע ונו"כ אינו כן, אלא להקל בכל בגד שהיא צבוע, באיזה צבע שהיא, ל"ש צהוב, ל"ש פסטל, לכאן דברי דרכ"ת צע"ג, וכמו שנבאר.

ונשיב על הראשון ראשון. הא דכ' דמקור חיים כדבריו, המעיין שם יראה שבאה לחלוק על פסק שו"ע, וכ' דיש

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

אדום ממש מהחלק הלבן דבא זה וגילה על זה, וא"כ כל שיש מקצת הפליטה האדומה על הלבן, אוסר.

ר' משה [וי"ד ג' נ"ג בסופו] כ' דיש להחמיר בזה, כי מסתבר טעמיה של החו"ד, כי אנו יודעים שבעיר שאין בו מאכלות עדיין יש לה היתר של גרים, ואילו אותו מקום בדוק אצל מאכלות ואין לה שום היתר של גרים, וע"כ משום דכל העולם שייך שיהיה בו מאכלות, וא"כ לא גזרו חז"ל, לא פלוג, משא"כ אותו מקום, הוא בלתי אפשרי שמאכלות יהיו שם, א"כ לא אמרו לא פלוג היכא דהוא בלתי אפשרי, וכגון ציור שלנו.

כלומר, אה"נ בזמננו אנו יודעים בבירור שכתם הזה לא בא ממאכלות אלא מגופה, ואעפ"כ מותר, כי כתם כזה שייך ויתכן למאכלות לייצר כתם כזה, אע"פ שלא עשה כן במקרה הזה [כשיטת ר' משה דודאי מגופה יש לה קולי כתמים]. אבל ציור שיש כתם שאינה ביכולת של מאכלות לייצר כתם כזה, כגון באו"מ, בזה לא אמרי' לא פלוג ואסור.

נמצא, כתם שאינו אפשרי לכינים לעשות, אסור אף היכא שהוא פחות מגרים. א"כ, אע"פ שכל כתם על צבעונים אינו כתם האוסר, מ"מ הוא כתם אחת עם מה שנמצא על הלבן. ולכן, יש כאן כתם על הלבן, שאינו ביכולת של הכינים לעשות, ומופקע מההיתר של מאכלות.

וממילא, יש לנו כתם פחות משיעור גרים על הלבן, כי השאר על הצבעוני,

אמנם ע' בשיעורי שבה"ל, דנתבלבלו הדברים שם.

הרמ"א כ' דאשה תלבש צבעונים כדי להצילה מכתמים. והפ"ת [סקכ"ב] דזה אינו כולל ימי נידותה וימי ליבונה. והנה, ימי ליבונה הם הז' נקיים, וא"כ מה הם ימי נידותה. ואולי הכוונה הוא ליום שחוששת שיבא המחזור, והיא יום הווסת, והבאנו את זה בס' קפ"ד, עיי"ש.

יש שמועה מר' משה דכתם ביום הווסת על בגד צבעונים, אוסרת. ואולי זה משום דביום הווסת על כל טיפת דם חוששין להרגשה. ואכ"מ. למעשה, אנו מקילין בזה.

בגד מנומר

בגד שיש לו חלקים לבנים וחלקים צבעונים, מנומר, ויש כתם על הלבן והצבוע ביחד, יל"ע מה דינו, האם חלק הצבוע עולה להחשבון, ואפ' תימא שאינו עולה, האם לכה"פ מחברן, לצרף את חלקים הלבנים ביחד.

ולמעלה בסעי' ח' הזכרנו דברי רעק"א בשם מעיל צדקה, לגבי פליטה אחת, שיש שני חלקי דם, ששאר הפליטה אינה עולה להחשבון, אך מחברן ולא אמרי' שהיו שתי מאכלות באותה פליטה, וא"כ כ"ש כאן כשהוא באמת אדום, שלכה"פ מחברן [ע' לקמיה]. והשאלה היא, מה הדין של הדם הנמצא על חלק הבגד הצבוע, האם היא עולה להחשבון.

החו"ד [סק"ט], ותשובה מאהבה [תלמיד הנוד"ב], ס"ל דחלק הצבוע עולה להשיעור, כיון שאנו יודעים עכשיו שאין פליטה זו באה ממאכלות, וידעינן שזה

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

והנה, כפי מש"כ לגבי פליטה שחורה שיש חום באמצע, שמחברם, ואינה עולה למנין, מובן מש"כ כאן לגבי צבוע, שדינם שווה. נמצא, הצמח צדק שמיקל כאן ה"ה וכ"ש יקל כשיש חום המפסיק ביניהם.

לדינא, אנן משוין שני הדיונים אחדדי, ובשניהם [מראה טהור באמצע, או בגד צבוע באמצע] מחברם, אך אינו עולה להמנין.

אך שמעתי, שיש מורי הוראה שמחמירין לענין מראה טהור באמצע, וכמש"כ, אך לגבי בגד צבוע באמצע ס"ל שזה מחלק הכתם, ונדון כל א' באפי נפשיה, ע"פ צמח צדק הנ"ל. וצ"ע איך תופסין חצי הדעה, מלבד שהוא נגד כל גדולי הפוסקים.

צבעונים; מעל הבגד, ועל הגוף

לעיל בסעי' ה' דיברנו לגבי כתם עב וצבור לגבי מהו שיעור גרים. והחוש"ש [ק"צ י"ג א' כ' דה"ה כאן, דם הצבור מע"ג הבגד ואינו בלוע בתוכו, לא יחול עליה קולי צבעונים, כי אינו נמצא תוך בגד צבעוני, אלא על גבי בגד צבעוני.

סתימת הפוסקים אינו משמע כן, אלא משמע להקל בכל אופן. ושמעתי שכן מורים למעשה גם בעיר בני ברק.

אלא שיל"ע, מהו גדר בלוע לפי דעה זו, כי היה מקום לומר דכל שיכול להסיר ע"י הנחת טישו על הבגד בלי לחץ, והדם יעבור מזה לזה, זה גלוי שלא היה דם זה בלוע בהבגד אלא מונח על גבו. ואם זה נכון, כל אשה בכל כתם טרי תחוייב לעשות כך. וכן אמר בע"פ חתנו הרה"ג

אך עדיין דם זו אינו אפשרי לבא ממאכולות, וממילא אסורה. דהיינו, חצי גרים על הלבן אוסרת מחמת גודל המראה על הצבעוני.

כך נראה לבאר את דעת ר' משה, ע"פ מש"כ בתורה והוראה בשמו, בתוספת ביאור, לבאר שיטתו המחודשת! ר' משה מיקל בשעה"ד, כגון שעדיין לא קיימו פרו ורבו.

ק"ק על דעת ר' משה, נתבאר למעלה שלא גזרו על צבעונים הואיל וקשה להבחין בין דם לדם. וק', מהאי טעמא נמי נתיר כאן, כי לפעמים לא יוכל להבחין אם חלק של הצבוע אכן באמת דם ממש [עכ"פ בימי חז"ל], א"כ לכאור' היה כלול בגזירת חז"ל להתיר צבעונים.

למסק', המעיל צדקה מובא ברעק"א, חכמ"א, ערוה"ש, ושאר פוסקים, כולם הקילו, ושהדם האדום בחלק הצבוע אינו עולה לשיעור גרים, כי מה שנמצא על הלבן אינו גרים, ומה שנמצא על הצבעוני אינו אוסר. והכי קי"ל.

ואעפ"כ, כל המיקילים הנ"ל ס"ל דאע"פ שאינו עולה להחשבון, מ"מ מחברם יחד לעשותו כתם אחד, ולכן אם יש חלק לבן עם צבוע באמצע, שתי הלבנים מתחברים יחד ע"י הצבוע, ואם יש שיעור גרים במה שנמצא על הלבן, אסורה.

הצמח צדק למד את דברי הגר"ז לומר שאין הצבוע מחברם, וכל חלק לבן דנין באפי נפשיה, וכל שאין שיעור גרים על חלק לבן אחת, אינו אוסר.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

להבחין בין צבעי הדם, וא"כ אמרו דכל צבוע אינו אוסר. והנ"מ בבגד, שהמורה הוראה צריך להבחין כשהוא על הבגד עצמו, משא"כ כתם בגוף האשה, הלא המורה הוראה בלאו הכי אינו מסתכל עליו בעודו על האשה, אלא היא מעבירה לדבר אחר, א"כ אין טעם ואין סיבה לחז"ל להקל באן.

כלומר, היתר צבוע לא גזרו ולא הקילו בכלל בעור האדם, כי אינו בר בליעה, ועוד, כי אין סיבה לחז"ל להקל, כי בלא"ה הוא מעביר הדם לבגד אחר.

ולכן, כל אשה, מכל גזע ומכל מוצא, כתמים הנמצאים עליה אין לה קולי צבעונים. וגם, ליכא למילף מצבע עור לגבי צבעי בגדים.

קמטים

הפ"ת [סקט"ז] מביא הבינת אדם לגבי בגד עם קמטים, Pleats, האם יכול להפרידם, ולדון הכתם כשני חצאים, ואז כל חצי יהיה פחות מגרים. וכ' הבינת אדם דאם הקמטים אינם תפורים, פשוט דרשאי לחלקם, כי כל קמט עומד לעצמו, אבל אם הם תפורים, כלומר מהצדדים, צ"ע אם יש להקל, דהא סוף סוף יש אור ביניהם.

וכלל בשאלה זו הוא גם הענין של גרביונים, איך מודדין שיעור גרים בהם, כפי שהם עכשיו, כפי שהיו בשעת לבישה, או שיכול למתוח כמה שירצה, ואז יפריד כל טיפה לכתם בפני עצמה.

וכן יל"ע בענין סתם בגד רגיל, שהיה מכווץ ונפל עליה כתם, האם יכול למתחו ולהפרידו, ואז לדונו כב' כתמים.

ר' שריאל רוזנברג שליט"א. מנהג העולם אינו כן, וכ"ה בהגרש"ק בשו"ר טהרה [ק"צ א' מ"ז].

הבדה"ש [ס"ק קי"ג] דן אם כלי צבוע שנמצא עליה דם, האם יש לה קולי צבעונים, ומסיק, וכ"ה מסק' שאר אחרונים, להקל בזה. וזה לחוד לכאן' הוא דלא כחוש"ש, כי גם זה אינו בלוע אלא מונח ע"ג, ולפי דברי החוש"ש נאסור, אלא ע"כ גם מה שמונח עליה מקבל התירי צבוע.

יל"ע, דם הנמצא בעור גוף האדם, האם זה נקרא נמצא בצבוע. והאם יהיה חילוק בין צבע עור. והאם יש להוכיח מה דין בגדים בצבע עור, לגבי מה נקרא צבוע או לא.

ולפי החוש"ש ליכא למידק מאלו, כי הלא אינו בלוע תוך העור אלא מונח על גבה. וא"כ צ"ע דברי החוש"ש שהסתפק מה דינו של כתם על אשה כושית, הלא אינו בלוע; ואם מחמיר על כתם בבגד שלא נבלע לגמרי, איך מצדד להקל בשום כתם על גוף צבוע. וצ"ע.

ולדידן, יל"ע מה הדין בשאלות הללו. ונראה, דאין לדמות מילתא למילתא. דבשלמא כתם בבגד, הוא בר בליעה, וא"כ חז"ל קבעו והכריעו ע"פ הצבע שנמצא עליו, אפ' אם אינו לגמרי בלוע, כגון הק' דחוש"ש. משא"כ כתם בגוף האדם, אינו בר בליעה בכלל, א"כ אינו מסתבר שחז"ל יקבעו ע"פ הצבע שמונח עליה. [א.ה. עפ"ז, הוי לן להחמיר בכתם על כלי צבוע, וצ"ע].

ועוד, כבר ביארנו את הטעם מדוע חז"ל הקילו בצבעונים, משום דקשה

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

בעיקר דמילתא יל"ע, מדוע חז"ל לא גזרו כתמים על דבר שאינו מקבל טומאה. ומצינו בזה ג' מהלכים בראשונים. ע"ע סד"ט [סקצ"ג, ד"ה אבל מדברי וד"ה ומוזה] שמרחיב על הדעות.

דעת הרשב"א, בגדים וסדינים של האשה מקבלים טומאה, א"כ אינו מילתא דשכיחא שימצאו כתם בדבר שאינו מקבל טומאה, ומילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן.

דעת תוס', בעצם חז"ל היו רוצים לאסרה בכל אופן, אלא שאם נאסור אותה ולא נאסור את הכלי שנמצא עליה הדם, דברי חז"ל יהיו חוכא ואטלולא, וא"כ בלית ברירא התירו גם אותה. וזה תוס' לשיטתו שהבאנו בתחילת הענין של כתמים, שגזירת כתמים היא כדי שהאשה תשגיח אל פליטות גופה.

ודעת הר"ן היא כמעט היפוכו של תוס', דס"ל שבעצם דם הנמצא שלא בהרגשה אינו אוסרה, ואין טעם לגזור. אלא, הואיל והדם שבא ממקורה יטמא הבגד והכלי אפ' בלי הרגשה, א"כ אם לא נאסור את האשה יבואו להתיר גם את הכלי, א"כ כ'שמירה' על טומאה וטהרה של כלים, אסרו גם את האשה. ולכן, היבא שמדיני טומאה וטהרה לא נאסור את הכלי, אין סיבה שנאסור אותה.

כלומר, לתוס' יש סיבה לאסור, אלא שאי אפשר. להר"ן, אין סיבה לאסור.

עוד מהלך בסוגיין הוא ממרן החת"ס, כשהאשה לובשת בגד המקבל טומאה, א"כ זהירה שלא יטמא משום מקום, א"כ אם אנו מוצאים עליה כתם, כמעט ברור לן שלא בא ממקום אחר. משא"כ דבר

והנה, ע"פ כל מה שביארנו עד לכה, קשה לסבול צד להתיר; כי אמרנו ושנינו, דנין כתם כפי מקום המציאה, ואם כך נמצא, מהכ"ת יוכל לחלקו ולהפרידו, הכל תלך אחר שעת המציאה, וכל שעמד בבגד, אמרנו דזה נקרא שעת מציאה, א"כ איך יעלה על הדעת להתיר למתוה, לכווין, להפריד; הא אינו כשעת מציאה.

ובאמת, ערוה"ש חולק בתוקף על החכמ"א, וס"ל דפשוט להחמיר.

למעשה, מו"ר היקל בנוגע לקמטים כשיכול להפריד, והחמיר בתפור בצדדים.

וק', מהי הבנת החכמ"א, מהכ"ת להקל. ועד שאנו מבינים צד כזו, איך נוכל להורות בענינים אלו. וצלע"ג.

אינו מקבל טומאה

אי' בגמ' נ"ט: ישבה על ספסל אבן או מרחץ, ומצאה כתם דם כשיעור גרים, דעת ר' נחמיה דטהורה, דכל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים. ומסיק הגמ' הלכה כר' נחמיה; והכי קי"ל לדינא.

אמנם, הראב"ד בבעלי הנפש מק' מגמ' אחרת לגבי שתיתא, שהוא השתי של האורג בבתי נירים, דמבואר דא"א להתירה מהא דאינו מקבל טומאה, רק מטעמים אחרים. ולכן מסיק הראב"ד דאין הלכה כר' נחמיה.

כל שאר ראשונים ואחרונים חלקו בפה אחד על הראב"ד. הרמב"ם משמיט האי גמ' של שתיתא, וג"ז דלא כהראב"ד.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

מאיידך, התפארת ישראל להגר"י אייבשיץ מפקפק בזה, וכן בסד"ט, דאולי העיקר כהר"ן ולא כתוס'. ואפ' לדעת תוס', היה יותר מובן להחמיר בבגד ששייך בו נגעים, ולא בבית, ואפ' אם תרצה להחמיר בנגעים שבבית, דינו בא"י, אבל ודאי לא בחו"ל.

וכן הגר"ז [כ"ב] מחלק בין א"י לחו"ל. וכן אומרים בשם ר' אלישיב. אך, בעיר העתיקה לא שייך ביה נגעים [כידוע להיודעים], ולכן אין דיני כתמים במחובר שם.

הערוה"ש [סקמ"א] מיקל בכל גווני. והכי נקטו כל בעלי הוראה, והכי נקטינן, למרות שמצד הסוגיא והדעות היה נראה להחמיר.

הפ"ת סק"ז דן לגבי דם הנמצא על דבר שמקבל טומאה מדרבנן, והנוד"ב מחמיר. אך, בשיעורי שבה"ל [סק"ג] כ' דסוגיין דעלמא להקל בזה, דהוא כעין גזירה לגזירה. וכ"ה באמת במנח"י [ט'] צ"א. וע"כ אין הכוונה לגזירה לגזירה של כל הש"ס, דזה לא שייך כאן, אלא הכוונה לכאן' שלא גזרו אלא על דבר שהוא טמא מה"ת, אבל דבר שבלא"ה אינו אלא מדרבנן, לא החמירו, כא' מקולי כתמים. כך נראה לבאר הכוונה. ואולי זה צירוף לדינא.

הפ"ת שם בשם סד"ט, דבר שאינו מקבל טומאה מונחת על דבר שמקבל טומאה, אסור, כי עכשיו האינו מקבל טומאה נטמאה משום טומאת משא, א"כ נחשב כנמצא על דבר שמקבל טומאה. ועיי"ש דכ' דלהר"ן ודאי דבריו נכונים, וגם לתוס' נמי דינא הכי.

שאינו מקבל טומאה, לא זהירה בכלל אם יטמא, כי הלא אינו מקבל טומאה, א"כ כל כתם שעליה נוכל לתלות שבא ממקום אחר, וממילא חז"ל לא גזרו בכלל על דבר שאינו מקבל טומאה.

הראב"ד הנ"ל הק' מגמ' לגבי שתיתא. הר"ן תי' דאיירי במקבל טומאה. תוס' תי', נהי דאינו מקבל טומאת נדה, מ"מ טומאת נגעים מיהת מקבל.

לאור האמור, זה לשיטתם. הר"ן יאסר רק אם מוכרח לאסור, ואם אינו אסור לענין טהרות, אין סיבה לאסור אותה לבעלה. משא"כ לתוס', אם נוכל לאסרה באיזה שהוא ציור בלי שיהיה חוכא ואטלולא, נעשה כן, והואיל וזה לא חוכא ואטלולא, בגלל שהוא מקבל טומאה לענין נגעים, א"כ שפיר נוכל לאסרה, דאינו חוכא ואטלולא אלא כשהוא דבר שאינו בר קבלת טומאה בכלל.

נפק"מ עצומה בין הר"ן לתוס', הוא בית בארץ ישראל, ששייך ביה טומאת נגעים, אף שלא שייך ביה טומאת נדה, האם כתם הנמצא בו אסורה. כגון כתם הנמצא על האסלה. ולתוס', יתכן דגם אסלה בחו"ל יאסור אותה, הואיל והוא מקבל טומאה אילו היתה בא"י.

הש"ך סקט"ז כ' דהעיקר כתוס', דבית מקבל טומאת נגעים א"כ כתם הנמצא עליה אסרה לבעלה. והנה, הש"ך גר בחו"ל, ואעפ"כ אסרה. נמצא כל אסלה בחו"ל, הש"ך יאסור. וכן משמע בחכמ"א [ק"ג ח'] דאסר בכל מה שמקבל טומאת נגעים. וכן משמע בתורת השלמים, לאסור כל בתים.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

הפ"ת שם מביא מגדולי אחרונים לדון אודות נייר האם הוא מק"ט או לא, והאם הוא דומה להנייר של הרמב"ם, כי זה מעין וזה מבגדים, וכו'. והחת"ס [ו' פ"א] כ' דפנים חדשות באו לכאן, וכ"כ ערוה"ש, וסד"ט [סקי"ט]. ומביא שם הנוד"ב ואחרים להחמיר.

אמנם, אג"מ [ג' נ"ג] כ' דנכונים דברי הנוד"ב, ושנייר שלהם מק"ט, אמנם נייר שלנו אחרי שימוש אחד אינו ראוי לשימוש חוזר [משא"כ בשלהם], לכן בטל מעליה שם כלי, ואינו מקבל טומאה לכו"ע. דהיינו, כל הדעות בדורות הקודמים שנחלקו לגבי נייר שלהם, יסכימו להתיר בנייר שלנו.

וסברא זה להתיר נייר יתיר גם את כל סוגי פדים, דהואיל והם חד-פעמי, אינם מק"ט לכו"ע. וכן בגדי תחתונים חד פעמיים שאינם ראויים לכביסה. וכן נקט לדינא החזו"א [פ"ט ב'], וכל פוסקי זמננו. וע' בהערה^א.

חומר סינטטי, כגון כל סוגי פלסטיק למיניהם, ס"ל לר' משה שם דאינם מק"ט, ומחמת כן גם אינו יוצא בהם מצות ציצית, ולכן אינו מברך על בגד ציצית מפוליאסטר.

המנח"י [ד' קי"ח א'] ס"ל דאכן מקבלים טומאה. [ועיי"ש אי הוא מה"ת או לא, נפק"מ להקל ע"פ שבה"ל ומנח"י הנ"ל, בדבר שמקבל טומאה מדרבנן]. וכן ס"ל להגרשז"א במנח"ש ג"כ. ואין לי עסק

נמצא, פד על בגד, נייר טוילט על גוף האדם, כולם מקבלים טומאה עכשיו [ע' לקמיה מדוע אינם מקבלים טומאה מצד עצמם].

אמנם, פשטיה דסוגיא אינו כן, כגון הגר"ז שהבאנו במק"א לגבי בדיקה בדבר שאינו מקבל טומאה, אי לא משום הרגשות היה מיקל, אע"פ שאוחזה בידה. וכן מכל גדולי הפוסקים שדנו האם נייר מקבל טומאה או לא, ע"כ ס"ל דאחיזה ביד אינו אוסר.

המנ"ח [מצוה קס"א סוסק"ד] מק' דהא דיש טומאת משא לגבי כלים, כגון פד על בגד אינו מילתא דברירא בכלל, והוא מח' רבתי. ואדרבה, מהאי דשתיתא, שהיה על כלי, מבואר שאינו אוסר.

נמצא, היכא שמונח ע"ג כלי, כגון פד על בגד, נקל, ולא נשאר לנו לדון אלא על נייר על יד האדם. וזה הוכחנו דמסק' הפוסקים אינו כן, וכן מבואר מאג"מ [ד' י"ז ט"ו]; והכי קי"ל. אלא שעדיין לא ברור מדוע דברי הסד"ט אינם נכונים, מסברא. ועוד, אה"נ נדחה טענתו מחמת המנ"ח, עכ"פ היכא שנמצא כתם על פד תוך בגד האשה, אבל כשאוחזת בידה; לזה אין קושיא מהמנ"ח. ועיי' בזה.

[א.ה. ואולי ס"ל להמקילים דחז"ל קבעו ע"פ כללי הל' טומאה וטהרה כפי שהם מצד עצמם, אבל לא דנו באופן פרטי ושהדין ישתנה איפה הנייר מונח. ואולי זה תלוי בר"ן ותוס', וע"ע בזה.]

^א דיבר ר' משה, אינו ראוי בעצם, משא"כ באלו, א"כ יל"ע מה דינם באלו, הלכה למעשה. וע"ע אג"מ י"ז דכ' נוסח כמש"כ כאן, וגם משום שהוא דרכו לזרוק. וכשעשויים מחומר סינטטי, כל אלו קיל טפי.

^א עיי"ש דר' משה לא התיר משום דדרכו לזרוק, אלא משום דאינו ראוי לכבם, ולכן הוא כקרוע ומושחת. וא"כ, מגבונים או פדים, או בגדים חד פעמיים, הלא הניסיון יוכיח דכשטעה וכיבסה, היה ראוי לשימוש. כלומר, בנייר שבו

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

ר' אלישיב יחמיר שיש עליה שם בדיקה, ואסורה מה"ת, הואיל והוא צמוד לאו"מ, ואין תליה אחרת א"כ אין היתר של דם ולא כתם. לדינא לא קי"ל הכי.

האם הוא מק"ט. לפי ר' משה לא, הואיל ואינו ראוי לשימוש חוזר, וא"כ כל מח' חת"ס ונוד"ב לגבי נייר אינו מעלה ואינו מוריד. והכי קי"ל. וצ"ע מי שהחמיר בזה הואיל והוא נייר Compressed, ומדמה ללבדים שמק"ט. וצ"ע, כי סוף סוף אינו ראוי שוב, א"כ בטל מעליה של כלי.

האם הוא מונח על דבר מק"ט, כדעת סד"ט להחמיר בזה. כבר אמרנו שקי"ל להקל בזה, אפ' מונח על גופה, כגון שהיא אוחזתו.

האם עכשיו מקבל טומאה הואיל והוא מחובר להבגד – כי הטעם שהיתרנו לצאת לחוץ בשבת כשאין עירוב עם פד בשעה שאינה מדממת ממש היה משום דדבוק אל הבגד ובטל וטפל אליו; א"כ הכא נמי נימא שבטל וטפל, ויקבל טומאה. אך זה אינו, כי אמרנו שרק לענין הוצאה נטפל ולא לענין תופר, ומפני כך היה מותר להדביקו בשבת, א"כ ק"ו שאינו נקרא חיבור לענין טומאה וטהרה, שבה אנו צריכים טיט וכדו'.

נמצא, כתם על פד [בלי חשש הרגשה], אפ' גדול מגרים, אפ' לבנים, אפ' ודאי דם, אינו אוסרה, הואיל ונמצא על אינו מק"ט. וכן הורה ר' פאלק בסוף מחזה אליהו ח"ב.

אמנם, כמש"כ, קשה מאוד לשער כמה דם יש בה, וגם הצבע משתנה, א"כ

בטהרות לבאר או לחקור או לדון מי המחדש ומי הפשטות.

עכ"פ, לר' משה ודעימי, כל בגדי תחתונים עשויים מפוליאסטר או לייקרה, כתם הנמצא עליהם לא יאסר, אפ' כשהבגד לבן.

ויל"ע, היכא שאינו מאה אחוז סינטטי, אלא מעורב, מה דינו. והנה, בציצית הולכין אחרי רוב הבגד. ולכאן, הנ"מ ציצית, דהולכין בתר שם הבגד, אבל כאן, לכאן נדון כל חוט לחודיה.

והנה, כשהשתי הוא גדולי קרקע והערב סינטטי, אולי נדון כל חוט באפי נפשיה, אבל איך נדון כשכל פתיל מעורבת. ואומרים לי שגם בענין טומאה וטהרה הולכין בתר שם הבגד. וק"ק, א"כ בגד עשוי מב' חתיכות, תפורים יחד, א' גידו"ק וא' סנטטי, וכי הכל מקבל טומאה. ואינו ברור כעת.

בענין אם יכולה ללבוש דברים כאלו בז' נקיים, ע' סי' קצ"ו, ואכ"מ.

אמרנו למעלה, פד אינו מק"ט. אך בשיעורי שבה"ל מחמיר בכתם על פד. אמנם, תלמידיו אינם מורים כן, אלא אומרים שאינו מק"ט. ואולי כוונת שבה"ל היתה דקשה מאוד להקל בפדים, הואיל וקשה להבחין כמה דם יש שם באמת, כי אינו ברור כמה בלוע שם, וגם משתנה הצבע, א"כ חוששין לווסת גמור.

המראה כהן כ' דכל גדולי הוראה מחמירים בכתם על פד. ואינו נכון במציאות.

לדינא, נמצא כתם בפד, צריכים לדון בהני נידונים:

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

האם הנייר צבעוני. ואפ' אם לא, הלא אינו מק"ט.

ולא נשאר לנו אלא לשאול, האם יש מעלה בנייר טיולט צבעוני. לאור הנ"ל, ניקל גם בלא"ה, ולא ירוויח אלא דעת הסד"ט מצד טומאת משא. ויל"ע, האם יש לטרוח עבור זה, כשבלא"ה אינו מצוי, והיא משתדלת לא להסתכל בכל אופן, וממנ"פ נתיר בכל אופן.

רק נבחר, בכל ציורים האלו, אפ' היכא שיהיה מותר לדינא, יש להימנע מתשמיש [מעל"ע], כדי לא להכניס עצמו לשאלות עוד יותר חמורות, וזה כלול בהצווי של 'וזהרתם', וכמש"כ בס' קפ"ט.

יל"ע, גבס, Cast, האם מקבל טומאה. עדי בדיקה, הם ג' על ג' [ואפ' בלא"ה, הלא אינו סתם תלוי, אלא בגד מיוצר כזה בדווקא]. ובמציאות, ראוי לכבסם. [היכא שבדקה ע"י העד, שוב לא שייך לדיני כתמים אלא לדיני בדיקה].

כתם באסלה

אשה שהיתה לה דם תוך המי רגליים ממש, תוך הקילוח, אינו דרך ראייה כן, כדמבואר בראשונים [רש"י נ"ז:], א"כ מסתמא יש לה דלקת כלשהו. והאם זה לחוד מספיק להתירה, ע"ע סי' קצ"א.

שם ברמ"א מבואר, מצאה דם בספל, והוא בית הכסא דימיהם, אלא שכלי היה, ומק"ט, כשהוא של איש ואשה ולא רק של האשה לחוד, טהורה בכל ענין, וביאר הש"ך, דיש ספ"ס, אולי בא ממנו, ואפ' ממנה אולי ממק"א.

בהרבה מקרים יש לחוש לווסת רגילה, ולכן יביא לרב מומחה ומנוסה.

פדים שחורים, מותר ללבשם בכל החודש, מלבד הימים שסמוך לווסתה, דאז הוא כמעלים עין מהמציאות, דאולי יהיה כמות דם שלא תשים לב אליה.

נמצא כתם על נייר טיולט, או טישו, רק נבחר, אין טעם ואין סיבה להסתכל בכלל, ורק מביא צרות על עצמה, בלי להרוויח כלום. אך כ"ז רק לענין כתמים, אבל לענין ראייה, ודאי אינה רשאי להיות פושע באיסור כריתות.

עכ"פ, כתם בנייר טיולט, צריכים לדון בהני נידונים: האם קינחה מיד אחר הקילוח, כגון שהיתה בהולה, וכדברי ר' משה, או שהמתינה עד אחרי הטיפין. דאם בהולה, יש חשש הרגשה.

האם קינחה בעומק, כדי לחשוש להרגשה. במציאות לא נכנסת יותר מהשפתיים. [ע"ע אג"מ לגבי מגבת, הנ"ל].

[האם היתה לה כאבי בטן, דאולי זה הרגשה אמיתית, עמש"כ סו"ס קפ"ג].

האם קינחה רק באו"מ, או גם בשאר מקומות, נפק"מ, האם יש היתר של שיעור גרים [כשנחשב נמצא על גופה].

האם ידעה או חששה מהדם, נפק"מ מהו מקום ה'נמצא'. ואמרנו שהקינחה השני חמיר טפי, כי אז חוששת – ואז, אם יש שיעור גרים אסורה, ואם לאו, מותרת, כל שלא קינחה רק באו"מ בצמצום.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

ונראה לבאר, דס"ל לחזו"א דאם היינו חוששים להרגשה, זה לא היתה רק חשש של כמה שניות או דקה, אלא זמן יותר ארוך, למשל, כמה דקות. וא"כ, אם אשה עשתה את צרכיה, ואחר כמה דקות מצאה על בגדה כתם לח וטרי, היינו חוששים שבאה מאותה הרגשה של מ"ר מלפני כמה דקות.

וא"כ, ההיתר של צבעונים לא יעזור בהרבה מקרים, דהיינו זמן מה אחר עשיית צרכיה. ואע"פ שהגמ' לא קאמר דעוזר תמיד, אלא שיסייע להתיר האשה לבעלה, ע"כ ס"ל לחזו"א דלא היו חז"ל רוצים בהאי תקנה אלא אם היה עוזר לה כמעט בכל מקרים, ולא רק במקרים מסויימים, א"כ החזו"א למד מהאי גמ' דלמסק' ולהלכה לא חוששים להרגשה אחר עשיית מ"ר.

והנה, אפ' אם ראיית החזו"א היתה מהא דצבעונים, לפי הביאור שביארנו נמצא שאם עשתה בדיקה, ואחר איזה דקות מצאה כתם לח על בגד צבעוני, או פחות מגרים על לבנים, או על אינו מק"ט, נאסרה, כי נחוש שמא באה מהאי הרגשה של הבדיקה לפני כמה דקות. וזו נשמע כדבר חדש, ושהחזו"א הוא קולא המביא לידי חומרא.

ומלבד החזו"א דלא חשש להרגשה אחר מ"ר, הסד"ט טען שזה גם דעת הרמ"א בסעי' שלנו, שהוסיף על השו"ע דכ' מצאה על קרקע עולם 'או על בית הכסא', אלמא, אחר עשיית צרכיה עדיין לא חשש הרמ"א להרגשה.

והנה, לר' משה ושבה"ל יש לדחות הראייה ואירי בנמצא אחר כמה שניות

נמצא, כל אסלה שלא יודעים בבירור שהיה נקי מקודם, אינה אסורה, די שפ"ס להתיר. ואינה אסורה אלא כשברי לה שבדקה מקודם, או שהורידו את המים, בבית הכסא תקין. וכ"כ הערוה"ש [סקי"ח], והחכמ"א [ק"ד ד']. וכ"ש בביה"כ ציבורי שיש לה קולא זו, כגון במטוס ושדה תעופה, דאפ' כשבודקת לראות שנקי, מ"מ עיון רציני לגרים דם בפנים, אינה עושאת.

וצריך לחשבן עם שכל. כגון, אם יש כתם מעל צרכיה, למעלה, בענין שא"א לתלות שהיה שם מקודם, אין להתיר מחמת רמ"א הוזה.

והבאנו למעלה בענין קינוח אחר צרכיה, דר' משה ס"ל דאחר שיעור טיפות אין חשש הרגשה, ושבה"ל ס"ל להקל רק אחר דקה שלמה. נמצא, מצאה כתם אחר צרכיה תוך האסלה, אחר שיעור טיפות, נקל שאין חשש הרגשה. אבל, אם קפצה מיד בסיום הקילוח, וראתה דם, לכאו' נחוש להרגשה.

אמנם, החזו"א [יו"ד סי' צ'] ס"ל דהגמ' דקאמר על מ"ר אולי ארגשה ולא אדעתא, אינו לדינא, כי יש ראייה מגמ' אחרת שאין חשש הרגשה במ"ר, כלל וכלל.

והיא, הגמ' ס"א: מהא דחזו"ל רצו שצבעונים יהיו מותרים, כדי להתיר אשה לבעלה. וטען חזו"א, דע"כ במשך חייה יהיה לה כתם עם הרגשת מ"ר, ואעפ"כ הקילו, אלמא, הרגשת מ"ר אינו חשש הרגשה לדינא. ודבריו טעונים הסבר.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

כלים או קרקע, [תלוש ולבסוף חיברו] וכו', א"כ מצד זה לא הייתי רוצה להקל.

אך יש להקל בשופי מטעם אחר, והוא, אה"נ מים כפי שהם אינו מק"ט, אבל כשנתערב בהם המ"ר שגם הוא מק"ט, נמצא יש לנו מים שמעורב בתוכו מ"ר הגורם להמים להיות אינו ראוי לשתיית כלב, וממילא שוב אינו מק"ט.

ומטעם זה כתם בשירותים כמעט לעולם אינו אוסרה, מצד הלכות כתם – כי אין חשש הרגשה, וכ"ש אחר כמה שניות, ואינו בחזקת נקי, והאסלה אינו מק"ט, וכן המים, הואיל ונתערב בהם אפ' מעט מ"ר – אבל היכא שיש רבוי דם, שוב יש לחוש להרגשה, וכמש"כ הרבה פעמים בס"ד.

מצאה כתם במקלחת או אמבטיה [ודאי דם, כשיעור גרים, ואין ספק שמה באה ממק"א]; על עצם האמבטיה דינה כאסלה. והמים, אזל לנו הטעם להקל, כי אינו נסרה, ומצד מחובר לקרקע, הלא המים נתלשו כשיצאו מהברז או ראש מקלחת. ויש לעיין אם להקל כשיש סבון תוך המים, האם ראוי לשתיית כלב. ושמעתי שאינו ראוי. וע"ע בזה.

מצאה כתם במושב של הבית הכסא, גם זה נחשב מחובר לקרקע, ע' פ"ת סקי"ט. כשתלוש, אם הוא פלסטיק, תלוי על ר' משה הנ"ל דם"ל שאינו מק"ט. ואם הוא של עץ, וכו', אינו ברור. ואין שאלה זו מצוי כ"כ.

דילמא ארגשה ולא אדעתא

הפ"ת כאן [סקי"ח] דן אם יש קולי כתמים אחרי תשמיש או אחרי מ"ר, דהא

או דקה, ואינו דוחק כ"כ. אבל להחזו"א, לכא' הוא כן ראייה, דלדידיה אם היינו חוששין, היתה גם אחרי כמה דקות, וע"כ, הרמ"א לא חשש.

דעה זה, לא לחשוש להרגשה כלל אחר הטלת מ"ר, הוא צירוף, ויתכן שבשעה"ד גמור נסמוך עליה לחודיה.

היוצא מדברנו לענין כתם באסלה, אם הוא אדום, ושיעור גרים, ואין הרגשה [מר כדאית ליה וכו'], אפ' האסלה אינו צבוע, מ"מ הוא מחובר לקרקע, והמנהג להקל, ולא לחשוש לטומאת נגעים, בכל מקום בעולם, וכ"ש בחו"ל, וכמש"כ בס"ד. אסלה של רכבת או מטוס לכא' מק"ט, אך בדרך כלל הוא צבוע ולא לבן, וגם אינו בחזקת בדוק, כידוע, ולכן כתם הנמצא בו טהורה.

והנ"מ כשנמצא על עצם האסלה, אבל כשנמצא בהמים מה דינו. הרי מים, מקבל טומאה, ואין מי שחולק על זה. ומים סרוחים שאינם ראויים לשתיית כלב אינם מק"ט. מי רגלים עצמם מק"ט [מדרבנן, ושייד לצרף מש"כ למעלה לגבי מק"ט מדרבנן, כגון נמצא כתם בדגימת שתן]. צואה אינו מק"ט [מלבד צבעונים].

נמצא, מצאה כתם במים שבאסלה, כשאינם צבועים כחול, [ואינם צבועים מהמ"ר או צואה עצמה] הוי לן לאסרה, כי המים מק"ט, וכן המ"ר.

וכ"ת, הלא מים הללו מחוברים לקרקע, כיון שהוא תוך האסלה, י"ל, לא מלאני ליבי להקל מחמת זה, כי הגדרים של טומאה וטהרה לגבי מים קשים מאוד, ותלוי מה נקרא מחובר ומה תלוש, ואם כל הצינורות וניאגרות של האסלה בכלל

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

ס"ל להסד"ט, האמת והצדק הוא כמהלך הראשונה, ושדילמא ארגשה הוא טענה להחמיר, אמנם היכא שאין הדם ודאי מגופה, נקל. כלומר, אע"פ שאלביא דאמת סברא וחשש זו שייכת בכל מקום, מ"מ אנו נחמיר כצד הזה רק היכא שאין לנו אפשרות אחרת שבה נוכל לתלות הדם. כי, חזקת דם בא בהרגשה, וא"כ, אם הדם באה ממנה, מסתבר שבאה בהרגשה, א"כ אפ' היא מכחישה או שותקת, מ"מ נימא שהיה הרגשה, דהכי הוא מילתא דמסתברא, מכח רוב וחזקה הנ"ל, ונאסרה.

משא"כ כשאין הכרח שבאה ממנה, ויתכן שבאה מעלמא, שוב אין לנו הטענה שמסתבר שהיה הרגשה, ונאבד הטענה, ולכן לא נחמיר לומר שהיתה הרגשה.

כלומר, הסד"ט ס"ל דדילמא ארגשה הוא טענה להחמיר, אבל לא אמרי' זאת בכל פעם שיש חשש שבאה ממנה, או חשש הרגשה. אלא אומרים רק היכא שמסתבר שהיתה הרגשה, כגון ודאי באה ממנה, דרוב דם בא בהרגשה.

וכ"כ שיעורי שבה"ל [עמ' ר"ב סקל"ט], וכ' דבזמננו שבתים שלנו נקיים, והלב יודע שדם הנמצא באה ממנה, א"כ גם הסד"ט יסכים בזמננו לא לחשוש שבאה ממק"א אלא שבאה ממנה, ובהרגשה.

וכיסודו של הסד"ט לכאו' מבואר גם מהט"ז סק"כ וסקכ"ג, דכ' דעד באותו מקום אוסר במשהו – ולא כ' משום דילמא ארגשה, אלא כ' משום דאותו מקום בדוק אצל מאכלות, ולכן תלינן שבאה ממנה, ובחשש הרגשה דילמא

דילמא ארגשה ולא אדעתא. ואע"פ שאין זה עיקר מקומו, נרחיב על ענין זה של דילמא ארגשה, הואיל והפ"ת דן בזה כאן [וגם בסי' קפ"ג].

בגמ' נ"ז: מבואר דאמרי' דילמא ארגשה בג' מקרים; אחר בדיקת עד, אחר הטלת מ"ר, ואחרי תשמיש.

בעיקר הטענה 'דילמא ארגשה ולא אדעתא, וסברה מ"ר/עד/שמש, יש ב' מהלכים, מובאים בסד"ט מובא בפ"ת כאן, וע"ע בינת אדם [קי"ג ז' ח']. הראשון הוא המהלך שהלכנו עמה עד לכה, והוא טענה להחמיר, דאע"פ שאומרת לא הרגשתי, או שלא אומרת כלום, אנו חוששין דילמא היתה הרגשה, אלא שהיא סוברת דהיה הרגשת העד וכו'.

מהלך השנייה הוא טענה להקל, דאע"פ שהיא אומרת הרגשתי, לא משגחינן לה שאנו אומרים דמה שהיא הרגישה היתה באמת הרגשת העד או השמש, ולכן אינה אסורה.

כלומר, כשאינה אומרת כלום או אומרת שלא היתה הרגשה; למהלך הראשון עדיין נחוש דילמא הטעם שלא אומרת כלום הוא משום שסברה הרגשת העד, ובאמת אסורה, למהלך השנייה נתירה.

החשב האפוד [קנ"א] כ' דהפ"ת דהביא הסד"ט רק לצד המחמיר עשה כן שלא בצדק, כי באמת הסד"ט מיקל. ומשמעות החשב האפוד הוא שהסד"ט נקט שהעיקר כהמפרשים במהלך השנייה. אך האמת אינו כן ואין מסק' כמהלך השני, אלא מגביל מהלך הראשון [עיי"ש בד"ה מעתה, וד"ה נחזור לעניננו], וכדלקמיה.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

ואם ננקוט כזה, ונצרף גם הסד"ט, יצא לנו קולא גדולה. והיא, כל פעם שאחר תשמיש, מ"ר, בדיקה, נמצא רק טיפת דם, הסד"ט לא יחוש להרגשה. כלומר, הסד"ט חשש להרגשה כל היכא שמסתבר לומר שהיה הרגשה, כגון שוודאי באה מגופה, מחמת רוב דם באה בהרגשה. ואילו אנן, על טיפת דם אין חשש הרגשה, א"כ אין הרוב וחזקה של הסד"ט, א"כ הסד"ט יגיד שאין סיבה לומר הטענה דילמא באה בהרגשה, דאין אנו אומרים כן אלא היכא שהיה מילתא דמסתברא, אבל מעט דם שלא בא בהרגשה, בזה לא נגיד שניחוש דילמא היתה הרגשה, כי לעולם לא אמרי' כן.

דהיינו, הסד"ט דם"ל דחוששין דילמא ארגשה רק היכא שהוא מילתא דמסתברא, ולא כל היכא שנוכל לחוש בה, א"כ כאן שאינו מילתא דמסתברא, לא יחוש הסד"ט ודעימי'.

נמצא, כל טיפת דם בבדיקה, אחרי תשמיש, אחרי מ"ר, יהיה לה דיני וקולי כתמים, ואין חשש הרגשה.

ואחרי מ"ר יש עוד כמה צדדים להקל. קודם כל רש"י שם שאין הדרך של דם נדה לבא יחד עם מ"ר. סברת החזו"א שהבאנו למעלה. אם המתנה כמה שניות, ר' משה. כ"ש כשאנו בחזקת בדוק. וכנ"ל. ועוד, הפרי דעה לומד הגמ' דילמא ארגשה, אחרי מ"ר כו"ע מודים למהלך השנייה, ולא נחלקו אלא אחרי תשמיש ובדיקה. ודוחק בגמ', אבל מילתא דמסתברא. ונראה, המחמיר אחר שיעור טיפין, מפריו על המידה. ויראה לי, שאין על הרב לשאול עם כמה מיד,

ארגשה וכו'. כך ביאר החזו"ד את דברי הט"ז.

וזה מתאים עם הסד"ט, שטענת הגמ' הוא הוא טענה להחמיר, שאמרי' רק כשיש נטיה לומר כן, ואין תלייה אחרת. וכ"ה בבדה"ש, שדם אחרי תשמיש אוסרת במשהו, כיון שא"א לתלות במק"א, שוב אמרי' דילמא ארגשה.

ובספר טהרת הבית להגרע"י מביא הרבה מקילים עם טיפת דם אחרי שיש בה קולי כתמים. אך כולם אמרו כן מחמת שיש לתלות שבאה ממק"א. והיכא שא"א לתלות ממק"א, כולם יסברו כבדה"ש הנ"ל ולאסור, דבזה נסכים לומר דילמא ארגשה להחמיר.

לאור האמור, אשה לקראת סוף ימי עיבורה, מצאה אחרי תשמיש טיפת דם על מגבון שאינו מק"ט, והשאלה האם יש לה קולי כתמים או חיישינן דילמא ארגשה. ולאור האמור, להסד"ט, להט"ז, לבדה"ש, מותרת, כי כאן יש חשש שבאה מעלמא, והיינו הצוואר הרחם, שידוע שבסוף הריון היא רגיש מאוד, ומצוי שמדממת בשעת תשמיש.

דהיינו, שוב אין ה'מסתבר' של הסד"ט, כי באמת יתכן שבאה מעלמא. ויתכן שאכן נתירה.

והנה, עפמש"כ בס' קפ"ג, נוכל לחדש כאן דבר חדש. והוא, אמרנו שם שבזמננו נשים לא מרגישות הרגשות, ואמרי' שיש להם, אלא שאינן מרגישים, ואמרנו שעיקר הדעה הוא זו כר' משה, דברבוי דם חוששין להרגשה, ואילו מעט דם לא חוששין, ושהגדר אינו ברור.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

וכ"ת דזה דבר חדש שלא נשמע מעולם, י"ל, קודם כל יש הרבה שלומדים הגמ' מתחילה שבאה להקל. ועוד, אין סעי' בשו"ע שאומר שבדיקה אוסר מה"ת. ואפ' אם היה סעי' כזו, הלא היינו אומרים דהיינו בזמניהם שהיו רגישים לגבי הרגשות, משא"כ אצלנו. ובאמת, בשו"ת רעק"א סי' ס"ד כ' סתימת ראשונים שבדיקה אסורה מה"ת. ויש לדחות כנ"ל, ועוד, כוונתו לומר שרוב ראשונים למדו הגמ' כמהלך הראשון ולא כמהלך השני.

ועוד, גם להרבה אחרונים שלמדו הגמ' כמהלך ראשונה, אמרו להקל כשאומרת ברי לי שלא הרגשתי. ועוד, הבאנו בס' קפ"ג דדילמא ארגשה אינו ודאי, אלא ספק. ועוד, הבאנו שיש ט"ז כדברנו. וכ"כ החכמ"א [קי"ג ל"ג, ואעפ"כ החמיר בנאבד העד]. ועוד, הערוה"ש [קפ"ז סעי' נ"ט] מצדד לומר דעד בדיקה אינו אלא מדרבנן.

והנפק"מ היחיד הוא שאם נאבד העד, שהקלנו בס' קפ"ג מכמה טעמים, ניתוסף עוד צד גדול להקל, ולומר שאינו אלא ספק דרבנן.

מעשה שהיה, אשה בסוף ימי עיבורה ביקר ברופא חילוני, ועשה בדיקה פנימית בידיו, ויצאה עם דם על הכפפה, ואמר לה שאין לחוש שהדם באה מהמקור ותיאסר, אלא בא מצואר הרחם שיש בה מכה, ומותרת. והשאלה היא,

דיכול לסמוך שישבה כדרכה ולא קפצה מיד, דאפ' בלא"ה יש הרבה מקום להקל.

ואחרי תשמיש, ונמצא באינו מק"ט או בגד צבעוני, אם פרש הבעל באבר מת, נמצא כבר עבר כמה דקות ויתכן שר' משה יסכים להקל [אע"פ שהוא דיבר לענין מ"ר ולא לענין תשמיש]. ובאבר חי, במעוברת הנ"ל, שיש סברת דילמא בא מצואר הרחם שמצוי אצל מעוברות בסוף ההריון, ועוד, היה מעט דם שאינו מצוי בזמננו לבא בהרגשה, יש הרבה מקום שלא לחייבה בי"ב ימי איסור, אלא שנוכל להתירה. ועוד, היא בחזקת מסולקת דמים.

לאור האמור, אה"נ עד בדיקה אוסר בטיפת דם, מ"מ יתכן שאינו אלא מדרבנן². ואין נפקותא כ"כ לדינא, כי העדים מק"ט, אך אולי יהיה נפק"מ וצירוף להקל בנאבד העד.

ואע"פ דבסי' קפ"ג אמרנו דאפ' טיפת דם נאסר מה"ת, הואיל ויש ריעותא של הרגשה, והיא איננה יכולה להוכיח לנו שהרגשה לא היה הדם, אמרנו כן בהעלם מהסד"ט. כלומר, מה שאמרנו שם, היינו כשלמדנו מהלך הראשונה כפשטיה, וכן למד החו"ד ועוד, דכל מקום ובכל עת, חוששין דילמא ארגשה. אבל כאן הבאנו דעה זו, דלא בכל מקום אומרים כן, רק היכא שיש נטיה לומר כן, כגון מכח רוב או חזקה, אבל לא כשאין מילתא דמסתברא.

² העד, נמצא שעד בדיקה אינו אוסר אלא כשיש גרים של דם. ולהלכה חלילה מלהגיד דבר כזה, וכל בר דעת יכרח מזה; לא מפני צד הזה, אלא מפני שמה שכתבנו למעלה אינו להלכה, אלא הצעה בעלמא ליישב מהדו"ב של הגר"ז.

³ הנה, למעלה לגבי מקום המציאה, הבאנו סתירה בדברי הגר"ז, והצענו הצעה ליישב ע"פ חו"א, לגמי מטרת הבדיקות. ואם נקבל ישוב הנ"ל, יחד עם יסוד הזה, ונגיד שבדיקה יש לה קולי כתמים, ושבדיקה נקרא נמצא על

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

האם סמכנין על הרופא, או"ד חוששין להרגשה.

ומצד הסד"ט הנ"ל לבד לא היינו מקילין, וא"כ יל"ע, האם הרופא נאמן. האג"מ [נא' צ"ה] כ' דרופא נאמן לומר שהדם באה ממכה שגרם, כי אין לו סיבה לשקר כשמרע לנפשיה, ועוד, כ' ר' משה [ד' י"ז י"ז] דהרופא יש לו נאמנות לכה"פ לעשות ספק, דהרי מחללין שבת ע"פ דבריו, ואם הוא דבר שבלא"ה ניהוש בה, נאמן לוודא לנו המציאות שכבר חששו אליה, ואינו אומר דבר חדש שאינו ביכולתו לראות, וכו', ומסיק דיש להאמינו משום דלא מרעיה לאומנתייה.

כלומר, אינו משקר בדבר שיוכל לפגוע בנאמנותו ומקצועותו, אם יוכיחו לו ששקר.

ובנידו"ד, טענה הראשון של ר' משה לא שייך כאן, כי אינו אומר שבאה ממכה שהוא גרם לה, אלא אומר שיש מכה, ומוציא דם, ולכן אזל הסברא דנאמן כשמרעיה לנפשיה. וגם טענה האחרונה אין כאן, כי העובדא היתה בארה"ק, וכאן אין שום עונש או קנס או ריעותא

ברופא שהוכיחו לו כשמש בצהריים ששקר, א"כ אין טענת לא מרעיה לאומנתייהו.

אבל, טענה האמצעי של ר' משה, שייך כאן, כלומר שהלא הרופא אינו אומר דבר שאינו מצופה, ואינו מחדש דבר חדש ומוזר ונדיר, אלא אומר דבר שכיח, דבלא"ה היינו חוששין שכך היא המציאות, א"כ בזה הרופא נאמן, ולא לחשוש להרגשה, אלא שנתלה שבאה ממכה שידוע שמוציא דם.

וא"כ, אין צורך לדון איפה הנמצא, האם הכפפה צבועה, והאם מק"ט, הא נמצא באו"מ, וממכה, בבירור.

אמנם, היכא שידוע שהרופא מזלזל בהתורה וחכמיה, ושיש לו 'דעות' בענין דת ויהדות, א"כ מסברא אינו נאמן כלל וכלל, שהרי אנו יודעים שיש לו 'אג'נדה', ולא יחשוש לשקר עבורו, אפ' עד כדי להתיר נדה לבעלה. ולכאו' הכל תלוי כפי ראות עיני הדיין, האם יש לחשוש שמשקר או שהדברים נזמים לומר שהוא אומר האמת.

סוגיא דתליות

סוגיא זו ארוכה בסעיפים, ועשירה בכללים, אך נעסוק רק בראשי הפרקים, ועיקרי הדיונים הנוגעים אצלנו, כי שאלות מסוגיות הללו אינם שכיחים. תליות בעיני מכות באו"מ אינו סוגיין.

גריסים מצויים אצלנו. ויל"ע, היכא שיש תלייה, האם מותרת מצד ספק דרבנן לקולא, או שלא גזרו בכלל.

לבושה בבגדי תחתונים

הרחבנו למעלה בס"ד מרובה לבאר עצם כללי דיני כתמים, ואמרנו שוב ושוב, שלא גזרו בכלל וכו', אפ' אין

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

הפתחי זוטא [סקל"א] בשם ספר חקר הלכה, מובא גם בשב"ל, ס"ל דרגע אחת הוא חשש שבאה ממנה. וכ', דאם הורידה בגדיה מלמעלה למטה, ולא היה לה בגדי תחתונים, והיה הבגד נגד וקרוב למקום תורפה כרגע אחת, חוששין שבאה ממנה, אפ' אם נמצא על חלק הבגד מהחגור ולמעלה. [עם שכל, ולא כשהורידה עכשיו, ונמצא עליה כתם יבש].

והשו"ע שהיקל בנמצא מהחגור ולמעלה, איירי בשלבישה מלמעלה למטה, או שהיתה לבושה בגדי תחתונים בשעה שהעבירם שם.

ומביא ראיות משו"ע, ולכא' יש כמה וכמה ראיות כן, אפ' אם קצתם אינם מוכרחים.

כגון הא דשו"ע חשש מהחגור ולמעלה כשנזדקרה, אע"פ שזו היתה רגע אחת. וכגון הא דשו"ע סעי' נ' לגבי ג' נשים שעלו במטה מצד א', דאולי דרך עברתה נפל שם. וכן מסעי' ל"ב, דבודקין ע"י שתעבור במקום מלאכתה.

השב"ל [ד' ק"ד, ובישעורים] כ' דמסברא היה מקום לחלק בין שאלה דידן לראייתו מסעי' נ', דהרי התם יש כאן ודאי דם שבאה מא' מהם, והשאלה היא איזה, וא"כ בזה נחוש אפ' ברגע אחת, הואיל ויודעים שנפל מא' מהם, משא"כ כאן, אולי לא באה ממנה בכלל, אולי באה ממקום אחר.

ואעפ"כ למסק' שב"ל הסכים לדברי החקר הלכה, ואפ' אחר רגע אחת חיישינן.

נפק"מ, מהו לגרום לתליות לכתחילה, כגון אשה שיש לה כתמים, ורוצה להתירם, האם יכולה לעבור בשוק של טבחים כדי לעשות תליות.

מפשטיה דסוגיא הוא באמת מכללי ספק, ולא משום שלא גזרו. אמנם בחו"ש ט"ו כ' דיש ציורים שבאמת הוא בגדר לא גזרו, וכדיבואר בס"ד.

כתבנו למעלה דשאלות מסוג הזו אינם שכיחים, כי כמעט תמיד היא לובשת בגדי תחתונים, ואינה משאילה את בגדיה לנשים אחרות, ואין אנו עוסקים בתרנגולים ושוק של טבחים. ולכן, נדון כמה שאלות שהיו או כמעט היו, ועיי"ז יתבררו עיקר הדינים.

מעשה שהיה, אשה לבושה בחלוק לילה Nightgown, שחלק התחתון היה צבוע, וחלק העליון לבן, ומצאה בחלק העליון כתם אדום גדולה מגרים. ולכא' זה שו"ע בסעי' י"א, מן החגור למעלה, מותרת. אמנם, אינו פשוט כ"כ, כדיתבאר בס"ד.

ובנידו"ד יש לחלק בין היכא שהיתה לבושה בבגדי תחתונים ובין היכא שלא היתה לבושה.

ויל"ע בעיקר הענין שחוששין על בגד שהכתם באה ממנה, כמה זמן צריך הבגד צריך להיות נגד אותו מקום כדי שניחוש אולי באה ממנה. כגון, הסירה התחתונים כדי לעשות צרכיה, או שהחליפם, נמצא שאר בגדיה גלויים אצל או"מ לרגע אחת, האם חוששין שמא 'פונקט' עכשיו נמא ממנה, או שזה רחוק מדי. ואם זה רחוק מדי, מהי השיעור שאכן נחוש.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

ועוד, בז' נקיים חוששין עד כמה שאפשר כדי להיות 'קשוב' למה שקורה באמת, והואיל ואפשר לפרוס סדין לבנה, תפרוס, אבל אין זה ענין לחוש לכך כשבאמת נמצא שם כתם.

נמצא, ישנה עם תחתונים, אינו חוששת לכתם כ"ז שבגדיה נקיים, וכ"ז שוודאי היתה לבושה בהם, לאפוקי כשיש חשש דילמא הורידם לרגע קט.

לאור האמור, אשה שמצאה דם בחלוקה מהחגור ולמעלה, אם הוא במקום שהיה מגולה נגד בית תורפה לרגע אחת, חוששין, אם לא שהיתה לבושה בבגדים תחתונים צמודים תמיד. אבל אם לא היתה לבושה בבגדים צמודים, חושש בכמעט כל חלוקה, שמא רגליה עלו למעלה, ושמא החלוקה נתקפלה.

ואם היתה לבושה בגד צמוד לבשרה, אך עשתה צרכיה, ולכן הורידם מתחת לחלוקה, חוששת לכל שטח חלוקה שיכולה להגיע לשם באותו זמן.

ואם נמצא דם במקום שבלתי אפשרי להגיע לשם מאו"מ, כגון מאחורי גבה, אינה צריכה לחשוש.

נמצא על דבר אחר

כ' חו"ש, אשה שישנה עם מטפחת לבן על ראשה, ובבוקר העירה ומצאה על ראשה, ועליה כתם, אסורה, דחוששין שמא הסירה מראשה, תחבה בין רגליה [כשלא היתה לבושה בתחתונים, וכנ"ל], ואח"כ החזירה אל ראשה.

כלומר, ס"ל שזה שו"ע מפורשת בסעי' י"ד, דכיסוי ראשה מקילין רק אם קשור

המנח"ש [ב' ע"ב] גם מחמיר בזה, ומביא מקצת ראיות הנ"ל, וכ' דמוכח כן מסברא, דאל"ה נתת דבריך לשיעורים.

ואם לזאת, מובנים היטב דברי 'פותח שער' [ח' ל"ג] לחתנו של החשב האפוד שהורה דאשה לובשה בחלוקה, שהחליפה תחתונים שלה, ונמצא על החלוקה כתם, מהחגור למטה, חיישינן דילמא באה ממנה, הואיל והיה רגע אחת שמקום תורפה היתה גלויה אל הבגד. והכי קי"ל. וה"ה אם הורידה תחת חלוקה כדי לעשות צרכיה, חוששין שמא פלט בעת הזאת.

נמצא, הוכחנו דהיכא שהיה רגע אחת נגד מקום תורפה חיישינן דילמא באה ממנה.

חו"ש כ' ה"ה בספק, כגון אינה זוכרת אם הלכה לביתה כ', מחמירין, דאי"ז בכלל חשבון ספקות.

אמנם, היכא שאינו רק ספק אם נתגלה, אלא גם מסתבר שלא נתגלה אלא שאינו מן הנמנע, כ' חו"ש [י"ז ו'] דבכה"ג לא חוששין שמא באה ממנה.

כגון, היתה לבושה בבגדי תחתונים תמיד, ומצאו כתם על החלוקה, אך בגדי בשרה נקיים, כ' חו"ש דאין אנו חוששין דילמא בגדיה היו רפויים קצת, ונדחקו הצידה, באופן שיכול דם לצאת משם בלי לגעת בבגדיה התחתון – אע"פ דזה אפשרי, הואיל והוא צד רחוק מדי, לא חוששין כולי האי. וכ"פ השב"ח.

ואי"ז ענין למה שהורו פוסקים הללו דתפרוס סדין לבנה בז' נקיים אע"פ שיש לה בגדים לבנים, חדא, דאולי זה ממנהג,

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

עם ה'זנב' מאחוריה, ואינו מגיע לאותו מקום, רק אם היה מסתובב על ראשה, אם היתה כורעת היתה מגיע נגד תורפה, וע"ז מקילין רק כשקשור היטב שאינו יכול להסתובב, אבל בלא"ה, חוששין שהסתובב, וירדה ה'זנב' נגד תורפה, ונחמיר כשנמצא על המקום שהיה יכול להגיע לשם. וכך מבואר באור זרוע [שנ"א] שהוא מקור דברי שו"ע.

אבל מטפחת, לחוש שהסירה, והחזירה, נראה דזה חשש רחוק מדי, ואין שו"ע להחמיר בזה. וצ"ע דברי החו"ש.

מעשה שהיה, אשה שהלכה לישון עם קומפרס לבנה על ראשה, ובבוקר מצאה על הרצפה, עם כתם דם עליה. מה דינה. ואי"ז דומה לציורו של החו"ש שאנן הקלנו בה, כי התם המטפחת נמצא במקומו הראשון, א"כ לא מחזיקין ש'נפע' וגם חזר, משא"כ כאן, אנו ידועים שהלך למקומות אחרות מהא דנמצא עכשיו על הרצפה, א"כ לכאן בזה נחוש שעבר נגד תורפה, ואוסרה. ולא שנא היכן נמצא, אפ' נמצא על הרצפה מאחורי ראשה.

וג"ז איירי כשלא היתה לבושה תחתונים צמודים תמיד, אלא נתגלתה רגע אחת, אבל לבושה תמיד, לא נחוש, ובנ"ל.

ובהא מיהא יל"ע, נמצא כתם על כרית, אם נשאר מתחת לראשה כמו שהיה בתחילת הלילה, נקל בזה כמו שאנו מקילין במטפחת. אבל היכא שנמצא ליד ראשה, מסופקני אם יש להקל בזה, או שגם זה דומה להקומפרס

היטב, הא לאו הכי, חוששין שמא הסירה והחזירה.

[אינו מוכח, כי אולי שו"ע בא לאפוקי סתם סמרטוט רפוייה על ראשה, שיש איזה חצי קשר להדקה, ולא במטפחת עם גומי, כמו שמצוי אצלנו.]

וזה חידוש, כי הוכחנו למעלה דלא חוששין לכל צד רחוק, כגון אולי נשמט בגדיה הצידה ואז נפלט דם, א"כ מהכ"ת כאן נחוש לסיפור כזו. בשלמא כשהדם יכול להגיע שם מעצמו, כגון על חלק העליון של חלוקה בעודה ישנה, שפיר נחוש, כי בלא"ה דם זו מהיכן, אבל לחוש לסיפור של ג' שלבים, לכאן זה רחוק מדי.

ועוד, הלא ידוע שיש כלל שלא מחזיקין ריעותא ממקום למקום, כגון ממקורה לידה, ומידה לדבר אחר, ולכאן זה ג"כ נכלל בהאי כללא, והלא זה סתירה להכללא של לא מחזיקין ריעותא ממקום למקום.

ואה"נ ס"ל לחו"ש דאין ברירא אחרת, א"כ נגיד דם זו מהיכן, אך לאור הנ"ל שלא מחזיקין בדבר שאינו שכיח ומשונה מאוד, ה"ה כאן נימא הכי, ובפרט לפי הכלל שלא מחזיקין וכו'.

וב"ת, הלא יש השו"ע כוונתה, דכיסוי ראשה לא מקילין אלא א"כ קשור היטב, ולא בזה, י"ל, חדא, אולי קשור היטב היינו לאפוקי רפוי בעלמא ובנ"ל, אבל כל שנשאר במקומו קצת נקרא קשור היטב. ועוד, הלא השו"ע לא דיבר על מטפחת, אלא כ' מעפורת'.

ומעפורת, פירושו כסדין גדול, כגון סדין של תספורת, ואיירי כשהוא מקשור,

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

ערוה"ש כ' אשה שיש לה טחורים, Hemorrhoids, לא מיבעיא כשיודעת שמדממת עכשיו בגלל זה, שיש לתלות עליהם, אלא אפ' אינה יודעת שמדממים עכשיו, כל שמדממים לפרקים, תולה בהם. וכ"כ רעק"א סי' נ"ו.

אלא שיל"ע עפ"ז, בדיקה גמורה, שנמצא עליו דם, וברור שהוא דם מכה, מהמיקום, מהצבע, והיא גם אשה שרגילה במכות; כשאין לחשוש להרגשה, למשל ע"פ סד"ט שהבאנו למעלה, או שלא הכניסה בעומק, א"כ נוכל לדון ע"פ כללי כתמים [מלבד שיעור גרים, דהלא נמצא באותו מקום, ובנ"ל].

ולכאז', דין העד שיש עליה דם מכה לא יהיה שונה מכתמים של אשה שיש לה טחורים, דשניהם הוי תלייה דמסתברא. כך היה יוצא עכ"פ ממה ששנינו בסי' זו ובסי' קפ"ג. אמנם, בכל תפוצות תבל, אין הוראה זו מקובלת כלל, ויל"ע מדוע. ובעז"ה בסי' קפ"ז נבאר מדוע מחמירין בבדיקה, ומדוע שונה מכאן.

מעשה שחיה, אשה אחת באמצע ז' נקיים מצאה כתם כבד תחתון, אחרי עשיית כושר על Exercise Bike, ואמרה שגם שבוע הקודם אחרי כושר מצאה כתם, אלא שאז בלא"ה היתה טמאה, ואמרה דכבר ג' פעמים אחרי כושר כזו היא מוצאת כתם כבד.

הלכה לבודקת, ואמר הבודקת שיש פצע בין צואר הרחם לבית החיצון, מחמת השפשוף בשעת הכושר, כעין Prolapse. וא"כ, על כתם הזה יש תלייה.

שנמצא על הרצפה. וג"ז נקל כשלבושה בגדים תחתונים תמיד.

שמיכה, ודאי אינו נשאת במקום אחד, וכל מקום שנמצא בה כתם, נחוש שהיה נגד או"מ, עכ"פ כשלא היה מכוסה תמיד.

תלייה על דבר אחר

היכא שאין תלייה פשוטה, אבל יש סיפור משונה כדי לתלותה, אה"נ ע"פ כללי שו"ע יתכן שזה יתיר, מ"מ היכא שיש לה ריח של דם נדה [למי שבקי בכך], זה מגלה לא לתלות בהאי תלייה, אלא לומר שבאה ממנה.

אבל היכא שיש תלייה גמורה, כגון שיש לה עכשיו טחורים [לקמיה בס"ד], נתלה בה אפ' כשיש לה ריח של דם נדה, כי הריח אינו מכרעת, אלא רמז, וכל שיש יותר נטיה לומר שבאה ממקור אחר, נגיד כך אפ' נגד הריח.

ופשוט, דהריח אינו כלום היכא שיתכן שהריח באה ממקור"א, כגון בגד תחתון שיש לה ריח.

הפ"ת סקל"א מזכיר כמה תליות אפשרויות, כגון דם מחוטמה, אם דרכה לדמם במכה קלה, צואת תרנגולים, אם שואפת טאב"ק, דכשמתעטשת יתכן שיהיה שם אדמימות. או שכבסה בגד אדום, דיכול הצבע להתפשט, או שבנה הקטן לבוש בגד אדום ויתכן שהצבע באה משם.

וה"ה קטשופ, איפור, פטל, סלק, וחומרי ניקוי אדומים, וכהנה רבות; כל אלו שייך לתלות עליהם אם באמת יתכן שבאה מאלו.

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

ספק ממי באה הכתם

הרבה סעיפים בסימן זו הוא לברר דין כתם שאינו ברור ממי באה, ועל מי תולין, וכו'. ויש לדון בכמה ציורים, ובכך נבאר עיקרי היסודות השנויים כאן.

מעשה שהיה, שיעור לנשים, ומצאו אחד"כ על כסא לבנה מק"ט, כתם כשיעור גרים ועוד. ואינם יודעים מי ישב על כסא זה; מה עליהם לעשות.

או, כמה אחיות יחד הלכו לשחות בבריכה, ואחרי המקלחות מצאו כתם א' על מגבת לבנה, ואינם יודעים ממי באה. ויש לדון היכא שכולם השתמשו באותו מגבת, והיכא שלכל א' היה מגבת משלה, אך אינם יודעים של מי זה.

או, מקוזה נשים שמצאה כתם על מגבת לבנה. מה עליהם לעשות.

בשו"ע מבואר, כשיש ספק ממי באה, כולם אסורים, ולא אמרי' ספק דרבנן לקולא. כגון סעי' נ', ג' נשים שעלו על מטה אחת, כולם אסורים עד שנברר ממי באה.

ומבואר, שאם א' מהם יש לה מחזור שלה עכשיו, תולין עליה, והשאר מותרות. וגם מבואר, אם א' מהן מקולקל, כגון פנויה, גויה, טמאה בז' נקיים, אמרי' הכלל של 'תולין במקולקל', אפ' היכא שאין הגיון בדבר^א.

והשאלה, האם היא יכולה להמשיך לעשות כושר, ולהמשיך לתלות על תלייה זו [כי 'חולי' זו אינו מתקנת את עצמה]. ולכאז' כן, ע"פ סעי' כ', דמי שרגיל בתלייה מסויימת, יכול לתלות עליו. [יום הווסת שאני, ואכ"מ].

מעשה שהיה, אשה עשתה בדיקת יום ו', ולמרות שכל הבדיקות עד לעכשיו היו נקיים לגמרי, בדיקה זו היה לה טיפת דם משונה על הזנב' של העד. הלכה לבודקת, והבודקת אמרה שאין לה שום מכה בכלל. ואחרי דרישות וחקירות, נתברר שיש לה ידים יבשות מחמת החורף, וביד שמאל יש לה סדקים ושריטות שמוציאות דם ע"י מגע קל.

ואע"פ שאמרה שהיא בדקה דווקא ביד ימין ולא ביד שמאל, מ"מ מסתבר לומר שהטיפה באה מיד שמאל, דאין יכרוך העד על אצבע ימין אם לא ע"י יד שמאל.

ולכן התוראה בשאלה זו הוא להתיר, וע"פ ט"ז סקכ"ג וחוו"ד וסד"ט שהבאנו למעלה ובסי' קצ"ו, להקל בתלייה כזו אפ' בבדיקה, ולא אמרי' דילמא ארגשה בכח"ג.

וזה מלבד חשבונות דאין העד בדוק אצל טיפות דם כאלו בזנבה [ומלבד שאין הדרך של הרחם לפלוש טיפת דם קטנטנה בלי הפרשה], עמש"כ בסי' קפ"ג.

^א מלכתחילה, אנו תולין שנפל הנבילה לתוך זו של הנבלה, 'תולין במקולקל'. כלל זה נאמר רק בשאלה של איסור דרבנן, ואין בו סברא אלא מכללי הפסק.

^א כמו שמצינו בהל' תערובות סי' קי"א, נפל התיכת איסור לב' קדירות, ואינו יודע איזה, אם שני הקדירות היו כשרות, שניהם אסורים עכשיו, מספק. ואם היה א' מהם בשר נבלה

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

הנשים ישבו על האי כסא, אלא שיש ספק בין כולם מי היתה זו שישבה כאן, א"כ אי"ז ממש דומה להא דשו"ע.

כלומר, יתכן ששו"ע יאסור רק אשה שוודאי היתה במקום הזה, והשאלה היא האם נטף ממנה או לא, ולא היכא שיש צד שאולי לא ישבה כאן כלל, כי זה מרוחק מדי, עוד ספק, ואין יחס או שייכות להספק. מאידך, החו"ש ע"כ למד, דכל כתם חייבים 'לפתור' ו'לתרץ', ועד שנפתור את הכתם, כל אשה שיתכן שבאה ממנה, אסורה.

וכסברא זו שמעתי מהגר"י בשם הגר"י ברקוביץ שליט"א.

ואם נסמוך על סברא זה לחוד, כל שיעור וכנס מותרים, והציור של המקוה כולם מותרים. והציור של הבריכה, אם כולם השתמשו במגבת נפרדת, והשאלה מי שימש במגבת זו, טהורים, ואם כולם השתמשו במגבת אחד, כולם טמאות מספק.

אמנם, אע"פ שסברא זו אמת, יראתי לסמוך על זה לחוד. אך לכא' יש עוד חילוק בין נידו"ד, להא דשו"ע. דבציור של שו"ע, כל הנשים יודעות ומסופקות, ועומדות כאן לדעת מה דין הכתם, אבל בנידו"ד, אין שאר הנשים באים לשאול, וא"כ השאלה הוא האם צריך להודיעם או שנוכל לתלות שא' מהם יודעת שבאה ממנה. או"ד, זה כלל העתיק של 'אפשר לברורי'.

ומצינו בשו"ע סעי' ל"ט, שאלה בגד מחברה, ולא בדקה, ומצאה עליו כתם, תולין שבאה מהמשאיל. וכ' הש"ך סקמ"ו, אפ' יודעת ממי לקחתו, שאני

והיכא שנתלה במקולקל טמאה, כגון אשה בז' נקיים, אה"נ נסתר ימיה, וצריכה להתחיל מחדש.

החו"ש [סקמ"א] דן בציור דומה למש"כ למעלה, כגון כנס לנשים, דאם יודעים שא' מקולקל, נתלה בה ויל"ע, האם צריך להודיע לה, אבל בלא"ה כולם אסורים, מספק, כדין שו"ע לגבי ג' נשים שעלו במטה.

וכ', דאם יש הרבה נשים, נוכל לתלות שא' מהם הוא בתוך ימי ווסתה, ואין לאסור השאר. הגדר של הרבה אינו ברור.

וכ', דאשה הלובשת בגדים תחתונים צמודים, אם בודקת עצמה ומוצאת עצמה נקיה, טהורה, וכמש"כ למעלה.

ולכא', אם כולם היו לבושות כך, כגון בשיעור וכנס, כל מי שבדק עצמה בסדר, ואלו שלא בדקו, הם בהשאלה. ולכא' נוכל לתלות שאם היה הרבה נשים שלא בדקו, שא' מהן מדממת, ובאה ממנה.

נמצא, כשלא היה הרבה נשים, א"א לתלות שבאה מאשה שמקבל ווסתה, א"כ צריך להודיעם שיבדקו בגדיהם. וכל מי שכיבם בגדיה ולא בדקם, אסורה מספק. ואם יש אשה אחת שהיא בז' נקיים, היא האסורה והשאר מותרים, ועליה להודיע את זה לכולם.

אך באמת נראה, שאין הציור של החו"ש ושלנו דומה להך דשו"ע.

דהרי, השו"ע דיבר בציור שכולם עלו למיטה, וכולם עברו על אותו מקום שבה נמצא הכתם, א"כ כל א' מהני נשים הוא בכלל הספק. משא"כ נידו"ד, לא כל

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

לכל, ולא היה ענין רק של איש ואשתו, אלא לענין טומאה וטהרה ג"כ, א"כ, אינו חסרון בכבוד הבריות לשאול אותה אם הכתם ממנה.

נמצא, הראב"ד יסכים דבזמנו של הש"ך, וכ"ש בזמננו, לשאול שאלות כזו אינו בגדר אפשר לברורי בקל.

וא"כ, בכל ציורים דידן, הוי ספק דרבנן, ואינו בגדר אפשר לברורי בקל מחמת האי נעימות, א"כ אינם חייבים לפרסם הכתם לכל משתתפי השיעור והכנס והמקווה. וכן השאלה של הבריכה, אם לא כולם יודעים, נוכל לסמוך בספק דרבנן שבאה מא' מהם, וטמאה, ואינם חייבים לברר עוד.

אמנם, היכא שיש 'קבוצת וואטסאפ' ל"ע, נמצא שאינו חסרון בכבוד הבריות ואי נעימות לפרסם מציאת הכתם, ולכן אין להם טענה זו להקל, אלא שאר הטענות שאמרנו למעלה.

והציור של המקווה, לכאן עוד יותר קיל מזה, דלכאן יכולה לתלות ב'שוק של טבחים'. כלומר, כשנשים עושים חפיפות ושאר הכנות לטבילה, מצוי טובא שיסרטו או יפצעו את עצמם, בשעת גילוח, קציצת שער, קציצת ציפורניים, וא"כ יש לה לכאן תלייה על דם זו כמו אשה שעברה בשוק של טבחים.

וע"פ האמור, נוכל להקל בעוד ציור, הוא היכא שמצאו כתם במיטה אחרי שהלכו האורחים, באופן שיתכן שלא יודעים מזה, כגון שהסדין צבוע, ונמצא על 'מגן המזרון' הלבנה. ולאור האמור אי"צ להתקשר להודיעם, כי נוכל לתלות שיודעים מזה כבר, או שבאה מבעלה, או

אומר כתם זו היה כבר, דבכתמים הולכין אחר המיקל.

והק' עליו הסד"ט [סקס"ז ד"ה והנה בב"י] מדברי הראב"ד שמבואר שחייבת לשאול, ועוד, הלא אפשר לברורי.

וכ"ת הא הארכנו למעלה לגבי בדיקה אחרי כתם, שאפשר לברורי הוא היפוך יסודו של כתמים, דהנ"מ שם, שהכתם הנמצא יודעים מה דינו, והשאלה היה האם לחפש עוד שאלות, וע"ז רעד החשב האפוד, דזה חיפוש עוד שאלות שהוא נגד יסודו של כתמים, משא"כ כאן, כתם זה אינם יודעים מהו, א"כ לברר מהו אינו נגד יסודו של כתמים. ומוכרח לומר כן, דהחשב האפוד לא ירעד כשהראב"ד אומר דחייב לברר.

ואעפ"כ, הערוה"ש [ק"ד] כ' דבכתמים אין אנו אומרים אפשר לברורי. כלומר, מלבד מה שאמרנו למעלה לגבי בדיקה אחר כתם, הערוה"ש מיקל אפ' כאן, שהוא חידוש יותר גדול.

אלא, שאה"נ הערוה"ש יישב הש"ך מהקושיא של אפשר לברורי, אבל מהראב"ד לא יישב.

ונראה לומר, שהש"ך ס"ל שאין זה נחשב אפשר לברורי בקל, ובספקות דרבנן רק אפשר לברורי בקל נקרא אפשר לברורי. וטעמו, כי לא נעים, ואינו 'כבוד הבריות' לשאול אשה אם הכתם כאן היה כאן כבר, וממנה, א"כ אינו אפשר לברורי בקל. משא"כ בהא דהראב"ד, הא הראב"ד קאי על הגמ', ובזמן הגמ' היו הנשים לובשות בגדים מיוחדים בשעת נידתם, ולא היה בה משום בושה בכלל והיה דבר מפורסם

סימן ק"צ – דיני כתמים ובדיקת האשה

אלא נפל לפני כמה שעות, וא"כ מדוע זה שעושה בדיקה ג' שעות וט' דקות עדיפא מהא דעושה כן ג' שעות וי' דק'.

והנה, בנידו"ד, האחות האורח שהיתה לקראת סוף ימי ז' נקיים עשתה בדיקה של ז' נקיים בין השחיה בבריכה למציאת הכתם, וא"כ עכ"פ אצלה קיימנו דין זה של שו"ע שבדיקה מהני שלא לתלות בה, כי הרי אפ' קדמה בדיקה למציאה, וכ"ש שזה יותר טוב מבדיקה תכף בשעת המציאה, ולכן לא נתלה בה, אלא באחותה הבעה"ב המהורה שלא עשתה שום בדיקה, והיא אסורה עכשיו לבעלה, וצריכה ה' וז', כך נ"ל.

שבאה מטחורים, וכו', כמו ההיא דהש"ך. כלומר נגיד שיש כאן ספק, וספק דרבנן לקולא, ואינו אפשר לברורי בקל מחמת אי נעימות.

עוד תלייה בהלכות תלויות היא ימי טוהר' שהם הימים אחרי לידת בת, ע' סעי' מ"ב, רמב"ן, ראב"ד, ואכ"מ.

מעשה שהיה, אשה אחת הלכה לבריכות אחותה, ואף שאל ממנה בגדי ים. ואחר כמה שעות שחזרה הביתה, קיבלה שיחה מאחותה עם הבשורה, הרעה שנמצא כתם על הבגד ים, על לבן, גודל גרים. ואומרת הבעה"ב, זה אינה ממני, כי אני כמה ימים אחרי הטבילה. ואומרת האחות האורח, שגם אינה ממני, כי אני לקראת סוף ז' נקיים. ושניהם אומרים כן בוודאות ובברירות ובחזקה, ולא היה אפשרות לתלות במישהו או משהו אחר. התקשרו שניהם יחד אל הרב, מי מותר ומי אסור.

ולכאז' ע"פ סוגיין הל"ל שתולין במקולקל, והאחות האורח שעדיין טמאה, נתלה בה, וצריכה עוד ז', ואילו הבעה"ב טהורה.

אך באמת, מבואר מסעי' נ"א דאם א' עשה בדיקה מיד בשעת מציאת הכתם, לא תולין עליה, כי היא כבר החזיקה עצמה כטהורה, וזה שבדקה אחריה ויצאה נקי, היא הטמאה. ומבואר דסברא זו עדיפא מלתלות במקולקל. ומבואר דבדיקה זו אינה אלא כשהיתה ממש תכף להמציאה.

ועצם בדיקה הזו צ"ע, וכה"ק הערוה"ש קכ"ט, מדוע בעינן סמוך להמציאה, הא הכתם ודאי לא נפל עכשיו